

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI**

GÜNÜMÜZ ÂŞIKLIK GELENEĞİNDE ATIŞMA VE ATIŞMA ÖRNEKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
OĞUZHAN AYDIN**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. İBRAHİM DİLEK**

ANKARA 2010

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI**

GÜNÜMÜZ ÂŞIKLIK GELENEĞİNDE ATIŞMA VE ATIŞMA ÖRNEKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
OĞUZHAN AYDIN**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. İBRAHİM DİLEK**

ANKARA 2010

ONAY

Oğuzhan Aydın tarafından hazırlanan “Günümüz Aşıklık Geleneğinde Atışma ve Atışma Örnekleri” başlıklı bu çalışma, [Savunma Sınavı Tarihi] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halk Edebiyatı Bilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan...Prof. Dr. Pakize Aytaç...

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye...Doç. Dr. İbrahim Dilek...

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

Başkan...Prof. Dr. Özkul Çabanoğlu...

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

SÖZ BAŞI

Bir milletin kültürü, onun bütün fertlerinin sahip olduğu tarih içinde meydana getirdiği değerlerden, hayat tarzından, edebiyat ürünlerini de içine alan sanat verimlerinden oluşmuş bir bütündür. Halk kültürü milleti oluşturan bireylerin birbiriyle olan hayat felsefesinin, ahlak görüşünün, sevgi ve nefret ilişkilerinin en güzel aynasıdır. Bu kültürün en önemli taşıyıcılarından biri de âşıklardır. Âşıklar halka en yakın kişiler olmaları münasebetiyle onların sıkıntılarını, çektikleri acıları ve sevinçlerini... çok iyi bilirler. Halkın engin duygu ve düşüncelerini, hayat tarzlarını, şiirlerine konu etmişler, sazlarıyla dillendirmişlerdir. Bunun yanı sıra hemen hemen her konu hakkında binlerce atışma örnekleri sunmuşlardır.

Bu çalışmamızda günümüz âşıklık geleneğinde ulaşabildiğimiz atışma ve atışma örnekleri üzerinde durarak geçmişten günümüze kadar yapılan atışmaları mukayese edebilme fırsatını bulduk. Giriş bölümünde âşık atışmalarının tarihine değindikten sonra atışma kavramı üzerinde tartışılan terminoloji sorununa farklı bir boyut getirmeye çalıştık. Çalışmamızı üç bölüm halinde kurguladık. I. Bölümde geleneksel âşık fasıllarından, âşık atışmalarında ayak ve ona bağlı kavramlara, dinleyici kitlesinin âşık üzerindeki etkisinden, elektronik ortamın âşık atışmalarındaki rolüne, gelenekte mat olan aşığın ne yaptığı konusuna, bazı âşık atışmalarının hikayelerine, âşık atışmalarındaki taşlamanın ağır hakaretlere varabildiğine, şairlerin katıldığı atışmalara kadar bir çok konuya temas ettik. II. bölümde ise âşık atışmalarını şekil ve muhteva açısından iki kısma taksim ettik. Bu suretle şekil kısmındaki tasnifimizde divan, taşlama, muamma, soru-cevap, türkülü hikâye, lebedğmez, güzelleme, muhteva kısmındaki tasnifimizde ise aşk sevda, gurbet-ayrılık-hasret, ölüm, vatan ve memleket, usta âşıkları anma, dini tasavvufi, eğitici-öğretici, yergi alay, arzu-istek, iş ve meslek, sosyal olayları ve gerçekleri anlatan münazaralı, doğal çevreyle ilgili atışmalara yer vererek her bölümü ayrı olarak açıkladık. III. Bölümde yazılı kaynaklardan

seçtiğimiz atışma metinlerine ve yazılı kaynaklarda bulunmayan muhtelif atışma metinlerine yer verdik. Farklı atışma metinlerini çalışmamıza almamızdaki gaye geniş bir atışma envanteri sunarak bunları sözlü gelenekten yazılı kaynaklara aktarmak suretiyle ilim alemine hizmet etmekten mürekkeptir. Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yaparak çalışmamızı tamamladık. Faydalandığımız kaynakları da Kaynakça bölümünde verdik.

Bu çalışmada örnek ve delil olarak sunduğumuz şiirlerin imlalarında iktibas edildikleri kaynak ve âşıkların söyleme ve yazma şekillerini esas kabul ederek hece vezninde de yazılışlardaki hataları kaynağa sadık kalmak düşüncesiyle düzeltmedik.

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde âşıklarla yapmış olduğum birebir mülakatların, katıldığım âşıklar şenliklerinin, bayramlarının önemi azımsanamayacak kadar büyüktür. İlim alemine sunduğumuz bu çalışmada bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim Doç. Dr. İbrahim Dilek'e, zaman zaman fikirlerine başvurma gereği hissettiğim Âşık Nuri Çırağı, Âşık Kul Nuri, Âşık Sıtkı Eminoğlu, Âşık Mustafa Aydın, Âşık Beyzade Aslan, Âşık Yaşar Demiroğlu, Âşık Zakir Tekgül, Âşık Temel Turabi, Âşık Nizamoğlu vd. dostlara, eserin kaleme alınmasındaki teknik yardımlarından dolayı Cem Karakılıç'a, sabır ve tahammülü için aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

SÖZ BAŞI	i
İÇİNDEKİLER	iii
GİRİŞ	
Âşıklık Geleneği İçinde Atışma ve Ona Bağlı Kavramlar	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ATIŞMALAR

I. ÂŞIK ATIŞMALARINDA BÖLÜMLER-GELENEKSEL ÂŞIK FASILLARININ DÜZENİ	8
II. ÂŞIK TARZI ŞİRDE AYAK.....	39
A. Düz veya Geniş Ayak	40
B. Kapalı veya Dar Ayak	40
C. Cinaslı Ayak	44
D. İkili Ayak	44
E. Üçlü Ayak	46
F. Dörtlü Ayak	50
G. Devrimli Ayak	52
H. Tekrarlı Ayak (Mukim ayak)	54
I. Ters Ayak.....	57
III. ATIŞMADA AYAK VE AYAK VERME GELENEĞİ	60
IV. ATIŞMALARDA ÂŞIKLARIN BİRBİRLERİNE HİTAP TARZI	81
V. GELENEKTE YENİLEN (MAT OLAN) ÂŞIK NE YAPMAKTADIR..	88
VI. ELEKTRONİK ORTAMIN ÂŞIK ATIŞMALARINA ETKİSİ	93
VII. ATIŞMA ZAYIFLIKLARI	95
VIII. ATIŞMALARDA YEREL AĞIZLA İFADE.....	100
IX. BAZI ATIŞMALARIN HİKÂYELERİ.....	103
X. YAŞ VE CİNSİYETE BAĞLI ATIŞMALAR	114
A. Erkek İle Kadın	114

B. Baba-Oğul Atışması	139
C. Baba-Kız Atışması.....	123
D. Usta-Çırac Atışması	125
XI. HECE ÖLÇÜSÜNE GÖRE YAPILAN ATIŞMALAR	129
A. Yedili Hece Ölçüsüyle Yapılan Atışmalar	132
B. Sekizli Hece Ölçüsüyle Yapılan Atışmalar	137
C. On Birli Hece Ölçüsüyle Yapılan Atışmalar	150
D. On Beşli Hece Ölçüsüyle (Divan Tarzında) Yapılan Atışmalar	156
E. On Dörtlü Hece Ölçüsüyle (Murabba Tarzında) Yapılan Atışmalar	160
F. On Sekizli Hece Ölçüsüyle Yapılan Atışmalar	162
XII. ÖZEL-KENDİNE HAS ATIŞMALAR.....	164
XIII. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TAŞLAMA ŞEKLİNDEKİ ATIŞMANIN ÜSLUBU	184
XIV. ÂŞIK ATIŞMALARINDA KULLANILAN ATASÖZLERİ, DEYİMLER, VECİZELER VE İKTİBASLAR	187
XV. ŞAİRLERİN KATILDIĞI ATIŞMALAR	192

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN ATIŞMALAR

I. ŞEKİL ÖZELLİKLERİNE GÖRE ATIŞMALAR.....	202
A. Divan Şeklinde Atışmalar	202
B. Soru-Cevap Şeklinde Atışmalar	220
C. Taşlama-Takılma Şeklinde Atışmalar.....	256
D. Muamma Şeklinde Atışmalar	297
E. Türkülü Hikâye-Hikâyeli Türkü Şeklinde Atışmalar	316
F. Lebdeğmez (Dudak Değmez) Şeklinde Atışmalar	333
G. Güzelleme Şeklinde Atışmalar	338
II. MUHTEVALARINA GÖRE ATIŞMALAR.....	341

A. Aşk- Sevda Konulu Atışmalar	341
B. Gurbet, Ayrılık, Hasret Konulu Atışmalar	364
C. Ölüm Konulu Atışmalar	379
D. Vatan Ve Memleket Konulu Atışmalar	388
E. Usta Âşıkları Anan Atışmalar	406
F. Sosyal Olayları, Hayatın Gerçeklerini Anlatan Atışmalar (Münazaralı Atışma Türü)	413
G. Eğitici, Öğretici, Nasihat Konulu Atışmalar	444
H. Dinî-Tasavvufî Atışmalar	474
I. Arzu-İstek Konulu Atışmalar	501
İ. Yergi, Hiciv Konulu Atışmalar	509
J. Övgü Nitelikli Atışmalar	519
K. İş Ve Meslek Hayatı İle İlgili Atışmalar	547
L. Doğal Çevre İle İlgili Atışmalar	554
M. Sitem, Acı, Çile Konulu Atışmalar	564

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

I. YAZILI KAYNAKLARDAN SEÇİLMİŞ ATIŞMA METİNLERİ	573
II. YAZILI KAYNAKLARDA YER ALMAYAN SEÇİLMİŞ ATIŞMA METİNLERİ	597
SONUÇ	650
KAYNAKÇA	653
ÖZET	669
ABSTRACT	670

GİRİŞ

Âşıklık Geleneği İçinde Atışma ve Ona Bağlı Kavramlar

Atışma başlığı altında incelemeye çalıştığımız âşık atışmaları kendi başına âşıklık geleneği içerisinde bir türdür. Atışmayı belli bir konu üzerinde irticali olarak kişilerin şiir söyleme kabiliyetlerinin, sorulara karşı cevap verebilme yeteneklerinin, muammayı çözebilme becerilerinin, dini-tasavvufi konulara vakıf olabilme özelliğinin ölçüldüğü, karşılıklı deyişme şeklinde tarif etmek mümkündür. Âşıklık geleneği Türk kültürünün var olduğu günden bu yana karşımıza çıkmaktadır. Dede Korkut'la başlayan bu gelenek Türk dünyasına damgasını vurmuştur. Âşık Selahattin Kazanoğlu bir atışma dörtlüğünde bu sanatın Dede Korkut'a dayandığını şöyle ifade eder:

Madem kızılıyorsun âşık Burhani
Kolayı sen söyle zorunuda ben
Ta Dede Korkut'tan gelir bu sanat
Öz evladı sen ol torunu da ben

Ozanla birlikte kam, şaman, tadıbey, bu-bugu, baskı vd. unvanlarla anılmıştır. 16. yüzyıldan itibaren Türkiye sahasında âşık olarak adlandırılmış ve bağımsız bir edebiyat şubesinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Türkiye sahasında bu gelenek Köroğlu, Cevheri, Emrah, Dertli, Seyrani, Sümmani, Şenlik, Hicrani, Âşık Veysel, Nuri Baba, Çobanoğlu, Reyhani, İlhami Demir, Cemal Hoca, Kul Nuri, Nuri Çırağı, Beyzade, Yaşar Demiroğlu, Ahmet Poyrazoğlu gibi yüzlerce sanatkarın yetişmesini sağlamıştır. Âşıkların yaptıkları atışmalarında tarihi, âşıkların çıktığı güne dayanmaktadır. Yalnız yazılı olarak ilk örneğe Kaşgarlı Mahmut'un Divan-i Lügatî't-Türk adlı eserinde rastlamaktayız.

Terken katun kulinga	Sultan hanım hazretlerine
Tegür mendin koşug	Ulaştır benden, şiir
Aygıl sizing tapugçı	De ki, sizin hizmetçi
Ömür yengi tapug	Yeni hizmet rica eder.

Bu koşma şeklinde söylenen atışma hizmetçinin efendisinden iş istemesidir. Divan-i Lügati't-Türk'te karşımıza çıkan bir diğer atışma örneği de yaz ile kışın atışmasıdır.

Kış yay bile tokuştı	Kış ile yaz döğüştüler
Kıngır közün bakıştı	Yan gözle bakıştılar
Tutusgalı yakıştı	Tutuşmak için yaklaştılar
Utgalımat ograşır	Yenmez için uğraşırlar
Yay kış bile karıştı	Yaz ile kış karşılaştılar
Erdem yasin kurıştı	Erdem yayını kurdular
Çerig tutup körüştü	Saf tutup bakıştılar
Oktagalı örtüşür	Ok atarak geçirirler ¹

Buradan da anlaşılacağı üzere 11. yüzyılda yazılı olarak atışmanın varlığına rastlamaktayız. Gelenek 16. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasında önemli atışma örnekleri vermiştir. 20. yüzyılın başlarından günümüze gelinceye kadar atışma zirveye ulaşmıştır. Atışmaların bugüne gelmesinde Türkiye'de başta Konya olmak üzere Erzurum, Kars, Sivas, İstanbul, Ankara'da yapılan âşıklar bayramının katkısı azımsanmayacak kadar büyüktür. Bunun yanı sıra üniversitelerdeki Türkoloji bölümlerinde âşıklar hakkında yapılan lisans, yüksek lisans, doktora düzeyindeki tezlerin önemli bir rolü vardır. 70'li yılların başlarında Kars'ta Murat Çobanoğlu'nun, Erzurum'da ise Âşık Yaşar Reyhani ve Nuri Çırağı ile birlikte açmış oldukları âşıklar kahvehanelerinde âşıklar çalmış söylemiş, önemli atışmalar sergilemiş ve günümüze kadar etkisini

¹ Kemal Cebecik, **Atışma**, Ankara 1989, s.4.

sürdürmüştür. Bu günde bir çok vilayetimizde, üniversitelerimizde düzenlenen âşıklar etkinliklerinin, atışma dalında açılan yarışmaların ve toplumun her kesimiyle âşıkları buluşturan başta tv olma üzere elektronik ortamın çok büyük bir katkısı bulunmaktadır.

Atışma, karşılaşma, deyişme ve müşaare terimleri kaynaklar tarafından şöyle tanımlanmaktadır: Karşılıklı şiir söylemek ve okumak, müşaare, âşıkların saz eşliğinde karşılıklı şiir söylemesi, Türk halk edebiyatında âşıkları verilen bir ayağa uygun olarak aralarında yaptıkları sazlı-sözlü yarışma, saz şairlerinin karşılıklı olarak belli bir ayak üzerinde şiir söyleşmeleridir, âşıkların belli geleneksel kurallara uyarak kendi aralarında sazlı-sözlü yarışma, saz şairlerinin tartışmalı karşılaşmaları, âşıkların dinleyenler karşısında deyişme sırasında birbirini iğneleyici fakat mizah çerçevesi içinde söyleşmeleridir. Karşılaşma ise saz şairlerinin imtihan olması ve yarışması, âşıkların bilirkişiler önünde veya seyirciler karşısında sazlı-sözlü diyaloglarla karşılaşmasıdır. Deyişme, âşıkların karşılıklı münazara (aynı ayak-kafiyede) şiir söylemesi, eski dille müşaaresi, âşıkların karşılıklı olarak şiir söylemeleri, halk şairlerinin aynı uyağı kullanıp birbirlerine yanıtlayarak karşılıklı şiir söylemeleridir, saz şairlerinin yarışma niteliği taşımayan karşılıklı şiir söylemleri.

Görüldüğü gibi terimler neredeyse aynı sözlerle tanımlanmaya çalışılmıştır. Halbuki bunlar küçük farklarla birbirinden ayrılmaktadır. Her şeyden önce şunu söyleyelim ki karşılaşma genel isimdir. Eskiler bunu tekellüm ile karşılıyorlardı. Âşıkların soru-cevap usulüyle dar ayakla birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışmaları ise karşılaşmanın bir başka cephesini gösterir... gerçi atışma içinde aynı şeyleri söyleyebiliriz. Yani atışmada âşıklar söz oyunları ile rakibinden üstün gözükmeye çalışır, ancak atışmada galip gelme, mat etme söz konusu değildir...özetleyecek olursak karşılaşmada mat etme, atışmada eğlendirme, deyişmede ise sohbet esastır.²

² Doğan Kaya, **Âşık Edebiyatı Araştırmaları**, İstanbul Kitapevi, İstanbul 2000, s.26-28.

Çalışmamıza karşılaşma, müşaare, deyişme vs. adlarını değil de atışma adını vermemizin sebebi bir çok kaynakta atışma adının geçmesi, âşıklarla yaptığımız görüşmelerin sonucunda atışma adının benimsenmesi ve bu ifadenin âşıkların atışmalarında defaatla zikredilmesidir. Aynı zamanda yapılan âşık şölenlerinde bir karşılaşma, deyişme, müşaare dalı değil de atışma dalında müsabakalar icra edilmektedir. Hatta Karadeniz’de atışma mahiyetinde müstakil bir ad alan “atma türkü” geleneği de atışma kavramının kullanılmasını doğrulamaktadır. Aşağıda vereceğimiz atışmalardan alınan örnekler bu görüşümüzü teyid edecek niteliktedir:

Yaşar Demiroğlu, Zakir Tekgül Ve Burhani Atışmasından

Demiroğlu

Âşıklar meydana çıkmış atışır
Ayaklar bir başka eller bir başka
Dünyayı süslemiş türlü çiçekler
Nebatat bir başka güller bir başka

Zakiri

Arı çiçekleri boşa dolanmaz
Kovanlar bir başka ballar bir başka
Gurbet elde eşin dostun olmazmış
Yabanlar bir başka eller bir başka

Burhani

Şimdiki âşıkları kürü denize
Keremler bir başka küller bir başka
Haktan eğer nida gelirse bize
Leylalar bir başka çöller bir başka

Âşık Erol Şahiner ile Bayram Denizoğlu'nun yapmış oldukları bir atışma dörtlüğünde Şahiner, Denizoğlu'na seslenerek atışma ifadesini kullanmaktadır:

Denizoğlu sen gözümde yüceldin
Gün geçtikçe güç üstüne güç aldın
Atışmada rakibinden peç aldın
Eğer ben Şenliksem Sümmani sensin

Âşık Rahim Sağlam bir atışma dörtlüğünde atışma ifadesini şu şekilde işlemektedir:

Yıllar boyu bir aşk girmiş özüme
Derdimi dökerim gamlı sazıma
Dikkat edin cevap verin sözüme
Atışmada yüzü kara düşersiz

Âşıkların atışma yapmayı güreşe benzettikleri durumlarda vardır. Örneğin Âşık İhsan Yavuzer, bir atışma da:

Gerçekleri bulacağım
Yavuzer der alacağım
Baş pehlivan olacağım
Kanal 7'de bu akşam

dörtlüğüyle atışmayı kazananın baş pehlivan olacağını vurgulamıştır. Kul Nuri; Rahim Sağlam ve İhsan Yavuzer ile yaptığı bir atışma dörtlüğünde yenilen aşığın tuşa geleceğini belirtmektedir:

Kul Nuri'yim koşa koşa,
Nedir sende bu temaşa
Rahim Sağlam gelir tuşa
Kanal 7'de bu akşam.

Âşıklar yaptığı atışmalarda birbirlerini rakip olarak görürler. Âşık Eyyubî bir atışma dörtlüğünde:

Bu akşam ki rakibimin
Huzurunda söz hakkı var
Yolda doğru yürümezse
Bir kefenlik bez hakkı var

Atışmadaki amaç âşığın bir diğerini veya diğerlerini yenmesidir. Bu yenme biçimini âşıklar rakibinin boynuna kılıç vurmaya benzetmişlerdir. Âşık Müdami ile Âşık Ümmani Sarac'ın yapmış oldukları atışma buna örnektir:

Müdami

Elimize düştü yeni bir âşık
Kolayca bir şeyler sorayım gitsin
Sazını çalamaz yol verir âşık
Uğraşayım biraz yorayım gitsin

Ümmani Saraç

Burası bellidir irfan mekanı
Güzelce bir divan kurayım gitsin
Geldi şimdi atışmanın zamanı
Kılıcı boynuna vurayım gitsin

Âşıklar atışmanın çok zor bir sanat olduğunu dörtlüklerinde ifade ederler:

Nazım İrfan Tanrıkulu bir dörtlüğünde:

Âşıklarla atışması zor imiş
Hece ortasında sabaha karşı

Aşkın divanında gönlüm kar imiş
Yüze ortasında sabaha karşı

Âşıklar atışmanın yapıldığı yeri meydana benzetirler. Âşık İhsan Yavuzer bir atışma dörtlüğünde:

Ne güzel meydanı kurduk üçümüz
Sizi meydanda yıkmak istemem
Bulut olur semalarda gezerim
Size yukarılardan bakmak isterim

Âşıkların atışmanın yapıldığı mekanı er meydanına benzettikleri de görülmektedir.

Âşık Mustafa

Geldim garip hallerini,
Soracağım dikkat eyle,
Bura er meydanıdır.,
Yoracağım dikkat eyle

Âşık Temeli

Gonca gonca güllerini
Dereceğim dikkat eyle
Seni ortadan ikiye
Yaracağım dikkat eyle

Atışma ve atışmaya bağlı kavramlarla ilgili âşıkların atışmalarından bir çok örnek verme şansımız vardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ATIŞMALAR

I. ÂŞIK ATIŞMALARINDA BÖLÜMLER-GELENEKSEL ÂŞIK ASILLARININ DÜZENİ

Âşık atışmaları kendi arasında geleneksel olarak bölümlere ayrılmaktadır. Bugün bu bölümlerin sıralamasına dikkat edilmese de bölümlerden bazıları işlenmektedir. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesinde atışmada bu bölümlere riayet edilmektedir. Âşığın âşık sayılabilmesi için atışma yapması muhakkaktır.

Saim Sakaoğlu'na göre sözlü kültür ortamında âşık sanatını usta-çırak ilişkisi içinde öğrenmeli ve geleneği kendisinden istediği şu dört husustan en az üçünü yerine getirmiş olmalıdır:

1. İrticalen söyleyebilmek
2. Saz çalabilmek
3. Atışma yapabilmek
4. Bade içtiğini iddia ediyor olmak

Sakaoğlu'nun da belirttiği gibi Anadolu'da atışma yapamayanı âşıktan sayılmaz.. Belli bir dinleyici huzurunda yapılan âşık fasıllarının Doğu Anadolu Bölgesi'nde düzeni sistematik olarak şöyle tespit edilmiştir. Biz bu tespitte Prof. Dr. Umay Günay'ın "Türkiye'de Âşık Tarzı şiir Geleneği ve Rüya Motifi" adlı kitabından istifade ettik.³

---

³ Umay Günay, **Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir sGeleneği ve Rüya Motifi**, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, s.47-61.

A. Hoşlama/merhabalaşma

B. Hatırlatma/canlandırma

C. Tekellüm

1. Serbest deyişme
2. Öğütleme
3. Bağlama/muamma
4. Sicilleme
5. Yalanlama
6. Taşlama/takılma
7. Tüketmece/daraltma

A. Hoşlama/merhabalaşma: Hoşlaşma-merhabalaşma denilen bölüm atışmanın ilk bölümüdür. Âşıklar bu bölümde dinleyenleri selamlayarak kendilerini tanıtırlar. Bu arada dinleyiciler arasındaki önemli saydıkları kişilere hoş geldiniz kabilinden deyişler söylemektedirler. Bu bölümde deyiş sınırlaması atışmaya katılan âşıkların sayısına göre değişmektedir. Bu bölümdeki deyişler ya on beş heceli divani ya da on bir heceli koşma olmaktadır. Aşağıda verdiğimiz örnek Konya Âşıklar Bayramının açılışında âşıkların dile getirdiği hoş geldiniz bölümüdür:

Taşılova

Âşıklar meclisine mihmanlar hoşgeldiniz
 Böyle hayır dua yoktur erkanlar hoşgeldiniz
 Amiraller gomutanlar hepimiz gecemize
 Ankara'dan cifder cifder bakanlar hoşgeldiniz

Çobanoğlu

Âşıkların yarasına dermanlar hoşgeldiniz
 Erkanlar sonra sizler lokmanlar hoşgeldiniz
 Âşıkın gözyaşı derya ucudur deli gibi
 Bizlere önder olan gaptanlar hoşgeldiniz

Çırağı

Hepinizde ilim derya ümmanlar hoşgeldiniz
 Bugün âşıklar bayramına mihmanlar hoşgeldiniz
 Ben gönlümde dostun için hakdan almışam köşkü
 Bu hane için misafir sultanlar hoşgeldiniz

Aşağıda verdiğimiz örnek de Azerbaycan âşık edebiyatına ait hoş geldiniz bölümüdür:

Aşığ Şemşir

Yahın gohum, eziz dostum,
 Bizim ele hoş gelibsen,
 Öpüm seni budur gesdim,
 Güle güle hoş gelibsen.

Mikayıl Azafılı

Aşığ şemşir, dağlar oğlu,
 Kökle sazın zile gelsin,
 Söz goşunun alay alay,
 Gatar gatar ile gelsin.

Aşığ Şemşir

Bu elleri gördü gözün,
 Bir kamil serrafsan özün.
 "Goca Gartal" adlı sözün
 Düşüb dile, hoş gelibsen.

Mikayıl Azaflı

Duygularda zülal kimi,
 Min me'nalı sual kimi,
 Gıy vuranda gartal kimi,
 Dağlar daşlar dile gelsin.

Aşığ Şemşir

Sen'etimin nur şüası,
 Üreyimde Hagg duası,
 Sinendeki söz deryası,
 Dönüp lal'e hoş gelibsen.

Mikayıl Azaflı

Vurğun ile gezen yerden,
 O etirden, o eserden,
 Gözler ile Elesger'den,
 De, gözlere şö'le gelsin.

Aşığ Şemşir

Şemşir'em Miskin'dir babam,
 Seni Sevir elim obam.
 Gec gelibsen, senle davam
 Çohdur hele, hoş gelibsen.

Mikayıl Azaflı

Ne yetmiş, ne sekseni,
 İsteyince yaşa seni.
 Azaflı'nın el veteni,elin derdi
 Dünya güle güle gelsin.⁴

---

⁴ Ali Kafkasyalı, **Mikâyıl Azaflı** , Erzurum 1996, s.327-328.

Âşık Ummani Can ve Âşık Güryani arasında yapılan “hoş geldiniz hoş geldiniz” döner ayaklı “hoşlama merhabalaşma” bölümüdür. Bu bölümde atışmada jüri heyetinin de olduğu Âşık Ummani Can tarafından dile getirilmektedir.

Ummani Can

Büyük küçük cümle insan
Hoş geldiniz, hoş geldiniz
Sizler ile bu bir divan
Hoş geldiniz, hoş geldiniz

Güryani

Erzurumlu dadaşlarım
Hoş geldiniz, hoş geldiniz
Hepinize hürmetlerim
Hoş geldiniz, hoş geldiniz

Ummani Can

Sözlerimi kıldım beyan
Başta jüri cem-i insan
Büyük küçük sabi sübyan
Hoş geldiniz, hoş geldiniz

Güryani

İşte böyle bizim haller
Konuşuyor hep âşıklar
Ağabeyler hem kardeşler
Hoş geldiniz, hoş geldiniz

Ummani Can

Razı olsun sırr-ı Yezdan
Derdinize olam derman

Cümleye der Ummani Can
Hoş geldiniz, hoş geldiniz

Güryani

Bura bize oldu mekân
Gürlesin âşıkla her yan
Size selam Vahir Güryan
Hoş geldiniz, hoş geldiniz⁵

Bu tür “hoşlaşma” örneğinin yer verildiği fasıl açışına başka bir örnek olarak, Türk Dil Kurumu tarafından 24.10.1996 tarihinde Ankara’da yapılan ve artık gelenek haline getirilen “TDK Âşıklar Şöleni”nde Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Yaşar Reyhanî ve Âşık Murat Çobanoğlu arasında yapılan atışma tarzı “hoşlama” açışı verilebilir.

Taşlıova

Muhabbetin bahçesine gülüne hoş geldiniz
Arıların çiçeğinin balına hoş geldiniz
Âşık denen bir ağaçtır sizler onun yaprağı
Her tarafta şule veren haline hoş geldiniz

Reyhanî

Dünya hançer sizler bülbül dalına hoş geldiniz
Kud(u)retin damlasıdır gülüne hoş geldiniz
Âşıklar ezelden beri insanı anlatmaktadır
Şairlerin ince veciz diline hoş geldiniz

M. Çobanoğlu

Muhabbet bir petek gibi balına hoş geldiniz
Doksan altı devrediyor hoş geldiniz

⁵ Metin Özarslan, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Ankara 2001, s.213-214.

Gelenler bir gün gidecek Mevla'nın mekânına
Sizde gönül verdiz Hakk'a yoluna hoş geldiniz

Taşlıova

Âşık olan hep konuşur güzel kelime sözden
İçinde de dert anlatır hem perde hemi sazdan
Reyhanî'nin hastalığı şükür tutmamış dizden
Şimdi esecek boğazdan yeline hoş geldiniz

Reyhanî

Ben ezelden memleketin akıllı delisiyim
Ağacı var meyvesi yok bir kuru çalısıyım
Bu dünyanın yaşamayan yaşayan ölüsüyüm
Reyhanî'nin tabutuna salına hoş geldiniz

M. Çobanoğlu

Ömrümüz böyle geçiyor bu bir devr-i zamandır
Hiç kimsenin senedi yok Yaradan'dan femandır
Reyhanî hele çökmemiş gizli dolan dükkândır
Sarraf olan bunu bilir zerrine hoş geldiniz

Taşlıova

Şeref derki gelip sizden mana mantık alamam
Yaradanım gül demese bu dünyada gülemem
Arkadaşım can çekiyor sonucunu bilemem
O köşede zürafaya filine hoş geldiniz

Reyhanî

Gül Reyhanî bu dünyada benden bahtı karaya
Aman ha boş kıyl ü kali sakın sokma araya
Kim aklının oynatırda yollarız Ankara'ya
Yaylasına meskenine iline hoş geldiniz

M. Çobanoğlu

Çobanoğlu ta ezelden gönüllere yuvadır
 Tabip olan merhem der yaralara devadır
 Sol yanımda bir kuzu var öbürü bir devedir
 Hiç kimseye söz etmeyen kuluna hoş geldiniz ⁶

B. Hatırlatma, canlandırma: Bu bölümde âşıklar kendilerinden önce yaşamış ve sevilen âşıkların deyişlerini sıra ile söylerler. Âşık fasıllarının diğer bölümlerinde de zaman zaman usta malı deyişlerin söylendiği olursa da Doğu Anadolu Bölgesi âşık fasıllarında usta malı deyişler bu bölümde yer alır.

Bazı bölgelerde ev sahibi durumunda olan âşık misafir âşıklara 15 heceli bir divani ile “hoş geldiniz” der. Misafir âşıklar da buna yine bir divani ile cevap verirler.

19 Ocak 1999 Ramazan Bayramının ikinci günü Şeref Taşlıova'nın Ankara'daki evine bayramlaşmaya gelen Gümüşhaneli Âşık Kul Nuri, Erzurum Şenkayalı Âşık Zeki Erdali arasında üçlü bayram divanı tarzında yapılan atışma bu bölüme örnektir:

Şeref Taşlıova

Bayram günü hanemizin varına hoş geldiniz
 Muhabbetin bahçesinin barına hoş geldiniz
 Âşıklık gönül şehridir bunu gezenler bilir
 Bir tarafı gizli durur sırrına hoş geldiniz

Kul Nuri

Kars' tan gelmiş Anakara' ya varında sefa bulduk
 Bir oğlu Mete Bey vardır barında sefa bulduk
 Kırk beş yıldan bu yanadır âşıklığı yapıyor
 Bu nasıl alem bilemem sırında sefa bulduk

⁶ Özarıslan, a.g.e., 213-215.

Zeki Erdali

Bizler ıarak sen de usta kârında sefa bulduk
 Senelerdir dertli sazın zarında sefa bulduk
 Peygamberin sünnetine vardır sonsuz hürmetim
 Bura bir Şen hane olsun birinde sefa bulduk

Şeref Taşlıova

Garip insan ağladıkça gözlerinde yaş olur
 Buna fani dünya derler yüz yaşasan boş olur
 Her Şeyin bir mevsimi var vakit gelir kış olur
 Ankara'nın tipisine karına hoş geldiniz

Kul Nuri

Gurbet elde ağlayanın yaşına kurban olam
 Kamillerin dolusuna boşuna kurban olam
 Yaz geçirdik gözü gördük kışına kurban olam
 Sildi gitti sokakların karında sefa bulduk

Zeki Erdali

Senelerdir tkenmiyor efkârımla kederim
 Bu dünyada yalnız kalsam acep bilmem niderim
 ArkadaŐla gnderseler cehenneme giderim
 O ateşler beni yakmaz narında sefa bulduk

Şeref Taşlıova

Şeref der ki kimse bilmez gönüldeki sesimi
 Yıllar oldu ben bilirim kederimi yasımı
 Kaderim Mansur' a benzer hayatımız Nesimi
 Bu âşıklık işte böyle darına hoş geldiniz

Kul Nuri

Kul Nuri'yim bu âlemde inlettik bu sazları
 Çalar söyler her mecliste dinletiriz sizleri
 Ey Yarabbi hesap ile yargılama bizleri
 Yeter ki Hak kabul etsin darında sefa bulduk

Zeki Erdali

Erdali' yim bu dünyada affeyle darda kaldım
 Senelerdir dertli dertli kurup sazımı çaldım
 Otuz yıldır tanıyorum herkese örnek oldun
 Bura bir şerefli hane arında sefa bulduk⁷

C. Tekellüm: Âşık fasıllarının en geniş ve en önemli bölümüdür. Bu bölüm kendi arasında sekiz guruba ayrılır. Bu bölümde âşıklar genellikle 11 heceli koşmalarla atışmalarını yapmaktadırlar. Her fasılda bu sekiz grubun her birinin yer alması şart değildir. Günümüzde yapılan atışmalarda bu kurala pek uyulmadığı tarafımızdan gözlenmiştir.

1. Geleneğe göre en yaşlı veya ev sahibi durumunda olan âşık “düz ayak” veya “geniş ayak” denilen kafiyeyi sağlayacak kelimelerin bol olduğu bir ayakla değişmeyi açar. Bu bölümde konu veya kıta sayısı sınırlaması yoktur. Âşıklar karşılaşma sebeplerini dile getirdikleri gibi istedikleri herhangi bir konuda açılan ayağa uyararak sohbet tarzında söyleşirler.⁸

Güllühan

Gel seninle biz açalım bu da âşık meydanı
 İsmine İsmail derler, mahlasındır Pervanî
 Elinden badeyi verdi sevdiğim Pinhanî
 Pinhanî'nin sevgilisi Güllühan derler bize

⁷ Oğuzhan Aydın, **Âşık Kul Nuri, Kuşluk Vaktinde**, Ankara 2008, s.136-139.

⁸ Umay Günay, **Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Ankara 1999, s.50.

Pervani

Gel seninle ey güzel edelim hâli beyan
 İsmine Ayşe derler, mahlasındır GÜLLÜHAN
 Bir güzele âşık oldum sevdiğim NAZLIHAN
 NAZLIHAN'ın sevgilisi kul PERVAN derler bize

Güllühan

Abdal olma çocuk bunda çekemem kayguları
 Nerde âşıkân görürsem veririm arzuhâli
 Parçalarım meydan içre sen gibi serçeleri
 Kırarım kolun kanadın, aç arslan derler bize

Pervani

Zerrece yoktur endişem, yardım eder pirimiz
 Resûl-i Kibriya Ahmet, Yaratan Seddar'ımız
 Ebubekir, Ömer, Osman Aliy'ül Haydar'ımız
 Ehl-i aşkın dergâhında dervişan derler bize

Güllühan

Bana derler tabib başı, dertlerin kimyasıyım
 Dört kitabın hafızıyım otuz şerh bendesiyim
 Tükenmeyen kudretim var, ol muhit deryasıyım
 Kudretinden coş eyleyen, bahr-umman derler bize

Pervani

Hizmet ettim himmet pire, Hakk'a gider yolumuz
 Okudum aşkın kitabın, imlâ seçer dilimiz
 Her tarafta söyleniyor daim kalmakalımız
 Âşıkların arasında Şâh-ı Merdân derler bize

Güllühan

Güllühan'ım, burada sana çektirem cevri ü cefâ
Okudum yüz dört kitabı, onu eyledim ifâ
Eldeki la'l ü gevheri gösterelim sarrafa
Sarrafına takdim olunan la'l ü mercan derler bize

Pervani

Der PERVANÎ, hiç sormuyor bizim gonca gülümüz
Almışız pirden himmeti, kuvvetlidir kolumuz,
Temeline türab derler, nurdandır ecdadımız
Gece gündüz dost eline giden kervan derler bize⁹

İslâmi inançlar dahilinde dinî olaylar ile ilgili menkıbelere dayanarak sohbet de tekellümün bu giriş kısmında yer almaktadır. Âşık Şenlik, Âşık Sümmânî ve Âşık Zülâlî'nin bu konu etrafında karşılıklı atışmaları örnek olarak gösterilebilir:

Zülâlî

Türeptan bir avuç halk aldı kaddes
Bu zemin kürreye bir kere düştü
Beytullah yerine beyt-i mukaddes
Kuruldu kâbeye bir kere düştü

Sümmânî

Emr-i hakkın birliğine çok şükür
Hikmet-i sırrını etmeli fikir
Semekin batınında eyledi zikir
Yunus da deryaya bir kere düştü

⁹ Ahsen Turan vd., **Sazın Sözü'nün Sultanları Yaşayan Halk Şairleri**, C.1, Ankara 2008, s.332-334.

Şenlik

Hitamet celâfî sehabet zaman
 Sırrı hikmetine erişmez güman
 Nuhun tufanında mevc oldu umman
 Dünya zelzeleye bir kere düştü

Zülâfî

İblis ki Eyyub'e oldu musallat
 Hakkı zikreyledi derdine nisbet
 Sabrile felâhı buldu akıbet
 O derd-i belâya bir kere düştü

Sümmânî

Elestü gününde ruhları isbat
 Dünyada bulunmaz hiç ona nisbet
 Arştan huruç hecarü'l esvat
 Mekânı Kâbeyi bir kere düştü

Şenlik

Dünyaya ki geldi Hatem-i Nebi
 Açıldı mümine mağrifet babı
 Rüknu baştanbaşa burcu mihrabı
 Beytullah secdeye bir kere düştü

Zülâfî

Beytullah Habibi kıldı muhabbet
 Hamd ü şükür olsun buldu akıbet
 Hakkın emri ile okunur lânet
 İblis karıyaya bir kere düştü

Sümmânî

Ashab-ı kehfler ki kaçtı yagiden
 Ecel şerbetini içti sagiden
 Gene cana geldi dârü'l –bâkîden
 Bu darü'l –faniye bir kere düştü

Şenlik

Bu fani dünyaya cümlemiz mihman
 Kurt kuş, arş ü kürsi, ins ü cinnü can
 Mühür hususunda Sultan Süleyman
 Fikri endişeye bir kere düştü

Zülâî

Yakub ki başladı ah ü figane
 Hak da buyurmuştu ana nişane
 İdris düzeniyle girdi cinane
 Cennetü'l-Mevlaya bir kere düştü

Sümmânî

Musa Firavunla tutununca bahsi
 Kâfirin müstecab oldu duası
 Nemrut halikine olunca asi
 Ok attı havaya bir kere düştü

Şenlik

Musa'nın esası mucizat nûru
 Yarılınca derya gösterdi yolu
 Fani dünya bünyat olandan beri
 Ona şev ü ziya bir kere düştü

Zülâlî

Ben(i) İsrail kavmi ta baştan başa
 Musa'ya iftira ettiler haşa
 Harun'un meftası zeminden arşa
 Arz edip semaya bir kere düştü

Sümmânî

Sümmânî'nin budur söz muhtasarı
 Aşk ucundan içtim ab-ı kevseri
 Cebrail kanadın gölge eseri
 Arş yüzünden aya bir kere düştü

Şenlik

Şenlik der Muhammed işaret kıldı
 Ay ikdam eyleyip pervaze geldi
 Gökten yere indi payendaz oldu
 Kamer hâki paye bir kere düştü

Zülâlî

Zülâlî der çünkü emretti Bari
 Hiç idrake sığmaz sırrı işari
 Muhammed'in kademenin gubari
 O arş-ı âlâya bir kere düştü¹⁰

2. *Öğütleme* tekellümün ikinci kısmıdır. Bu bölümde ayak ve deyiş sınırlaması olmaksızın âşıklar çeşitli atışmalar yaparlar. Birbirlerine nasihat ile yol gösterip tecrübelerini birbirlerine anlatırlar. Bu atışmalarda genellikle İslami inanışlar ve tasavvufi prensipler işlenir.

¹⁰ Orhan Özbek, **Âşık Şenlik**, Ankara 1969, s.50-54.

Ummanî

Uyan gönül uyan bu gafletten
 Halk olan eşyadan Fırat uyumaz
 Eşyayı yaratan başka yaratmış
 Ta Adem'den gelen efrat uyumaz

Çobanoğlu

Âşıklık kudretten kula yetişir
 Dert alır sinesi rahat uyumaz
 Çalışanlar mevlâsına kavuşur
 Her an her dakika saat uyumaz

Ummânî

Bu alemi halk edeni biliriz
 Güç yetmeyen kudreti biliriz
 Palçığa naklolan canı biliriz
 Hazırdır nazırdır bizzat uyumaz

Çobanoğlu

Mümin kul odur ki nasihat ala
 Yaptığı iyilik temelli kala
 Düşkündür biye deyme bir kula
 Başan bela gelip afet uyumaz

Ummânî

Ummânî sözünü söylemez naçar
 Bu faniye gelen eylemez göçer
 Beşer olan bir gün canından geçer
 Vardır geçilecek sırat uyumaz

Çobanoğlu

Çobanoğlu ders almıştır kudretten
Anların elifi cüzi ayetten
Ne dilersen dile gelir himmetten
Alemin sahibi kudret uyumaz¹¹

3. *Bağlama–muamma*, âşık karşılaşmalarında çok önemli sayılan bu bölümde iki âşık birbirlerini dinî, tasavvufî ve İslâmî menkıbeler konusunda imtihan ederler. Bu bölümde çok kere zor ayaklara da başvurulur. Âşıklar birbirlerini hem bilgi hem de sanat yönünden zorlarlar.

Bağlama, muamma adıyla anılan bu tür atışmalar çoğu kere soru-cevap şeklinde yapılmaktadır. Soru-cevap şeklinde önce âşıklardan biri diğerine muammalarını sorar. Eğer muammalar doğru cevaplandırılırsa soru sorma sırası diğer aşığa geçer. Bu tür atışmalarda genellikle “ol nedir ki” ifadesi kullanılarak sorular sorulmaktadır. Muamma türü atışmalar çalışmamızın şekil özellikleri kısmında da ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

Güllühan

Gel senle imtihan olalım PERVANÎ
Bir hata yaparsan affetmem seni
Neden yaratmıştır beni insanı?
Ara ki bulasın Âşık PERVANÎ

Pervani

Tecellim tersine çalmış kalemi
Yükledi sırtıma derdi ele mi
Dört maddeden yaratmıştır Âdem'i
Ararda bulurum Âşık GÜLLÜHAN

---

¹¹ Günay, a.g.e., s.53.

Güllühan

Âşık olan alt etmez mi hasmını?
 Gel izhar eyle Âdem'in vasfını
 Sayar mısın maddelerin ismini?
 Ara ki bulasın Âşık PERVANÎ

Pervani

Ehl-i Hak olanın ravzası paktır
 Cümleyi yaratan Gani Mutlaktır
 Su, ateş, hava bir de topraktır
 Arar da bulurum Âşık GÜLLÜHAN

Güllühan

Hazret-i Âdem ki orda var oldu
 Bana söyler misin ruh nerden girdi?
 İlk gıdası nedir, söyle ne dedi?
 Ara ki bulasın Âşık PERVANÎ

Pervani

Ruh burnundan girdi,"Elhamdülillah" dedi
 İlk gıdası üzüm danesi yedi
 Hülle taç biçildi sinesi giydi
 Arar da bulurum Âşık GÜLLÜHAN¹²

4. *Sicilleme*, çok kere bağlama bölümüne iddialı giren âşıklardan biri başarısız olduğu taktirde mat eden âşık karşısındakini hicvetmek için onun soy ve kişiliğini tenkit eder, acı sözler söyler. Âşık fasılları dışında da âşıkların kızdıkları kimselere bu tür deyişler söylemeleri olağan sayılır. Sicillemede deyişler karşılıklı değildir. Sicilleme özellikle Doğu Anadolu

---

¹² Turan, a.g.e., s.355-356.

bölgesinde yaygınlık göstermektedir. Âşık Kemali'yi yenen Âşık Huzuri'nin sicilleme örneğini örnek olarak gösterebiliriz:

Huzurî

Hanı nerde kaldı laf-ü güzafın
Laf ile meydana gelen biçare
Şimdi bir köşede melûl oturur
Evvel benden sazı alan biçare

Çekemedim edasını nazını
Tezelden kesiptir itirazını
Ne pek tezden verdi kendi sazını
Başımda sarığı bölen biçare
Felek desteledi giribâbını
Gözlerinden dökmek ister kanını
Anladın mı DİVANE'nin şanını
Evvelce üstüme gülen biçare

HUZURÎ yad eyler daim pirini
Yar yoluna vermek ister serini
Bilemedim bir balığın sırrını
Söz ve sohbetinde yalan biçare

Huzurî' fasılı töreye göre yine taşlamaca olan aşağıdaki "Ne sandın" destanı ile bağlamıştır.

Dinle sözlerimi eydil-i Şeyda
Her çiçeği gül-i râ'nâ mı sandın
Cünûn-i aşk ile gel olma rüsva
Gördüğün dilberi Leylâ mı sandın

Her köşede yüzbin dekbaz yatarlar
 Dünyadır adamı taştan atarlar
 Kargayı bülbüldür diye satarlar
 Ham taşı gevher-i yektâ mı sandın.

Alıp anâsır-u eşyadan haber
 Ârif ol ki demesinler bî –hüner
 Âkıl ol zannetme zehri penzehir
 Pekmez kâpasını helva mı sandın.

Sûret-i ahvale gel olma nâzır
 Senin aradığın bulunur nâdir
 Molla odur bilehâtın-u zâhir
 Her beyaz başlıyı molla mı sandın

Kalma gözüm tehî hulyâ içinde
 Serseri dolanma dünya içinde
 Sefineler lâzım derya içinde
 Ördek yüzen gölü deryâ mı sandın.

Kuru laklakları alma ayına
 Gülünçler bîrakma irfan beynine
 Baban odur gire anan koynuna
 Her uzun sakalı baba mı sandın.

Arif olan neyler yahu beyanı
 Bir noktadan analr cümle ma'ani
 Nâmertlik eyleyip incitme can
 Nakış yazısını dua mı sandın.

Herkese haddince eyle iltifat
 Benliğin var ise bir tarafa at
 Köşelerde yatar bir takım zevat
 Her eski hırkalı(ya) gıda mı sandın.

Yalvarma nâmerde sakın ey hüمام
 Bir kötülük yapar sana serencam
 Teberliyi derviş,cübbeli(yi) imam
 Borusuz mangalı soba mı sandın.

Önüne bakanın hilyesi çoktur
 Gönlü alçak olan her zaman toktur
 Göz açıp görenler binde bir yoktur
 Her gözü yumanı ama mı sandın

Balbudak adamın şerrinden savuş
 Yüzbeyüz söğenden darılma konuş
 Uzun bayrakdar, kısayı çavuş
 Her palto giyeni ağa mı sandın.

Ârif-ü dâna'lar oturur ebsem
 Binde bir söylemez esrâr-ı mübhem
 Çok boşboğaz vurur yerden gökten dem
 Zincirli deliyi dâna mı sandın.

Hava ve hevese aldanma her dem
 Arzusu çok olan dolaşır pür-gam
 Bal şerbetin Kevser,aksuyu Zemzem
 Her şehri cenneti âla mı sandın

Ehl-i dil sözüne eyle riayet
 Olmak ister isen sahip-kemalet
 HUZURÎ sen sana eyle nasihat
 El ârifitit halkı tenhâ ı sandın.¹³

5. *Yalanlama* âşık fasıllarında yalan söylemeye dayanan en çok ve inanılmaz yalanları bulup söyleme sanatı aynı zamanda kelime hazinesindeki zenginliği ortaya koyma bakımından da ilgi çekici bölümdür. Anonim halk edebiyatı ürünleri arasında çok kere yalana dayalı tekerleme türü ile âşık deyişleri arasındaki yalanlamalar arasında bir bağ olduğu düşünülebilir. Tekerleme bu kısmı da karşılıklı paylaşılan koşma dörtlüklerinden oluşur. Âşık fasılları içinde çok sık yer alan bir atışma çeşidi değildir.¹⁴

Ergani

Dinleyin âşıklar arslandan kedi
 Doğar mı doğmaz mı ne diyorsunuz
 Kocaman bir fili küçük bir deve
 Kovar mı kovmaz mı ne diyorsunuz

Ruhani

Fındık kabuğuna koskoca dünya
 Sığar mı sığmaz mı ne diyorsunuz
 Koskoca filleri küçük karınca
 Sağar mı sağmaz mı ne diyorsunuz

Çerkezoğlu

Sizde bir bağ olsa(nı)z üstü(nü)ze rahmet
 Yağar mı yağmaz mı ne diyorsunuz

¹³ M. Adil Özder, **Doğu İllerimizde Âşık Karşılaşmaları**, Bursa 1965, s.76-79.

¹⁴ Günay, a.g.e., s.57.

Balık yavrusunu küçücük deniz
Boğar mı boğmaz mı ne diyorsunuz

Yavuzer

Topumuzun sözü burada kitaba
Değer mi değmez mi ne diyorsunuz
Dilleri söylettim göğün yüzüne
Ağar mı ağmaz mı ne diyorsunuz

Ergani

Erol Ergani'yim kaptıklarımı
Benimsemem küfrün taptıklarını
Evliyanın boşa yaptıklarını
Yığar mı yağmaz mı ne diyorsunuz

Ruhani

Âşık Ruhani'nin böyledir hali
Elbet âşıklıkta bulunur payı
Sevdiğim aslanım çelikten yayı
Eğer mi eğmez mi ne diyorsunuz

Çerkezoğlu

Meydan tanırsız öteden bizi
Elbet âşıklıkta bulunur payı
Küçük sinek içer ise denizi
Soğar mı soğmaz mı ne diyorsunuz

Yavuzer

Yazık olsun o vekilin şanına
Hapahap gidende onun yanına

Mecliste görünce korkup donuna
Yığar mı yağmaz mı ne diyorsunuz¹⁵

6. *Taşlama veya takılma* denen bu bölüm âşıkların birbirlerine takıldıkları ve birbirlerinin ayıplarını, kusurlarını dile getirdikleri bölümdür. Taşlama örneğini Âşık Şenlik ve oğlu Âşık Kasım'ın ustalık konusunda birbirine saldırdıktan sonra Âşık Kasım babasından özür dileyerek taşlama tatlıya bağlamaktadır.¹⁶

Âşık Kasım

Âşıklar içinde olupsan bir şah
Öz özüne söyletmeden dinersen
El elden üstündür ta arşa kadar
Sanma ki yalnız ehl-i hünersen

Âşık Şenlik

Tehlike duvara verme yanını
Uçarsa koparır nuh tufanını
Eceli muallak alıp canını
Ey mi olar bu mecliste gebersen

Âşık Kasım

Bütün âşıklardan istersen bacı
Karganın şahine yeter mi gücü
Sana bir söz derim zeherden acı
Sazı atıp dipten dibe senersen

¹⁵ Metin Özarlan, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Ankara 2001, s. 231-232.

¹⁶ Bu bölüm çalışmamızın şekil özellikleri bölümünde ayrıntılı olarak işlenmiştir.

Âşık Şenlik

Diplere sinmezem, kemendaram men
 Âşıklık ilmini ne bilersen sen
 Öyle bir ok vuram hedengi müjgân
 Tekerlenir tepe takla dönersin

Âşık Kasım

Önüne düşüptür bir tükenmez düz
 Başlı başlı ölçme dalı gelir tez
 Ölçülmemiş endaz biçilmemiş bez
 Lafı atıben hersli hersli cırrarsan

Âşık Şenlik

Men sana ne diyem hilekâr cazı
 Salahanı çapo bahar uyuzu
 Ustanı bilmezsen şahmaraz tazı
 Bacağım kaldırıp çöpe siğersen

Âşık Kasım

Mevlâm bir katreden yarattı seni
 Bu mecliste beğenmezsen sen meni
 Üfürükle kurupsan yeldeğirmeni
 Havalesin çok yüksekten salarsan

Âşık Şenlik

Zincir zaptedemez kölda yatını
 Beyni kaba hayvan neden utanı
 Gel benimle koşma inat kötünü
 Ha goston çıkar harvez koyarsan

Âşık Kasım

Koşun çeker askerini basaram
 Çeper olar dört yanını keserem
 Tipi olup şiddet ile eserem
 Soğuk alar el ayağın donarsan

Âşık Şenlik

Aslı kehlen olan olmaz haşarı
 Beygirin aleme dokunur şerri
 Çok da soğuk olsa çıkmam dışarı
 Öz özüne vırlar vırlar kesersen

Âşık Kasım

Men bir cihangirem hem sahip kıran
 Kırar dal gaddini ederem viran
 Öyle bir ejderem ki zahmim şahmaran
 Heşmeylesem heybetimden erirsen

Âşık Şenlik

Esnemiş nar gibi hasım güderem
 Cenge salıp dal gaddini budaram
 Seni sağlığına pişman ederem
 Ayağınla öz ölümü ararsan

Âşık Kasım

Aşnalık olmasa ahbablık olmaz
 Oturan ağalar şad olup gülmez
 Baba da oğlun kusuruna bakmaz
 Niye töhmet edip beni kınarsan

Âşık Şenlik

Ne diyem sen gibi bîvefa dosta
Yıktın bu gönlümü ettin şikeste
Şimdiyeten neden demedin usta
Semeri düşürüp cili yersen¹⁷

7. *Tüketmece* veya *daraltma* gibi terimlerle ifade edilen bu bölümde yukarıda söz konusu ettiğimiz zor ayakların yanında değmez adı verilen **b, p, m, f, v** gibi dudak ünsüzlerinin yer almadığı ayaklarla atışma yapılır. Birbirlerinden üstün olduklarını bu bölüme kadar ispatlayamayan âşıklar bu zor ayaklardan biri veya birkaçı ile atışarak hünerlerini göstermek için bu tarzı seçerler. Âşıklar tüketmeceye başvurarak birbirine kafiyeli ve genelde bilinen ve söylenmemesi gereken anahtar sözü, birbirlerine söyletmek üzere birbirleriyle yarışır. Söylenmemesi gereken anahtar söze ulaşana kadar kullandıkları kapalı/dar ayağı işlerler, en sonunda sırası gelen âşık kastedilen anahtar kelimeyi söylemek zorunda kılar. Bu türden bir tüketmece örneği 13.02.1996 tarihinde Erzurum'da Ozanlar Çayevi'ne Âşık Mehmet Gülhani, Âşık İhsan Yavuzer ve Âşık Rahim Sağlam arasında yapılmıştır.

Gülhani

Elime yakmaya aldım
Kınamı muhtar kaçırdı
Terzi idim dikemedim
İ(ğ)nemi muhtar kaçırdı

Yavuzer

Altınları sayar idim
Tanemi muhtar kaçırdı
Sizin ana(nı)z size kalsın
Nenemi muhtar kaçırdı

---

¹⁷ Günay, a.g.e., s.57-59.

Rahim Sağlam

Ektik biçtik tarlaları
 Dönemi muhtar kaçırdı
 Oturdu bizi dinledi
 Danemi muhtar kaçırdı

Gülhani

Rahim sağlam sen oldun sağ
 Meydanda yüzün olsun ağ
 Dükkândan aldım bitti yağ
 Sanamı muhtar kaçırdı

Yavuzer

Arı değil bal kalırdı
 İnsanlarda hal kalırdı
 Kaçmasaydı dul kalırdı
 Fena mı? Muhtar kaçırdı

Rahim Sağlam

Ekmeğimi yağladılar
 Yüreğimi dağladılar
 Kollarımı bağladılar
 Sinemi muhtar kaçırdı

Gülhani

Kaldım ali kardeşim kaldım
 Başka yere haber saldım
 Rahimgilin köyden aldım
 Danamı muhtar kaçırdı

Yavuzer

Yarasını sarmak için
Dere tepe geçmek için
Tilkileri tutmak için
Finomu muhtar kaçırdı

Rahim Sağlam

Deli be kardeşim deli
Haber oldu son ekseri
Ey Gülhani bak neleri
Gene mi muhtar kaçırdı

Gülhani

Gülhani'yim selvi boylu
Söz söylerim sana hayli
Rahim sağlam sizin köylü
Senem'i muhtar kaçırdı

Yavuzer

Yavuzer gerçeği tutmuş
Ağları karaya batmış
Gurbete ele gittim satmış
Binamı muhtar kaçırdı

Yavuzer:

(Gülhani'ye devamla) Sen binayı dedin hemî?

Gülhani:

yok demedim ama binayı muhtar nasıl
kaçıracak?

(gülüşmeler)

Rahim Sağlam

Destinde gönül destinde
Rahim Sağlam'ın kastında
Bizim koyunun üstünde
Kenemi muhtar kaçırdı

Yavuzer'in "Arkadaşlar bu kafiye bitireceğiz. Sonuna kadar gideceğiz." Sözüne rağmen, müşteriler arasında gülüşmeler, laf atmalar ve alkışlar devam ederken âşıklar kendi aralarında anlaşarak devam etmeme kararı aldılar. Bu daraltmacanın tuzağı olan "Anamı muhtar kaçırdı." Kafiyesi böylece söylenmemiş oldu.¹⁸

Hüseyin Sümmanoğlu – Nuri Çırağı

Sümmanoğlu

Evde yiyeceğim aşım ekmeğim
Unum bitti çilelerim bitmedi
Hep havaya gitti bunca emeğim
Günüm bitti çilelerim bitmedi

Çırağı

Sanki de bit ömür boş boşa geçti
Anın bitti çilelerim bitmedi
Farkına varmadım güneşim açtı
Dünüm bitti çilelerim bitmedi

Sümmanoğlu

Sesimi ses yok mu jeton düşürdüm
Doldu ümit küleğini taşırdım

---

¹⁸ Özarslan, a.g.e., s.232-234.

Ne tarafa gideceğim şaşırıdım
Yönüm bitti çilelerim bitmedi

Çırağı

Çok bağırdım sesim ulaşmaz yara
 Arzuhalim verdim esen rüzgara
 Gücünden ziyade harcadım para
Binim bitti çilelerim bitmedi

Sümmanoğlu

Sümmanoğlu derki öğütlerimi
 Söyledim dinlettim beyitlerimi
 Topladım dağıttım umutlarımı
Fonum bitti çilelerim bitmedi

Çırağı

Nuri Çırağı'yim dertlerim çoktur
 Gurbetin çilesi zehirli oktur
 Seslendim sesime ses veren yoktur
Ünüm bitti çilelerim bitmedi¹⁹

Âşıklar bu atışmayı daha ileriye götürüp birbirlerini sıkıştırırsalardı kafiye tükeneceği için herhangi bir âşık “dinim bitti” şeklindeki tehlikeli ifadeyi kullanıp sıkıntıya gireceklerdi. Onun için kafiyeyi uzatmaktan ictinap ettiler.

8. Âşık karşılaşmalarının son bölümü ise *uğurlama* veya *methiye* bölümüdür. “Dinleyiciler size güle güle bize elveda” ayağıyla uğurlanırlar. Bu arada âşıklar birbirlerinin iyi yönlerini methederler. Aşağıda vermiş olduğumuz örnek Ruhani, Toruni, Tanrıkulu'nun yapmış olduğu uğurlama atışmasıdır.

¹⁹ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.103.

Ruhani

Gel Âşık Ruhani bu derde dayan
 Bizim bu halimiz Mevla'ya ayan
 Dostumun evinde okuduk divan
 Muhabbet bitmedi bandımız bitti.

Toruni

Taze kuşlar gibi uçan Zeynep'im
 Hayat baharında açan Zeynep'im
 Sevgi badesinden içen Zeynep'im
 İltifat bitmedi bandımız bitti.

Toruni'nin gözüne Tanrıkulu'nun küçük kızı dokuz yaşındaki Zeynep rastlamıştı, son kıtayı da ona söylemişti.

Tanrıkulu

Tanrıkulu hoca dermanım Zeynep
 Ona hep can derim cananım Zeynep
 Hasret yaşlarında mihmanım Zeynep
 Marifet bitmedi bandımız bitti.²⁰

II. ÂŞIK TARZI ŞİİRDE AYAK

Türk âşık şiirinin çekirdeğini oluşturan 'ayak'ların (kafiye+redif) gerek serbest ve gerekse sistemli söyleyişlerde şiirin bütünlüğünü sağlamanın yanında, farklı fonksiyonlar üstlendiğide bilinmektedir.

Türk âşık şiirinin teknikleri konusunda yapılan açıklamalar, şiirlerin muhafaza edilmeleri ve yeniden yaratılmaları konularına ışık tutmakla beraber şiir çekirdeği olarak kabul edilen unsurun veya unsurların neler

²⁰Özarlan, a.g.e., s.270-271.

olduğu açıkça ifade edilmemiştir. Bu tarz şiirlerde çekirdek, kafiye+redif diye tarif ettiğimiz ayaklardır. Âşık tarzı da bazen bir kelime veya ek, bazen kelime grubu, bazende bütün bir mısra, şiir cümlesi şeklinde kullanılan ayaklar, kafiye ile sağlanan ahenk yanında, şiirde kompozisyon bütünlüğü de sağlamaktadır. Yazılı edebiyat gelenekleri içinde yer alan şiirler içinde yalnızca ahengi sağlayan kafiyelerden farklı olarak halk şiirindeki ayak şiir içinde farklı fonksiyonlar üstlenmiştir. Ayak şiirde ahengi sağlamanın yanında anlam bütünlüğünün kurulmasına da yardımcı olmaktadır. Ayrıca âşıklar kendi şiirlerini ve usta malı şiirleri ezberlerken şiirin aslı ve tamamı yerine ayağı, şiirin konusu ve nazım türünü ezberlemekte gerektiği zaman şiirleri bu bilgilerle yeniden inşa edebilmektedir. Sözlü geleneklerde sahibi belli şiirlerde varyantlaşma bu yolla meydana gelmektedir. Bu bilgiler ışığı altında birbirlerinden habersiz iki âşık aynı ayak ve aynı konuda birbirine fevkalade yakın şiirler söyleyebilirler.

A. Düz veya Geniş Ayak

Âşık tarzı şiir geleneği içinde en çok kullanılan ve genel olarak tek ses benzerliğine dayalı (yarım kafiye) olarak kurulan bu ayaklarda 'ı', 's', 'z', 'r', 't' gibi ünsüzlerle biten isimler ve fiil köklerinden oluşan kelime ve kelime grupları kullanılır. Tekellüm bölümünde ise daha ziyade güzelleme ve nazire gibi rahat söyleşilerde bu ayaklar kullanılır.

B. Kapalı veya Dar Ayak

Bu ayak asıl amaç âşıklık geleneği içinde irticalen söyleyişlerde güç göstermeye dayalı olarak kullanılan ses benzerlikleri sınırlı olan kelimelerin işlenmesidir. Gelenek içinde özellikle usta âşıklar hangi ayakların dar, hangilerinin geniş olduğunu bilirler. Bu tür ayaklara başvurulması, âşıkların

birbirlerine ustalık ve çabukluk göstermeleri psikolojisinden kaynaklanır. Kapalı veya dar ayaklar, daha ziyade usta âşıklar tarafından, haddini bilmeyen genç âşıklara karşı, onlara ders vermek veya âşıklıktaki ağırlıklarını ölçmek maksadıyla fasılın hiç beklenmedik bir yerinde açılır. Posoflu Zülali ile Summani arasında yapılan karşılaşmada kullanılan aşağıdaki örnek, gelenek içinde, yukarıdaki sebeplere bağlı olarak dar ayağın öteden beri kullanıldığını göstermektedir.

Zülali

Aşk meyidir diye ayran içersin
Hem de gönül koyar içinnerirsin
Bir hasım görünce durmaz kaçarsın
Aklın baştan çıkar *çınçınnanırsın*

Sümmani

Bade içer dünya benim sanarsın
Mes çizme giyinir kalçınnanırsın
Gâhî müflis ateşinde yanarsın
Gâhî fakir olur *hırçınnanırsın*²¹

Selahatin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu

Kazanoğlu

Âşık sandığınız bu Demiroğlu
Eskiden süpürge satarmışmışmış
Ben bunu tanıdım fesadın biri
Halkın arasını *katarmışmışmış*

²¹ Metin Özarslan, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Ankara 2001, s.147.

Demiroğlu

İspir'den gelmiştir duysun Bayburtlu
 Gelmiş buralarda ötermişmişmiş
 Peynir diye almış getmiş pazara
 Loru peynir diye *satarmışmışmış*

Kazanoğlu

Hesap eyle doksan döner yüz döner
 Bu meydanda sohbet döner söz döner
 Milli takım gol atanda yüz döner
 Ama Moskova'yı *tutarmışmışmış*

Demiroğlu

Söylenen sözlerden örnek almazmış
 Bu gördüğün ikrarında kalmazmış
 Hiçbir yerde iyi sözü olmazmış
 Boşboşuna hava *atarmışmışmış*

Kazanoğlu

Aksi cevap verir soru sorunca
 Bundan olmaz yenge, hala, görünce
 Ruhsatında düşmanları görünce
 Korkudan Çoruh'a *batarmışmışmış*

Demiroğlu

Beleş mezar bulsa orada yatar
 Elin mallarını ben diye satar
 Nerde bir kavga var orada biter
 Şerlik olan yerde *bitermişmişmiş*

Kazanoğlu

Kazanoğlu gerçeklere çalışmış
 Onun için ariflerle buluşmuş
 Ankara'da dura dura alışmış
 Kazanmadan lokma *yutarmışmışmış*

Demiroğlu

Demiroğlu burda defterin açar
 Hakkın şerbetinden üç yudum içer
 Duruşuna bakma bu şimdi kaçar
 Bu hasetten daha *betermışmışmış*²²

Kapalı veya dar ayağın başarılı olarak işlendiği bir başka karşılaşma örneği de Yusufelili Huzuri ve Posoflu Müdami arasında yapılmıştır.

Huzuri

Hatırıma düştü eski bir sanat
 Barda, berde, birde, borda mana var
 İşitmeyenler der bu nasıl hikmet
 Tarda, terde, tirde, torda mana var

Müdami

Eski tekellümü eylediniz yâd
 Çarda, çerde, çirde, çorda mana var
 Çer dertdir, çir sudur, çur da sermaye
 Zarda, zerde, zirde, zorda mana var

Huzuri

Sözlerimi bir ir edem netice
 Yığıldı meclise çok kadri yüce

²² Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Dar yapıdır der kapıdır dir Türkçe
Darda, derde, dirde, durda mana var

Müdamı

Herkes nazar kılsın bu da bir düstür
Dinleyin eyibba latife hoştur
Sar kuştur sır gizli ser dahi baştır
Sarda, serde, sırdai surda mana var

Huzuri

Huziri söz soyle iktidarınca
Ehl-i kemal yoktur arşa varınca
Mar yılandır mir bey mur da karınca
Marda, merde, mirde, murda mana var

Müdamı

Müdam avn-ı hakla çeme hacalet
Mürşidin üstadın eyle ziyaret
Ker merkeptir, kir pislik, kür de ayrı ticaret
Karda, kerde, kirde, kürde mana var

C. Cinaslı Ayak

Cinaslı ayak şiirde ayak olarak kullanılan kelimelerin arasında ses benzerliği ve anlam farklılığının olması prensibine dayanır. Âşık atışmalarında cinası görebilmekteyiz. Âşıklar cinası başarıyla kullanmışlardır.

D. İkili Ayak

Âşık tarzı şiir geleneği içinde “serbest v” sistemli deyişlerde sıkça

kullanılan ikili ayak her hanede işlenecek ayağı oluşturan mısradaki birbiriyle tenasüplü iki kelime veya kelime gurubunun kullanılması esasına dayanır. Âşık atışmalarında bu tür ayağın işlenmesine sıkça rastlamaktayız.

Eminoğlu

Ektin biçtin yele verdin savurdun.
Harmandan ne çıktı benden ne çıktı.
Sen bedenini aşkın ile kavurdun,
Dermandan ne çıktı tenden ne çıktı.

Nizamoğlu

Yıllardan beridir aşkı kararsın,
Karmandan ne çıktı yönden ne çıktı,
Çürük bir kozada fidan ararsın,
Ormandan ne çıktı yandan ne çıktı.

Eminoğlu

Ah çektikçe gözünden yaş süzölmüş
Sevenin kaderi kötü çizilmiş,
Duyduğuma katlan ferman yazılmış,
Fermandan ne çıktı candan ne çıktı.

Nizamoğlu

Onla haya ile düşte bir olduk,
Gönül sergiledik sevdayı bulduk,
Kader terse çıktı sarardık solduk,
Sarmandan ne çıktı dünden ne çıktı,

Eminoğlu

Eminoğlu gördü seyretti sezdi,
Yaşanan olayı doğruca yazdı,

Kumaş diye ördüm beklide bezdi,
Kırmandan ne çıktı yündne ne çıktı.

Nizamoğlu

Gahi neşe saçtım gahi ettim nas,
Beklerken kavuşmak ömür kaldı az,
Zaten Nizamoğlu çalmaz gitar saz,
Sormandan ne çıktı Günden ne çıktı.²³

E. Üçlü Ayak

Bu tip ayaklar da serbest veya sistemli atışmalarda görülmektedir. Aynı ikili ayakta olduğu gibi anlam bütünlüğü içinde kullanılmak zorunda olan birbiriyle ilişkili üç kelime veya kelime gurubunun kullanımı esasına dayanmaktadır. Atışmalarda bu türe de rastlamaktayız.

Kazanoğlu

Dağlar gibi kalmaz duman giderim
Tipi bende, boran bende, kar bende
Garip bülbül gibi figan ederim
Feryat bende, figan bende, zâr bende

Eminoğlu

Keramet gizlidir insanoğlunda
Bilim bende, ilim bende, sır bende
Bizim için var eylemiş dünyayı
Sema bende, adu bende, yer bende

²³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Vahdettin Işıldak'ın not defterinden.

Pervani

Kerem oldum Aslı için kavruldum
 Alev bende, ateş bende, kor bende
 Erzurum'da başka bir ahval gördüm
 Koçak bende, yiğit bende, er bende.

Kazanoğlu

Ecel şerbetini içmedim sanmayın
 İçipte canımdan geçtim sanmayın
 Beyhude gurbete göçüm sanmayın
 Mezar bende, mertek bende, mar bende

Eminoğlu

Destan öğrendim ben üç kitudan
 Düşünürüm hep kaçırım hatadan
 Terbiyemi böyle aldım atadan
 Edep bende, haya bende, ar bende

Pervani

Âşık umanında yerim almışam
 Zannetmen dünyaya boşa gelmişem
 Geçmiş ustalardan destur almışam
 Servet bende, kazanç bende, kar bende

Kazanoğlu

Kozanoğlu ben arkadaş görmüşem
 Atışmışım, çok imtihan vermişem
 Koçaklarla er meydana gelmişem
 Sığır bende, topal bende, kör bende

Eminoğlu

Eminoğlu yaptık etin savaşı
 Bir sebep var akan gözümün yaşı
 Bir hoş oynar Erzurum'un dadaşı
 Halay bende, düğün bende, bar bende

Pervani

Pervani'yem ben deryaya dalmışam
 Kırklar meclisinden ben dersim almışam
 Nefsim ile ben de bile ölmüşem
 Üçler bende, kırklar bende, pir bende²⁴

**Âşık şeref Taşlıova-Âşık Hikmet Arifi Atamam, Âşık Rüstem
 Alyansoğlu**

Taşlıova

Ağaçlar rahatsız meyvalar tatsız
 Elma nerde, ayva nerde, nar nerde?
 İnsanlar tedirgin dostlar muratsız
 Vefa nerde, gayret nerde, ar nerde?

Ataman

Bülbül figan eder tek gülü için
 Feryat nerde, figan nerde, zar nerde?
 Âşıklar yanıyor hem için için
 Alev nerde, ateş nerde, nar nerde?

Alyansoğlu

Cahil insanınan edersen Pazar
 Maya nerde , zarar nerde, kar nerde?

²⁴ Oğuzhan Aydın-Betül İnan, "Türk Dili ve Edebiyatı Öğrencileri Âşıklar Kahvehanesinde", **Korkut Ata Dergisi**, Y:1, S.", Güz 2002, s.45-46.

Gün gelir ki dostu dostundan üzer
Selam nerde, sabah nerde, sır nerde?

Taşlıova

Elin sitem sözüm, sinemi yakar
Kaderin şimşeğiüstüme çakar
Gözyaşım denizdir,içime akar
Dicle nerde,Fırat nerde, kür nerde?

Atamam

Hiç görmedim aşkın yarasın saran
Nerde kaldı sadık sözünde duran?
Gece gündüz Hakka doğru yalvaran
Abit nerde,Derviş nerde, Pir nerde?

Alyansoğlu

Mevla emreyledi levhi kaleme
Melekleri boyun eğdi selama
Nuru dindarına vardı kelama
Musa nerde, Asa nerde, Tur nerde?

Taşlıova

Adım Şeref yazın mezarda taşta
Bir ozanım ne ağayım ne paşa
Kara toprak ayırım yapmamış haşa
Esir nerde köle nerde hür nerde

Ataman

Hikmet Arif der ki kadem bastılar
Kimi söyleştiler kimi sustular
Enel'i-Hak deyince ipe astılar
Mansur nerde sehba nerde dar nerde?

Alyansoğlu

Alyansoğlu derler boş geçti zaman
Eyyuba dert verdi Yusuf'a zindan
Hızır'a aşk verdi Yunus'a umman
Balık nerde Yunus nerde tor nerde²⁵

F. Dörtlü Ayak

Üçlü ayağın bir kelime artırılmak suretiyle oluşturulan şekli 'dörtlü uyak', iki kelime artırılarak yapılan şekli 'beşli ayak' olarak adlandırılmaktadır. Âşıklar arasında bilinmekle beraber bu ayağın işlenmesi oldukça zordur. Kapalı-dar ayak için de örnek sayılabilecek bu türde bir ayak örneği 1979 yılında Erzurum'da yapılan 'I. Âşıklar Şenliği' nde Âşık Yaşar Reyhanî ve Âşık Sümmanioğlu arasında yapılan atışmada kullanılmıştır:

Reyhanî

Arzuladım yar eline gitmeye
Balda, belde, bilde, bulda mana var
Şu karşı dağları aşmamız gerek
Balda, bilde, belde, bulda mana var

Sümmanioğlu

Sazım aldım gittim yârin eline
Salma taktım nazli yârin beline
Minder serdim otağına halına
Çalda, çelde, çilde, çulda mana var

²⁵ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.596-597.

Reyhani

Evvel bu dünyaya bir lahze düşmüş
 Kimi yere kimi arza kavuşmuş
 Kimi henüz hamdır kimi yetişmiş
 Karda, kılda, kolda, kulda mana var

Sümmanioğlu

Dağın yamacıdır deniz kenarı
 Seneler devrildi günü ayları
 Yar yıkasın mendilimin boyları
 Yolda, yelde, yılda, yolda mana var

Reyhani

Kimin üfürükle döner çarkını
 Kimisi de arar bulur hakkını
 Kimi de derd eder varı yokunu
 Falda, felde, filde, folda mana var

Sümmanioğlu

Birisindenmiş çıkarmış ayana
 Biri hakem olur herbir noksana
 Biri kanat açar çıkar cihane
 Kölde, külde, kilde, kelde mana var

Reyhani

Birisini maliyeye yatırdım
 Birisiyken metireyi bitirdim
 Biriynen meledim yâre götürdüm
 Malda, melde milde, mulda mana var²⁶

²⁶ **Köz Dergisi**, S.1, Ağustos 1979, s.62-63.

G. Devrimli Ayak

Bu tür bir ayak âşıklar arasında yaygın olarak kullanılmamakla beraber âşıklık geleneğine hizmet eden Turgut Günay (Firkati), Behçet Kemal Çağlar (Âşık Ömer), Feyzi Halıcı (Fezai) gibi şairlerin, âşıklarla münasebetleri ile yeni Türk şiirinin ses, imaj ve yapılarını, âşık şiirine sokmaları ve âşıkları daha daha yüksek ve derunı söyleyişe zorlamalarıyla geleneğe ve gelenek temsilcilerine mühim katkıları olmuştur.

Firkati mahlası ile Turgut Günay'ın notlarında yazılı olan ayak isimleri arasında devrimli ayak ibaresini, iki farklı ayağın şiirde birbirini tamamlayacak şekilde işlenmesi olarak tanımlamak mümkündür. Karşılıklı değişmelerde işlenen iki ayak, hanenin ikinci ve dördüncü mısrasında işlenmektedir. Bu türden bir devrimli ayak örneği 'vurma boşuna' ve 'vura vura git' ayakları kullanılarak Firkati, Ummani Can ve Ruhani arasında yapılmıştır.

Firkati

Gönül kuştur ama eti yenilmez;
Sitem okları ile vurma boşuna,
Aşk dağına kolay çıkıp inilmez;
Ferhat isen külüng vura vura git.

Ummani Can

Bunca yatmak beyhudedir, beyhude;
Fikrini çalıştır, durma boşuna,
Çalış ki edesin borcunu eda;
Huzuru Mevla'ya dura dura git.

Ruhani

Çaprâşıktır bizim köyün yolları;
Garip yolcu, zordur; sorma boşuna

İhmal etme tanıdığın kulları;
Rastlarsan halini sora sora git.

Firkati

Bilene bir billur şişedir gönül;
İnceden incedir kırma boşuna,
Sevgi bir bahçedir, dört bir yanı gül
Dikenini bir bir kıra kıra git.

Ummani Can

Acılı yarana tabibanı bul;
Nadanın eliyle sarma boşuna,
Kemallanam dersin arifanı bul;
Nikabına yüzün sara sara git.

Ruhani

Be hey deli gönül olma divan e;
Elma değil ömrü, yarma boşuna
Göğüs ger, hışm ile atla meydana;
Tepele düşmanı yara yara git.

Firkati

Âşıklar Mevla'dan almıştır ferman;
Sazı, sözü, sesi yerme boşuna,
Firkati, dizinde oldukça derman;
Türkü yerenleri yere yere git.

Ummani Can

Hal ehli kişiden ayağın kesme;
Cahil ile hesap görme boşuna,
Ummani nadana ayağın basma;
Aç gözün önünü göre göre git.

Ruhani

Âşık Ruhani'nin istersen başın;
 Çalıyı çırpıyı derme boşuna
 Mor çiçeği boldur yeşil yamacın;
 Ey güzel nazenin dere dere git.²⁷

H. Tekrarlı Ayak (Mukim ayak)

Kullanımı yaygın olmayan tekrarlı ayaktan ayağı oluştıran kelime mısra boyunca tekrarlanmaktadır. Tekrarlı ayağı âşık atışmalarında sıkça kullanılmaktadırlar.

Demiroğlu

Senelerdir içimizde yaşattık
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk
 Bizler aldık başımıza taç ettik
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk

Kazanoğlu

Bu toprağa nakış, nakış ekilen
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk
 Bayraklaşan gönderlere çekilen
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk

Burhani

Bizi farklı olan yerden getirdi
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk
 Kalbimizin köşesine oturdu
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk

---

²⁷ Özarslan, a.g.e., s.154-155.

Demiroğlu

Asla bitmez güzel ÷lkemi katan
 Yalanlarla bu milleti uyutan
 Bölünmüş topraktan kurdu bir vatan
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk

Kazanoğlu

Vatanda başladı büyük velvele
 Yediden yetmişe verdik el ele
 Kalkıp karşı koyduk yedi düvele
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk

Burhani

Aramızdan ayrılığı kaldıran
 Gözlerimize mutluluk yaşı dolduran
 Tehlike yaklaşmadan bize bildiren
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk

Demiroğlu

Demiroğlu der ki yürekte mertlik
 Cephede gösterdik büyük yiğitlik
 Kadına erkeğe verdi eşitlik
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk

Kazanoğlu

Kazanoğlu derki diren ha diren
 Çağdaşlık treni tutmuyor firen
 Haçlı ordusunu ÷lkeden süren
 Bende Cumhuriyet sende Atatürk

Burhani

Burhani şehitlerin kemikleri acıyor
 Yaraları hiç durmadan kanıyor

Pakistan da deprem yarasını sarıyor
Bende Cumhuriyet sende Atatürk²⁸

Murat Ozanoğlu-Veyssel Yıldizer

Ozanoiğu

Sevda denilen tuzaktır
Vazgeç gönöl vazgeç gönöl
Mutluluk sana uzaktır
Vazgeç gönöl vazgeç gönöl

Yıldizer

İki yol vardır önünde
Vazgeç gönöl vazgeç gönöl
Gel kararı ver yanımda
Vazgeç gönöl vazgeç gönöl

Ozanoiğu

Seveni sevenler anlar
Sazım onun için inler
Geri gelmiyor gidenler
Vazgeç gönöl vazgeç gönöl

Yıldizer

Bölböl isen boşa ötme
Gel uyan gaflette yatma
Bu kadar kendine etme
Vazgeç gönöl vazgeç gönöl

²⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Ozanoğlu

Ozanoğlu'na maşuksun

Tutmadığım ışıksın

Altı üstü bir âşıksın

Vazgeç gönül vazgeç gönül

Yıldizer

Yıldizer'im dayanamam

Ben bunlara inanamam

Gördüm artık unutamam

Vazgeç gönül vazgeç gönül²⁹

I. Ters Ayak

Ters ayak, şiirde kullanılan kavramlara tezat olarak karşı kavram kullanımına dayalı bir şekilde yapılmakla birlikte fazla yaygın değildir. Bu türde kullanımlar devrimli ayakta ve tekrarlı ayakta olduğu gibi modern şiirin imkânlarınınin âşık tarzı şiirde kullanılması ile meydana getirilmiştir. Bu tür ayaklar Firkati ile Reyhanî arasında ki atışmalarda kullanılmıştır.

Firkati

Kimin kılıcıdır sivrisi iki

zulume uğramış yavrusu iki

Şu deli gönlümün ağrısı iki

Neyleyim dermanı bir bile değil

Reyhanî

Ali'nin kılıcı sivrisi iki

Hasan'la Hüseyin yavrusu iki

---

²⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi.

Hakiki, değişmeceli ağrısı iki
Tabibden ihsanı bir bile değil

Firkati

Şeytanın oyunu üç der eskiler
Yiğidin düğünü üç der eskiler
Herkesin öğünü üç der eskiler
Sofranın devranı bir bile değil

Reyhanî

Güsülün âdeti üç der sofular
Sofranın nöbeti üç der sofular
Hayatın müddeti üç der sofular
Ölüm kabristanı bir bile değil

Firkati

Korkağın kösteği dördür bilesin
Yiğidin dersteği dördür bilesin
Gönlümün isteği dördür bilesin
Güzele fermanı bir bile değil

Reyhanî

Abdestin farzıyla erkânı dördür
Dünyanın köşesi dört yanı dördtür
Mü'minin meshebde erkânı dertdür
Münkirin imanı bir bile değil

Firkati

İslam'ın şartını beş koymuş koyan
Elin keratını beş koymuş koyan
Aşkın sıratını beş koymuş koyan
Gönlümün gümanı bir bile değil

Reyhanî

Mübarek kandilin ervahı beştir
 Beş vakit namazın mübahı beştir
 Erenler şahının izahı beştir
 Cahillere yani bir bile değil

Firkati

Yaz ile baharın ayları altı
 Her ayı bir oktur yayları altı
 Şu deli gönlümün vayları altı
 Neyleyim duyanı bir bile değil

Reyhanî

Amentü billahın manası altı
 Süphaneke kefin hanesi altı
 Bismelenin saydım esresi altı
 İçinde p hani bir bile değil

Firkati

İnsan başı süzek deliği yedi
 Ulu gökyüzünü bölüğü yedi
 Firkati kısmetin oluşu yedi
 Testine dolanı bir bile değil

Reyhanî

Şiddet-i cehennem âlemi yedi
 Peygamber ordusu âlemi yedi
 Firkati vazoda kalemi yedi
 Aradı Reyhanî bir bir bele değil³⁰

---

³⁰ Özarslan, a.g.e., s.156-158.

III. ATIŞMADA AYAK VE AYAK VERME GELENEĞİ

Ayak kafiyeinin halk edebiyatındaki adıdır. Âşıklar, atışmalarında ya kendileri ayağı açarlar ya da atışmayı izleyenlerden bilgisine ve birikimine güvenilen kişiler ayağı verir. Ekseriyetle ayak usta âşık tarafından açılır. Atışmada âşıklar kimin ayak verdiğini atışmalarında belirtebilirler. Örneğin bir atışma dörtlüğünde Âşık Rahim Sağlam ayağın kimin tarafından verildiğini söylemektedir:

Âşıklar kendini yordu
 Birbirine soru sordu
 Derviş Aydın ayak verdi
 Kanal 7’de bu akşam

“Âşıkların kendi istekleri dışında zorlama ile irticalen söyleyişle imtihana tabi tutulmaları olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Çünkü irtical doğal ortamda belli bir demlenmeden sonra çalıp çığırma yoğunluğu ile ulaşılan heyecan anında en yüksek seviyesine çıkar. Siparişle heyecansız, demsiz, irtica zayıf kalır. Âşıkların doğal ortam dışında, zaman, mekan ve insan tahdidi altında irtical kabiliyetlerini tam olarak kullanamadıklarını düşünmek yerinde olur. Doğal olmayan ortamlarda yapılan irticali söyleyişlerde yüksek seviye beklememek lazımdır.”³¹

Âşıklarla yapmış olduğum görüşmeler de bu tezi doğrulamaktadır. Âşıklar dinleyici kitlesi tarafından verilen kafiyelerin güçsüz ve sınırlı olduklarını belirtmekte, bu durum da âşıkların irtical olarak atışma gücünü, feyzini ve hazzını azaltmaktadır.

Ruhani

Size bir ayak açayım
 El değsin etek değmesin

³¹ Özarıslan, a.g.e., s.239.

Ben kılı kıldan seçeyim
Kıl değsin budak değmesin

Âşık başkasından ayak alıp işleyeceği gibi yukarıdaki örnekte olduğu gibi kendisinde ayak açmaktadır.

Âşık Salim Baba, Âşık Demiroğlu'na ayak açalım ifadesini atışmada kullanmıştır:

Salim Baba

Öyle bir ayak açalım
Dayın bizden lezzet alsın
Burda boş işler geçelim
Büyüklerden izzet alsın

Demiroğlu

Dayım her şeye layıktır
Bu insanlar kuvvet alsın
Biz onu sever sayarız
Küçüklerden hürmet alsın

Âşık atışmalarını dinleyen ve izleyen insanlar bazen ortaya konulacak manzumenin şekillenmesinde aktif bir rol oynarlar. Bu, icracı âşıklara “ayak verme” biçiminde olur. Dinleyiciler, karşılaşmada sunulacak şiirleri kimi zaman redifleri de içine alacak biçimde kafiye yapısını belirleyerek âşıklara bildirirler. Âşıklar verilen kafiyeeye uygun şiirler söylerler. Ayak vermek, belli bir dinleyici gurubunun tekelinde olmamakla birlikte âşıklar daha çok dinleyiciler arasında bulunan usta âşıkların, saygın kişilerin yönetici ve araştırmacı konumunda olanların, bilim adamlarının verdikleri ayakları dikkate alırlar.³² Örneğin 1977 yılı Ekim ayının son haftasında yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı'nda dinleyici olarak hazır bulunan İran Kültür Müsteşarı

³² Dilaver Düzgün, **Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s.219.

Sayın Prof.Dr. Selim Neysari âşıklardan Kul Mustafa ile Âşık Şeref Taşlıova'ya atışma yapmaları için şu ayağı verdi:"GEZ DÜNYAYI, GÖR KONYAYI" bu ayak etrafında Âşık Kul Mustafa, Âşık Şerif Taşlıova irticalen ayağı çok güzel bir şekilde işlemektedirler.

Kul Mustafa

Ta ezelden beri böyle
Gez dünyayı gör Konya'yı
Gönül coşsun âşık söyle
Gez dünyayı gör Konya'yı

Şeref Taşlıova

Dilden dile değişmeyen
Gez dünyayı gör Konya'yı
Her tarafta aynı söz var
Gez dünyayı gör Konya'yı

Kul Mustafa

Gönül çayı güldür güldür
Boş ise destini doldur
Selçuklu'dan ilmihaldir
Gez dünyayı gör Konya'yı

Şeref Taşlıova

Nasıl edeyim ifade
Hiç eşi yoktur dünyada
Mevlana yatar burada
Gez dünyayı gör Konya'yı

Kul Mustafa

Burada çöz her sırları
Gez müzeyi gör pirleri

Burda Horasan erleri
Gez dünyayı gör Konya'yı

Şeref Taşlıova

Haydi devşir denesini
Erenlerin sinisini
Selçuklunun çinisini
Gez dünyayı gör Konya'yı

Kul Mustafa

Kul Mustafa ilmi oba
Yunus'ta Taptuk'ta çaba
Oğlu gelmiş kalkmış baba
Gez dünyayı gör Konya'yı

Şeref Taşlıova

Şeref der ki yaradan yar
Gönül Hak ilmini duyar
Karamanlı Mehmet Bey var
Gez dünyayı gör Konya'yı

Âşıklar bayramında ve âşıklar şenliklerinde atışma dalında dereceleri belirlemek amacıyla âşıklara ayak vermek orada bulunan jüri heyetinin tasarrufundadır. Atışma âşıkların kendilerine bırakılmaz. Çünkü orada işleyecekleri ayağı daha önce işlemiş olabilme ihtimali vardır. jüri heyeti genellikle akademisyenlerden oluşmaktadır. Kasım 1979 tarihinde yapılan Summani'yi anma törenlerinde jüri heyeti olan Doç. Dr. Saim Sakaoğlu, Doç Dr. Muham Bali, Dr. Ensar Aslan, Doç. Dr. Coşkun Alptekin, Dr. Yusuf Ziya Öksüz ve Mediko Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanı Yaşar Günay Bey âşıklara aşağıdaki ayağı vermiştir. Âşık Mustafa Ruhani ve Âşık Nusret Torunu bu ayak etrafında atışmayı tamamlamışlardır.

Mustafa RUHANİ-Nusret Toruni

“Baharın yağmuru dalı yeşertir
Bahçendeki gülü nar mı belledin?”

Ruhani

Baharın yağmuru dalı yeşertir
Bahçendeki gülü nar mı belledin?
Aşğın sedası dağlar inletir
Yörenin ununu kar mı belledin?

Toruni

Yamaçlardan yüzbin çiçek devşirdin,
Kovandaki balı lor mu belledin?
Dıştan çirkin olur ahlakı güzel,
Her çirkin olanı hor mu belledin?

Ruhani

Boşandık boşandık dolduk bu gece,
Bir acaip âşık olduk bu gece,
Davul dövdük zurna çaldık bu gece,
Karışık sanatı kâr mı belledin?

Toruni

Bizim Ruhani de bugün uslandı
İlham aldı her tarafı sesledi
Yağmur yağdı kel kafanı ısladı.
Yüzünden akanı ter mi belledin?

Ruhani

Dereden deryaya akana kurban,
 Bu cümle âleme bakana kurban,
 Bağrına neşteri sokana kurban
 Her gözü yumuğu kör mü belledin?

Toruni

Düşman gelir birgün yakandan tutar,
 Gözyaşına bakmaz hendekten atar,
 İlbahar ayında kar çiçek biter,
 İçinde karayı mor mu belledin?

Ruhani

Bende Ruhaniyim çok gördüm figan,
 Kölelerde zulüm var şahlarda ferman,
 Bizimki Tortumdur sizinki Nerman,
 Niğde mi belledin, Bor mu belledin?

Toruni

Nusret Toruniyi gel at ateşe,
 İnşallah çıkarız seninle başa,
 Hazır ol kardeşim girdik savaşa,
 Sen bu atışmayı zor mu belledin.³³

Nizamoğlu, bir gün Âşıklar Kahvehanesi'nde otururken, orada bulunanlardan biri "Ruhlar yaratılmadan önce Hızır var mıydı? Varsa kimdi?" şeklinde bir soru sormuş ve eski bir üstada ait olan şu dördlüğü okuyarak ayak vermiştir:

³³ **Köz Dergisi**, Kasım 1979, S.2, s.39-40.

Adem'den evvelâ fâni dünyada,
Şeriât babında nâzır kim idi?
Müşkülü kalanın sırrına gayet,
Ol halde Hazret-i Hızır kim idi?

Bunun üzerine kahvehanede bulunan şâir ve âşıklardan Şâir Nizamoğlu, Âşık Ali Rahmani, Âşık Cengiz Yareni sırasıyla bu soruya cevap nitelikli birer dörtlük okurlar:

Nizamoğlu

Kâinat yok iken nur yaratıldı,
Hakkın varlığıdır nâzır var idi,
Ruhlar secde kıldı Resûlü gördü.
Onların sırrında Hızır nûr indi.

Rahmani

Şeriât babının hocası muhtar,
Bir güvercin geldi hazır o idi,
Onu tayin etti ol lâl'u Hûnkâr,
Hükm-ü elasında Hızır o idi,

Yareni

Adem'den evvelâ fâni dünyada,
Hazreti Mevlâm hazır nazırdı,
Müşkülü kalanın sırrına beyat,
Resûl-ü Ekrem'in nuru var idi.³⁴

Dinleyicilerin verdiği ayaklar âşıklar tarafından işlenirken, bu ayaklarda bulunan hatalar, yanlışlar âşıklarca düzeltilebilir. 05.02.1997 tarihinde Erzurum'da Âşık Erol Ergani'ye ait Ozanlar Çayevi'nde yapılan fasılda, Âşık

³⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Vahdettin Işıldak'ın not defterinden.

Mustafa Ruhani, Âşık Fuat Çerkezoğlu, Âşık Erol Ergani ve Âşık İhsan Yavuzer'in; dinleyicilerin verdiği

“Çağın kumaşından elbise diktik
Astarı bezinden pahalı düştü
Gelin efendiler hesap edelim
Kim kimin yüzünden pahalı düştü”

“Geniş ayak”la yaptıkları atışma şöyledir:

Çerkezoğlu

Aşkın kumaşından elbise diktik
Astarı bezinden pahalı düştü
Hedefine doğru kervanı çektik
Gece gündüzünden pahalı düştü

Yavuzer

Bu nasıl adalet bu nasıl kanun
Eğrisi düzünden pahalı düştü
İnanmayın asla âşık diyemem
Söyleyen gözünden pahalı düştü

Ergani

Korkak pehlivan aklım ermedi
Kisbeti dizinden pahalı düştü
Gafiller gerçeği bakıp görmedi
Üveyi özünden pahalı düştü

Ruhani

Şimdi sağımızda âşık erlerin
Sohbeti sazından pahalı düştü

Gürcistan'dan gelen misafirlerin
Dulları kızından pahalı düştü

Çerkezoğlu

Gece gündüz dinmedi hiç feryadım
Dünyayı dolandım ben adım adım
Dünya nasıl, hesap anlayamadım
Ellisi yüzünden pahalı düştü

Yavuzer

Dört bir yandan yolumuzu bağlattı
Gece gündüz gözümüzü çağlattı
Pop müziği anamızı ağlattı
Aşığın sözünden pahalı düştü

Ergani

Gafile soruyu sormaz olaydım
Varılmaz hedefi görmez olaydım
Cahil pazarına girmez olaydım
Şahini bazından pahalı düştü

Ruhani

Belki de dünyada gördüm eğlendim
Bu aksi oyunu bende beğendim
Vardım patronuna sordum öğrendim
Köçeği cazından pahalı düştü

Çerkezoğlu

Dünyada var her insanın muradı
Kiminin yarıda kalmış vaadi
Bu dünyayı cahil anlayamadı
Kulağı gözünden pahalı düştü

Yavuzer

Birinin birinden yâdı kalmadı
 Hal hatır yok oldu adı kalmadı
 Artık ağzımızın tadı kalmadı
 Tatlısı tuzundan pahalı düştü

Ergani

Gönül dağlarının çiçeği yeni
 Salih bir dost sanıyordum ben seni
 Sen nasıl çobansın aldattın beni
 Oğlağın kuzundan pahalı düştü

Ruhani

Ruhani'yim herkes aklın yitirdi
 Acemi kaptanlar gemi batırdı
 Posta bürünenler samur götürdü
 Pabucu izinden pahalı düştü

Çerkezoğlu

Zannetmeyin Çerkezoğlu asidir
 Bu da insanların aldanmasıdır
 Bayrak şehitlerin hatırasıdır
 Kanı yıldızından pahalı düştü

Yavuzer

Yavuzer der çalıyoruz sazları
 Yıllar boyu dinlediniz bizleri
 Acep dostlar anladı(nı)z mı bizleri
 Sözümüz özünden pahalı düştü

Ergani

Ey Erol Ergani olmaz ki kastın
 Yıllarca boşa mı doldurdun testin
 Ahbaba dikenini batıran dostun
 İğnesi bizinden pahalı düştü

Âşıklar bu ayağı işledikten sonra başka ayak olup olmadığını sorarlar ve dinleyicilerden daha farklı ayaklar hazırlamalarını isterler. Yukarıdaki atışmadan hemen sonra, Metin Özarlan tarafından verilen “Bülbül gibi şakımakta Erzurum’da âşıkların dilleri” şeklindeki “geniş ayak” âşıklarca şu şekilde işlenmiştir.

Çerkezoğlu

Nice zor gördü de susmak bilmedi
 Erzurum’da âşıkların dilleri
 Dosttan selamını kesmek bilmedi
 İçindedir her an gizli halleri

Yavuzer

Size derim burada canım âşıklar
 Bülbül neden terk etmedi gülleri
 Aynı huzur aynı sefa kalmadı
 Sunalar terk etti çoktan gölleri

Ergani

Yar sevdim adıma dediler âşık
 Otuz yıldır gezdim gurbet illeri
 Gelenek var idi töre var idi
 Vallah arıyorum eski halleri

Ruhani

Muhabbetin sofrasında dost geçin
 Erzurum'da âşıkların bağları
 Çok yanık söylerler yan için için
 Erzurum'da âşıkların telleri

Çerkezoğlu

Âşık olan düşer gerçek feryada
 Bunda bir sır vardır söylenmez yâda
 Kim demiş ki âşık ölür dünyada
 Dilde gezer Aslı Han'ın külleri

Yavuzer

Neden bu sesleri böyle anladı
 Kiminle oynadı geri ne kaldı
 Kumar çoğaldıkça hasta çoğaldı
 Şimdi aramakta eski çulları

Ergani

Ya kimler boşaldı ya kimler doldu
 Birisi açtıysa birisi soldu
 Yanına yaklaştım zararı oldu
 Allah ıslah etsin sahte kulları

Ruhani

Sanki dünya hayal imiş düş imiş
 Her bir kimse sevda yükü taşımış
 Erbabiyle Emrah burada yaşamış
 Buradan geçmiş Summani'nin yolları

Çerkezoğlu

Edebiyat denen kesilmez pınar
 Bir damla içenler bin yılda yanar
 Sümmani'yle Emrah yüz yıllık ınar
 Biz de çınarın küçük dalları

Yavuzer

Âşıklar düşerler neden feryada
 Sözü duyururlar haftada ayda
 Mecnun ölde gezer Leyla sarayda
 Sebepsiz mi gezmiş öyle ölleri

Ergani

Hayal pınarından tasım oldukça
 Çiçekler bir açılıp bir solduka
 Sizler bizim yanımızda oldukça
 Pas tutar mı âşıkların telleri

Ruhani

Hey âşık ruhani gizli deftersin
 Saklar da sararsan er oğlu ersin
 Hocam dadaşları benden sorarsan
 Tuntur ayakları demir kolları

Çerkezoğlu

Âşık Çerkezoğlu diyorlar bana
 Aşkın şarabıyla oldum divane
 Kiracıyım ecdatlardan dükkâna
 Satıyorum mercanları lalleri

Yavuzer

Yavuzer söylersin yazık mı yazık
 Mazlum milletlere kazık mı kazık
 Ekranlara baktık bozuk mu bozuk
 Kız yerine sattılar dulları

Ergani

Ergani'yim yanar dost ışıkların
 Dosta sözü olmaz mı hiç maşukların
 Ezel gelmiş geçmiş tüm âşıkların
 Bahçesinde biz onların gülleri

Bu atışmanın ardından dinleyiciler arasında bulunan Âşık
 Nizamoğlu'nun

“Haram kazandığın malı serveti
 Hayırsız evladın yiye göresin”

Şeklindeki verdiği ayağı dinleyicilerden biri “bu ayak biraz yumuşak
 oldu biz biraz daha sertleştirmek istiyoruz” diyerek,

“Yüz otuz vergiyle toplanan malı
 Vicdansız insanlar yiye göresin”

Şeklinde söyleyip âşıklardan bu ayağı işlemeleri istenmiştir.

Yavuzer

Yüz otuz vergiyle toplanan malı
 Vicdansız insanlar yiye göresin
 Nefis hiçbir zaman terk edilemez
 Kendi kendisini öve göresin

Ergani

Eskiden bir türkü söylerdi anam
 Gaydesiyle güzel diye göresin
 Erkenden giderken tarla yolunda,
 Heybesine azık koya göresin

Ruhani

Erkândan habersiz şaşkın cemaat
 Abdestsiz imama uya göresin
 Sevdakar olur da kendini bilmez
 Bir insan canına kıya göresin

Çerkezoğlu

Olmayız bir vekile akraba
 Bir kaç tane yoksul soya göresin
 Paranın kuvveti gayet fazladır
 Vurgunlar dayana göğe göresin

Yavuzer

Yıllardır sazları boşuna çaldık
 Huzur arar iken belayı bulduk
 Artık bu dünyanın sonuna kaldık
 Oğul babasına döve göresin

Ergani

Bunu temelinden anlayın bilin
 Sizi bekliyorum oraya gelin
 Yaz gelende bizim yaylada gelin
 Süt koya yayığa yaya göresin

Ruhani

Âşıkların sözü gider derine
 Niçin Ferhat âşık olmuş Şirin'e
 Kulağın birini kaymak yerine
 Doldura yayığa yaya göresin

Çerkezoğlu

Niye tahlil etmez insan insanı
 Cahiller arifte bulur noksanı
 Can verip kurtaran aziz vatani
 Eba-yi ceddine söve göresin

Yavuzer

Eski çibanları deşip gidenler
 Engin değil yüksek uçup gidenler
 Yükünü tutarak kaçıp gidenler
 Amerikanya'ya tüye göresin

Ergani

Size söyleyeyim gizli bir rumuz
 Boşuna vermeyeni siz ona omuz
 Bütçe tarlasında şu bizim domuz
 Yiye yiye karnı doya göresin

Ruhani

Canım Çerkezoğlu yok mu mizanın
 Kurbanı olurum aziz vatanın
 Ecdadına hain bakan düşmanın
 Karga dözlerini oya göresin

Çerkezoğlu

Çok ince düşünen billâh çıldırır
 Arzusunu isteyenler bildirir
 Eğilsen yiğide tutar kaldırır
 Korkağa boynunu eğe göresin

Yavuzer

Yavuzer dayandın sen bu kahıra
 Gözün yaşı aktı döndü nehire
 Dağdaki eşkiya indi şehire
 Gelip muhtar ola köye göresin

Ergani

Ey Erol Ergani ne olur halin
 Birinden birine olmaz vebalin
 Darı ambarına uğrayan yolun
 Sende tavuk gibi rüya göresin

Ruhani

Âşık Ruhani'yim ben bir kanatlı
 Bana bakan görür dokuz şöretli
 Bugün dağa çıkan sahtekâr atlı
 Yarın da kalacak yaya göresin

Çerkezoğlu

Âşık Çerkezoğlu yakmaz nimeti
 Gizlidir şehidin kemiği eti
 Ne kadar acıdır vatan hasreti
 Gurbette günleri saya göresin

Yine aynı fasılda dinleyiciler tarafından

“Sinemin dağında kül yığın yığın
Kerem’de Aslı’ya burada yandı”

Şeklinde verilen başka ayak da âşıklerce aşağıdaki şekilde işlenmiştir.

Ergani

Sinemin dağında kül yığın yığın
Kerem’de Aslı’ya burada yandı
Bu nasıl harbidir aklım almadı
Ölçü de düzen de dara da yandı

Ruhani

Çıktımda ah çektim ağı dağında
Karada köz düştü kara da yandı
Naçar kaldım bu yaranın dağında
Hekim de alıştı yara da yandı

Çerkezoğlu

Zannetmeyin akan sade Aras’tır
Benim gözyaşımdaya dayandı
Bir arzunun arkasında yürüdüm
Neden geldi gönlüm ara dayandı

Yavuzer

Daha maaşını almadan ele
Borç gırtlakta gelmiyor ki cetvele
Her aybaşı evde kopar velvele
Ev sahibinden kira dayandı

Ergani

Anlattım da anlamadı bilmedi
 Kırık testi boşa koydum dolmadı
 Fani dünya hiç kimseye kalmadı
 Girdi kabristana yara dayandı

Ruhani

Bu fincana iki damla yaşın(ı) koy
 Bu sevdaya hatırın koy hoşun(u) koy
 Var denizin dalgasına başın(ı) koy
 Sahillerde bir ağyara dayandı

Çerkezoğlu

Her zaman aşığın bu dili başka
 Âşık olmasaydım dünyada keşke
 Zannetmeyin düştüm mecazi aşka
 Bu sevdanın ucu yara dayandı

Yavuzer

Yine yüreğime bir yara açtı
 Sormayın bana sabırım taşı
 Maaşı alanlar dolara koştu
 Bunun sebebine lira da yandı

Ergani

Erol Ergani'yim darılmadım hiç
 Muhannet âlemde durulmadım hiç
 Aşkın yollarında yorulmadım hiç
 Kervanım tipiye kara dayandı

Ruhani

Âşık Ruhani'de bu hale şaştı
Hava mı karardı güneş mi aştı
Ramazan geleli turp kıdemleşti
Fakir sofrasına tere dayandı

Çerkezoğlu

Çerkezoğlu derler bir küçük ozan
Daha olamamış yüzde yüz noksan
Nice kul Allah'tan bekler bir derman
Yaranın içinde çare dayandı

Yavuzer

Aşığın gönlüne maşuk geliyor
Arif olan elbet bunu biliyor
Âşıktan sizlere ışık geliyor
Artık bundan sonra çıra dayandı

Fasıla bu aşamadan sonra tekrar dinleyici tarafından verilen veya âşıklardan birinin açtığı geniş veya dar ayakla atışmalara devam edilir. Dinleyicilerce verilen

“Aklın hakim olsa gözlerin savcı
Sevdayı sineme hapis eylesen”

ayağı 05.02.1977 tarihinde Erzurum'da Ozanlar Çayevi'nde yapılan fasılda şu şekilde işlenmiştir.

Ergani

Aklın hakim olsa gözlerin savcı
Sevdayı sineme hapis eylesen
Karar idam olsa değildir acı
Gerçeği yüzüme açık söylesen

Ruhani

Ben seni özlerim bahar gelince
 Bilirim ki yaylanacak yalasan
 Sana maşuk derim âşık olunca
 Türkü desen şu gönlümü eğlesen

Çerkezoğlu

Sana doktor derler âşık Ruhani
 Dertlerimi sezemezsin böyle sen
 Her damlada gözyaşımı bulursun
 Dalgıç olup deryaları boylasan

Yavuzer

Doğruyu gizleyip palavra atma
 N'olur biraz yalanları kuylasan
 Gerçeği söylerim başım kesilse
 İster dostum el ayağım düğle sen

Ergani

Ergani'yim bu yaylalar yol olur
 Âşıklarda gizli gizli hal olur
 Şeyda bülbül ötmez olur lal olur
 Şayet onu viranede eylesen

Ruhani

Ruhani'nin can evinde saklısın
 Yaraladın mızraklısın oklusun
 Beni derde düşürmekte haklısın
 Kömür gözlü siyah saçlı Leyla sen

Çerkezoğlu

Çerkezoğlu bazen varsın bazen yok
Ararsan dertlerim dermanımdan çok
Dostlara gül oldun düşmanlara ok
Hedefine atılırsın yayla sen

Yavuzer

Ergani'nin neden kanı çekildi
Çerkezoğlu'nun da dişi dökülür
Ey Ruhani senin belin bükülür
Yavuzer'in aşk yükünü yaylasan³⁵

Böylece âşık atışmalarında dinleyicilerin rolünü de görmüş olduk. Atışmalarda ayak verme hususunda dinleyiciler etkendir.

IV. ATIŞMALARDA ÂŞIKLARIN BİRBİRLERİNE HİTAP TARZI

Âşıklar kendi aralarında usta-yaşlı, genç-çırak âşık, iki denk âşık, kadın-erkek âşık, ikiden daha fazla âşık birbirlerine değişik şekilde hitap etmektedirler. Örneğin çırak âşıklar büyük âşıklara devamlı baba-usta şeklinde hitap etmektedirler. Usta âşıklar ise çırak âşıklara bir nasihat edasıyla yavrum, oğlum şeklinde ifade tarzını kullanmaktadır.

Adını bilmediğimiz Gürcü âşık, Âşık Huzuri'den büyük olduğu için ona kendi yöresinin ağzı ile *Balacan* diye hitap etmiştir. Huzuri'de Gürcü aşığın kendinden büyük olması dolayısıyla saygısından ötürü Gürcü aşığa *Babacan* şeklinde hürmet ifadesi kullanmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere yaşlı küçük çırak âşıklar kendilerinden büyük usta âşıklara ihtiram göstererek saygı ifadesini sunarlar:

³⁵ Metin Özarlan, *Erzurun'da Âşıklık Geleneği*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001, s.223-235.

Gürcü

Hangi taşı kaldırıysam aniden,
Altından çıkarsın balacan âşık.
İhtiyar mı sandın hürmet edersin,
Kalbimi yıkarsın balacan âşık.

Huzuri

Seni usta bildim hüner bekledim,
Belikli sakarsın babacan âşık,
Yaşan saygı duydum Sözen tekledim,
Ateşsiz yakarsın babacan âşık.

Âşık Reyhani, Âşık Efkarî'den küçük olduğu için bir atışmada ona *baba* demiş, Efkarî de Reyhani'ye *oğul* ifadesini kullanmıştır. Reyhani Efkarî'ye: "Sana bir sözüm var Baba Efkarî" şeklinde ifade eder. Efkarî'de Reyhani'ye: "Ey oğul Reyhani dünyaya âşık"

Âşık Ummani kendisinden büyük olan usta Âşık Müdami'ye "*baba*" şeklinde hitap etmekte; Müdami ise kendisinden küçük çırak aşığa "*canım*" diye hitap etmektedir. Bu hitap tarzları bize âşıkların birbiri arasındaki saygıyı, sevgiyi ve hürmeti göstermektedir:

Ümmani

Cehennem kapısında bir minber
Söyle ayağından Baba Müdami
Neden yaratılmış bana haber ver
Söyle durağından Baba Müdami

Müdami

Minberin altıyüz bin ayağı var
Söyleyeyim sana canım Ümmani

Nardan yaratılmış durağı da nar
Söyleyeyim sana canım Ümmani³⁶

Gelenekte atışmanın ayağını her zaman büyük usta âşık açar.

Müdamî

Dinle sözlerimi canım Ümmani
Suyu zehir eden taştan haber ver
Nice kullar karşısında lal olur
Onun başı birdir şeşten haber ver

Ümmani

Dinledim sözlerin Baba Müdamî
Göktaş zehir eder taştan al haber
Nice kullar karşısında lal olur
Allah bir şeş altı şeşten al haber

İkili atışmalarda ise söze başlayan âşık daima bir diğer aşığa “Kulak ver sözüme candan azizim”, “Dinle sözlerimi benim kardeşim”, ya da “Dinle sözlerimi ey falan âşık” şeklindeki ifadeler kullanılır.

Bu ifadeler kalıplaşmıştır. Aşağıdaki örneklerde bu sözlerimizi kanıtlar niteliktedir:

Çırağı

Kulak ver sözüme candan azizim
Seslenirsen bu dağlara İhsani
Okuyup tarihi alırsan ibret
Yaslanırsın bu çağlara İhsani

³⁶Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.564.

İhsani

Atamız şehittir kalanlar gazi
 Seslenirim bu sağlara ırağı
 Atalar arkada bıraktı gitti
 Bülbül olduk bu bağlara ırağı.³⁷

Âşık Nuri ırağı-Âşık Murat obanoğlu

ırağı

Dinle sözlerimi ey âşık candan
 Gerçek deryasında kenar değilim
 Sevda sohbetinde halden anlarım
 Kimseyi sözüyle kınar değilim

obanoğlu

Gönül badesini atımdostuma
 İnan ki gönülden kanar değilim
 Bir damla suyum var zme yetmez
 Eli doyuracak pınar deđilim³⁸

İmami-Ali Rıza

İmami

Dinle sözlerimi âşık arkadaş
 Dimmit zmnn p gibisi
 Fazla böbürlenme er meydanında
 Başı boğ dolaşan hipi gibisin

³⁷ Muhammet Akay, **Âşık Nuri ırağı Hayatı ve Şiirleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Lisans Bitirme Tezi, Ankara 2007, s. 39.

³⁸ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.548.

Ali Rıza

Ne çökmezsin yıkılmazsın arkadaş
 Temeli çok sağlam yapı gibisin
 Her anahtar sır şehrini açamaz
 Pahası biçilmez tapu gibisin

İmami-Karakılçık**Karakılçık**

Bir sualim vardır Âşık İmami
 Kutsal kitabımın başını söyle
 İnan ki sözlerim gayet samimi
 Doluya dokunma boşunu söyle

İmami

Sualine cevap istersen benden
 Besmele Kur'anın başı değil mi?
 Manasız mantıksız söz olmaz senden
 Cahillerde sözün boşu değil mi?

Atışma üçlü olduğu zaman atışmaya başlayan âşık “dinleyin sözümü çifte âşıklar” veya “biri sağ yanımda biri solumda” şeklindeki ifadeleri kullanmaktadırlar. Bu duruma üç ve üçten fazla aşığın iştirak ettiği atışmalarda rastlanmaktadır:

Âşık Nuri Çırağı iki farklı âşıkla atıştığı için onlara hitaben “biri sağ yanımda biri solumda” şeklindeki ifadeyi kullanmıştır. Genellikle üçlü atışmada başlayan âşık bu tarz ifade ve benzerlerini kullanmaktadır. Aşağıdaki atışmalar da bunu gösterir niteliktedir:

Çırağı – Merami – Çerkezoğlu

Çırağı

Biri sağ yanımda biri solumda
Bize öğretmeyin yolu âşıklar
Bir söz vardır ikiniz de bilirsiniz
Açıklayın bu ahvali âşıklar

Merami

Giyindik kispeti çıktık meydana
Ey dinlesin şu ahvali âşıklar
Kopmak bilmediniz birbirinizden
Biriz yarı biriz dolu âşıklar

Çerkezoğlu

Aşğın içinde dünya gizlidir
Koskocaman Anadolu âşıklar
Kalleş dünya zaten iki yüzlüdür
Geleceğin ilmihali âşıklar³⁹

Yaşar Demiroğlu, Binali Kılıç, Mustafa Karakaş Atışması

Demiroğlu

Dinleyin sözümü çifter âşıklar
Yolu yol bilene götürün beni
Her yere yayılır güzel kokusu
Gülü gül bilene götürün beni

³⁹ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.104.

Binali Kılıç

Her yiğidin ocağında var olmaz
 Malı mal bilene götürün beni
 Her ağacın yaprağında bar olmaz
 Dalı dal bilene götürün beni

Karakaş

Ne beklersin bilmem ahuzardamı
 Dili dil bilene götürün beni
 Ben geldim yanıza oldum pervane
 Halı hal bilene götürün beni

Yakup temeli, İmami, Mustafa Aydın Atışması**Temeli**

Dinleyin sözümü çifter asıklar
 Dünyada dermansız derdi görmedim
 Her kime gittiysem namerde düştüm
 Aradım da bir tek merdi görmedim

İmami

Şu âlemi karış karış dolaştım
 Yurdumdan güzel bir yurdu görmedim
 Ergenekon'dan bu yana geliyor
 Çakallar içinde kurdu görmedim

Mustafa Aydın

Türkiye de birçok çeşit insan var
 Ama temel gibi kürdü görmedim
 İnsanların niyetini okudum
 İmaminin asla ardı görmedim

Erkek âşıklar ile kadın âşıkların atışmasında genellikle erkek âşıklar kadın âşıklara daha nazik ifadeler kullanmaktadırlar. Erkek âşık atışmasında kadın âşığa muhakkak “güzel” temrini ifade etmiştir. Âşık Pervani, Âşık Güllühan atışmasında Âşık Pervani Âşık Güllühan’a şu biçimde ifade etmektedir:

Pervani

Güzel benimle etme kavgayı
Seni beş paraya satarım güzel
Senin güvendiğin Ağrı Dağını
Akıl kantar ile tartarım güzel

Tam tersine Güllühan’da Pervani’nin güzel ifadesine karşın ona çocuk ve oğlan diye ifade etmektedir. Güllühan:

Çocuk bana karşı yapma bu hali
Seninle yaparım bu kalma kalı
Arkana palan, ayağına nalı
Çakar çobanlara katarım oğlan

V. GELENEKTE YENİLEN(MAT OLAN) ÂŞIK NE YAPMAKTADIR

Âşıklık geleneğinde atışmada yenilen âşığın maruz kaldığı durumlar farklılık göstermektedir. Atışmada: “Herhangi bir âşık atışma sualine cevap vermezse herkesin ortasında elinden çöğürü alınır ve bir latife olmak üzere muvakkaten ıskat olunurdu. Pek eğlenceli surette bazen suni olarak yapılırdı.”⁴⁰

⁴⁰ Fuat Köprülü, “Âşık Fasılları”, **İkdam**, 25 Nisan 1914, 6. makale.

Gelenekte yenilen âşık sazını yenen âşığa verir ve meydanı terk eder. Yenildiğini ve sazını verdiğini de atışma dörtlüklerinde belirtirler. Ermeni âşık Coşkuni ile Muhibbi arasında yapılan atışmada Coşkuni sorulara cevap veremeyince atışmadan çekildiğini ve sazını Muhibbi'ye vermek istediğini Muhibbi'yi de usta olarak kabul ettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

Coşkuniyem yoktur çeken nazımı
 Bu mecliste görmediler hazzımı
 Ustam kurban olam al bu sazımı
 Onu ben bilemem âşık Muhibbi

Muhibbi:

Muhibbi'ye yardım eden Mevla var
 Her bir keliminde güzel imla var
 Gözümün önünde azim derya var
 Bari bildireyim âşık Coşkuni

Yenilen âşık yenen âşığı her daim usta olarak kabul etmektedir. Tarihi geleneksel Yapraklı Panayırında yapılan atışmalarda: “Panayırda tutunabilenler orada kalırlarmış, söz ve sazına sahip olamayanlar ise bir daha Çankırı'ya uğrayamazlarmış.” Çankırı'da Yapraklı Dağının doruğunda, Eylül ayında Cuma, cumartesi, Pazar günleri kurulan panayıra, Anadolu'nun, Rumeli'nin her yerinden hatta Suriye, Mısır, Cezayir ve Hint'ten tacirler ve şairler gelirmiş. Neticede Arapların Ukaz'ı ne ise Çankırı panayırı da Türk şairler için aynı derecede önem arz etmektedir. Anadolu ve Rumeli'den sazına ve sözüne güvenen ünlü olmak isteyen her saz şairi günün birinde Çankırı'ya gelir yerli âşık ve şairlerle atışmış. Yapraklı panayırında tutunabilirse orada kalırlarmış, söz ve sahibine sahip olmayanlar ise bir daha Çankırı'ya uğrayamazlarmış. Kayserili Rüştü, Zileli Ceyhuni, Niksarlı Bedri, Geredeli Figani, Bilecikli Hüsnü, Kastamonulu Kemali, Seyhuni, Remzi, Sadri, Kararı gibi âşıklar ve bunlardan önce Dertli, Emrah, Mirati, Tokatlı Nuri gibi üstatlar gelmişler ve Çankırlı âşıklarla yarışmışlar, atışmışlardır. Mesela

Mirati, çağdaşı Erzurumlu Emrah ile Yapraklı Panayırında çalıp söylemiştir. Mirati yapraklıda zor bir imtihandan yüzünün akıyla çıkmış ve uzun yıllar yapraklıda söylenmiştir.⁴¹

Gazelde mağlup edilen âşık pişreve geçmek hakkına haizdir. Pişrevde de mat olursa divana geçebilir. Faslı cezası demek olan şekillerin mecmuu hesap edilerek nasıf ve ekselinde aksaklık yapıncaya kadar devam eder. Böyle bir aksaklık takdirinde ya lonca reisi, veya galip âşık mağlup aşğın elinden sazını alır. Ve mağlup bir daha o belde de âşıklık edemez. Mağlubiyetin ihtilaf ve nizaa meydan vermeyecek derecede tespiti için hakem heyeti teşkil edilir. Hakem her nazım şeklinin edebi ve müzik kıymetine göre not verilir. Üstünlüğü görülen âşık bittabi üstün sayılır. İtirzda vaki olsa hakemin vereceği hüküm muteberdir. Zaten mat olan âşık taannüt ve mukarebeye düşmekle mağlubiyetten kurtulmuş ve orada fasıl yapmaya salahiyet kesb etmiş değildir. Aynı zamanda âşıklık da rakibin üstünlüğü görüldükten sonra telse olmak büyüklük eseri telakki edilmektedir.⁴² Karşılıklı soru-cevap atışması sonunda cevabı veremeyen, istenileni bulamayan âşık yenilgiyi kabul edip ortaya konan ödülü kaybettiği gibi elindeki sazı da yenilgi delili olarak bırakır gider.⁴³

Yenilen âşık gelenekte bir daha o meydana uğramaz, bazen de âşıklığı bırakanlar da olmuştur. Bir atışmada Âşık Kul Nuri (Tavuklu Köyü) Âşık Zeki Erdali'de (Tavuksuz Köyü) temsilen atışmaktadırlar.

Tavuklu Köy (Kul Nuri)

Duyduk Çin'den çıkmış yola

Geliyormuş kuş gribi

Saklamasak tavukları

Alır gider kuş gribi

⁴¹ Ahsen Turan, **Ankara ve Çevresinde Âşıklık Geleneği ve Ankaralı Âşıklar**, Ankara 1995, s.117.

⁴² İhsan Ozanoğlu, **Âşık Edebiyatı**, Kastamonu 1940, s.59.

⁴³ Salih Şahin, **Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, s.72.

Tavuksuz Köy (Zeki Erdali)

Grip bizi etkilemez
 Değme gelsin kuş gribi
 Hiç tavuk grip olur mu?
 Boş ver gelsin kuş gribi

Tavuklu Köy (Kul Nuri)

Veterinerden akıl alsan
 Tavuğu kümeste tutsan
 İşi hafife almasan
 Zarar vermez kuş gribi

Tavuksuz Köy (Zeki Erdali)

Bize grip nanay gelir
 Ölen ölür kalan kalır
 Tavuksuz köye ne olur
 Değme gelsin kuş gribi

Tavuklu Köy (Kul Nuri)

Devletimiz tedbir aldı
 Tüm dünyaya örnek oldu
 Sizin köy tavuksuz kaldı
 Bak gör neymiş kuş gribi

Tavuksuz Köy (Zeki Erdali)

Keşke inansaydık size
 Virüs girdi köyümüze
 Zarar verdi hepimize
 Yaktı bizi kuş gribi

Âşık Zeki Erdali, Kul Nuri'nin tezinin doğru olduğu görüşüne varmış ve pişman olarak atışmadan çekilmiştir. Bu tarz konular yeni edebiyattaki

münazarayı da andırmaktadır. Atışmadan çekilen Zeki Erdali sazını Kul Nuri'ye vermek ister ama Kul Nuri almak istemez ve Zeki Erdali'ye "Sazım sende sözüm aklında kalsın." der ve birlikte çalıp söylemeye başlarlar:

Akılda kalsın öykümüz
Kuş gribi uzak olsun
Ölmesin tavuk kazımız
Neşeli çalsın sazımız

Horoz sesi köyümüzde
Neşeli çalsın sazımız
Milletçe gülsüm yüzümüz⁴⁴

Günümüzde bazen atışmada yenilen âşık sazını yenen aşığa verir ama yenen âşık tekrar sazı yenilen aşığa nezaket gereği iade eder. Günümüzde âşık atışmalarında atışmayı devam ettiremeyen, sorulara cevap veremeyen âşık mahlasını tapşırarak atışmadan çekildiğini beyan eder, böylece atışma hitama erer. Atışma yarışmalarında da jüri heyeti ya da halk yenen ve yenilen aşığı bu şekilde belirler. Ama eskiden olduğu gibi yenilen âşığın bir daha o meydana çıkmaması gibi bir anlayış yoktur. Karşılaşma âşıkların irtical güçlerini ortaya koydukları bir çeşit yarışmadır. Halk rivayetleri karşılaşmalarda zayıf kalan ve başarısız olan aşığın sazını rakibin önüne koyduğu ve mesleği bıraktığı bilgileri içerir. Böyle bir olayın gerçeklik yönü zayıf olduğu gibi günümüzde de bu tür bir gelişmeye rastlanamamıştır.⁴⁵

⁴⁴ Oğuzhan Aydın, **Kuşluk Vaktinde Âşık Kul Nuri**, Ankara 2008, s.143-144.

⁴⁵ Dilaver Düzgün, **Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s.215.

Erzincanlı Güllühan ile Pervane'nin atışmasında Pervanî, Güllühan'ı yener. Güllühan mağlup olunca sazını Pervanî'ye verir; fakat Pervanî kabul etmez. Pervanî, Güllühan'ın iyi bir âşık olduğunu söylemektedir.⁴⁶ Bunların sonucunda şu kanıya varmaktayız: Eskiden yenilen âşığın ne toplum nazarında ne de diğer âşıklar nazarında bir itibarı olmamakla birlikte âşıklığı bırakmaya kadar gidip o memlekete bir daha uğramamaktadır. Bugün böyle bir uygulama görülmemekle birlikte yenilen âşık hiçbir şey olmamış gibi başka bir gün aynı kişiyle atışma yapabilmektedir. Bu da geleneğin eskiden daha katı sınırlarının olduğunu bize göstermektedir.

VI. ELEKTRONİK ORTAMIN ÂŞIK ATIŞMALARINA ETKİSİ

Elektronik ortamın avantajlarının yanı sıra âşıkları sınırlamaları bakımından dezavantajları da görülmektedir. elektronik ortam âşıkların sanatlarını geniş halk kitlelerine devamlı ulaştırmaktadır. Böylece âşıklar kahvehanelerden kurtulmuş, tv programları, cd'ler, kasetlerle toplumun her kesimine hitap edecek duruma gelmiştir. Âşık dinleyicisi ve seveni gün geçtikçe çoğalmaktadır. 2010 tarihi itibariyle her hafta düzenli olarak Tv 5 kanalında Âşık Nuri Çırağı, Çay Tv'de Âşık Kul Nuri, Marmara Tv'de Âşık Temel Turabi, Kocaeli Tv'de Âşık Erol Ergani, Gimsa Tv'de Âşık Mustafa Aydın bu geleneği en güzel bir şekilde icra etmektedirler. Hemen hergün âşıklar televizyonlarda âşıklık sanatını yaşatmaya ve geniş halk kitlelerine seslerini duyurmaya çalışmaktadırlar. Fakat âşık programlarının birkaç saatle sınırlı olması canlı telefon bağlantıları, reklamlar programın yarısını meşgul etmekte diğer yarısında ise birkaç âşık ancak iki üç türkü söyleyebilmektedirler. Atışma bölümü âşıklar kahvehanesinde veya özel ortamlarda saatlerce sürerken televizyon programında 15-20 dakikalık bir bölümü kapsamaktadır. İşlenen atışma türü de *taşlamalı takılmalı* şeklindeki

⁴⁶ **Sazın Sözü Sultanları**, Haz. Ahsen Turan vd., C:1, s.335-336.

atışmalardır. Çünkü dinleyici kitlesi bu türü sevmektedir. İnternet çağının getirmiş olduğu yenilikler de âşıkların atışmalarında yer bulmaktadır:

Dereli

Sübhan dereliyim beklerim bize
İyade olarak gelirim size
Mesen ede atışırık biz bize
Sakın deme bunu canlı yayında.

Kanal 7'deki İsmail Türüt'ün programına katılan Erol Ergani, Kul Nuri, Rahim Sağlam, İhsan Yavuzer atışırken âşıklar mahlaslarını dahi söylemeden İsmail Türüt programda araya girmiştir. Böylece atışma bitmiştir. Bu durum elektronik ortamın âşığa getirdiği sınırlılığın göstergelerinden biridir:

Erol Ergani

Dinleyin sözümü canım dostlarım
Bunları bir yerde gördüm getirdim
Birisi odundur birisi çamdır
Baltayla keserler yardım getirdim

Kul Nuri

Ben Gümüşhane de gezip dururken
Gittim Erzurum da sordum getirdim
Yorulduklar Kop dağının dibinde
Boynuna biraz yağ sürdüm getirdim

Erol Ergani

Kendisine dedi gönül aşığı
Aşkın yaylasında yardım getirdim
Nakış nakış kardeş işledim aldım
Gönül tezgahında ördüm getirdim

İhsan Yavuzer

Birini bilirim inad mı inad
 Birini başına vurdum getirdim
 Birini tanırım bebek mi bebek
 Birini kundağına sardım getirdim

Rahim Sağlam

Halimiz deli gönül halimi
 Bilmedi yolunu sordum getirdim
 Birisi sayardı postunu kılını
 Bakırköy de buldum sordum getirdim

Elektronik ortam âşıkları her kitleye duyurabilmeyi başarmış, yalnız atışmayı zayıflatmıştır. Çünkü bu programlarda atışmaya ayrılan süre çok azdır.

VII. ATIŞMA ZAYIFLIKLARI

Âşıkların atışmalarında çeşitli eksikliklere ve zayıflıklara rastlamaktayız. Bu eksiklikler atışmacıların konu bütünlüğünü sağlayamaması veya hece ölçüsünü eksiltmeleri ya da aşmalarıdır. Yedili hece ölçüsüyle söyleyebileceği bir heceyi veya on birli hece ölçüsüyle söyleyebileceği bir heceyi ona düşürmekte ya da on ikiye çıkartmaktadırlar. Âşıklık geleneği içerisinde en usta atışma örneklerini veren Âşık Şenlik ve Sümmani'dir. Buna rağmen bu atışmalarda bile hatalara ve yanlışlıklara rastlamaktayız. Prof. Dr. Ensar Arslan, Çıldırılı Âşık Şenlik kitabında Şenlik'in atışmalarını şu şekilde değerlendirmektedir:

“Şenlik'in karşılaşmalarında ki şiirleri de bu ölçüde ve diğerlerine nazaran kalitesiz şiirleridir. Çünkü âşık, kendisine sorulan bir soru veya bilmeceyi veyahutta bunların cevabını çoğu zaman şairin normal ölçüleri içerisinde sığıştıramaz. Böyle olunca da ya kalıp bozulur ya kafiye, bunlara

riayet etmeye kalkınca da anlam kaybolur. Yani âşıkların bu karşılaşmalarında sorulan soru olsun bilmece olsun, muamma olsun kulak dolgunluğu ile kazanılmış hava da bilgilerden başka bir şey değillerdir. İkincisi bu şekildeki karşılaşmalar hiçbir zaman âşığın gerçek âşıklık sanatının ve onun bu yoldaki yaratıcılığının ölçüsü olamaz. Kendisine sorulan bir şeyin cevabını hemen verebilmek için ya vezni çiğniyor yada kafiyeyi veya sözü anlamdan çıkarıyor. Çünkü onun için o anda önemli olan ne pahasına olursa olsun sorunun cevabı veya kafasında tuttuğu soru veya bilmeceyi sormaktır. Bu soru ve bilmeceler de kalıplaşmış basit dinî bilgiler veya tamamen asılsız inanç ve hurafelerdir. Örneğin, Şenlik'le Sümmani'nin karşılaşmalarında ki:

Şenlik'in:

“Kimler aldı bu dünyanın yaşını?

Kimler gördü hayalini düşünü ?”

Sümmani'nin buna cevabı da:

“Felek aldı bu dünyanın yaşını

Hem de gördü hayalini düşünü ” gibi

Veya;

“O kimiydi Gızıl Öküz'ü burdu ?”

Cevap olarak da ;

“Mikaildir Gızıl Öküz'ü burdu” gibi

“Yer altta üvez in var mı anası ?”

“Hak nerde yarattı neçe min gözü ?”

“Ne üstte yarattı neçe min gözü ?”

Cevap olarak da;

“ Firdevste yarattı Gızıl Öküz'ü”

“Lehüse'dir adı gırh min di gözü”

gibi bilgiler, hemen bütün karşılaşmalarda yer alan asılsız ortak unsurlardır.” der. Kanaatimce bu gibi eksikliklerin yanı sıra dini-tasavvufi-muamma türünde atışmalarda âşıklar konuya hâkim olma bakımından güçlüdürler.⁴⁷

Âşık Nuri Çırağı Âşık Murat Çobanoğlu'na aşk- sevda konulu bir ayak açmıştır. Fakat Çobanoğlu atışmanın konusuna riayet edememiş ve atışmanın kompozisyonunu bozmuştur. Bu da konu dışına çıkıldığı için atışmada zayıflığı gösterir. Örneğin Âşık Çırağı birinci ve üçüncü dörtlüklerde sevdadan aşktan bahsederken Âşık Çobanoğlu ikinci ve dördüncü dörtlükte nasihat tarzı eğitici-öğretici muhtevayı işlemiştir.

N.Çırağı

Nasibimdir diye elim uzattım

Uzattı badeyi pir başkasına

Seni sevdiğimi bana söyledi

Vallahi vermedim sır başkasına

M.Çobanoğlu

Babaların sözü bize nasihat

Bilmediğin sözü sor başkasına

Sevgide sadakat olmazsa eğer

Muhabbet eder mi yar başkasına

N.Çırağı

Söyle be güzelim derdini söyle

Gönlüm sana yayla gel gönlün eyle

Gözyaşın ilaç et yaramı eyle

Demedim ki götür sar başkasına

⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için dini-tasavvufi ve muamma tarzı atışma bölümüne bakınız.

M.Çobanoğlu

Düşme bu dünyanın gam merağına
 Bir günde düşersin dert toprağına
 Bir dostun gelirse kalk ayağına
 Hizmet ile göster yer başkasına

Yaptığımız çalışmaların sonucunda Âşık Nuri Çırağı atışmanın son dörtlüğünde söylenmesi gereken mahlasını unutmaktadır. Kanaatimizce bu da bir eksiklikdir. Örneğin:

N.Çırağı

Sevdadır hayatta bir tatlı oyun
 Temiz et ahlakın huyun
 Bilirsin ezelden kurt ile koyun
 İki bir yerde yayılmaz dostlar

H.Demirci

Demirci'yim çok yüzümün kakası
 Hakla açık bu ciheden arası
 Yedi başlı hakikatın yarası
 Zahir neşteriyle oyulmaz dostlar

K.Mustafa

Eşyada cisimde Hak'ın varlığı
 Mustafa inancım Hak'ın birliği
 Batıla karşıdır erin erliği
 Bu gönül batıla eğilmez dostlar⁴⁸

⁴⁸ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.91-92.

Sıtkı Eminoğlu ile Ebubekir Zamani sekizli hece ölçüsüyle atışma yapmaktadırlar. Atışmadaki ayakları ise “kuşlar-naşlar bizden bekliyor” şeklindedir. Fakat Sıtkı Eminoğlu atışmanın son dörtlüğünde sekizli hece ölçüsüne uygun kelime bulamamış, “dadaşlar bizden ne bekliyor” diyerek heceyi dokuza çıkartmıştır. Bu da bir atışma zayıflığıdır. Bu zayıflıklara atışmalarda rastlamaktayız.

Eminoğlu-Ebubekir Zamani

Zamani

Dala yuva kurmasaydı
 Kuşlar bizden ne bekliyor
 Dediğimi duymasaydı
 Naşlar bizden ne bekliyor

Eminoğlu

Bizi ayak saydırlarsa
 Başlar bizden ne bekliyor
 Bir kenara koydularsa
 Daşlar bizden ne bekliyor

Zamani

Bu meseleye ermeyen
 Bakıp hakkı görmeyen
 Verdiği sözde durmayan
 Puşlar bizden ne bekliyor

Eminoğlu

Bir nurlu güneş doğarsa
 Zülumatiki boğarsa
 Ağustosta kar yağarsa
 Kışlar bizden ne bekliyor

Zamani

Zamani söyleme yanlış
 Söz verdi yapmadı bir iş
 Gece sarhoş gündüz sarhoş
 Keşler bizden ne bekliyor

Eminoğlu

Emin oğlu gülmüyorsa
 Dediği gün gelmiyorsa
 Bize sahip olmuyorsa
 Dadaşlar bizden ne bekliyor.

VIII. ATIŞMALARDA YEREL AĞIZLA İFADE

Âşıklar irticalen söyledikleri türkülerde ve atışmalarında İstanbul ağzını değil de kendi yöresel ağızlarını kullanmaktadırlar. Erzurumlu âşıklar Erzurum ağzını, Karanlı âşıklar Kars ağzını, Gümüşhaneli âşıklar Gümüşhane ağzını, Sivaslı âşıklar ise Sivas ağzını kullanmaktadırlar. Biz de aldığımız atışma örneklerinde hiçbir düzeltmeye gitmeden âşıkların kendi ağızlarıyla yaptıkları atışmaları aynen almayı uygun gördük:

Erzurumlu âşık Burhani Âşık Kazanoğlu ile yaptığı bir atışmada vazgeçmek manasında Erzurum ağzındaki karşılığı olan caymak kelimesini kullanmış ve aynı ağızla “cayamıyorum” “uyamıyorum”, “koyamıyorum” kelimeleri yerine “cayamıram”, uyamıram”, “koyamıram” kelimelerini kullanmıştır.

Kazanoğlu

İkiside bir yanıya
 Gezilmeye gelmiyosuz
 Her yanız kirli çamaşır
 Yüzülmeye gelmiyosuz

Burhani

Sözlerime cayamıram
 Size nasıl uyamıram
 Bir sıraya koyamıram
 Dizilmeye gelmiyorsunuz

Âşık Sıtkı Eminoğlu yaptığı bir atışmada onunla kelimesi yerine Erzurum ağzında kullanılan “onnan” kelimesini kullanmıştır.

Eminoğlu

Eminoğlu yapma olursun pişman
 Cahil yoldaş olsa onnan dolaşmam
 Kardeş kardeşine olur mu düşman
 Bu fitne bu felin içinde idi

Gümüşhaneli Âşık Kul Nuri, Erzurumlu Âşık İhsan Yavuzer ile yaptığı bir atışmada Gümüşhane yöresine has konuşma tarzı olan “deyisen” ifadesini kullanmaktadır. İhsan Yavuzer’de hürmeti kelimesi yerine Erzurum ağzında kullanılan “hörmeti” kelimesini istimal etmiştir:

Kul Nuri

Deyilsen Yavuzer hoş dedin amma
 Korkam susturlar dilizi sizin
 Burda pazar kurup döktü sermaye
 Korkam alan olmaz malızı sizin

İhsan Yavuzel

Bu kıymeti unutmayın arkadaş
 Hiç hürmeti unutmayın arkadaş
 Ahireti unutmayın arkadaş
 İkinizde bir gün kara düşersiz

Âşık Toruni ile Âşık Rahmani atışmasında Âşık Toruni Erzurum ağzında kullanılan “olim” kelimesini tercih etmiştir:

Toruni

Rahmaniye kurban olim gizli vermiş bir yara,
Meteliğe kurşun atar cebinde yoktur para,
Boydan pek kısıdır amma yelinişi atlara
Kuşağına sahip olmaz, çarığını çaldırır.

Âşık Şenlik, Ermeni Âşık İzani ile yaptığı bir atışmasında Kars ağzına özgü kelimeler kullanmayı tercih etmiştir. Sual kelimesi yerine “suval”, değilen kelimesi yerine “deyilen”, âşık kelimesi yerine “aşih” kelimesini bariz bir biçimde kullanmıştır.

Şenlik

Suval sordum, cevap verdim her vada
Öyle hayal teftiş getirme ya da
İmtihan değileni edecem eda
Arayıp bulmuşam Aşih İzani.

İki Erzurumlu âşık yaptıkları atışmada Erzurum ağzını kullanmışlardır. Nizamoğlu tartar kelimesi yerine “dartar”ı, Âşık Sıtkı Eminoğlu ise taşı kelimesi yerine “daşı” kelimesini kullanmıştır.

Nizamoğlu

Allah ıslah etse kul ıslah olur,
Herkes ettiğine karşılık bulur,
Elin fendi dartar darasın alır,
Bildi desem bile kimse inanmaz.

Eminoğlu

Âşık Eminoğlu çekerim ahı
Gönül arzu eder ulu dergahı
İslam âleminin tek kıblegahı
Ol Hacerül Esvet daşı dediler

Çalışmamızda incelediğimiz atışmalarda bu biçimdeki örneklere sıkça rastlayabilmekteyiz. Ayrıca mahalli kelimelerin kullanımıyla birlikte mahalli dil özelliklerimin de âşıkların şiirlerinde yer aldığı görölmektedir.

IX. BAZI ATIŞMALARIN HİKÂYELERİ

A. Âşık Nihani ile Âşık Reyhanî'nin Atışma Hikâyesi

Âşık Yaşar Reyhanî on yedi on sekiz yaşlarında Erzurum'un Pasinler ilçesinin Alvar köyünde yaşamaktadır. Erzurum'un Şenkaya ilçesinin o zamanki ismi Bardız Köyünde o günün ünlü Âşıklarından Âşık Nihani yaşamaktadır. Âşık Yaşar Reyhanî bir usta âşık olan Âşık Nihani ile tanışmak istemektedir. Âşık Yaşar Reyhanî Pasinler'in Avlar köyünden sazını alarak Bardızlı âşık Nihaniyi görmek için yola düşer. Aradan günler geçer ve Âşık Reyhanî Bardız'a ulaşır. Reyhanî Nihaniyi görmeye geldiğini söyler. Bardızlılar da Âşık Reyhanî'yi Âşık Nihani'nin evine götürürler. Âşık Nihani'nin eşi Nihani'nin camide olduğunu söyler. Bu zamana kadar Âşık Nihaniyi hiç görmeyen Âşık Reyhanî camiye giderek caminin kenarında cemaatin gelişini izliyordu. Bu arada cemaatin içerisinde bir ihtiyar bastonuna dayanarak geliyordu. İşte bu ihtiyar Âşık Nihani'ydi. Bunu gören Reyhanî çok etkilenmişti. Âşık Nihaninin bu durumu karşısında Âşık Reyhani alır sazını göğsüne Âşık Nihani'nin gelişini şöyle dile getirir:

Bakın Nihani'nin garip haline
 Kocalanmış dişi düşmüş geliyor
 Ecel kuşağını sarmış beline
 Hayat köprüsünü geçmiş geliyor

Bu arada artık saz çalmayan Âşık Nihani bu sözlerin karşısında etkilenmişti. Nihani kapıya yaslanmış ağlıyordu bu durum karşısında Reyhani ikinci dörtlüğünü şöyle dile getiriyordu:

Baba nerde senin inci mercan sözlerin
 Ayağın önünü görmez gözlerin
 Eğilmiş kametin yorgun dizlerin
 Umut bir bastona düşmüş geliyor

Âşık Nihani ağlıyordu Reyhanî şöyle devam ediyordu:

Baba seller coş ettikçe dere darlanmış
 Dalgalar vurdukça uçmuş yarlanmış
 Kervan yoruldukça yük ağırlanmış
 Akşam olmuş güneş batmış geliyor

Reyhani türküsünü bitirdikten sonra kalkar yaşlı Nihani'nin elini öper o da Reyhani'nin gözlerinden öper. Sohbet hayli ilerler bu durumdan etkilenen köylüler Âşık Nihaninin sesine de uzun zamandı hasrettiler. Köyün okulunu hazırlarlar ve âşıkları okula davet ederler çevre köylerden de âşıkları dinlemek için insanlar gelmişlerdi. Köy okulunda çalıp söylemeye başlamıştı âşıklar. Zaman hayli ilerlemişti. Bu arada gelen istekler karşısında on sekiz yaşında olan Âşık Reyhaniyle yetmiş yaşlarında olan Âşık Nihani atışmaya başlarlar. Bu durum karşısında usta Âşık Nihani Reyhani'ye der ki: "Yavrum dinleyiciler bizim atışmamızı istiyorlar ben ise ihtiyarım sana cevap veremeyebilirim ama yine de cevap vermeye çalışayım." Reyhani Nihani'den izin alarak atışmaya başlar:

Reyhani

O eski fikirler noksanı buldu
 İhsan isteyenler ihsanı buldu
 Yaşın seksen beşi doksanı buldu
 Adam gelmiş bennen meydan gözetir

Nihani

Mahreç okumakla elif incelmez
 Okumadan satır imlaya gelmez
 Ömür geçer ama gönül kocalmaz
 Yüz yaşında yine meydan gözetir

Reyhani

Baba senin hükm-i halin kalmadı
 Söndü peteklerin balın kalmadı
 Bir yana gidecek yolun kalmadı
 Şimdi seni bir kabristan gözetir

Nihani

Böyle ham fikiri sokma araya
 Çak sakızı ilaç olmaz yaraya
 Azrail gelirse bakmaz sıraya
 Bazen pir yerine civan gözetir

Nihani böylece Reyhani'nin sözlerini çürütüyordu. Çaresiz kalan Reyhani atışmaya şöyle devam ediyordu:

REYHANİ

Âşıklarda maşuk için vad olur
 Zannetme ki bu dünyada tad olur
 Belki Acem kızı senden yad olur
 Şimdi eller alır düşman gözetir

Reyhanî koca çınara sevdiği Mihraban'ı hatırlatmıştı. Çok duygulanan Âşık Nihani ağlayarak şu cevabı veriyordu:

NIHANI

Merhametin yok mu ben ihtiyara
Geçmiş vücuduma vurdun bir yara
Ben yarınan söz kesmişim mezara
İkramımız ulu divan gözetir

1954 yılında yapılan atışma böylece son bulmuştur. 2002 yılının Ekim ayında Mamak Belediyesi'nin düzenlemiş olduğu "Âşıklar Şöleni"nde bu hikâyeyi aldığımız kaynak kişi Âşık Beyzade Aslan ile yaşlı ve hasta olan Âşık Reyhani karşılaşırlar. 1954 yılında Reyhani'nin yaşlı Âşık Nihani'ye atışmada söylediği dörtlüğü Reyhani'ye hatırlatır.

Reyani

Baba senin hükm-i halin kalmadı
Söndü peteklerin balın kalmadı
Bir yana gidecek yolun kalmadı
Şimdi seni bir kabristan gözetir

Bunun üzerine Âşık Reyhani duygularına hâkim olamayarak ağlar. Beyzade'de Âşık Reyhanî'nin bu durumunu "Yaşlı Nihani'yi hatırladın mı? ayağıyla işler:

YAŞLI NİHANIYİ HATIRLADINMI

On yedide yola düşen Reyhanî
Yaşlı Nihaniyi hatırladın mı
Pir elinden bade içen Reyhanî
Yaşlı Nihaniyi hatırladın mı

Ustadan nasihat alan Reyhanî
 Âşıklara örnek olan Reyhanî
 Anladım ki dünya yalan Reyhanî
 Yaşlı Nihaniyi hatırladın mı

Bütün ödülleri alan Reyhanî
 Dünyaya ismini salan Reyhanî
 Erzurum'dan uzak kalan Reyhanî
 Yaşlı Nihaniyi hatırladın mı

Korkusuz rüyaya yatan Reyhanî
 Koca çınarlara çatan Reyhanî
 Meydanda hasmını yutan Reyhanî
 Yaşlı Nihaniyi hatırladın mı

Askıyı kapalı gören Reyhanî
 Kültür bayrağını geren Reyhanî
 Ölmeden tarihe giren Reyhanî
 Yaşlı Nihaniyi hatırladın mı

Konya da kırk yılın veren Reyhanî
 Diyarbakır Van'ı gören Reyhanî
 Saati tersinde kuran Reyhanî
 Yaşlı Nihaniyi hatırladın mı

Beyzadeyi bugün üzen Reyhanî
 Avrupa'yı dahi gezen Reyhanî
 Köylüyü kentliyi yazan Reyhanî
 Yaşlı Nihaniyi hatırladın mı⁴⁹

⁴⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Beyzade ile yapılan bir mülakattan.

B. Âşık Mehmet İle Âşık Gufrani Arasındaki Atışma Hikayesi:

Âşık Mehmet'in Gufrani ile karşılaşmasını Selçuk Es şöyle anlatır: "Âşık Mehmet Yakıcı ile bir mecliste otururken, kendisine Gufrâni'den bahsetmiştim; güldü ve bana nasıl tanıştıklarını şöyle anlattı: 'Tahminen 1925 senesi kış aylarından bir gün, Konya'da Kebabçılar içinde Saatçi Şeyh'in dükkânına girdim. Siyah paltolu kır top sakallı birini Saatçi Şeyh'in yanında oturur gördüm, müşteri zannettim. Fakat bu tahminim kısa sürdü, Şeyh Efendi gülümseyerek "Hoş geldin, sana Karamanlı Gufrâni'yi tanıtayım' dedi ve yanına oturmam için yer gösterdi. Ben de selâm verip selâm aldıktan sonra;

"Üstüne giymişsin bir siyah aba
Hoş geldin Konya'ya Gufrâni Baba"

deyince, canı mı sıkıldı ne oldu bilmem, aksi bir cevap verdi. Fakat ben işi tatlıya bağladım ve bir hayli konuştuk' dedi."

Celâleddin Kışmir, Âşık Mehmet'le Gufrâni'nin bir başka karşılaşmasını şu satırlarla dile getirir: "Âşıl Gufrâni ile yarışmasını dinleseniz mutlaka gülersiniz. Âşık Gufrâni gibi bir pirlle yarışmak epeyce mesele... Arapçası var. Farsçası var. Kendisini bildi bileli bu işle uğraşiyor. Hem pişmiş, hem ermiş. Başa çıkılır mı böylesiyle. Fakat âşığımız, Gufrâni'yi bakın nasıl karşılıyor:

"Getiremedim şu yerin yazını
Eline almış tahtadan sazını
Oturmuşlar Karaman'ın kazını
Âşık dâvâsı sürer arkadaş"

Bir saat, iki saat, bilemediniz üç saat karşılıklı böyle çene çalmışlar. Bir aralık Mehmet Ağa "öf" demiş ve durmuş. Gufrâni'yi durdur, durdurabilirsen.

Adamdaki çene değil makine, dil değil kepçe, habire yetiştiriyor. Ama Âşık Mehmet sabahleyin Gufrâni'nin zayıf tarafını bulup üstüne yüklenivermiş.

Sabah namazına camiye gidecekler, fakat Gufrâni "Ben gidemeyeceğim" diyor. Sebebi de gece su iktizâ etmesi. Âşık Mehmet durur mu artık, hemen taşı gedğine koymuş:

"Cihanı, âlemi ektin evirdin
Şimdi ise kendin çektin çevirdin
Yuvarlandın da semeri devirdin
Hay.....Gufrâni"

Gufrâni'nin suçu kabahatinden büyük. Nasıl kalsın bu oturaklı sözün altından? Yalnızca "Evet, öyle oldu" demiş. Buna rağmen Âşık Mehmet hakkını teslim ediyor:" Yaman adamdı.⁵⁰

C. Reyhanî'yle İlgili Bir Atışma Hikayesi:

Turgut Özal başbakanlık döneminde Âşık Reyhani'yi, Âşık Çobanoğlu'nu ve Âşık Şeref Taşlıova'yı meclise davet eder. Mecliste bir özel oturum yaptırır. Üç aşığı meclis kürsüsünün önüne oturtturarak âşıklara "önce koltuk, sonra vatan" adlı ayağı verir. Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova aynı ayak etrafında atışma dörtlüklerini işlerler:

Çobanoğlu

Vatan sizden hizmet bekler

Koltuk size yakışıyor

Boşa gitmesin emekler

Koltuk size yakışıyor

⁵⁰ Ali Yakıcı, **Âşık Mehmet Hayatı, Sanatı, Eserleri**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1992, s.113-115.

Taşılova

Hak ederek geldin çıktın

Koltuk size yakışıyor

İlim edep erkan sende

Koltuk size yakışıyor

Sıra Reyhanî'ye gelir. Reyhanî ustalıkla ve hünlerle ayağı değiştirerek şu biçimde işler:

Koltukları şişirmeyin

Sabrimızı taşırmayın

Çalıp çırpıp aşirmayın

Önce vatan sonra koltuk

Vatanın koltuktan evvel geldiğini söyleyen Reyhanî'yi Özal, bakanlar kurulu ve meclis ayakta alkışlar.⁵¹

D. Âşık Zülâli, Şenlik'in Köyünde

“Posof'un Zuzkat köyünde Zülâli adında bir âşık peydah olmuştu. Zülâli bir gün seksen yaşındaki dedesine dedi ki:

“Ben Çıldıra gedecem, orda âşık Şenlik adlı biri varmış. Gedip onu imtihannan yenip sazını getirecem..” Dedesi:

“Oğul Zülali, Hinde git, Yemene git, Maçine git illakim Çıldır'a gitme.. Şenliği ben işitmiştim, senin ona gücün yetmez, zorun çatmaz.” Diyorsa da söz anlatamıyordu. Zülâli dedesinin sözünü nazarı itibara almayıp Çıldır deyi gitmede olsun, Şenlik'in amcasının oğlu Bayram, Çıldır'dan Ardahan'a davar götürürken yolda ona rastgeldi: “Selamun aleyküm” diye selam verdi, Bayram

⁵¹ **Oğuzhan Aydın Arşivi**, Oğuzhan Aydın tarafından Âşık Reyhani ile 2001 yılında yapılan bir mülakat.

da: “Aleyküm selam” dedi. Sonra Bayram, Zülali’ye yalvardı, saz çalmasını istedi ve: “ Sen galiba garip yerin âşığısın, ben bir çobanım, Âşık meclislerinde bulunamam. Benim eğlendiğim yerler, dağların kafası, kayaların arkası... Rica ederem âşık, sazını kılıfından çıkar da bana birkaç kelime bir şey söyle de selametinen geç git.” diye ilave etti, Zülâli ise: “Ben de senin gibilere söylesem ben de çoban oluram, sazı omzumda ne diye gezdiririm. Ben de gidecek kötümü bilmeyerem, sazımınan o köyün yolunu sual edeyim de cevap ver.” Dedi.

Zülali

Yerim Posof bu diyara düşmişem;
Söyle çoban ni yandadır Suhara?
Garip bülbül yad ellere konmuşam
Söyle çoban ni yandadır Suhara?

Çoban

Taze nevcivansın cane kıyalar
Bilmem âşık ni yandadır suhara
Bülbülü boynundan asa koyalar
Bilmem âşık ne yandadır suhara,

Zulali

Kimsem yoktur şamdanım yandıra
İreiz der yelkenimi kaldıra
İnim bir velvele salem Çıldıra
Söyle çoban ni yandadır Suhara?

Çoban

Satılmaz marifet var dürlü hüner
Ürüzger ters döner yelkenin iner

Yanan şamdanına yel vurur söner
Bilmem âşık ni yandadır Suhara.

Zulali

Çoban sen bakmasan feryade dada
Zulali kırklardan içmiştir bade
Pirler sayesinde yenilmem ya da
Bilmem âşık ni yandadır Suhara.

Çoban

Çoban yaylağına koyun götürür,
Zihnini zaya verir, aklını yitirir
Pirlerin başına kara getirir
Doğru gitsen bu yandadır Suhara.

Deyip kesince Zulali sazını kılıfına koyup düşündü: "Çobanı böyle olan memleketin âşığı kim bilir nasıl usta olur?" Sonra çobandan ayrılıp, yolda sazını Sabadur köyüne emanet bıraktı ve Âşık Şenlik'in köyü Suhara'ya vardı. Vardı ki bir düğün yapıyorlar, Şenlik geçmiş sedir başına ağalara, beylere söyleyip dinletiyor. Zülali kendini tanıtmadı ve düşündü; karar verdi: "Haram olsun bir daha ben bu kazaya gelirim. Benden ustaları varmış.."

Suharadan Sabadur'a döndü, sazını alıp Posof'un yolunu tuttu. Evine gitti, dedesinin elini tuttu ve öpüp ağladı. Zülâli'nin gözünün yaşı dedesinin elini ıslatmıştı. Dedesi:

<<_ Hay, hay dede, gettim...>

<<_ Gördün mü Şenlik'i?>

<<_ Güzel gördüm, dede...>

<<_ Eğlen dede, sazınan deyip anladım.

Zülali omuzundan sazı eline aldı, bakalım dedesine ne söyleyecek :

Zulali

Tarih bin üç yüzün on dört senede
 Vardım diyarı gurbete dedemcan
 Felek bir gün eyyanıma getirdi
 Çıldırdadır ser Suhara dedemcan

Vardım suhar'ya azmi kaherli
 Dört yanı müzeyyen resmi şekerli
 Bir ejderha gördüm zahmi zeherli
 Vurdu yüreyime yara dedemcan

Ele hüner olmaz hünkâr beğinde
 Açıp bayrağını sancak önünde
 Beş yüz pençe gördüm Etçiçeğinde
 Mansurum çektiler dara dedemcan

Dara ki çektiler halime baktım
 O nice mühürdü kadimdi yaktım
 Olanca metaim harice çıktım
 Geyindim eğnime kara dedemcan

Kara ki giyindim düştüm amana
 Keşke gide idim Hinde, Yemene
 Bir serçe neylesin murg-i zamana
 Yel dokunmuş şem fenere dedemcan

Alıştı fenerim böyle yanarım
 Gettiğime pişman oldum ağlarım
 Kendi vatanımda öksüz sanarım
 Olmadı kimseden çare dedemcan

Çare ki olmadı derdime Billâh
 Böyle âşıklara temez eyvallah
 Zulali'ya imdad eyledi Allah
 Düşürmedi imtihana dedemcan.

Deyip melül, mahsun sazını duvara astı, bir daha köyden çıkmamaya karar verdi.

X. YAŞ VE CİNSİYETE BAĞLI ATIŞMALAR

Yaş ve cinsiyete bağlı atışmalar kendi aralarında guruplara ayrılmaktadır. Yaptığımız çalışmaların sonucunda usta-çırak atışmalarına, birbirleriyle denk olan âşıkların atışmalarına, erkek-kadın atışmalarına, dede-torun, baba-oğul atışmalarına, baba-kız atışmalarına da rastlamaktayız. Âşık atışmaları iki veya daha çok âşığın bir arada bir bilirkişi kurulu veya halk topluluğu karşısında sazlı sözlü imtihan olması veya birbirinin sözlerine karşılıklı nazire söylemesiyle olur. Âşıklık geleneğinde bu atışmalarda kural şöyledir: Söze usta-yaşlı âşık veyahut ta misafir âşık başlamış olur. Gelenekte usta âşık misafir aşığa devamlı surette sorular sormaktadır. Sorular bittikten sonra sıra çırak aşığa gelir, bu sefer usta aşığa çırak âşık sualler yöneltmektedir. Türk halk kültüründe misafire verilen önemi atışmalarda da görebilmekteyiz. Onun içindir ki dünden bugüne âşık kahvehanelerinde veya televizyon kanallarında misafir âşık kimse ayağı o açmaktadır. Böylece atışmalar devam eder.

A. Erkek İle Kadın

Âşıklık geleneği içerisinde erkek âşıkların fazla olması hasebiyle ekseriyetle erkekle kendi cinsinden olan erkek âşıkların atışmalarına rastlamaktayız. Kadın âşık gelenekte az olması hasebiyle erkek kadın

atışmalarına az rastlamaktayız. Bu atışmalardan Âşık Emrah ile Kastamonu şairlerinden Reşit Mehmet Efendinin kızı Feride Hanımın, Âşık Pervani ile Erzincanlı Âşık Güllühan'ın, Âşık Şenlik ile Âşık Şikasta Perinin, Âşık Reyhani ile Âşık Salıcakızın vb. atışmalarını görmekteyiz. Kadın erkek atışmalarında ayağı açan erkek âşık kadın aşığa: “Gel seninle ey güzelim edelim hal-i beyan” şeklinde hitab etmektedirler. Aşağıda bazı erkek-kadın atışmalarına örnekler verilmiştir.

Azafılı İle Hatun

Hatun

Şadlığımdan könlüme nur elendi,
Yerler, göyler sevincime belendi.
Gadir dostlar söz gedrini bilendi,
Bu ülfetden bu gün mene pay düşdü.

Azafılı

Getsin Azafılı'nın ahı nâlesi,
Yanar vüsalında gemin şö'lesi.
Güneşin nurunda ayın şö'lesi,
Tezeden doğulub dünyaya düşdü.

Hatun

Bu dünyanın gem üzünü kim diler,
Ağır yüngül ağırlığın ner biler.
Hatun deyir, zer gedrini zer biler,
Getdi möhlet, sevinc mene pay düşdü.

Hatun

Dördü beş beş yirmi be cemi bir,
Birinde altı yol, derdi gemi bir,

Arzusu bir dileyi bir, cemi bir,
Aşığı odur, bağı odur, sirr odur,

Azaflı

Dörd el ayak, barmag beş'e bağlıdır.
Bir başta altı yol işe bağlıdır.
Üreği üreye, döşe bağlıdır.
Aşığı odur, me'sug odur, sirr odur.

Hatun

Hatun diyer neçe dil var cahanda,
O nedir ki, çer dolanır bir anda.
O nedir ki, yer, göy gezir bir anda?
Âlim odur, sultan odur, şir odur.

Azaflı

Azaflı, sen min bir od var çahanda,
Kâinatı çer dolanır her anda,
Fikir heyal yer göy gezir bir anda
Derya olur, dünya olur, mir olur.⁵²

Güllühan- Pervanî

Güllühan

Gel senle imtihan olalım PERVANÎ
Bir hata yaparsan affetmem seni
Neden yaratmıştır beni insanı?
Ara ki bulasın Âşık PERVANÎ

⁵² Ali Kafkasyalı, **Mikâyıl Azaflı**, Erzurum 1996, s.372-375.

Pervani

Tecellim tersine çalmış kalemi
 Yükledi sırtıma derdi eleme
 Dört maddeden yaratmıştır Âdem'i
 Ararda bulurum Âşık GÜLLÜHAN

Güllühan

Âşık olan alt etmez mi hasmını?
 Gel izhar eyle Âdem'in vasfını
 Sayar mısın maddelerin ismini?
 Ara ki bulasın Âşık PERVANÎ

Pervani

Ehl-i Hak olanın ravzası paktır
 Cümleyi yaratan Gani Mutlaktır
 Su, ateş,hava bir de topraktır
 Arar da bulurum Âşık GÜLLÜHAN

Güllühan

Hazret-i Âdem ki orda var oldu
 Bana söyler misin ruh nerden girdi?
 İlk gıdası nedir, söyle ne dedi?
 Ara ki bulasın Âşık PERVANÎ

Pervani

Ruh burnundan girdi,"Elhamdülillah" dedi
 İlk gıdası üzüm danesi yedi
 Hülle taç biçildi sinesi giydi
 Arar da bulurum Âşık GÜLLÜHAN

Güllühan ile olan atışmasında Pervanî, Güllühan'ı yener. Güllühan mağlup olunca sazını Pervanî'ye verir; fakat Pervanî kabul etmez. Pervanî, Güllühan'ın iyi bir âşık olduğunu söylemektedir.⁵³

Âşık Şenlik-Şikasta Peri

Gürcistan'ın Busetli köyünden Şikasta Peri adlı bir kadın namını duyduğu Âşık Şenlik'e üç kıta türkü yazıp göndererek bunların karşılığını istemiş. Şikasta Peri'nin ve Şenlik'in ona karşılık yazıp gönderdiği sözler şunlardır:

Muhammet Mustafa arşı alada
Çekilip Mina'ya aksa nedendi?
Sur-i selsebilden doldurup bade
Getirip dihana dürdanedendi.

Âşık Şenlik

Makamı Resuldü şefaattullah
Semada mirazı gördü nedendi?
Hikmet-i Hüda'nın kerametinden
Arşı mah yüzünde durdu nedendi?

Şikasta Peri

Emir ül mümine oldu afitab
Gökten yere indiridiler dört kitap
Nurdan külah örttü alttan serentap
Dört kitabın aslı hırda nedendi?

⁵³ **Sazın Sözü'n Sultanları**, Haz.Ahsen Turan vd., C:1, s.335-336.

Âşık Şenlik

Tevrat'a sahabil oldu Yahudi
İncil'e haç-perest bizimdi dedi
Zeburda okunur Muhammet adı
Kur'an ı islama ver nedendi?

Şikasta Peri

Şikasta Peri'yem gelmişem raye
Neçe min suredi neçe min aye
Kur'an da okunan gulhu hudaye
Yasin'de sürebbi nokta nedendi?

Âşık Şenlik

Şenlik der; puç dünya oldu berhayat
Yüzondört suredi altımin altıyüz altmış altı ayet
Bunun cümlesini fahri kainet
Bir elif üstüne kurdu nedendi?⁵⁴

B. Baba-Oğul Atışması

Cinsiyete göre atışmalarda baba-oğul atışmalarına da rastlamaktayız. Âşık Şenlik-Âşık Kasım, Âşık Gülüstan Çobanoğlu-Âşık Murat Çobanoğlu vd. Dinleyici kitlesi de baba ile oğlu atışmaya devamlı teşvik etmektedirler. “Çıldırılı Âşık Şenlik’in oğlu Kasım yavaş yavaş büyüyordu. Babasının bulunduğu atışma meclislerini hiç kaçırmıyor, dinledikleri sözler onun duygularının kabarıp ozanlaşmasına neden oluyordu. Zamanla kendini geliştiren Kasım babasının bulunmadığı toplantılarda babasından ve dinlediklerinden öğrendiği şiirlerle halkı dinletirdi. Babasına ulaşması imkansız da olsa bazı düğünleri idare edecek güçte olmuştu. Âşık Şenlik oğlu

⁵⁴ Ensar Aslan, **Çıldırılı Âşık Şenlik Hayatı Şiirleri ve Hikayeleri**, Ankara 1975, s.117.

Kasım'ın ne denli yetiştiğini bilmiyordu. Birgün beklenmedik bir durum oldu. Âşık Şenlik'in çalıp çağırdığı bir toplantıda, bazı ağalar, Kasım'ı kandırarak babası ile değişmeye razı ettiler. Kasım da hemen ayağa kalkıp, eline aldığı sazı ile ortada volta atmaya başladı. Babasının ters ters, bakışına aldırmadan söze başlar. Atışmadan, babasına cevap veremez ve af dileyerek, değişini bitirir. Şenlik'te kendini affeder.”⁵⁵ Af dilediği deyişte Âşık Kasım babasına babanın oğlunun kusuruna bakmayacağını, töhmetle kınamayacağını söylemektedir:

Kasım

Ahbaplıh êtmezeh aşnalıh olmaz
Dinniyen ağalar şad olur gülmez
Baba da oğlun gusruna galmaz
Niye töhmet êdip meni gınarsan.

Âşık Şenlik Ve Oğlu Kasım

Kasım

Âşihlar içinde olupsan bir şah
Öz özüne söyletmedin, dinersen
El elden üstündü tâ arşa gadar
Sanma ki yalnız sen ehli hünersen.

Şenlik

Tehlike duvara verme yanına
Uçarsa goparır Nuh tufanı'nı
Ecel-i mağallak alar canını
Eymi olar bu mevlitse gebersen.

⁵⁵ Salih Şahin, **Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, s.77-80.

Kasım

Bütün aşıhlardan istersen paçı
 Garganın şahine yeter mi gücü?
 Sana bir söz deyerem zeherden acı
 Sazı atıp dipden dibe sinersen.

Şenlik

Diplere sinmezem, kemandaram men
 Âşihlîh ilmini ne bilersen sen
 Sana bin oh vurram hatenbi müjgan
 Tekerlenip, tepe Tahla dönersen.

Kasım

Sahapsız görürsen meydanını düz
 Başlı, başlı ölçme dalı gelir tez
 Ölçmemiş endaz biçilmemiş bez
 Laf atıban hersli hersli cırarsan.

Şenlik

Esnemiş ner kimi hasım güderem
 Cenge salar dal gaddini budaram
 Seni sağlığına pêşman êderem
 Öz ölümün indi özün arasan.

Kasım

Men bir cihangirem hem sahip gıran
 Gırar dal gaddini êylerem vêran
 Men bir ejderhayam, hışmım şahmaran
 Hışmeylesem, heybetimden erirsen.

Şenlik

Zincir zapteylemez golda yatarı
 Bêyni gaba heyvan neden utarı
 Gel benimle goşma inat kôtarı
 Hagostan çiharda harvêz goyarsan.

Kasım

Bir katre meniden halk êdip seni
 Meclislerde beyenmirsen sen meni
 Üfürüknen düzüpsen yêl değirmi
 Havalasan coh yüysehden gurupsan.

Şenlik

Sana men ne dêyim hilekâr cazı
 Salahana çapo, bahar uyuzu
 Sahavın tanısan şahmaraz tazı
 Gıçın galdırıp çöpe siyersen.

Kasım

Goşun çeker yollarını basaram
 Hisar eder etrafını keserem
 Tipi olar şiddetinen eserem
 Soyuhalar el ayağın donarsan.

Şenlik

Aslı kehlân olmaz heşeri
 Bêygirin aleme dohunur şeri
 Çohda soyuh olsan çihmam dışarı
 Öz özüne vırlar vırlar kesersen.

Kasım

Ahbaplıh êtmezeh aşnalih olmaz
 Dinniyen ağalar şad olur gülmez
 Baba da oğlun gusruna galmaz
 Niye töhmet êdip meni gınarsan.

Şenlik

Ne dêyim sen kimi bivefa dosta
 Şikeste gönlümü eyledin hasda
 Şimdiyeten neden demirdin usta
 Semeri ğurtardın cili yiyersen.⁵⁶

C. Baba-Kız Atışması

Âşıklık geleneğinde âşık baba ile âşık kızın atışmalarına da rastlanmaktadır. Elimizdeki örnek Azerbaycan edebiyatından Âşık Mikayıl Azaflı ile kızı Dilara'nın atışmasıdır. Babası Azaflı hapishanedeyken ona atışma ayağı açar ve babası da cevap verir. Mikayıl Azaflı'nın kızı Dilara baba hasretine dayanamadığını, gözünün yollarda kaldığını her akşam boynunu bükerek ağladığını söylemektedir. Baba Mikayıl Azaflı ise kızının ağlamasını söyleyerek bir Azerbaycan atasözünü hatırlatır: (Bir yandan bağlayan, açar...) bu atışmada kızın babaya Türk kültür geleneğinde olan ata-ağa dediğini de görmekteyiz.:

Dilâra

Gurbanam ömrüne gününe ata,
 Ayrılık yaşımı töker, ağlaram.
 Sen umut bağladın nâmerd, bed zata,
 Men ömrüm tağını söker ağlaram.

⁵⁶ Salih Şahin, **Ozanlık Geleneği ve Doğulu Saz Şairleri**, Kars, s.77-80.

Mikâyıl Azafılı İle Kızı Dilâra

Dilâra

Gurbanam ömrüne gününe ata,
Ayrılık yaşımı töker, ağlaram.
Sen umut bağladın nâmerd, bed zata,
Men ömrüm tağını söker ağlaram.

Mikayıl Azafılı

Gelbimin ilk bârı, ey ciğerparem,
Olub dert seline düçar ağlama.
Talihin hökmüyle kesildi aram,
Vaht olar gara gün keçer ağlama.

Dilâra

Bu dünya meni çoh yandırıb, yahıb,
Gışında, yazında göz yaim ahıb,
Baba, hesretinle yollara bahıb,
Her ahşam boynumu büker ağlaram.

Mikayıl Azafılı

Kederli olsa da hicranın dağı,
Sabeyle can bala öter gem çağı.
Bizimde gapıda şadlığ ırağı,
Sevinc şuasını saçar ağlama.

Dilâra

Oldu hicranından Dilâra solgun,
Şikâyet yazardım dursaydı Vurğun.
Heyat yollarında olmuşam yorgun,
Gâh yihilar, gahlar, çöker ağlaram.

Mikayıl Azafılı

Azafılı dünyanı gananlar duyar,
 Çoh gördüm behti kem oldu behtiyar,
 Âlim atalarım bir misalı var:
 “Bir yandan bağlayan, açar...” ağılama.⁵⁷

D. Usta-Çırac Atışması

Saz Âşık olacak kişi küçük yaşta kendi için uygun bir usta saz aşığının yanına verilir. Çırac adı alan bu çocuk ustasıyla birlikte dolanır genellikle tüm programlara katılır. Ustasının icra gücünü, anlatım tarzını, okuduğu manzumeleri dinleyip onu örnek alır. Ustası ayrıca kendine bilmesi gereken sözleri öğretir. Saz çalma denemeleri yaptırır. İlk önce 13-14 perdeli bir sazın üst perdelerine çıkan divani denilen makamı öğrenen çırac, öğrendiği sözleri bu makama uygulayarak okumaya başlar. Zamanla durumu geliştirir. Âşık çırağı 16 ile 32 makam arasında Makam öğrenirse ozanlığa yavaş yavaş adım atmış sayılır.⁵⁸ Makamları öğrenen âşık, usta malı şiirleri söylemeye başlar. Âşık kahvehanelerinde ve günümüzde elektronik ortamda usta malı şiirlerle programları yapar. Tabii ki, sazı öğrenmek ve yüzlerce usta malı ezberlemek bir kişinin âşık olduğunun kanıtı değildir.

İlham ufuklarını genişletmek, irtical kuvvet ve kabiliyetini artırmak için diyar diyar gezmekte bir ihtiyaçtır. Bu minval üzere çalışmış ve mücaz olmağa ehliyet kazanmış bir gence halk muvacehesinde fasla ve tekellüme karışmak suretiyle bir fasıl yaparak destur verilir. Bundan sonra genç âşık istediği fasla girmek ve dilediği âşıkla boy ölçüşmek hak ve salahiyetine haizdir.⁵⁹ Buradan da anlaşılacağı üzere bir âşığın âşık olabilmesi için atışma yapması şarttır. Türk adet geleneklerinde çırac âşıklar devamlı kendinden büyük usta âşıklarla atışmışlardır. Ekseriyetle ayağı usta âşık açar

⁵⁷Ali Kafkasyalı, **Mikâyıl Azafılı**, Erzurum 1996, s.332.

⁵⁸Salih Şahin, **Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, s.111.

⁵⁹İhsan Ozanoğlu, **Âşık Edebiyatı**, Kastamonu 1940, s.22.

çırak âşık devam eder. Bazen de dinleyici kitlesinin desteğiyle çırak âşık ayağı açmaktadır. Aşağıdaki örnekte de görüldüğü gibi çırak âşık ustası Mevlüt İhsani'ye ayak açarak ona *usta-baba* ifadesini kullanmıştır. Gelenekte çıraklar ustalarına ya *baba* ya da *usta* diye hitap etmektedirler.:

Beyzade

Sana saygım vardır; Baba İhsani
 Senin yerin asla dolmaz bir daha
 Hayat baharında düştün borana
 Başındaki duman gitmez bir daha

Mevlüt İhsani

Bu benim kaderim bu benim yazım
 Söylerim derdimi bitmez bir daha
 Yüreğimde vardır gam ile sızım
 Âşıklarda gelip çatmaz bir daha

Âşık Davut Sulari'nin Erzurum'da ölmeden bir gün evvel Çırak Âşık İhsan Yavuzer ile bir atışma yapmıştır. İhsan Yavuzer'in yaşta küçük olması münasebeti ile ilk sözü ona Davut Sulari verdi. Bu söz üzerine genç âşık İhsan Yavuzer yarasının sargısız, ilaçsız olduğunu ifade etmek için şu mısraları sıraladı:

Yavuzer

Sargı küçük merhemim yok,
 İflah etmez yara beni,
 Ben neyledim bu feleğe,
 Koydu ahu zara beni.

Sulari

Söyleyemem bu derdimi,
 Hangi lokman sara beni,
 Gezerim güzel yurdumu,
 Sanma çıkmış kara beni.

Yavuzer

Kimseye olmadı kastım,
 Kendi talihime küstüm,
 Geniş günde olma dostum,
 Dar günümde ara beni.

Sulari

Neden rüzgar ile estin,
 Kendi talihine küstün,
 Alem görür kendin üstün,
 Korkam darda kıra beni.

Yavuzer

Âşık ettin Yavuzeri,
 Derler divane serseri,
 Elin sitemli sözleri,
 Etti pare pare beni.

Sulari

Söyle Sulari erine,
 Erişe gerçek pirine,
 Yalvarayım hak birine,
 Götüre Hünkar'a beni.

Usta-çırak atışmalarında genellikle usta konumundaki âşıklar çırak konumundaki âşıklara nasihat ederler. Bu tür atışmalar eğitici ve öğretici

muhtevastındaki atışmaların içerisinde yerini alır. Nuri Çırağı atışmaya başlarken nasihat verici ve uyarıcı üslubu ile çırağı Mustafa Aydın'a "Cahil ile sohbet etme Mustafa ağlatır gözünü yaşa bırakır" şeklinde hitap etmiştir.

Nuri Çırağı – Mustafa Aydın

Çırağı

Cahil ile sohbet etme Mustafa
Ağlatır gözünü yaşa bırakır
Evirir çevirir akıbetini
Sonucu olmayan işe bırakır

Aydın

Cahil yer gösterse icabet etmem
Minderi uzatır taşta bırakır
Kamil sohbetini asla terk etmem
Ayaktan kurtarır başta bırakır

Çırağı

Kamiller her derdi anlar mı anlar
Saramaz yarayı naşı lokmanlar
Kör nefesine esir olan insanlar
Çıkarır havaya boşta bırakır

Aydın

Bu aşkın ziyası varsa özünden
Ağlatarak yaş bırakır gözünden
Gönül bir acayip sevda yüzünden
Kirpiği bağlatır kaşta bırakır

Çırağı

Bakmaz isen gözün yaşına
 Karışırsan elin işine eğer
 Koşar isen nefsin peşine eğer
 Cehennemde bir ateşe bırakır

Aydın

Şehvete uyanlar düşer ayağa
 Gel de Hak yolundan gitme uzağa
 Nefis seni düşürürse tuzağa
 Ateşe düşürür maşa bırakır

Çırağı

Gel Nuri Çırağı çağa güvenme
 Yakın olmaz bir uzağa güvenme
 Cehalet benziyor dağa güvenme
 Baharı gelmeyen kışa bırakır

Aydın

Gel Âşık Mustafa huzura eğil
 Arifler dünyaya vermedi meyil
 Hiçbir mevki makam ebedi değil
 Tahtını terk eden paşa bırakır⁶⁰

XI. HECE ÖLÇÜSÜNE GÖRE YAPILAN ATIŞMALAR

Âşıklar hecenin değişik ölçüleriyle atışmalar yapmaktadırlar ve yaptıkları atışmalarda hece ölçüsüne de sadık kalıp riayet etmektedirler.

⁶⁰ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.101-102.

Örneğin hecenin sekizli ölçüsüyle atışma yaptıklarında hiçbir mısrayı ne yedili ölçüye indirip ne de dokuzlu ölçüye çıkartmaktadırlar. Bu da âşıkların atışmada usta olduklarını göstermektedir. Bazen âşıklar irticalen atışma yaptıkları için bu kurala riayet edemeyebilirler. Âşıklar atışmada hece ölçüsüne riayet etmek için bazen kelimelerde ünlü düşmesine gidebilmektedir. Örneğin bir atışma dörtlüğünde Âşık Nuri Çırağı on birli hece ölçüsüne uydurmak amacıyla “onun için” kelimesini “onunçün” şekline dönüştürmüştür:

Çırağı

Bu sevdanın yollarında yıllarca
Yorulmaz, usanmaz, yılmaz âşıklar
Allah’ın emridir, bu iş böyledir
Onunçün ağlamış, gülmez âşıklar

Bir atışmada Salim Baba sekizli hece ölçüsünü aşmamak için “iyce” kelimesini “iyce” diye kullanıyor:

Alim Baba

Dinle beni Demiroğlu
Dillerin bana uymuyor
Daha *iyce* yetişmedin
Tellerin bana uymuyor

“Âşık Binali Kılıç, Yaşar Demiroğlu, Mustafa Karakaş “nereye” kelimesini dörtlükler sekizli hece ölçüsüne uysun diye “nereye” diye kullanmışlardır. Çünkü “nereye” üç heceden mürekkepken “nereye” iki hecedir. Âşıklar çoğunlukla bu tür atışmalarda hece ölçüsünü aşmamak için kelimeyi kısaltma yöntemine başvurumaktadırlar:

Binali Kılıç

Doğrularız görünmüyor

Yalanı nerye sakladız

Çevrezde doğru kalmamış

Yılanı *nerye sakladız*

Demiroğlu

Türlü çeşit desiseler

Planı nerye sakladız

Sazınız yok elinizde

Çalanı *nerye sakladız*

Karakaş

İkinizden şüphe ettim

Güleni nerye sakladız

Vurduğunuzu görmüşler

Öleni *nerye sakladız*

Âşıklar hecenin yedili, sekizli ve en çok kullanılan ve kolay olan on birli ölçüsüyle atışma yapmaktadırlar. On beşli hece ölçüsü olan divan tarzıyla da atışma bölümünü başlatmaktadırlar. Yaptığımız araştırmaların sonucunda çok az olmakla birlikte on dörtlü hece ölçülü (murabba tarzı) ve on sekizli hece ölçülü atışmaya da rastladık. On dörtlü ve on sekizli hece ölçüsüyle atışma yapmak gayet güçtür. Aşağıda her hece ölçüsüyle ilgili yazılı kaynaklardan ve derlediğimiz atışma metinlerinden birkaç örnek vermeye çalıştık:

A. Yedili Hece Ölçüsüyle Yapılan Atışmalar

Ruhani- Toruni- Tanrıkulu

Ruhani

Gelin biz ismizi
Yazalım yola yola
Gerçekten resmimizi
Çizelim yola yola

Toruni

Akın eden yaşları
Sızalım yola yola
Hayatı bilgi gibi
Dizelim yola yola

Tanrıkulu

Bu gönül bir dağ gibi
Kazalım yola yola
Bir Leyla'nın peşinde
Azalım yola yola

Ruhani

Yarayım yara doğru
Yar oldum yare doğru
Yarın yar yare doğru
Tozalım yola yola

Toruni

Uçurumla yar ile
Yar oldum o yar ile

Seyran ettim yar ile
Gezelim yola yola

Tanrıkulu

Vefasızı hiç anma
Peşinden boşa yanma
Sevda denen muamma
Çözelim yola yola

Ruhani

Gül olur güle bende
Alırsan güle bende
Aşğım güle bende
Sezelim yola yola.

Toruni

Bu hayatım kül gibi
Yaktı beni kül gibi
Savuruyor kül gibi
Tozalım yola yola.

Tanrıkulu

Dert çektim gözyaşıyla
Avundum yar düşüyle
Kibiri aşk taşıyla
Ezelim yola yola

Ruhani

Ruhani'nin yazarı
Yazarmış yazarı
Ya feryadı yazarı
Bozalım yola yola

Toruni

Toruni kervanı çek
 Biraz lafı geri çek
 Madde madde gel biçek
 Hızarı yola yola

Tanrıkulu

Tanrıkulu ocaktan
 Gel kaçma sen gerçekten
 Arıyım her çiçekten
 Süzelim yola yola.⁶¹

Yedi heceli bir ayak açmıştı. Ayak bitince Ruhani yine hemen devreye giriyordu. Diğer âşıklar devamlı olarak ayak açan Ruhani'den rahatsız olmuyordu.

Ruhani- Toruni- Tanrıkulu**Ruhani**

Özünden ayrı kalan
 Kenarda kalır kalır
 Encamı olur yalan
 Kalanda kalır kalır

Toruni

Kimseler kurar plan
 Alanda kalır kalır
 Ederse bağı talan
 Talanda kalır kalır

⁶¹ Nazım İrfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s. 376-377.

Tanrikulu

Hakk'ı bilmeyen gönül
Dolanda kalır kalır
Arif değilse insan
Alanda kalır kalır

Ruhani

Bu hevesi bilmeyen
Bu kafesi bilmeyen
Bu nefesi bilmeyen
Bir anda kalır kalır

Toruni

Düşünürlerse hile
Hile kendisi bile
Şere verirse mola
Olan olanda kalır.

Tanrikulu

Gerçekleri görmezse
Hatırları sormazsa
Sırrı bana vermezse
Ölen ölede kalır.

Ruhani

Bu inceyi bilmeyen
Bu geceyi bilmeyen
Beş heceyi bilmeyen
Talan talanda kalır.

Toruni

Bak ötüyor bu teller
 Ne olacak bu eller
 Kim kimleri parseller
 Alan alanda kalır

Tanrıkulu

Tanrıkulu ol naçar
 İnsan fanidir geçer
 Kuşlar yüksekten uçar
 Yılan yılanda kalır.

Ruhani

Ruhani doldu saat
 Tamam, oldu muhabbet
 Yoruldu ise kırat
 Dolan dolanda kalır.

Toruni

Toruni ettin rahat
 Ne olacak memleket
 İltimas ile rüşvet
 Çalan çalanda kalır.

Tanrıkulu

İrfan mürşide varır
 Gönülden sevgi verir
 Kötü dünyada kalır
 Kılan kılанда kalır.⁶²

---

⁶² Tanrıkulu, a.g.e., s.377-378.

B. Sekizli Hece Ölçüsüyle Yapılan Atışmalar

Reyhani- Poyrazoğlu

Reyhani

Kimi gelir kimi gider
 Dünya böyledir böyledir
 Bazı neşe bazı keder
 Dünya böyledir böyledir

Poyrazoğlu

Gelir bir bir gider bir bir
 Sıra böyledir böyledir
 Ezelden yazılmış kader
 İmla böyledir böyledir

Reyhani

Ara da üstadım bul
 Hep işlerin olur makbul
 Üstü belli altı meçhul
 Derya böyledir böyledir

Poyrazoğlu

Müşkülü hal etmedi mi
 Yılanı dal etmedi mi
 Deryayı yol etmedi mi
 Musa böyledir böyledir

Reyhani

Reyhani zevk-i dem tatmaz
 Sözlerine riya katmaz

Uzun geceler uyutmaz
Sevda böyledir böyledir

Poyrazoğlu

Poyrazoğlu oldum talan
Sevda âşıklara plan
Uyanırsan olur yalan
Rüya böyledir böyledir⁶³

Ruhani- Toruni- Tanrıkulu

Ruhani

Gelen gelsin dost bağına
Çiçekleri sergiledim
Bir soluna bir sağına
Gerçekleri sergiledim

Toruni

Kudret tezgâhında gördüm
Bürçekleri sergiledim
Aşkın gölgesinde doğdum
Ölçekleri sergiledim

Tanrıkulu

Dilim Mevla'yı anarken
Sürçekleri sergiledim
Doğru yol beni beklerken
Kaçakları sergiledim

⁶³ Ahsen Turan vd., **Sazın ve Sözü'n Sultanları**, C.1, Ankara 2008, s.27-28.

Ruhani

can ola ki cananında
 Canan gerek zamanında
 Kâbe'yi tavaf anında
 Leçekleri sergiledim

Toruni

Muhabbetin vardı tadı
 Olmaz insanların yadı
 Gönülde açtım feryadı
 Bürçekleri sergiledim

Tanrıkulu

Hak ile başladım söze
 Gerçeklerle döndüm öze
 Fil gibi göründüm göze
 Böcekleri sergiledim

Ruhani

Ruhani'nin bu bohçası
 Sen oldun gönül bahçesi
 Aldılar himmet akçesi
 Ben çekleri sergiledim

Toruni

Toruni baktı beriye
 Şiirler yazdı huriye
 Bazenı koydu geriye
 Bucakları sergiledim

Tanrıkulu

Tanrıkulu deme yalan
 Düşmana sen saldı talan
 Ay yıldız gökte dalgalan
 Sancakları sergiledim⁶⁴

Ruhani- Toruni- Tanrıkulu**Ruhani**

Yalnız bırakılan insan
 Düz yolunda sapmaz deme
 Biri yer biri bakarsa
 Kıyamet de kopmaz deme

Tanrıkulu

Bir yıkılan bina görsen
 Mevla onu yapmaz deme
 Bazısında gerçek iman
 Bazıları sapmaz deme.

Toruni

Okuyan bilen kişiler
 Bundan hisse kapmaz deme
 Biri zalim biri mazlum
 Şu elini öpmez deme.

Ruhani

Bilirim er oğlu ersen
 Amma okunmaz deftersen

---

⁶⁴ Tanrıkulu, a.g.e., s.364-365.

Alim yanında söylersen
Söz geriye tepmez deme.

Tanrıkulu

Göklere çıkıyor sesim
Mevla'yı solur nefesim
Bulutlar göklerde süsüm
Damlaları serpmez deme

Toruni

Değil bunlar kuru saye
Söz bulundur maya maya
Önüne gelse sarp kaya
Göysün ona çarpmaz deme

Ruhani

Ruhani çiğnedin çamur
Namerdin yüreği demir
Kendini bilmeyen memur
Anaforu kapmaz deme

Tanrıkulu

Tanrıkulu çek aşk yayı
Git çölde ara Leyla'yı
Genişte an sen Mevla'yı
Dar zamanda sıkılmaz deme.

Toruni

Toruni anlayan anlar
Manayı çıkar irfanlar

Dünyaya gelen insanlar
Hayatından bıkmaz deme.⁶⁵

Demiroğlu-Kazanoğlu

Demiroğlu

Gördüğümü söylüyorum
Karaya ak diyemem ben
Miktarı az ise eğer
İnatla çok diyemem ben

Kazanoğlu

Nefsim herkesten aşığı
Ele ufak diyemem ben
Siyah perçem al yanağa
Kele tarak diyemem ben

Demiroğlu

Yaraları bağlıyoruz
Gönlümüzü eğliyoruz
Karşılıklı söylüyoruz
Etme merak demedim ben

Kazanoğlu

Gurbette hep ah çekersin
On için yaşın dökersin
Niye boynunu bükersin
Sana çırak demedim ben

---

⁶⁵ Tanrıkulu, a.g.e., s.375-376.

Demiroğlu

Bilemedim ben yaşını
 Yukarı kaldır başını
 Çocuklarını eşini
 Gel de bırak demedim ben

Kazanoğlu

Destanla doldurduk çağı
 Üç kıta Türk ün otağı
 Değiştirip al bayrağı
 Koyak orak demedim ben

Demiroğlu

Demiroğlu niçin nerde
 Gözümüzden kalsın perde
 Bizler olduğumuz yerde
 Böyle durak demedim ben

Kazanoğlu

Kazanoğlu'nun meramı
 Geçmişim dertli keremi
 Benim kanayan yaramı
 Tuzla sarak demedim ben ⁶⁶

Kazanoğlu-Burhani-Demiroğlu**Burhani**

Meydanda ki savaşlarda
 Ölene bakın ölene

⁶⁶ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Şöyle döndüm baktım geri
Kalana bakın kalana

Demiroğlu

Vatan için ölmek kolay
Bilene bakın bilene
Anaların gözü yaşlı
Silene bakın silene

Kazanoğlu

Doğrular eğri yürürmüş
Yalana bakın yalana
Yatmış sinemde büyümüş
Yılana bakın yılana

Burhani

Bu derdimi kimse bilmez
Yerimde hiç kimse olmaz
Gören göz yalan söylemez
Alana bakın alana

Demiroğlu

Kirli ise demedim pak
İnsan bir gün ölür mutlak
Temel çürük tavanı yok
Plana bakın plana

Kazanoğlu

Senelerdir zehir yuttuk
Geçmiş tarihi unuttuk
Hırsızları bekçi tuttuk
Talana bakın talana

Burhani

Âşık Burhan doğru çalış
 Yokluk içindedede uğraş
 Memleketi karış karış
 Bölene bakın bölene

Demiroğlu

Demiroğluyum saymadı
 Hırsızlar niye doymadı
 Sağlam bir banka koymadı
 Çalana bakın çalana

Kazanoğlu

Kazanoğlu yandı közden
 Yürüyoruz aynı izden
 Kerkük'ü Musul'u bizden
 Alana bakın alana⁶⁷

Selahattin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu**Kazanoğlu**

Hırsızlığa alışanlar
 Eli haksız çıkarıyor
 Her gün yanlış konuşanlar
 Dili haksız çıkarıyor

Demiroğlu

Götürüp şeker kattılar
 Balı haksız çıkarıyor

---

⁶⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Kendi olmaz işi yapar
Kulu haksız çıkarıyor

Kazanoğlu

Barutla kar eritenler
Öteleri çürütenler
Düzü eğri yürütenler
Yolu haksız çıkarıyor

Demiroğlu

Neden burda kalamıyor
Bundan örnek alamıyor
Sazı düzgün çalamıyor
Teli haksız çıkarıyor

Kazanoğlu

Cahildir yanlış yapan
Yol alır erken uyanan
Hak kapısından utanan
Salı haksız çıkarıyor

Demiroğlu

Dereler düzgün akıyor
Bakanlar güzel bakıyor
Hormon katılmış kokmuyor
Gülü haksız çıkarıyor

Kazanoğlu

Kazanoğlu düşleyenler
Hakikati boşlayanlar
Özlere yoz aşlayanlar
Dalı haksız çıkarıyor

Demiroğlu

Demiroğlu neler diyor
 Kardeş doğruyu söylüyor
 Kendisi hamut ile yiyor
 Fili haksız çıkarıyor⁶⁸

Salim Baba-Yaşar Demiroğlu**Salim Baba**

İki kişi muhabbette
 Birisi şivana benzer
 Biri aşkın tabiyesi
 Birisi sultana benzer

Demiroğlu

Ayet hadisten söyledin
 Birisi Kurana benzer
 İsmail misali oldun
 Birisi kurbana benzer

Salim Baba

Muhammed hasların hası
 Onu sevdim olmam ası
 Birisi buğday tarlası
 Birisi harmana benzer

Demiroğlu

Hanidir gelenler hani
 Kandırıyormuş insanı

---

⁶⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Biri olmuş piri fani
Gönlümde sultana benzer

Salim Baba

Gel gönlüm sızısı dindir
Elimde eliftir mimdir
Biri Hasan Hüseyin'dir
Birisi irfana benzer

Demiroğlu

Gözlerini kapladı sis
İçinde besler güzel his
Sözleri ayetle hadis
Birisi ihsan'a benzer

Salim Baba

Salimim giyinir aba
Sözlerim değildir kaba
Biri oldu Şenlik Baba
Birisi Sümman'a benzer

Demiroğlu

Demiroğlu dünya fani
Boşa oyalar insanı
Birisi baba Nihani
Birisi Reyhana benzer ⁶⁹

---

⁶⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Murat Ozanoğlu-Veyssel Yıldizer**Ozanoğlu**

Kendini sahihsiz bilme
Uçan kuşun sahibi var
Boşa gam kedere dalma
Akan yaşın sahibi var

Yıldizer

Aşk adamı deli eder
Bu ateşin sahibi var
Harcanan hesaptan gider
Üçün beşin sahibi var

Ozanoğlu

Sevdim o vefasız yarı
Bana yar olsaydı bari
Ümitle bekle baharı
Yazın kışın sahibi var

Yıldizer

Göç edeli yıllar olmuş
Acep geride ne kalmış
Başucunda yazı solmuş
Garip taşın sahibi var

Ozanoğlu

Âşık eyledi Murat'ı
Kıldan halk etti sıratı
O yarattı kâinatı
Garip başın sahibi var

Yıldizer

Herkes etiğini bulur
 Amelin seninle gelir
 Yıldizer bir eylik kalır
 Her bir işin sahibi var⁷⁰

C. On Birli Hece Ölçüsüyle Yapılan Atışmalar**İhsan Yavuzer- Rahim Sağlam-Kul Nuri- Erol Ergani****İhsan Yavuzer**

Dört mevsimin dördü bizde mevcuttur
 Bahar bizim için, yaz bizim için
 Erzurum'dan kalkıp geldik buraya
 Tepe bizim için, deniz bizim için

Rahim Sağlam

Âşğın sözleri ağır olmalı
 Mâna bizim için, söz bizim için
 Bu makamlar böyle kolay sakınmaz
 Merak bizim için, söz bizim için

Kul Nuri

Her birimiz Kerem gibi gezeriz
 Ateş bizim için, köz bizim için
 Diğer kispetleri er meydanında
 Heybet bizim için köz bizim için

⁷⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Veysel Yıldizer'in atışmalarından.

Erol Ergani

Sizi bizim ele bekleriz Türüt
 Dolaş bizim için, gez bizim için
 Dünyada binlerce kitap var ama
 Kur'an bizim için, cüz bizim için

İhsan Yavuzer

Bazen ağlayıpta bazen gülmüşler
 Ağlayıp yaşını nasıl silmişler
 Dostlarımız bizim için gelmişler
 Elli bizim yüz bizim için gelmişler

Rahim Sağlam

Hep gider yolcular menzileymiş
 Seven sevdiğine canını vermiş
 Kul Nuri de istemiş meclubunda
 Tavuk bizim için, kaz bizim için

Kul Nuri

Söz verirsek bizler sazda kalır
 Araya araya yok buluruz
 Haber etsin Türüt hemen geliriz
 Kulak bizim için, göz bizim için

Erol Ergani

Şu bizim yiğitler çok yaptı savaş
 Kükredi yiğitler haykırdı dadaş
 Kürt, Alevi, Çerkez hepsi kardaş
 Kucak açtı bize laz bizim için

İhsan Yavuzer

Atışma yaparım yaşıma göre
Hayallerime göre düşüme göre
Bunların üçü de dişime göre
Armut bizim için, muz bizim için

Rahim Sağlam

Bakacağım dar ehim sağlam bakacağım
Her haylide ateşlere yakacağım
Üçünü de bu meydanda yakacağım
Dumanlar bizim için, toz bizim için

Kul Nuri

Âşıkların ömrü geçer hevesle
Nihayetle tükenmiş nefesler
Girdiğim meydanda yenilmem aşka
Koyun bizim için, kaz bizim için

Erol Ergani

Erol Erganiyim, eyledik durduk
Gönül deryasını boyladık durduk
Savaşta barışta söyledik durduk
Türkü bizim için, saz bizim için

İhsan Yavuzer

Yavuzer den siz öğüt aldınız mı?
Derin deryalara daldınız mı?
Siz ömrünüzde namaz kıldınız mı?
Sünnet bizim için farz bizim için⁷¹

⁷¹ Oğuzhan Aydın Arşivi, İsmail Türüt'ün Kanal 7'de âşıklarla yapmış olduğu programdan.

Kul Nuri- Murat Çobanoğlu

Kul Nuri

Ah ne söyleyeyim ne diyeyim usta
Derler Âşıkları yara götürür
Bizden evvel siz girdiniz meydana
Bilmiyorum bizi nereye götürür

Murat Çobanoğlu

Unutma kardeşim eski dostunu
Bir gün yaralara çare götürür
Delilsiz bir köhneye benziyor
Delil olsa sora sora götürür

Kul Nuri

Ah bazen oldum indim bağlara
Bazen de yazılmışım çağlara
Kuru yaprak gibi düştüm dağlara
Deli rüzgâr vura vura götürür

Murat Çobanoğlu

Aman kardeşim söyleyen diller
Yarası olanlar her zaman inler
Hani ya gördüğün eski zenginler
En sonunda bir mezara götürür

Kul Nuri

İnsan arayıp ta bulsa iyidir
Ah bu pınardan dolsa iyidir
Girdiği mezarda kalsa iyidir
İyi kötü son huzura götürür

Murat obanoğlu

Kardeşim bu söze inanın
 Yokken yarattı bizi yaratan
 En son kurtaran olacak iman
 Emel sizi yüzü kara götürür

Kul Nuri

Ah divane Kul Nuri düştüm feryada
 Feryadın için lüzum yok inada
 Amelimiz iyi olursa dünyada
 Belki bizi ol muhtara götürür

Murat obanoğlu

Söz vardır insanı ata bindirir
 Söz vardır ki insanları dindirir
 Söz vardır insanı ipten indirir
 Söz vardır insanı dara gtrr⁷²

Zamani- Eminoğlu**Zamani**

Dinle sözlerimi hey Emin oğlu
 Verdiğin sözde dur arkadaş olak
 Sakın şeytan ile oynama topu
 Nefsen bir kale kur arkadaş olak

Eminoğlu

Dinledim sözünü Aşık Zamani
 At hedefini vur arkadaş olak

⁷² Oğuzhan Aydın Arşivi, Aşık Kul Nuri'nin Kanal A'daki Gönül Kervanı adlı programından.

Benlik aynasında kendini görme
Nefsin kibrini kır arkadaş olak

Zamani

Düşman değil dostlar açsın kapını
İncele hesap et yap hesabını
Şu nefsin başına tevhit topunu
elde kalkanla vur arkadaş olak

Eminoğlu

İki müslümanın yap arasını
Sakın karıştırma sen ötesini
Nerde garip görsen sen yarasını
Merhemini sür sar arkadaş olak

Zamani

İzztle sen bak onun aynına
Gönül gönülüne saynı saynına
İlim doldur cehaletin beynine
Hakikat ruhudur arkadaş olak

Eminoğlu

Bülbül oldum bağda eyledim zari
Âleme yardımcı cenabi bari
Kamillerin meclisinden içeri
Gel benim ile gir arkadaş olak

Zamani

Aşk Zamani der düşmanı tanı
Hala düşün al bayrağı yakarı
Bu vatana kem gözle bakarı
Temizle yurttan sür arkadaş olak

Eminoğlu

Emin oğlu bu dñnyadan gñçenler
 Őadetin Őerbetini ićenler
 Vatan ićen öz canından gećenler
 Dikkat eyle de gñr arkadaş olak⁷³

D. On Beşli Hece lçñsñyle (Divan Tarzında) Yapılan Atışmalar**Mehmet Gñlhani-Sıtkı Eminoğlu****Gñlhani**

Oku hedefine vuran aletine yay demiş
 Gñçlñnñn timsali aslan ona bñyñk pay demiş
 Asalet, mesalet nedir daha inanmıyorum
 Peygamberim her insanın eyisine ey demiş

Eminoğlu

Fakirin çabası boştur, emekleri zay demiş
 Asalet dediğin hiçtir en gñzeli huy demiş
 İslam olmak istersen insan olmak gerekir
 Kamillerin sñzlerini anla demiş duy demiş

Gñlhani

Tam sñzñn sırası geldi esirgeme yeridir
 Ayıya kaval çaldırır feleğin eseridir
 Tabiatın kanunu bu ta ezelden beridir
 Yoksula çoban hizmetkâr zulñmkâra bey demiş

⁷³ Oğuzhan Aydın Arşivi, ÂŞık Sıtkı Eminoğlu'nun not defterinden.

Eminoğlu

Oturma ki kaldırırlar ağaların yerine
 Yokluk ateşten gömlektir dayanılmaz narına
 Hocalarda tam okumaz fakirin mezarına
 Çünkü zengine çok okur paraya hay hay demiş

Gülhani

Ey Gülhani ne düşmüşsen bu dünyanın cengine
 Duyulmamış fikaradan yaren olan zengine
 Dağlar alçaklı yüksekli davul dengi dengine
 Her kuş emsaliyle uçar birbirine tay demiş

Eminoğlu

Emin oğlu bu dünyada çok derde göğüs germiş
 Acı bir rüzgar esmiş dal budağını kırmış
 Ağalar zulüm eylemiş felekte süründürmüş
 Yazılanlar başa gelir kaderine say demiş⁷⁴

Cemal Divani-Sıtkı Eminoğlu-Ebubekir Zamani-Temel Turabi**Cemal Divani**

Ağladım yalan dünyada gülmeyi bilemedim
 Aktı gitti gözyaşlarım silmeyi bilemedim
 Mürşidinden himmet alan ulaşır menziline
 Mürşit kapısında tabi olmayı bilemedim

Sıtkı Eminoğlu

Ben bu gönül perdesini çalmayı bilemedim
 Varıp Arif kapısını çalmayı bilemedim

⁷⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, 15.02.2002 Erzurum Âşıklar Kahvehanesinde Yapılan bir program.

Alnımın teridir benim kazanıp da yediğim
El uzatıp el malını çalmayı bilemedim

Ebubekir Zamani

Bu dünyaya geldim amma kalmayı bilemedim
Yıllar boyu hep ağladım gülmeyi bilemedim
Ben bu aşkın denizinde boşuna kaptan oldum
Bu deryaya yelken açıp salmayı bilemedim

Temel Turabi

Yıllarca aradım beni bulmayı bilemedim
Ariflerin meclisine gelmeyi bilemedim
Kaf Dağından daha ağır omuzumda taşıyım
Dertlerimi kimse ile bölmeyi bilemedim

Cemal Divani

Küçük yaştan beri kader gezdirir gurbetini
Bülbül gülü için kılar bin türlü fırkatını
Gözüm ile gördüm şaştım kamilin hikmetini
Yazık bana el uzatıp almayı bilemedim

Sıtkı Eminoğlu

Gücüm yetmedi ecele nazlı yari aldurdum
Halden anlamaz kişiye neden sırrım bildirdim
Sol yanda günah defterim baştan başa
doldurdum
Töbekar olup günahım silmeyi bilemedim

Ebubekir Zamani

İhtiyarlık işarettir baktım bu genç çağımda
Bana derler sen ne yaptın talan var otağında

Bülbüller ötüşür durur nazlı yarin bağında
Açan gül yanında diken yolmayı bilemedim

Temel Turabi

Bindim hayal gemisine okyanusu dolaştım
Kaderim mecbur bıraktı karlı dağları aştım
Yar benden gönül istedi yanından uzaklaştım
Ferhat olup kayaları delmeyi bilemedim

Cemal Divani

Kul Divani Yaradandan aldığım katı emir
Çelik erir kayıp olur küle çevrilir demir
Yaşım geldi kırk sekize boşuna geçmiş ömür
Adam gibi yaşayıpta ölmeyi bilemedim

Sıtkı Eminoğlu

Eminoğlu gözyaşlarım eğlenmez çoşkun dere
Ölçtüm biçtim hesap ettim fikreyledim bin kere
Bir yar ile karar kıldık tâki ulu mahşere
O yara verdiğim sözde kalmayı bilemedim

Ebubekir Zamani

Hep hayaller ile geçti zamanı günün çile
Candan yananım olmadı yaren yok yoldaş bile
Hayattan lezzet alamadım günüm geçti nafile
Hayatım kör düğüm oldu ilmeği bilemedim

Temel Turabi

Turabiyim neler geldi bak şu garip başıma
Dünyada kimse dayanmaz feleğin şavaşına

Senelerdir koşup durdum boş nefsin peşine
Şu nefsimin arzusudan yılmayı bilemedim⁷⁵

E. On Dörtlü Hece Ölçüsüyle (Murabba Tarzında) Yapılan Atışmalar

Murabba tarzı atışmadan amaç âşıkların divan tarzı biçimindeki atışmadan bir hece daha az olan on dörtlü hece ölçüsüyle atışma yapabilme yeteneğidir. Bu tarz atışmaya kaynak taramalarımızda ve âşık atışmaları derlemelerimizde çok az rastladık. Aşağıdaki atışma Nazım İrfan Tanrıkulu'nun "Âşıklar Divanı" adlı eserinden alınmış olup Âşık Nusret Toruni, Mustafa Ruhani ve Tanrıkulu'nun arasında geçmektedir. Murabba ayağını Toruni açar:

"Toruni

Dolaşırken sahrayı geliyor su düzünen
Sahralar çok genişdir dağda çoban uyumuş
Her tarafta lale var bütün olmuş rengârenk
Ağaçlar çiçek açmış bağda bağban uyumuş.

Toruni bir murabba ayağı açmış. On dörtlük heceli bir ayaktı. Diğer âşıkların türlerde becerilerini ölçmek istiyordu. Sıraya Ruhani giriyordu.

Ruhani- Tanrıkulu- Toruni

Ruhani

Seyreyledim âleme su yenişe akıyor
Dünyanın seyri güzel çağda kaptan uyumuş.

⁷⁵ Oğuzhan Aydın Arşivi, 12.04.2008 tarihinde Bursa Yıldırım Belediyesi Kültür Merkezi Barış Manço Âşıklar Salonunda Yapılan Atışmalar.

Kimsenin akli ermez âlemin ahvaline
Kim kaleyi fethetmiş çığda sultan uyumuş.

Tanrikulu

Gece gündüz hayale gezer bu deli gönül
Yolunu bulmazken yolda kervan uyumuş
Bu dünyaya manalı gelip gidiyoruz biz
Bazı insan inanmış bazı insan uyumuş.

Toruni

Cepheleri görmeden bir top aldı attılar
Topal karınca olup büyük fili yuttular
Bize kan gösterdiler bala şerbet kattılar
İnek ağıla girdi yağda ayran uyumuş.

Ruhani

Güya nazar eden var bu sırrın yazarına
Hangi galip göz atmış mananın pazarına
Sarraf hali perişan hileler dizlerine
Buna sarraf ne yapsın malda mercan uyumuş.

Tanrikulu

Kimi figan eyliyor kimi sözde yanıyor
Kimi boşa dolaşıp kimi özde yanıyor
Kimi bir kervan gibi kimi izde yanıyor
Közler küle dönüştü çıkan duman uyumuş.

Toruni

Der Nusret Toruni hey ozanda ne kaynıyor.
Kervan yolda yorulmuş düzende ne kaynıyor.
Boş boşuna şu dolu kazanda ne kaynıyor.
Buhar şekli değişmiş içte duhan uyumuş

Ruhani

Âşık Ruhani'yim ben olur sözüme gelen
 Dünyaya yalan derler yoksa hayat mı yalan
 Bir gün gönül bağına gelip düşer mi talan
 Buna bağban neylesin zağda diken uyumuş.

Tanrıkulu

Tanrıkulu dertli der gönülden içilmiştir
 Feryat edip dururken bahçede açılmıştır
 Bir başaktık değiştik orakla biçilmişlik
 Harman tığa dönüşmüş tığda saman uyuyor.”⁷⁶

F. On Sekizli Hece Ölçüsüyle Yapılan Atışmalar**Âşık Binali**

Gel oğul sana nasihatım var, bu sözlerime kulak ver.
 Dalı dalda ya, gülü goncaya, tuzu çorbaya yakıştır.
 Sakın aldanma yalan Dünya' ya, selamet kurtul, adak ver.
 Kulu Mevlaya, Çölü Leyla'ya, tozu tarlaya yakıştır.

Âşık Zafer

Ey bab senin nasihatlerin benim için bir emirdir
 Dal dalda yapar, gül gonca yapar, tuz tat getirir çorbaya.
 Bilirim dünya, yalan dünyadır, bizim süremiz ömürdür.
 Hak Mevla yapar, çöl Leyla yapar, toz berekettir tarlaya.

Âşık Binali

Çalış çabala, boş durma sakın, Hâk emeğini boş koymaz
 Şimdiden ağla, günü gelince belki gözünde yaş koymaz.
 Hak olsun işin, sonunu düşün, gerçeğe bağlan, düş koymaz.
 Yolu almaya, gölü dolmaya, bezi yaraya yakıştır.

⁷⁶ Nazım İrfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s.387-388.

Âşık Zafer

Tembellik olmaz, boş kabım dolmaz, emek harcarım dolduram.
 Ağlar dururum gafil halime, ben beni nasıl güldürem?
 Mavlam hoş eyler, hoşâ eş eyler, zamanım yok ki daldıram.
 Yol olsa güzel, göl dolsa güzel, bez sargı olur yaraya.

Âşık Binali

Er gibi er ol, doğru nefer ol, ağzından çıkan söz olsun.
 Düşme hâ aha, sığın Allah(c.c.) a, istikametin düz olsun.
 Tut niyazımı, kıl namazını, yaşın isterse yüz olsun.
 Yönü kibleye, başı secdeye, yüzü semâ ya yakıştır.

Âşık Zafer

Bakarım sana, örnek ol bana,söz mücevherdir atılmaz.
 Âh tan kaçırım, Hâk-kı seçerim, istikametten sapılmaz.
 Niyetim hoştur, kılmazsam boştur,amel pula satılmaz.
 Kibleye döşüm, secdeye başım, yüzüm bakıyor semâ ya.

Âşık Binali

Aldanma kat'a, boş saltanata, Binali bâki değilsin.
 Bu alem yalan, kalıcı falan, öyle anla ki değilsin.
 Yakışmaz celal, haklarım helal, çünkü sen şâki değilsin.
 Habip sancağı, koparma bağı, bizi oraya yakıştır.

Âşık Zafer

Kimin var katı ve saltanâtı, kabir yurdunda yatanlar.
 Nice hükümran şahlar, kırallar, terkedip giden sultanlar.
 Zafer'im bilmem, hırsla kapılmam, hâk ka kul olsa insanlar.
 Bağlıyız yola, şefaata ola, bizide alsın oraya.⁷⁷

---

⁷⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi.

XII. ÖZEL-KENDİNE HAS ATIŞMALAR

Derlediğimiz atışmalarda ve yazılı kaynaklarda rastladığımız atışmalarda kendine has atışmalar gördük. Bunları da çalışmamıza aldık. Reyhani ile Sümmanioğlu'nun yaptığı atışmada söyledikleri bazı kelime gruplarının baş harfleri aynıdır. “dağda-delde-dilde-dulda” örneğinde olduğu gibi.

Reyhani-Sümmanioğlu

Reyhani

Arzuladım yar eline gitmeye,
Dağda, delde, dilde, dulda, mana var,
Şu karşı dağları aşmamız gerek,
Balda, bilde, belde, bulda mana var.

Sümmanioğlu

Sazım aldım gittim yârin eline,
Salma taktım nazlı yârin beline,
Minder serdim otağına halına,
Çalda, çerde, çilde, çulda mana var.

Reyhani

Evvel bu dünyaya bir lahze düşmüş,
Kimi yâre kimi arza kavuşmuş,
Kimi henüz hamdır kimi yetişmiş,
Karda, kılda, kalda, kulda mana var.

Sümmanioğlu

Dağın yamacıdır deniz kenarı,
Seneler devrildi günü ayları,

Yar yıkasın mendilimin boyları,
Yolda, yelde, yerde, yurda mana var.

Reyhani

Kimi üfürükle döner çarkını,
Kimisi de arar bulur hakkını,
Kimisi de dert eder varı yoğunu,
Falda, felde, filde, fulda mana var.

Reyhani

Birisini Maliyeye yatırdım
Birisinyen metreyi bitirdim
Biriyle meledim yâre götürdüm
Malda, melde, milde, mulda mana var.

Sümmani

Birisinden miş çıkarmış ayana,
Biri hakem olur her bir noksana,
Biri kanat açar çıkar cihane,
Kölde, külde, kilde, kelde mana var.

Kul Nuri, İhsan Yavuzer, Rahim Sağlam eşine hiç rastlanmadık bir atışma örneği sergilemişlerdir. T harfi ile başladıkları kelimeleri t harfi ile bitirmişlerdir. (ticaret, tihniyet, tabiyat, tahsilat, tarikat, talimat, tilavet, tenzilat, tahrirat, tazminat) irticalen yapılan atışmada bunu yakalamak çok zordur.

Kul Nuri

Sizden arzum vardır arkadaşlarım
Gelin iş kuralım ticaret olsun
Tezgahımız bozulmadan sürmeli
Yeter ki insanda *tihniyet olsun*

İhsan Yavuzer

Mührü bırakayım imza atayım
 Bu sözüm sizlere teminat olsun
 Dökerim pazara sermayemizi
 Yetişen nesile *tabiyat olsun*

Rahim Sağlam

Ben arzumu kabul ettim Kul Nuri
 İçimizden biri tahsilât olsun
 Size itimatım vardır velâkin
 Yine de işlerde *tahkikat olsun*

Kul Nuri

Aşkın çilesinde sızımız birdir
 Yanar tüter bitmez közümüz birdir
 Madem bu pazarda sözümüz birdir
 İşe başlamadan *tarikât olsun*

İhsan Yavuzer

Birimiz erkenden sefere çıksın
 Birimiz tezgâhta hesaba baksın
 Aramızdan şüphe kalsın ki kalsın
 Bu da bende size *talimat olsun*

Rahim Sağlam

Çalışan bu olurmuş ihtibar derler
 İnsanlığa hizmet Hakk'a yâr derler
 Her mesleğin bir mektebi var derler
 Soru böyle nedim *tilavet olsun*

Kul Nuri

Kul Nuri'yim dürüslüktür payemiz
 Müşteri olana bu hediyemiz
 Vatandaşa hizmet ise gayemiz
 Fiyatlarda biraz *tenzilat olsun*

İhsan Yavuzer

Rehberimiz olsun Hakkın kitabı
 Herkes bu kitaba olmalı tabi
 Kalem yetmez defter almaz hesabı
 Öyle ise Yavuzer *tahrirat olsun*

Rahim Sağlam

Saz ile tüccarları gezelim
 İnce ince eleklerde süzelim
 Rahim Sağlam der ki şunu yazalım
 Ayrılan olursa *tazminat olsun*⁷⁸

Bu atışmada da âşıklar ayak olarak aynı anlama gelen kelimeleri kullanmışlardır. Bu tür atışmalar ustalık ve hüner gerektirmektedir. Örneğin feryadın eş anlamlısı olan “figan” ve “zar” kullanılmıştır. Veya bir kelimenin Arapça ve Farsça karşılıkları da kullanılmaktadır. “Mezar bende, mertek bende, mar bende” örneğinde olduğu gibi.

Kazanoğlu

Dağlar gibi kalmaz duman giderim
 Tipi bende, boran bende, kar bende
 Garip bülbül gibi figan ederim
 Feryat bende, figan bende, zâr bende

⁷⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Kul Nuri'nin kasete okuduğu atışmalarından.

Eminoğlu

Keramet gizlidir insanoğlunda
 Bilim bende, ilim bende, sır bende
 Bizim için var eylemiş dünyayı
 Sema bende, adu bende, yer bende

Pervani

Kerem oldum Aslı için kavruğdum
 Alev bende, ateş bende, kor bende
 Erzurum'da başka bir ahval gördüm
 Koçak bende, yiğit bende, er bende.

Kazanoğlu

Ecel şerbetini içmedim sanmayın
 İçipte canımdan geçtim sanmayın
 Beyhude gurbete göçüm sanmayın
 Mezar bende, mertek bende, mar bende

Eminoğlu

Destan öğrendim ben üç kıtadan
 Düşünürüm hep kaçırım hatadan
 Terbiyemi böyle aldım atadan
 Edep bende, haya bende, ar bende

Pervani

Âşık umanında yerim almışam
 Zannetmen dünyaya boşa gelmişem
 Geçmiş ustalardan destur almışam
 Servet bende, kazanç bende, kar bende

Kazanoğlu

Kozanoğlu ben arkadaş görmüşem
 Atışmışım, çok imtihan vermişem
 Koaklarla er meydana gelmişem
 Sığır bende, topal bende, kr bende

Eminoğlu

Eminoğlu yaptık etin savaşı
 Bir sebep var akan gözümün yaşı
 Bir hoş oynar Erzurum'un dadaşı
 Halay bende, düğün bende, bar bende

Pervani

Pervani'yem ben deryaya dalmışam
 Kırklar meclisinden ben dersim almışam
 Nefsim ile ben de bile lmşem
 ler bende, kırklar bende, pir bende⁷⁹

Âşıklardan her biri birbirinin fikrini çürütmek amacıyla zıt kavramları kullanmaktadırlar. Bir âşık olumlu ifadeyi kullanırken diğer âşık olumsuz ifadeyi tercih etmektedir. Aşağıdaki atışmada Poyrazoğlu, değişti ifadesini kullanırken, Sümmanoğlu değişmez ifadesini kullanmaktadır.

Poyrazoğlu

Baktım dört yanıma eyledim hayret
 Sohbet mi değişti söz m değişti
 Kalmamış mı yoksa kimsede gayret
 Kabuk mu değişti öz m değişti

⁷⁹ Oğuzhan Aydın-Betül İnan, "Türk Dili ve Edebiyatı ğrencileri Âşıklar Kahvehanesinde", **Korkut Ata Dergisi**, Y:1, S.", Güz 2002, s.45-46.

Sümmanoğlu

Eğer arif sohbetinde bulunsan
 Sohbet de değişmez söz de değişmez
 İnsanlar kökünden ayrı düşmezse
 Kabuk da değişmez öz de değişmez

Poyrazoğlu

Çok çalışan demir erken aşınır
 Uyuz tutan, sabah akşam kaşınır
 Çarşamba evlenir Cuma boşanır
 Oğlan mı değişti kız mı değişti

Sümmanoğlu

İşittim zamana kızmışsın meğer
 Herkes kendi takdirine boyun eğer
 En başta terbiye olursa eğer
 Oğlan da değişmez kız da değişmez

Poyrazoğlu

Poyrazoğlu vazgeçer mi huyundan
 Bıktım artık bu oynanan oyundan
 Gitar çıktı Köroğlu'nun soyundan
 Âşık mı değişti saz mı değişti

Sümmanoğlu

Nüsret Sümmanoğlu dertlerin bitmez
 Sürerim sürerim kervanım gitmez
 Sümmanlar eksilmez şenlikler bitmez
 Âşık da değişmez saz da değişmez

Selahattin Kazanoğlu ile Yaşar Demiroğlu'nun yapmış olduğu atışmada Kazanoğlu "Bayram bizim neyimize" fikrini savunurken Âşık Demiroğlu "Bayram Allah'ın emridir" fikrini savunmaktadır:

Kazanoğlu

Ne ana var nede baba
Bayram bizim neyimize
Yürekte dertlerim kaba
Bayram bizim neyimize

Demiroğlu

Elbetki sen kutlayacan
Bayram Allah'ın emridir
Sen bu günde oynayacan
Bayram Allah'ın emridir

Kazanoğlu

Bilirim buyrulmuş Haktan
Bir haber gelmez uzaktan
Bayram çıkmış bayramlıktan
Bayram bizim neyimize

Demiroğlu

İbrahim'den İsmail'e
Muhammet'ten ümmetine
Bütün islam devletine
Bayram Allah'ın emridir

Kazanoğlu

Kimse doğrudan söz etmez
Garipler gönül bezetmez

Zengin fakiri gözetmez
Bayram bizim neyimize

Demiroğlu

Eğil be kardeşim eğil
Her gördüğün öyle değil
Bayram boynu bükük değil
Bayram Allah'ın emridir

Kazanoğlu

Keder dolmuş büyük küçük
Tebessmler yarı buçuk
Kaç kapı bulursun açık
Bayram bizim neyimize

Demiroğlu

Kuşlar verir darısını
Sen ver ekmek yarısını
Okça yetim birisini
Bayram Allah'ın emridir.

Kazanoğlu

Boş deryaya alma kulaç
Karasakız olmaz ilaç
Pakistanda insanlar a
Bayram bizim neyimize

Demiroğlu

Ocakta kaynıyor aşın
 Selamette senin başın
 Yardım et açsa kardeşin
 Bayram Allah'ın emridir

Kazanoğlu

Dolarsa açılır fenler
 Her halki bozuldu genler
 Aç varken Hacca gidenler
 Bayram bizim neyimize

Demiroğlu

Yutma kötünün hapını
 Şerle doldurma kabını
 Herkes verir hesabını
 Bayram Allah'ın emridir.

Kazanoğlu

Kazanoğlu çekilirken
 Yarama tuz ekilirken
 Irakta kan dökülürken
 Bayram bizim neyimize

Demiroğlu

Demiroğlu yoldan sapma
 Kötülerden hisse kapma
 Kardeş demagoji yapma
 Bayram Allah'ın emridir.⁸⁰

---

⁸⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

İstanbul'da TV 5 Kanalında 2005 yılında Âşık Nuri Çırağı ile Âşık Kul Nuri yapmış olduğu atışmada geleneklerimizin, kültürümüzün yabancılar tarafından bozulduğunu Âşık Nuri Çırağı savunurken Âşık Kul Nuri de bunların bizimkiler tarafından bozulduğunu savunmaktadır.

Nuri Çırağı

Sözüme cevap ver Âşık Kul Nuri
Dilimizi yabancılar bozdular
Bırakmazlar yolumuza gidelim
Yolumuzu yabancılar bozdular

Kul Nuri

Güzel söyledin de Nuri Çırağı
Halimizi bizimkiler bozdular
Hayatın adına yaşam deyip de
Dilimizi bizimkiler bozdular

Nuri Çırağı

Aslanın yerine çakallar doldu
Bakın başımıza çok neler oldu
Aslı naylon boyasıyla gül oldu
Gülümüzü yabancılar bozdular

Kul Nuri

Boşa koştuk yabancıların topuna
Karşı koyamadık birden topuna
Hayran olduk gitarına popuna
Telimizi bizimkiler bozdular

Nuri ırağı

Bizimkine söylüyorsun sen niye
 Ya kimler eşide ya kimler duya
 Anama giydirdik naylon elbise
 şalımızı yabancılar bozdular

Kul Nuri

Bu mrmz bugün düştü yarıya
 Düşer iken neyim kaldı geriye
 Gizli gizli şeker verdik arıya
 Balımızı bizimkiler bozdular

Nuri ırağı

Nuri çırağının gözünde yaşı
 Bu işi fark edemez her kişi
 Rakıyla kutlandı geçen yılbaşi
 Yılımızı yabancılar bozdular

Kul Nuri

Âşık Kul Nuri'yim kaldık yatıya
 Temek bozuk saklandılar çatıya
 Medine' den çevirdiler batıya
 Yolumuzu bizimkiler bozdular⁸¹

Tek dörtlükle yapılan atışmalara da rastlamaktayız. Âşık atışmalarında geçmişten günümüze yaptığımız araştırmalarda en çok beş kişinin yaptığı atışmaları gördük. Aşağıda rnek gösterdiğimiz metin 15 aşığın birer dörtlük halinde yapmış olduğu değişik bir atışma türüdür.

⁸¹ Oğuzhan Aydın, **Kuşluk Vaktinde Âşık Kul Nuri**, Ankara 2008, s.140-142.

Mevlüt İhsani

Âşıklar gecesi yaptık
 Bir sonbahar Erzurum' da
 Bir sofrada yemek yedik
 Hep beraber Erzurum' da

Kul Nuri

Yirmi âşık geldik amma
 Kim derbeder Erzurum'da
 Saklanan sırrı varımış
 Bir kehribar Erzurum' da

Temel Turabi

Bir edebiyat pınarı
 Durmaz akar Erzurum' da
 Şiddetlidir aşkın narı
 Yürek yakar Erzurum' da

İsrafil Öztürk

Herkes âşık olamaz bil
 Konuşanda sevilir hoş dil
 Sarıkamışlı İsrafil
 Meydan buldu Erzurum' da

Hasankaleli Âşık Mehmet Gülhani

Âşıklar eserin yazar
 Aşkı tadar Erzurum' da
 Beleş yemek hazır mezar
 Aldık haber Erzurum' da

Karslı Âşık Ilgar Çiftçi

Ilgar Çiftçi çalar söyler
 Kahvelerde gönül eyler
 Dinler bizi ağa beyler
 Sohbet hoştur Erzurum' da

Erol Ergani

Dışardan gelen âşıklar
 Âşık arar Erzurum' da
 Beraber yarışmak için
 Kıldık karar Erzurum' da

İhsan Yavuzer

Beş yıldan beri âşıklar
 Bir âşıklar Erzurum' da
 Yaşlı getti gençler kaldı
 Eder firar Erzurum' da

Rahim Sağlam

Âşıklığın kalesi var
 Koca çınar Erzurum' da
 Kimi usta kimi çırak
 Âşıklar var Erzurum' da

Nuri Merami

Genç ihtiyarı topladı
 Sakal tarar Erzurum' da
 Masada yemeksiz kaldı
 Nice hıyar Erzurum' da

Ümmani Can

Mehdi Abbas Emir Şeyh
 Rahmet esre Erzurum'da
 Nebi Meşayih evliya
 Duri Cevher Erzurum'da

Vanlı Âşık Celali

Âşıklara kucak açmış
 Hayayla yar Erzurum' da
 Aşk muhabbeti saçmış
 Gizli esrar Erzurum' da

Hüseyin Sümmanioğlu

Mihmanız İbrahim Bey' e
 Bizi getirdi buraya
 Miğdem döndü usturaya
 Yemek ne var Erzurum' da

Sefil Selimi

Zülcelale gönül veren
 Aşk makber Erzurum' da
 Gerçek hakikate eren
 İmam ikrar Erzurum' da

Mevlüt İhsani

Mevlüt der ki başta güzel
 Toprak güzel tahta güzel
 Buradaki dadaş da güzel
 Nice hünkar Erzurum' da

Kul Nuri

Kul Nuri'yim dilden dile
 Dolaşırız elden ele
 Evvel Allah izni ile
 Doğar seher Erzurum' da

Temel Turabi

Turabi gurbette özler
 Emrah' da var güzel sözler
 Yüz binlerce şehit gizler
 Tabiyeler Erzurum' da

İsrafil Öztürk

Erzurum âşık yeri
 Toplandık biz Erzurum' da
 Âşıklık çok güzel şeydir
 Neler vardır Erzurum' da

Karslı Âşık Ilgar Çiftçi

Kars ilinden çıktım geldim
 Saz elimde Erzurum' da
 Yemek yedik oturarak
 Meydan vardır Erzurum' da

Ümmani Can

Ümmani metehın satar
 Emri fermanını tutar
 Abdurrahman Gazi yatar
 Şaha yaver Erzurum' da

Vanlı Âşık Celali

Celali' dir gönül gözüm
 Yaradana bağlı özüm
 Çözülmeyenlere çözüm
 Elbette var Erzurum' da

Hüseyin Sümmanoğlu

Sümmanoğlu kucak kucak
 Dost dostu selam salacak
 Görelim kimin olacak
 Altın kemer Erzurum' da

Sefil Selimi

Sefil Selimi' de sürur
 Sevenlerine yön verir
 Milli günde davul vurur
 Çekilir bar Erzurum' da

İbrahim Dermani

Dermani' dir dertler yükü
 Nedense bitmiyor göçü
 Hiçbir diyarda bulunmaz
 Böyle hüner Erzurum' da⁸²

Tek dördüklü atışmaların içerisinde âşıkların birbirine sorduğu soru ve aldığı cevaplar vardır.

Âşık Aydın Baba ile Ardanuçlu Zeki Genç ile yaptığı atışmanın birer dördüğü aşağıda yer almaktadır:

---

⁸² Aydın, a.g.e., s.119-125.

Aydın Baba

Ardanuç parlığı her kaba uyar
 Yüreğın delerim okla Zeki Genç
 Bir sır versem sağır sultanlar duyar
 Ağzında ıslanmaz bakla Zeki Genç

Zeki Genç

Ardanuç adamı her kaba uymaz
 Bir adım öndedir farkla Aydın Bey
 Doğrunun yerine yanlışı koymaz
 Kim söylüyor hangi hakla Aydın Bey⁸³

Soru-cevap şeklindeki birer dördlük atışmadır. Âşık Emaneti (Servet Yıldırım)'ye ait bir atışmadır.

Aldım sazı elime
 Düştüm köyüm yoluna
 Gel güzelim gir koluma
 Gidek beraber beraber

O da bana hitaben şöyle cevap verdi:

Git oğlan sen deli misin?
 Aslın nedir bilir misin?
 Sağı solu görmez misin?
 Utanman yok sıkılman yok.⁸⁴

Bu tür tek dördlkle âşıkların yaptığı atışmaların yanı sıra günlük hayatta toplumun şairane-âşıklık yönünün öne çıktığı mani deyişmelerine,

⁸³ **Sazın ve Sözün Sultanları**, C:1, Haz. Ahsen Turan vd., Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara 2008, s.101.

⁸⁴ A.g.e., s.563.

oğlan-kız söyleşlerine, gelin-kaynana atışmalarına vb. rastlamaktayız. Erzincan-Tercan yöresi kız isteme-nişan törenlerinde oğlan tarafı ile kız tarafının birer dörtlük halinde atışmalarına şahit olmaktadır:

Oğlan tarafı

Yol vere odaza gonmaya geldih
Sizin hanım gızı almaya geldih
Gomşu amin deyin hayırlı ola
Bizim çütlerimiz ömürlü ola

Kız tarafı

Atlılarız tepe tepe geldiler
Geldiler de henamıza gondular
Gomşu emin diyin hayırlı ola
Bizim çütlerimiz ömürlü ola⁸⁵

Bu tip atışmalar hep yerel ağızla söylenmektedir. Karadeniz Bölgesinde rastladığımız oğlan-kız atışmasında bunu görürüz:

Erkek

Oy kırmızı çeşanlı
Nişanlisün nişanlü
Kırmızı çeşanına
Yandı bu delikanlı

Kız

O uşak nerelusun?
Sevda olmişum sana
Sevişmeklan olmayi
İste beni anama⁸⁶

⁸⁵ Cumhuriyetin 75. Yılında Tercan, Ankara 1998, s.408.

Yerel ağızda yapılan Bitlis yöresi ana-oğul atışmasından:

Ana

Acep getirdin başıme
Başın dege hek taşına
İki gözün avucime
Töküledi senin oğul

Oğul

Ana uydun el sözüne
Parttan tükürdün yüzüme
Parmağın sokdun gözüme
Gözümü prlattin ane

Halk arasında yapılan atışmalardan gelin kaynana atışmalarına da rastlamaktayız. Hatta kızı evlendirirken aile fertleri kızlarına:” Kızım sakın kaynana atışmayasın” şeklinde nasihatler yapmaktadırlar. Buna rağmen toplumda gelin kaynana atışmalarına sıkça rastlamaktayız. Erzincan yöresi gelin kaynana atışmasından örnek verecek olursak:

Kaynana

Gız ana bah sehet dokguza geliy
Taması döşürsem, erükler galıy
Alemin gelini tut kimin yolu
Ele mi yapuşur, sende yolsana

Gelin

Artık işin yoksa gel çile doldur
Sana kim dedi ki dokuzda kaldır?
Tut hizmetçide dut gibi yoldur
Ben öyle duy gibi falan yolamam.⁸⁷

⁸⁶ Kemal Cebacık, **Atışma**, Ankara 1989, s.14.

⁸⁷ Mustafa Uçar, **Erzincan Örf ve Adetlerimizden Bir Demet**, Erzincan 1998, s.226.

Buradan da anlaşılacağı üzere sırf âşıkların atışma yapmadığını aynı zamanda bizim halkımızın da kendi arasında acemice de olsa atışma yaptığını görmekteyiz. Bu da toplumun hazır cevap olduğunun göstergesidir. Her yörenin kendine has, kendi ağzıyla yapmış olduğu atışmalar bulunmaktadır.

XIII. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TAŞLAMA ŞEKLİNDEKİ ATIŞMANIN ÜSLUBU

Atışmalarda taşlama geçmişten günümüze gelinceye kadar takılma şeklini almıştır. Evvelden yapılan atışmalar çok gergin bir hava içerisinde geçer. Atışma ağır eleştirilerin yer aldığı bir taşlama şekline dönüşür.

Erbabi'nin yaşlılık döneminde Sümmani ile bir karşılaşma yaptığı bilinir. Karşılaşmanın bir kahvehane ortamında yapıldığı ve çok gergin bir havada gerçekleştiği vurgulanır. Bu anlatıma göre iki âşık arasındaki karşılaşma ağır eleştirilerin yer aldığı bir taşlamaya dönüşünce yaşlı ve tecrübeli sanatkâr Erbabi'nin taraftarları daha genç yaştaki Sümmani'nin üzerine yürümüşlerdir. Sümmani bu fanatik taraftarların hücumundan güçlkle kurtulmuştur.⁸⁸

Âşık atışmalarında ağır hakeretlerin yanı sıra ağza alınmayacak argo ve küfür ifadelerinin de kullanıldığı görülmektedir. Ermeni Âşık Coşkuni ile Şamili arasındaki atışma buna güzel bir örnektir:

Şamili

Aşk elinden bilmem ben oldum nası (nasıl)
Onunçün çekerim derd ile yası
Nice bulduk bizde bir baş belası
Arar da bulurum Âşık Coşkuni

⁸⁸ Mehmet Kardeş, **Meşhur Saz Şairi Âşık Sümmani**, İstanbul 1963, s.43-47.

Coşkuni

Nica âşıkların arzun çekerim
 Bu meclisde elif kaddın bükerim
 Evvel şakirt sonra seni .....
 Arayıp da bulam âşık Coşkuni⁸⁹

Bir başka atışmada da Muhibbi kendilerine söğen Ermeni âşık Coşkuni'ye adamakıllı kızmıştır. Sazını alıp karşısına geçip atışmaya devam etmiş ve atışmanın bazı dörtlüklerinde küfür ifadelerini kullanarak şu şekilde cevap vermiştir:

Muhibbi

Ulan anan .....yağma değildir
 Yerinde halk olmuş yığma değildir
 Halt etme o öküz doğma değildir
 Ara ki bulasın Âşık Coşkuni

Coşkuni

Seninle konuşak merd ile merdden
 Kimisi gevherden kimi yakuttan
 O öküz halk oldu deli rüzgardan
 Ararda bulurum Âşık Muhibbi

Muhibbi

Sen tek nicesine tuğra çekerim
 Kultökenin bacakların.....
 Akşam sabah eksik etmez....
 Ara ki bulasın Âşık Coşkuni

.....

⁸⁹ M. Adil Özder, **Doğu İllerimizde Âşık Karşılaşmaları**, Emek Basımevi, Bursa 1965, s.28.

Muhibbi

Her cevabın yatırsana kanına
 Bu mecliste olanların kamına
 Bacaklar boynuzlar anan.....
 Ara ki bulasın Âşık Coşkuni

.....

Coşkuni

Senin bana eyledğin henektir
 Sözü açıp kapadığın dönektir
 Gözünün önünde sivrisinektir
 Ararda bulurum Âşık Muhibbi

Muhibbi:

Onu ahurdaki danan da bilir
 Ocak başındaki anan da bilir
 ..... binen de bilir
 Ara ki bulasın Âşık Coşkuni⁹⁰

Bir başka atışma faslında ise Âşık Kerim, Âşık Gufrani'ye sinirlenince ağza alınmayacak kelimler serd etmiştir:

Ay doğmuş süt gibi
 Gözleri var bit gibi
 Ahali söyleyin şu pise
 Ürüp durmasın it gibi

şeklinde âşıklar argo ve küfür ifadelerini kullanmışlardır. Bu tür atışmalar elektronik ortamın ve yazılı kaynakların olmadığı dönemlerde genellikle

---

⁹⁰ A.g.e., s.30-33.

âşıklar kahvehanelerinde yapılan ağır hakaretli, taşlamalı atışmalardır. 1980'lerden sonra ağır hakaretlerle yapılan atışmalar yerini takımlı atışmalara bırakmıştır. Çünkü âşık kahvehanelerinde izleyiciler sırf erkeklerden oluşmaktadır. Ama elektronik ortamda yapılan atışmalarda ve okullarda düzenlenen atışmalarda karşı cinsin de bulunmasından dolayı ifadelere çeki düzen verilmiştir. Bugünkü taşlamalı atışmalar âşıkların birbirleri arasındaki husumeti değil de dinleyicileri güldürmek ve eğlendirmek amacıyla yaptıkları takımlı atışmalardır. 2000'den bu yana âşıklarla iç içe olmam hasebiyle ne bir âşık kahvehanesi programında ne de elektronik ortamda yapılan atışmalarda küfür, argo ifadeler ve ağır hakaretlere hiç rastlamadım.

XIV. ÂŞIK ATIŞMALARINDA KULLANILAN ATASÖZLERİ, DEYİMLER, VECİZELER VE İKTİBASLAR

Âşıklar atışmalarında atalarımızın sözleri olan atasözlerini, halk arasında kullanılan deyimleri, önemli şahsiyetlerin (Mevlana, Yunus Emre, Atatürk vb.) gibi şahsiyetlerin vecizelerini kullanmaktadırlar. Kur'an-ı Kerimden, hadis-i şeriflerden, tarihi aşk hikâyelerinden de iktibaslar yapmaktadırlar. Bu da âşıkların atışmalarına güç katmaktadır. Âşık Çileli Nizamoğlu ile yaptığı bir atışmada "ekmek elden su gölden" deyimini aynen kullanmıştır:

Der çileli nankör denilen budur,
Ekmek elden suyu gölden ye kudur,
Cahil emekleri erken unuttur,
Yeni bulma erken azar ne olur.

Âşık Salim Baba, Âşık Yaşar Demiroğlu ile yaptığı bir atışmada "Ateş olsan cürmün kadar yer yakarsın" şeklindeki deyimini "Ateş olsan cürmün

kadar tüttersin” şeklinde kullanmış, bunun yanı sıra “kafa tutarsın” deyimini de kullanmıştır.

Demiroğlu

Dinledim sözünü ben salim baba
İnan ki sulara katarlar seni
Her nereye gitsen baş üstündesin
Kalbin üst yanında tutarlar seni

Salim Baba

Bülbülmüşsün sen ne kadar ötersin
Ateş olsan cürmün kadar tüttersin
Bir ağaçsın nasa kafa tutarsın
Kör bir balta ile budarlar seni

Âşık Dereli, Âşık Yakup Temeli ile yaptığı bir atışmada “iki karpuz bir koltukta taşınmaz” atasözünü kullanmıştır. Bu kullanım tarzı da atışmaya zenginlik katmıştır.

Dereli

Sanma ki herkesin bunda gözü var
Âşıkların hep yaralı özü var
Bilmezmisin meşhur atasözü var
İki karpuz taşınmaz bir koyunda

Temeli

Temeliyim bir gün gülersem eğer
Haktan dileğimi dilersem eğer
Nasip olur size gelirim eğer
Lezzet vardır sohbetinde çayında

Zülfikar Divani ile Âşık Çerkezoğlu'nun yaptığı atışmada Çerkezoğlu atasözünden yararlanmıştı:

Çerkezoğlu:

Âşık olan sözlerinde mert olur,
Mert olmazsam içerime dert olur,
Atasözü; kurt eneği kurt olur,
Beni tuturmaya tazı getirmiş.

Âşık Kazanoğlu yaptığı bir atışmada “asıl azmaz bal kokmaz çürürse ayran çürür“ atasözünü kullanmıştır.

Kazanoğlu

Kazanoğlu gün gelirki dağını duman bürür
İçine kurt düşer ise beden yavaşlar yürür
Asıl azmaz balda kokmaz çürürse ayran çürür
Aslı bozuk olanları deryayı köle çeker

Atasözleri deyimlerin yanı sıra damgasını Türk kültürüne ve tarihine vurmuş büyük şahsiyetlerin (Mevlana, Yunus Emre, Atatürk vb.) gibi şahsiyetlerin vecizeleri de atışmalarda ayak olabilmektedir. Aşağıdaki atışmada yer alan “Ey Türk, Öğün, Çalış, Güven” ifadesi Atatürk'e ait önemli bir vecizedir:

M.Çobanoğlu

Atamız böyle söylüyor
Ey Türk öğün, çalış, güven!
Bayrağın nişandır sana
Ey Türk öğün, çalış, güven!

Alyansoğlu

Çalışanlar dağlar yarar
 Ey Türk oğn, çalış, güven!
 Kendi yarasını sarar
 Ey Türk oğn, çalış, güven!

Reyhani

Bağımızda bülbül ötsün
 Ey Türk oğn, çalış, güven!
 Fabrika bacası tütsün
 Ey Türk oğn, çalış, güven!

Âşıklar atışmalarda iktibaslara da başvurmaktadır. Âşıklar atışmalarında bazı ayet-i kerime ve hadis-i şerifleri olduğu gibi alırlar. Bu atışmadaki "hubb'l -vatan mine'l -iman" yani vatan sevgisi imandandır hadis-i şerifi de hadisin orijinalinden iktibas edilmiştir. Bu da bazı âşıkların dini ve tasavvufi bilgilere haiz olduğunu gösterir.

Mustafa Ruhani

Bizim kitabımız Hazret-i Kur'an
 Var mıdır dünyada czmz gibi
 "Hubbl vatan minel iman" buyurmuş
 Söz var mı dünya sözümüz gibi

Âşıklar atışmalarında sıkça Mecnun-Leyla, Kerem-Aslı, Ferhat-şirin, Yusuf-Züleyha, Âşık Garip şahsenem adlı tarihi aşık hikâyelerinden muhtelif olayları iktibas ederek atışmanın gücünü ve atışmadaki vurguyu artırmaktadır:

Çırağı

Gün buluta girdi hava karardı
 Hayatım yaprağı soldu sarardı

Ferhat Şirin için dağları yardı
Ellerinde bir sır vardır bilinmez

İhsani

Emrah'da dolandı dizin döverek
Garip Senemine varması gerek
Mecnun dağ başında Leyla diyerek
Çöllerinde bir sır vardır bilinmez

Çırağı

Aklı olan yola gelir uslanır
Eşrefoğlu kayalara yaslanır
Yanar Kerem Aslı diye seslenir
Küllerinde bir sır vardır bilinmez⁹¹

Âşık Ayhan ile Âşık Beyzade'nin atışmasında tarihi aşk hikâyelerine
(Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin vb.) göndermeleri görebilmekteyiz:

Ayhan

Bahar ayı geldi kuşlar ötüştü
Çiğdemin çiçeğin pozu dağlarda
Nice sevenlerin bağı tutuştu
Birçok âşık çaldı sazı dağlarda

Beyzade

Herkes sevdasını orada saklamış
Mecnunun Leyla'nın özü dağlarda
Âşıklarda garip tek murat almış
Ferhat'ın Şirinin izi dağlarda

⁹¹ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.99.

Âşıklar atışmalarında birbirlerine dua da ederler. Âşık Erol Şahiner ile Mustafa Aydın'ın atışması buna örnektir:

Şahiner

İncitmesin yaradanın kulunu
Adın sarmış yurdumun her elini
Kadir mevlam açık etsin yolunu
Murada eresin Âşık Mustafa

Mustafa Aydın

Hür olasın vatan toprak taşınla
Nur olasın secde gören başınla
Pir olasın oğlun kızınla eşinle
Sende murada er arkadaşım

Şahiner

Bunca yıllar nasıl geçti aradan
Acı çektin sevda denen yaradan
Cümlesine nasip etsin yaradan
Kabeye varasan âşık Mustafa⁹²

XV. ŞAİRLERİN KATILDIĞI ATIŞMALAR

Şairlerin âşık tarzı şiir geleneğine uygun biçimde âşıklarla yaptıkları atışmalara rastlamaktayız. Bu atışmalar hayli yekün tutmaktadır. Behçet Kemal Çağlar'ın Âşık Ömer mahlasını, Mehmet Halit Bayrı'nın Remzi mahlasını, Turgut Günay'ın Fırkati mahlasını, Nazım İrfan Tanrıku'nun Tanrıku mahlasını, Vahdettin Işıldak'ın Nizamoğlu mahlasını kullandığını görmekteyiz. Bu şairleri âşıklardan ayıran tek fark saz çalmamalarıdır.

⁹² Hayrettin İvgin, **Sözün Gözesi Erol Şahiner Hayatı ve Şiirleri**, İstanbul 2008, s.187-188.

Araştırmalarımızın sonucuna göre aşığın âşık olabilmesi için temel iki şart vardır: birincisi saz almaları, ikincisi ise atışma yapmalarıdır. Aşağıda şairlerin âşıklarla yaptığı atışma örneklerinden bazılarını almayı uygun gördük:

Firkati

Yar yeşil asmanın altında yatar
Ben ise bir asrı çöl stndeyim
Dolaşır tenimi yareme batar
Dikendeyim, sanman gün üstündeyim

obanoğlu

Gönül kervanını yükledim bugün
Vakit tamam oldu yol stndeyim
Karadan yükümü verdim gemiye
Parçalandı gemi sal stndeyim

İhsani

Kader benim için kurmuştur tuzak
Geemem bu dağı kıl stndeyim
Gneşim karanlık, yollarım uzak
Heryanım fırtına, yel stndeyim

İlhami

Gönlüm kanatlanmış uçan kuş gibi
Açmış taze fidan dal stndeyim
Uzakta değilim arama yârim
Senin yüzündeki hal stndeyim

Alyansoğlu

Anladım bu dünya vefasız imiş
 Bir köpük misali göl üstündeyim
 Çalışıp bir yuva kuramaz oldum
 Bir cansız kervanın bil üstündeyim

Taşlıova

Aşkın beni öyle hasta etmiş ki,
 Gezemem sevdiğim el üstündeyim
 Ölüm benim için kurtulmak değil
 Ruhum saçındadır, tel üstündeyim

Firkati

Çölde gezer iken seni anarım
 Su diye yadını eder kanarım
 Bu ne biçim sudur içer kanarım
 Kızgın bir köz gibi kül üstündeyim

Çobanoğlu

Yağan yağmurları topraklar emer
 Herkez arzusunu Mevla'dan umar
 Yapılmış gümüşten ince bir kemer
 Takmışsın sevdiğim bel üstündeyim

İhsani

Benim yaradan dan başka yarım yok ,
 Devletim yok, servetim yok, varım yok,
 Hayat elektrik, önde farım yok
 Ancak gönüldeki pil üstündeyim

İlhami

Ben medere virgan oldum süzüldüm
 Seni sevdim cefa çektim üzüldüm
 Aşkın ile tane tane düzüldüm
 Kudret takısıyım, bul üstüneyim

Alyansoğlu

Çiçeklerden örnek almış kelebek
 Sevdikçe elinde nazlı bir bebek
 Hayatım bir arı, kaderim çiçek
 Açılmaz kovanım, bal üstüneyim

Taşlıova

Şeyda bülbül gibi bağları gezdim
 Senin için solla sağları gezdim
 Çoban oldum ben de dağları gezdim
 Yeşil üstüneyim al üstüneyim

Firkati

Bir garip aşığım, Firkati adım
 Çektiğim yare yazayım dedim
 Damga gibi kara mürekkep yedim
 Arzu halde değil pul üstüneyim

Çobanoğlu

Çobanoğlu derler bende müşkül hal
 İnsan cahil kalır olmazsa kemal
 Yondular vücudum, oldum bir kaval
 Şimdi çoban çalan dil üstüneyim

İhsani

Mevlûd İhsani ye çoktur oyunu
 Ölçen yoktur bu kaderin boyunu
 Elin yaylağı var, malı koyunu
 On nüfus biz sazım tel üstündeyim

İlhami

İlhami'yim geldim dünyayı gördüm
 Ümitle yaşadım kendimi yordum
 Büründüm beyaza tabuta girdim
 Tez yetiş namaza el üstündeyim

Alyansoğlu

Alyansoğlu derler , böyle soruldum
 Dere oldum aktım aktım duruldum
 Yirminci asırda koştum yoruldu
 Zaman geldi geçti yıl üstündeyim

Taşlıova

Şeref der ki, kirpik kaşa değerim
 Bazı dolu bazı boşa değerim
 Bazı çırpınırım taşa değerim
 Beyaz köpük gibi sel üstündeyim⁹³

4.4.1941 yılında Kars' ta yapılan Behçet Kemal Çağlar gecesinde
 Müdami ile Behçet Kemal Çağlar'ın atışması:

Müdamî

Hoş sefa geldiniz bu Kars ili'ne
 Faslı nevbaharın ey-ter goncası

⁹³ Umay Günay, **Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Ankara 1999, s.74-76.

Saygı ile peyandayım yoluna
Kalbimde yer almış sevgin pençesi

Çağlar

Gürler rahmet olur yağar bir hami
Refah bulur böyle halkın nicesi
Vatan aşkı dindir burası cami
Sende baş imamı ve baş hocası

Müdamı

Şerefli ordunun genç komutanı
Türkelin baş başa almıştır namı
Lisanımız Farsi Arap Süryani
Böyle gösteriyor sözün lehçesi

Çağlar

Siz bahr-ü ümmansız aciz dere ben
Üstad oldum sandım ak kaç kere ben
Nice üstadları vurdum yere ben
Aciz koydu beni sazın nağmesi

Müdamı

Eşidip namını duyan da gelir
Atlı piyadesi yayan da gelir
Asker zabıt sivil bayan da gelir
Alkışından el alamaz necesi

Çağlar

Eskiler halk dermiş ben de halk derim
Halka kavuştum mu diner kederim
Ben ki yeni yeni Âşık Ömer'im
Sazsız bende henüz gönül bestesi

Müdamî

Müdam duymuş sol ve sağlar namını
 Sahrada çiçekler dağlar namını
 Coşkun seldom m'aldın Çağlar namını?
 Bugün iyd-i nevrüz Çağlar gecesi

Çağlar

Ben nasıl yolumdan sapayım âşık
 Halk deyüben sana tapayım âşık
 Gel gel o alından öpeyim âşık
 Böyle olur âşıkların incesi⁹⁴

Şair Vahdettin Işıldak'ın Nizamoğlu mahlasıyla Âşık Sıtkı Eminoğlu ile atışmasından:

Nizamioğlu

Bana aşk pazarı gerek,
 Esmer değil sarı gerek.
 Benki gönülden hastayım,
 Gerçek sözün eri gerek.

Eminoğlu

Bağda gülü bilmeyene,
 Buğday değil darı gerek,
 Gel denende gelmeyene,
 Kendine ayarı gerek.

⁹⁴ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.606.

Nizamoğlu

Çoğu geldi çoğu gitti,
 Sevdim diye hitap etti,
 Temiz aşka hile kattı,
 Gerçek seven biri gerek.

Eminoğu

Nasihatten almayana,
 Gerçek sevgi dolmayana,
 Kafa dengi bulmayana,
 Gahi öte beri gerek.

Nizamoğlu

Gerçek seven doğru söyler,
 Yanlış seven gönül eyler,
 Vefasız kimler neyler,
 Gönülde has yeri gerek.

Eminoğu

Sevgi bir kutsal kelime,
 Belki yakışmaz dilime,
 Bülbülüm konu gülüme,
 Mevsimin baharı gerek.

Nizamoğlu

Nizamoğu doğru ister,
 Doğruyu seveni göster,
 Herkes bana hastadır der,
 Yanık yürek zarı gerek.

Eminoğlu

Eminoğlu yaram azmış,
 Kaderimi kara yazmış,
 Aramakla bulunmazmış,
 Sevdanın pazarı gerek.⁹⁵

şair Nazım İrfan Tanrıkulu'nun Tanrıkulu mahlasıyla yapmış olduğu
 Âşık Ruhani ve Âşık Toruni atışmasından:

Ruhani

Hayatta kendi haline
 Kızır kızır ağlar gönöl
 Dalar aşkın denizine
 Yüzer yüzer ağlar gönöl

Toruni

Dalda şekil nakışları
 Sezer sezer ağlar gönöl
 Anda doğan ışıkları
 Sızır sızır ağlar gönöl

Tanrıkulu

Kan ağlarken yıllar olur
 Dertli dertli eller olur
 Gözde akan seller olur
 Süzer süzer ağlar gönöl.

Ruhani

Derer aşkın çiçeğini
 Yazar işin gerçeğini

⁹⁵ Oğuzhan Aydın Arşivi, Vahdettin Işıldak'ın not defterindedn.

Gelir kendi hendeğini
Kazar kazar ağlar gönül

Toruni

Çiçeksiz yaşarken iğde
Gidenin arzusu nede
Hoca derdini kâğıda
Yazar yazar ağlar gönül.

Tanrıkulu

Tanrıkulu söyler zarı
Dolanır gider diyarı
İçindeki gizli sırrı
Çözer çözer ağlar gönül.

Ruhani

Ruhani aşkın haline
Halleder kalan kalına
İnciler aşkın teline
Dizer dizer ağlar gönül.

Toruni

Toruni dur yaş üstüne
Hilâl çektik taş üstüne
Taşı koyar taş üstüne
Dizer dizer ağlar gönül.⁹⁶

⁹⁶ Nazım İrfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s.386-387.

II. BÖLÜM

ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN ATIŞMALAR

I. ŞEKİL ÖZELLİKLERİNE GÖRE ATIŞMALAR

A. Divan Şeklinde Atışmalar

Divan şiir türü hecenin on beşli ölçüsüyle söylenir. Âşıklar atışmaya başladıklarında birbirlerine on beşli hece ölçüsü ayağı olan divan şiir tarzıyla ayak açarlar. Âşık atışmalarının başı divandır. Atışmada olduğu gibi âşıklar âşık fasıllarına, programlarına, sohbetlerine başladıkları zaman divanla başlar koçaklamayla hitama erdirirler. Divan tarzı atışmada ilk dörtlükte söylenen kafiye ayak olur. Diğer dörtlüklerin ilk üçer mısraları birbiriyle kafiyeli, son mısradaki ilk dörtlüğün kafiyelerine göre ayak kafiyesi olur ve devam eder. Aynı zamanda divan aruz vezninin *failatun failatun failatun failun* kalıbına göre uyarlanmaktadır. Divan türü atışmanın önde gelen aşığı olarak Âşık Şenlik kabul edilmektedir. Divan tarzı atışmalarda eğitici-öğretici konular işlenmektedir. Genellikle ömrün geçiciliğinden, dünyanın boşluğundan ve öbür aleme götürülecek amellerin güzel olması gereğinden, nefisle mücadele etmemizin şartından bahsedilir. Temel Turabi bir divan şeklindeki atışma dörtlüğünde nefsin tuzağı hususunu şu şekilde ifade etmektedir:.

Turabi

Turabiyim neler geldi bak şu garip başıma
Dünyada kimse dayanmaz feleğin savaşına
Senelerdir koşup durdum boş nefsin peşine
Şu nefsimin arzusundan yılmayı bilemedim

Âşık Ali Rahmani, Âşık Nusret Toruni ile yaptığı bir divan atışmasında dünyanın geçiciliğini gözler önüne sermektedir:

Rahmani

Görmez misin be hey abtal dünya fani gidici
Hakikate yürüyenler menziline erici
Bülbüller dalın üstünde goncasını derici
Nice pehlivanzadeyi meydanlarda yıldırır

Kul Nuri-Murat Çobanoğlu

Kul Nuri

Bülbül olan öter bağda güllerine maşallah
Seher vakti haber veren yellerine maşallah
Kırk senedir bu meydanda çalar söyler gezersin
Çobanoğlu söyle hadi tellerine maşallah.

Çobanoğlu

Ne güzel konuştun bugün dillerine maşallah
İki bin üçe girmişiz yıllarına maşallah
Ben isterim ey Kul Nuri yurdumda barış olsun
Evliyaya yer sorulmaz hallerine maşallah.

Kul Nuri

Gurbet elde perişanım kim saracak yaramı
Sıla ile uzak kaldım dağlar kesti aramı
Şükür olsun Yaradan'a geldi kurban bayramı
Hasretten gözyaşın akar sellerine maşallah.

Çobanoğlu

Bütün İslam âlemine hayırlı olsun kurban
Benim için çok azizdir canım gülüm bu vatan

Bu kültürü anlayanlar bize verecek meydan
Yüreğine, parmağına, ellerine maşallah.

Kul Nuri

Kul Nuri'yim bu sinemde ey olmayan bir sancı
Yıllar yılı bu sancının bulunmadı ilacı
Evvel Allah kurumadı geleneğin ağacı
Çiçeklensin, meyvelensin dallarına maşallah.

Çobanoğlu

Çobanoğlu yanacaktır bu imanın çirası
Sabır ederim efendim ey olacak yarası
Türkiye'nin toprağının hiç olur mu pahası
Ovasına, deresine göllerine maşallah.

Nuri Çırağı-Fuat Çerkezoğlu-Kul Nuri

Nuri Çırağı

Muhabbetin bağlarından gül gösterin âşıklar
Girin gönül kovanına yol gösterin âşıklar
Ben garibim bu yerlerde bilmem ne yana gidem
Gelin tutun elimden yol gösterin âşıklar

Fuat Çerkezoğlu

İnsanın dilinde gizli balı kendinde ara
Her arıya bal verecek hali kendinde ara
Başkasına sorarsan iraden neye yarar
Akli iradeni çalıştır yolu kendinde ara

Kul Nuri

Baykuş girmiş viran bağa gülü nerden bulayım.
 Son zamanda şeker kattık balı nerden bulayım.
 Sazım ile başbaşayım kervan ile giderim.
 Haremiler yolu kesmiş yolu nerden bulayım.

Nuri Çırağı

Kâinatın tüm hepsi insandadır bilesiz.
 Yaptığımız aşikâr meydandadır bilesiz.
 Sırrı hikmet hepsi hakkın Kurandadır bilesiz.
 Elif Allah Bin Muhammed dal gösterin âşıklar.

Fuat Çerkezoğlu

İnsanı küçük zannetmeyin insandadır kâinat
 İnsanda akıl olmazsa hiç olur mu bir sanır
 Çünkü insanoğlu dersin dört unsurdan ibaret
 Ateş hava toprak derler yeli kendinde ara.

Kul Nuri

Kul Nuri'yim ömür boyu boşudum böyle doldum.
 Doldum ama zannettim ki bir kapıyı ben çaldım.
 Mümin dostum peşi sıra Elif 'e tabii oldum.
 Okumam yok, yazmam yoktur dalı nerden bulayım.

Mehmet Gülhâni-Sıtkı Eminoğlu**Gülhâni**

Oku hedefine vuran aletine yay demiş
 Güçlünün timsali aslan ona büyük pay demiş
 Asalet, mesalet nedir daha inanmıyorum
 Peygamberim her insanın eyisine ey demiş

Eminoğlu

Fakirin çabası boştur, emekleri zay demiş
 Asalet dediğin hiçtir en güzeli huy demiş
 İslam olmak istersen insan olmak gerekir
 Kamillerin sözlerini anla demiş duy demiş

Gülhani

Tam sözün sırası geldi esirgeme yeridir
 Ayıya kaval çaldırır feleğin eseridir
 Tabiatın kanunu bu ta ezelden beridir
 Yoksula oban hizmetkâr zulmkra bey demiş

Eminoğlu

Oturma ki kaldırırlar ağaların yerine
 Yokluk ateşten gömlektir dayanılmaz narına
 Hocalarda tam okumaz fakirin mezarına
 Çünkü zengine çok okur paraya hay hay demiş

Gülhani

Ey Gülhani ne dşmşsen bu dünyanın cengine
 Duyulmamış fikaradan yaren olan zengine
 Dağlar alaklı ykseki davul dengi dengine
 Her kuş emsaliyle uçar birbirine tay demiş

Eminoğlu

Emin oğlu bu dünyada çok derde göğüs germiş
 Acı bir rüzgar esmiş dal budağını kırmış
 Ağalar zulüm eylemiş felekte srndrmş
 Yazılanlar başa gelir kaderine say demiř⁹⁷

⁹⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, 15.02.2002 Erzurum şıklar Kahvehanesinde Yapılan bir program.

Cemal Divani-Sıtkı Eminoğlu-Ebubekir Zamani-Temel Turabi

Cemal Divani

Ağladım yalan dñnyada gñlmeyi bilemedim
Aktı gitti gözyaşlarım silmeyi bilemedim
Mürşidinden himmet alan ulaşır menziline
Mürşit kapısında tabi olmayı bilemedim

Sıtkı Eminoğlu

Ben bu gönöl perdesini çalmayı bilemedim
Varıp Arif kapısını çalmayı bilemedim
Alnımın teridir benim kazanıp da yediğim
El uzatıp el malını çalmayı bilemedim

Ebubekir Zamani

Bu dñnyaya geldim amma kalmayı bilemedim
Yıllar boyu hep ağladım gñlmeyi bilemedim
Ben bu aşkın denizinde boşuna kaptan oldum
Bu deryaya yelken açıp salmayı bilemedim

Temel Turabi

Yıllarca aradım beni bulmayı bilemedim
Ariflerin meclisine gelmeyi bilemedim
Kaf Dağından daha ağır omuzumda taşırım
Dertlerimi kimse ile bölmeyi bilemedim

Cemal Divani

Küçük yaştan beri kader gezdirir gurbetini
Bülbül gülü için kılar bin türlü fırkatını
Gözüm ile gördüm şaşım kâmilin hikmetini
Yazık bana el uzatıp almayı bilemedim

Sıtkı Eminoğlu

Gücüm yetmedi ecele nazlı yarı aldıldım
 Halden anlamaz kişiyeye neden sırrım bildirdim
 Sol yanda günah defterim baştan başa doldurdum
 Töbekar olup günahım silmeyi bilemedim

Ebubekir Zamani

İhtiyarlık işarettir baktım bu genç çağımda
 Bana derler sen ne yaptın talan var otağında
 Bülbüller ötüşür durur nazlı yarin bağında
 Açan gül yanında diken yolmayı bilemedim

Temel Turabi

Bindim hayal gemisine okyanusu dolaştım
 Kaderim mecbur bıraktı karlı dağları aştım
 Yar benden gönül istedi yanından uzaklaştım
 Ferhat olup kayaları delmeyi bilemedim

Cemal Divani

Kul Divani Yaradandan aldığım katı emir
 Çelik erir kayıp olur küle çevrilir demir
 Yaşım geldi kırk sekize boşuna geçmiş ömür
 Adam gibi yaşayıpta ölmeyi bilemedim

Sıtkı Eminoğlu

Eminoğlu gözyaşlarım eğlenmez çoşkun dere
 Ölçtüm biçtim hesap ettim fikreyledim bin kere
 Bir yar ile karar kıldık tâki ulu mahşere
 O yara verdiğim sözde kalmayı bilemedim

Ebubekir Zamani

Hep hayaller ile geçti zamanı günün çile
 Candan yanarım olmadı yaren yok yoldaş bile
 Hayattan lezzet alamadım günüm geçti nafile
 Hayatım kör düğüm oldu ilmeği bilemedim

Temel Turabi

Turabiyim neler geldi bak şu garip başıma
 Dünyada kimse dayanmaz feleğin şavaşına
 Senelerdir koşup durdum boş nefsin peşine
 Şu nefsimin arzusudan yılmayı bilemedim⁹⁸

Nusret Toruni-Ali Rahmani**Rahmani**

Yine bugün dost gönlünü katre katre doldurur,
 Sevdaya kendini vermiş Hak Mevla'nın kuludur.
 İstersen gel Toruni burada pazar kuralım
 Erenlerle yürür isen gönül payın aldırır.

Toruni

Baharın merhabası otu, çiçeği güldürür,
 Sevda kokusunu alıp da menzile doldurur.
 Nevrakını zamanında açtı çiçek rengârenk,
 Tarlada tohum bulunmaz rengimizi soldurur.

Rahmani

İyice dinle Toruni baş vücudu gezdirir,
 Pehlivanlar denk gelirse pazuların ezdirir.

⁹⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, 12.04.2008 tarihinde Bursa Yıldırım Belediyesi Kültür Merkezi Barış Manço Âşıklar Salonunda Yapılan Atışmalar.

Eloğludur fendi vardır kanı tenden süzdürür,
Zehirler panzehir eder uyan haddin bildirir.

Toruni

Rahmaniye kurban olim gizli vermiş bir yara,
Meteliğe kurşun atar cebinde yoktur para,
Boydan pek kısıdır amma yelinişi atlara
Kuşağına sahip olmaz, çarığını çaldırır.

Rahmani

Görmez misin behey aptal dünya fani gidici,
Hakikate yürüyenler menziline erici,
Bülbüller dalın üstünde goncasını derici
Nice pehlivanzadeyi meydanlarda yıldıdır.

Toruni

Ne atarsın da Rahmani hepsi benim başıma,
Canımın gözümün nuru hepsi gider hoşuma.
Kapkara üstünle asla çıkma o taş başına,
Zalim avcı gelirse hemen kurşunu kaldırır.

Rahmani

Görmez misin Baba Sümman şenlikleri yapılır,
Korkarım ki külâh baştan ta semaye atılır,
Nice işler etsende ki kul kabına sokulur
Sanarsın bu libasım dost şu âlemi güldürür.

Toruni

Rahmani yüce Haktan sen almışsındır inayet
Benimle atışmaya çıktın senin'çün muhabbet
Babam ölmüş ise dilerim Allahtan rahmet
Gizleme de söyle, açlıkta seni kim öldürür?

Rahmani

Rahmaniyem bu fermanı Rah elinden almışam,
Sizde sıhhat, bende zulüm divanında kalmışam.
Mecnun Leylayı arar ben Leylayı bulmuşam,
Gerçek Leyla olursa sadık yârini buldurur.

Toruni

Toruni'nin dostuna sevgi ahlak ehlinde,
Yetmiş iki çeşit örnek var insan teninde
Dostça selamlar verdiniz Sümmani töreninde
Aşğın gönül kalesin yıkan sazı çaldırır.⁹⁹

Şeref Taşlıova- Durşen Mert (Âşık Nurşah)**Âşık Şeref Taşlıova**

Seninle sohbet ederek dilde meydan edelim,
Mızrap vurup sazımıza telde meydan edelim,
Yollarımız uzak amma sohbetimiz kalemle,
Dökelim kağıt üstüne elde meydan edelim.

Âşık Nurşah

Er olan yılmaz cenginden gelde meydan
edelim,
Kars'tan Eskişehir yolun al da meydan edelim,
Ben Yunus'tan sen Şenlik'ten ilham aldık
yürüdük,
Onlar bizim rehberimiz hâlde meydan edelim.

⁹⁹ Abdulkerim Dinç, **Şehit Âşık Ali Rahmani**, Kazım Karabekir Belediyesi Kültür Yayınları, s.51-53.

Âşık Şeref Taşlıova

Âşıklık denize benzer, daldıkça derin olur,
Bazen kükrer bazen coşar bazen dağ gibi serin olur,
Yeri zamanı belirsiz bugün ve yarın olur,
Çağlayalım ummanlara selde meydan edelim.

Âşık Nurşah

Toprak gülsün yurt ışısın dilde destan özümüz,
Hem anayım hem âşıkım boş değildir özümüz,
Vatan için yetişiyor oğlumuz hem kızımız,
Hem gazi hem şehit diyen yolda meydan edelim.

Âşık Şeref Taşlıova

Şeref der ki yine coştum deryayı umman gibi,
Aşkım kaynadı kükredi dağdaki duman gibi,
Kısbet kuşan hamleni yap aynı pehlivan gibi,
Kılıç kılıca gelerek yolda meydan edelim.

Âşık Nurşah

Nurşah der ki derin olur sözlerimin manası,
Mânâ bilmeyen insanda bulunmaz nişanesi,
Aynı bir bahçeye benzer âşıkların sinesi,
Barışı dostluğa tutan gülde meydan edelim.¹⁰⁰

Molla Ehmed-Azafılı (Azerbaycan Âşık Edebiyatından bir numune)**Molla Ehmed**

Gışda çihma dağ başına, garı gözle gözle sen,
Doğru yanda eğri deme, şeri gözle gözle sen.

¹⁰⁰ **Sazın ve Sözü'n Sultanları**, C:1, Haz. Ahsen Turan vd., Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara 2008, s.181-182.

Meğrur olub el uzatma, her yetenin eline,
Pence çalar, destin sıhar, zoru gözle gözle sen.

Azaflı

Hayhırıb gedir üstüne, neri gözle gözle sen.
Bu davada, bu deyişte, seri gözle gözle sen.
Zelzelenden daldanıb girme dahma deşiye,
Gah ireli, gah sağa sola, geri gözle gözle sen.

Molla Ehmed

İster geda, ister şah ol, oturanda tahta sen,
Saralarsan heyva kimi, ecel gelen vahtda sen.
Ele bil tabut üstte hazırsan gabağda sen,
Gazıbdılar mezarını, goru gözle gözle sen.

Azaflı

Bir ayağım amandadır, bir ayağım dardadır,
Ölüm var Hagg'ın işidir, hele mene hardadır.
Ömrün keçib, günün keçib, titrer başın gordadır,
Sorğu sual gamçısında, deri gözle gözle sen.

Molla Ehmed

Ehmed deyer yaradan var, dolandıran dünyanı,
Murğu könlüm şehper çalır dövr eyleyir
âsimanı.
Hagg nezeri eğri bahsa, göyden salar terlanı,
Ovçu durub deresinde toru gözle gözle sen.

Azaflı

Azaflı'yam Hüdám verib her desimi ziyada,
Erşin, kürşün seyyahıyam, getme menle piyada.

Ne élesen, ne istesen bu dem fani dünyadan,
Mehşerecen hey yaşayıb, yeri gözle gözle sen.¹⁰¹

Şenlik-Sümmani

Şenlik

Derdim ondu dokuzunu demenem ağyara men
Sekizide arzumanım var yedide avare men
Beş benim kisb-ikârımdır dörde gıllam temenna
İkiye muhabbetim var yalvarırım Bir'e men

Sümmani

Elestü bezminde geldim hakk ile ikrara men
Hamdolsun, hamd-u senaya düşmedim inkâra men
Adamı kamil eyleyen arifin irfan imiş
Ya niçin can feda etmem böyle bir Hünkâra men

Şenlik

Otuz iki derdim vardır kırk sekiz dava ile
Üç yüz altmış altı burcu on iki sahra ile
Çardır mezhep çardır kitap çar gönül sevda ile
Tasdik-i ikrar eyledim düşmedim inkâra men

Sümmani

Otuz iki farzı beyan kırk sekiz Cuma ile
Üç yüz altmış altı gündür mah-ı bir sene ile
Okudum ezber eyledim ilm ile imla ile
Tâ ezelden bend olmuşam öyle bir pünhane men

¹⁰¹ Ali Kafkasyalı, **Mikâyıl Azafılı** , s.389-392.

Şenlik

Elli dördtür bab içinde demim var devranım var
 Yetmiş min mahbub içinde bir Şah-ı Hubanım var
 Altı min altı yüz altmış altı derdimin dermanı var
 Şenlik'em şeş hesabıyla yar oldum o yare men

Sümmani

Elli dört bab içinde bildim ayet be ayet
 Yetmiş bin hicab içinde Habib-i Nur-u Ahmet
 Altı bin altı yüz altmış altı ayet be ayet
 Sümmaniyem gulam oldum öyle bir hünkara men¹⁰²

Nazım İrfan Tanrıkulu-Mustafa Ruhani-Nusret Toruni**Tanrıkulu**

Döktüm gönül feryadını selde gördüm bu gece
 Bir bağbanım mucizattır gülde gördüm bu gece
 Dediler ki Mecnun âşık Leyla için dolaşır
 Ona aşkı veren nuru çölde gördüm bu gece

Toruni

Binmişim aşkın atına yolda gördüm bu gece
 Çeşitli bar veriyorsun dalda gördüm bu gece
 İlmihali okumuşum bilirsin usul erkân
 Ehli irfan sadık oldum dilde gördüm bu gece

Ruhani

Seyrettim bir pehlivanı halde gördüm bu gece
 Muhabbetin lezzetini balda gördüm bu gece

¹⁰² Ensar Aslan, **Çıldırılı Âşık Şenlik, Hayatı-Şiirleri ve Hikâyeleri**, Sevinç Matbaası, Ankara 1975, s.101-102.

Kırk dört yıldır neler çektim sor mızrabıma
Ben sevdanın namesini telde gördüm bu gece

Tanrıkulu

Felekle cenge tutuştum bitirmedim davayı
Şükrederek gece gündüz seyrederim semayı
Ulu Rabbim kurmuş bende iman denen binayı
Ayet ayet zikreyledim dalda gördüm bu gece

Toruni

Milli eğitim kalemi var o nedir ki elinde
Fikirde sabit durursun kelim çıkar dilinde
Dört yüz kırk sekiz âşık var Türkiye genelinde
Senin gibi ehli irfan yılda gördüm bu gece

Ruhani

Âşık olan aşka düşer dilden içer badeyi
Hemi çalar hemi söyler hem alır müsadeyi
Çoktan beri arzuldum ben bu İrfan Baba'yı
Sevdanın dalgıcı olmuş gölde gördüm bu gece

Tanrıkulu

Tanrıkulu bende beni benliğinle kınarsın
El açmışsın Yaradan'ı gece gündüz ararsın
Bir ateşe tutulmuşsun ta içinden yanarsın
Dağda taşta yerde gökte kulda gördüm bu
gece.

Toruni

Nusret Toruni'yim sezdim hocam senin işini
Her nereye gidersen git daha koymam peşini

Gece gündüz dokuyorsun kudretin nakışını
İlim penceresindeydin tülde gördüm bu gece

Ruhani

Ruhani'yim yaralandım yaramı sarar iken
Girip muhabbet bağına gülleri derer iken
Ben dostların arzusunu yeşilde arar iken
Bunda ne hikmet var canım alda gördüm bu gece¹⁰³

Selahattin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu

Kazanoğlu

Arifler söze başlarken evvel besmele çeker
Kuru dere su götürmez akibet Nile çeker
Kimileri bu dünyada imtihanı kazanır
Kimi insan boşa gelir boşuna çile çeker

Demiroğlu

Kimileri çok çalışır kimisi hile çeker
Kimisi meyve yapamaz suçunu dala çeker
Kimi türlü kötülüğü sarar elin başına
Kimi yapılan bu işi suçu yok file çeker

Kazanoğlu

Şeytana uyan insanın tüm hayatı hiledir
Bülbüllerin ahu zarı bilki gonca güledir
Gaye vuslata ermektir Leyla bir vesiledir
Ol Yaratanın sevdası Mecnunu çöle çeker

¹⁰³ Nazım İrtfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s.363-364.

Demiroğlu

Kimi çok akıllı gezer kimi kontak kafadan
 Kimisi zavallı yaşar kimileri sefadan
 Nice âşık geldi geçti zevk almadı dünyadan
 Kimisi sevdiği için gözünü mile çeker

Kazanoğlu

Zaman gezer gün gelirki bağın bahçen yol olur
 Gün gelirki tatlı canın bu bedenden alınır
 Söz vardırki laf içinde bin bir mana bulunur
 Söz vardırki beş para etmez alırda kile çeker

Demiroğlu

Aklına geleni söyle girmişiz biz bir yola
 Sazı çaldım söylüyorum neler gelirse dile
 Nice kanatlılar itlaf edildi bile, bile
 Geri kalan ördek kazı kirlenmiş göle çeker

Kazanoğlu

Kazanoğlu gün gelirki dağını duman bürür
 İçine kurt düşer ise beden yavaşlar yürür
 Asil azmaz balda kokmaz çürürse ayran çürür
 Aslı bozuk olanları deryayı köle çeker

Demiroğlu

Demiroğlu dokunmayın acımasın bu canlar
 İnsana yardımcı diye verilmiştir hayvanlar
 Aynı ana aynı baba yaratılmış insanlar
 İnsanlarda kin nedendir sağ ile sola çeker¹⁰⁴

¹⁰⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Şeref Taşlıova-İlhami Demir

Taşlıova

Dostu olmayan insanın düşmanını sorma geç
 Eylik etmez, vefa görmez imkanını sorma geç
 Sevgi nedir anlamaz ki gönlü olmuş tarumar
 Kaderine boyun eğmiş, fermanını sorma geç

İlhami Demir

İnsanoğlu hazinedir ünvanını sorma geç
 Mutlaka gülşana hayran figanını sorma geç
 Hemi özü hemî sözü alemde olsa doğru
 Aynı değilsen hareketle kalır erkanını sorma geç

Taşlıova

Âşık olan figan eyler bülbülün zarı gibi
 Gönlüme ceza verdiler Mansur'un darı gibi
 Dünyada görmedim asla sevda pazarı gibi
 Âşık değilsen efendim meydanını sorma geç

İlhami Demir

İlim bilmeyen insan kelimde neye yarar
 Söyledikçe lafı bilmez bütün kelime zarar
 Kısbeti giyen pehlivan gözü hasmını arar
 Meydanında can bahşeder dört yanını sorma geç

Taşlıova

Mecnun boşa aramadı çöllerde Leylasını
 Ancak aşka düşen çeker bu sevdanın yasını
 Ekmemişsen biçmemişsen sen gönül tarlasını
 Daha ondan ne beklersin harmanını sorma geç

İlhami Demir

Güzel kelime sarfeder getirirsem bu dile
Bülbülde bir arzu vardır müştahtır bekler güle
Karşıdan gelen bir insan yaşlı olsa da bile
Ona saygı sevgi göster vicdanını sorma geç

Taşlıova

Şeref der ki ne sorarsın gönül sen bu nişanı?
Âşık olan maşukuna bağışlar şirin canı
Sen dindirme bağda durup hizmet eden insanı
Eğer bülbül değil isen gülşanını sorma geç

İlhami Demir

Bu hayatta yüksek olan insanlık erkanıdır
Kadir bilen İLHAMİ'nin damarıdır kanıdır
İnsanoğlu hayatında kaderin kervanıdır
Bugün gelen yarın gider zamanını sorma geç¹⁰⁵

B. Soru-Cevap Şeklinde Atışmalar

Âşık fasıllarında âşıklar divan şeklindeki atışmadan sonra birbirlerinin güçlerini ölçebilmek ve yoklayabilmek için soru cevap türüne başvururlar. Sorulara doğru cevap veren atışmacı başarılı sayılmaktadır. Veremeyen ise başarısızdır. Bu atışmada “sorulan soruya doğru cevap verebilme yeteneğinin ölçülmesi söz konusudur. Âşık rakibini bağlayabilmek için bilemeyeceğini tahmin ettiği sorular sorar. Doğru cevap alamaması halinde onu mat etmiş olur. Bu türde verilen şiir örnekleri âşık edebiyatı ürünleri içinde sanat yönünden en zayıf olanlarıdır. Âşık bütün gücünü sorunun

¹⁰⁵ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.560-561.

cevabını bulmaya ve söylemeye harcamaktadır.”¹⁰⁶ Âşıklar soru cevap türü atışmada birbirlerinin hallerini, ahvallerini sorarlar. Örneğin Âşık Kul Nuri bir soru cevaplı atışmada Âşık Reyhani’ye şu soruları yöneltmiştir:

Kul Nuri

Ey Reyhanî neden ağlarsın böyle
Bu dünyanın efkârı sende mi?
Hiç kimseye demem aç bana söyle
Kapısının anahtarı sende mi?

Âşıklar birbirlerine bade içip içmediklerini sorarlar. Dünyanın kuruluşu, ahiret hayatı, peygamberler tarihi ve çeşitli efsanevi varlıkların mahiyetiyle ilgili sorular yöneltirler. Birbirlerini mat etmek için zor sorular seçerler. Âşıklar bu şekilde birbirlerinin güçlerini de sınamış olurlar. Bazen de âşık aynı dörtlükte soruyu kendine sorup yine aynı dörtlükte cevabını da kendi vermektedir. Ruhani ile Çırağı'nın yaptığı bir atışma bu savımıza örnektir:

Ruhani

Ariften cehalet, cahilden ilim
Kâmilden cehalet kokar mı, kokmaz
Ateşin sırrını öğrendin mi sen?
Yanmayınca duman çıkar mı, çıkmaz

Çırağı

Hak olduğu yerde olmaz Cehennem
Allah kullarını yakar mı, yakmaz
Cahil kem göz ile bakar her yana
Kâmil kemlik ile bakar mı, bakmaz

¹⁰⁶ Dilaver Düzgün, **Erzurum’da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s.219.

Sorulara doğru cevap veremeyen âşık mat olmuştur, yenilmiştir. Geçmişte yenilen âşık bir daha rakibinin önüne çıkamaz hatta o memleketi terk edermiş. “karşılıklı soru cevap atışması sonunda cevabı veremeyen istenileni bulamayan âşık yenilgiyi kabul edip ortaya konan ödülü kaybettiği gibi elindeki sazını da yenilgi delili olarak bırakır gider. Âşık diğer âşık ve âşıklara soru sorduktan sonra cevap veren diğer âşıklar önceki aşığa cevabı alana kadar soru yöneltirler. Yarışa giren âşıklar karşılıklı sordukları gibi soruları cevaplarken ötekine de soru eklerler.”¹⁰⁷ Bugün sorulara cevap veremeyen âşıkların ne memleketi terk ettiği ne de sazı yenen âşığa verdiği görülmektedir. Yaptığımız çalışmanın sonucunda soru cevap türü atışmanın âşıklık geleneğinde bil hayli kullanıldığını gördük.

Kul Nuri-Yaşar Reyhanî

Kul Nuri

Ey Reyhanî neden ağlarsın böyle
Bu dünyanın efkârı sende mi?
Hiç kimseye demem aç bana söyle
Kapısının anahtarı sende mi?

Yaşar Reyhanî

Ey Kul Nuri günahıma ağlarım
Bu korkunun gam efkârı bendedir
Sır içinde geldi geçti çağlarım
Bir rumuzun anahtarı bendedir.

Kul Nuri

Kara duman çörelendi başında
Hasret gizli gözlerinin yaşında

¹⁰⁷ Salih Şahin, **Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, s.72-73.

Ya hasmını ne görürsün karşında
Muhabbet bağının bağı sen de mi?

Yaşar Reyhanî

Bu esrara eren her canı övdüm
Kimseyi dövmedim nefsimi dövmedim
Her hasmımı Hak'tan ötürü sevdim
O sevgi bağının barı bendedir .

Kul Nuri

Bir nokta başında döner durursun
Alevsiz odlara yanar durursun
Elli bir yılını anar durursun
Bir güzelin ahu zarı sende mi?

Yaşar Reyhanî

Daha gençtim on dört yaşında idim
Yol bekledim pınar başında idim
İsimsiz bir yârin peşinde idim
O sevdanın bir ikrarı bendedir.

Kul Nuri

Kervanını hangi yola yüklersin
Gece gündüz bu sitemi çekersin
Kırk senedir bu umutla beklersin
Ya Eyyüp'ün yaraları sende mi?

Yaşar Reyhanî

Tepe oldum poyraz esti yel vurdu
Dere oldum karkın oldu sel vurdu
Sitem değdi kıymet bilmez dil vurdu
Şifa bulmaz yaraları bendedir.

Kul Nuri

On üçünde üstadını görmüştü
 İhtiyardı meydanında ölmüştü
 Sümmani'de Nihani'ye vermişti
 Nihani'nin yadigârı sende mi?

Yaşar Reyhanî

Hicrani, Cevlani, Cemal Turanî
 Müdami, Efkarî Yakup Ümmani
 Koca âşık Veysel Deli Deryani
 Nihani'nin bir şikârı bendedir.

Kul Nuri

Bilmiyorum çekilir mi bu nazın
 Ülkelere ilan oldu avazın
 Hiç eksilmez tipi, boran, yazın
 Palandökenlerin karı sende mi?

Yaşar Reyhanî

Masiva'ya aldanan çekemez naz
 Şükür Yaradan'a boş değil avaz
 İçim tipi dışım boran başım yaz
 Ağustosta kalkmaz karı bendedir .

Kul Nuri

Der Kul Nuri böyle sana ne olmuş
 Başın dumanlıdır içerin dolmuş
 Yaylalar virane çiçekler solmuş
 Peteği kaybetmiş arı sende mi?

Yaşar Reyhanî

Kadir Mevla'm küllü halin bakisi
 Âşık onun damla içen sakisi
 Reyhanî'yim bir çiçeğin kokusu
 Yayla, çiçek, petek, arı bendedir.¹⁰⁸

Ruhani-Çırağı***Ruhani***

Ariften cehalet, cahilden ilim
 Kâmilden cehalet kokar mı, kokmaz
 Ateşin sırrını öğrendin mi sen?
 Yanmayınca duman çıkar mı, çıkmaz

Çırağı

Hak olduğu yerde olmaz Cehennem
 Allah kullarını yakar mı, yakmaz
 Cahil kem göz ile bakar her yana
 Kâmil kemlik ile bakar mı, bakmaz

Ruhani

Açların halini ne bilir toklar
 Kâmiller sırrını kalbinde saklar
 Kendi iffetini bilen koçaklar
 Elin namusuna bakar mı, bakmaz

Çırağı

Hafif otu alır gider rüzigar
 Bunu doğrularım, veririm haber

¹⁰⁸ Ali Berat Alptekin, **Âşık Kul Nuri Gönül Kervanı**, Ankara 2003, s.321-323.

Atalardan bir söz vardır yadigâr
Ağır taş yerinden kalkar mı, kalkmaz

Ruhani

Hürriyetin sembolüdür bozkurtlar
Yiğitler harmanı bu bizim yurtlar
Bir atasözüdür merdoğlu mertler
Gücü yettiğini yıkar mı, yıkmaz

Çırağı

Hamurunda kötü maya olursa
Niyetinde kötü gaye olursa
Aslı naylon, rengi boya olursa
Şu sevdiğin güller kokar mı, kokmaz

Ruhani

Ruhani'yim sabrı cemil olanın
Okuyup ilm ile amel olanın
Kendisini bilip kamil olanın
Ağzından fena söz çıkar mı, çıkmaz

Çırağı

Çırağı, kötüler düşer illete
Rayet etmez mala, mülke, zillete
Kamiller faydalı vatan, millete
Bir aksi çiviye çakar mı, çakmaz¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ Düzgün, a.g.e., s.220-221.

Ruhani-İhsani

Ruhani

Hangi dağın eseridir nefesin
Dil olmasa ne olurdu İhsani?
Hangi dalın üstündedir kafesin
Dol olmasa ne olurdu İhsani?

İhsani

Bunlar Yaradan'ın türlü hikmeti
Kul olmasa dil olmazdı Ruhani
Ayağı, vücudu başa bağlamış
Baş olmasa dal olmazdı Ruhani

Ruhani

Sen de, ben de bu dünyada nöbetçi
Gâhi ucuz olduk, gâhi kıymetçi
İkisi de bir baş için hizmetçi
El olmasa ne olurdu İhsani?

İhsani

Sakın benim ile gitme inada
Kuşlarda da hikmet vermiş kanada
On iki aza var gör ki sinede
Kol olmasa el olmazdı Ruhani

Ruhani

Adı düşmez Ruhani'nin virdinden
Gidenler geliyor onun yurdundan
Üç hurufat mimin, dalın ardından
Dal olmasa ne olurdu İhsani?

İhsani

Mevlüt İhsani'nin bakın methine
 Canım Kurban olsun dost ümmetine
 Cihan halkolmuştur yüz hürmetine
 Mim olmasa dal olmazdı Ruhani¹¹⁰

Sümmanioğlu-Ergani-Çerkezoğlu**Sümmanioğlu**

Ne yaprağı açar ne bar görünür
 Onun meyveleri daldan ileri
 Bir kamer içinde kamer görünür
 Yıllar geçer nice yıldan ileri

Ergani

Gökyüzünü gördüm rüyamda bir gün
 Bir yıldız var bir hilalden ileri
 Maneviyat mekanını keşfettim
 Ehl-i hal var ehl-i halden ileri

Çerkezoğlu

Bilmeyene bütün sesler hoş gelir
 Kara karga bir bülbülden ileri
 Dünyanın çarkı bu ne demek lazım
 Yürür neden kedi filden ileri

Sümmanioğlu

İnsanoğlundadır mutlak keramet
 Onun yakınında bazı feraset

---

¹¹⁰ A.g.e., s.225-226.

Çok naziktir kamildeki nezaket
Susamdan, sünbülden gülden ileri

Ergani

Bu nasıl sual ki yaylayı yaylar
Anlamadan geçmeden deryayı boylar
Büyükler sustular küçükler söyler
Şimdiki evlatlar yoldan ileri

Çerkezoğlu

Bence cahildeki hali gülünmez
Bu hal ince haldir asla bölünmez
Kötüler olmasa eyler bilinmez
Ben için dikenler gülden ileri

Sümmanoğlu

Gel ey Sümmanoğlu ayık ol ayık
Er isen erliye sen de kal layık
Bunce insi cini bunca yaratık
Var mı Hak sevdiği kuldan ileri

Ergani

Erol Ergani'yim yanmadı fener
Yanmayan fenere gafiller konur
Bir başka pınardır ondaki pınar
Aşığın göz yaşı Nil'den ileri

Çerkezoğlu

Ben Çerkezoğlu'nun duy feryadını
Âşıkâr eylesin burada vadini

Simgeliyor İkisinin adını
 Bir şey yok eliften daldan ileri¹¹¹

Şenlik-Sümmâni

Sümmâni

Kulak ve sözüme ey usta Şenlik
 Dinle beni fakirin muhabbetinden
 Bu cümle ruhların mayası nedir
 Bil gözesin söyle bidâyetinden

Şenlik

Saye-i pîrimden olmazam mahrum
 Söylerim anların kemalâtından
 Bir nur meknundur mayanı kaf nun
 Sebebi Resûl'ün yüz hürmetinden

Sümmâni

Anladım ermişsin sen de kemâle
 Düşlerin seninle bir kalmekâle
 Hangisi halk oldu dağdan evvela
 Tarif eyle bana âlâmetinden

Şenlik

Sen bir derya isen ben de bir deniz
 Sanma ki bu hali bizler bilmeyiz
 Evvela halk oldu cebel-i kubeyz
 İstersen vafedem âlâmetinden

---

¹¹¹ A.g.e., s.227-229.

Sümmâni

Anladım içmişsin pirlerden dolu
 İdrakın fehmeder sağ ile solu
 Elbette semânın vardır bir yolu
 Tarif eyle bana bir cihetinden

Şenlik

Ben ustâ görmüşem değılem naşı
 Yanar yüreğimde aşkın ateşi
 Semânın bir yolu muallâ taşı
 Mirac-ı Nebi'nin tarikatından

Sümmâni

Muallâ taşının vardır durağı
 Nicedir acep gâhi mâhın ayağı
 Bana söyle hangi dağın budağı
 Söyle usta onun vaziyetinden

Şenlik

Bir ayağı gümüş billûr budağı
 On sekiz bin tekmiil vardır ayağı
 Her birisi bir âlemin durağı
 Yaradan'ım halk etmiş kudretinden

Sümmâni

Barekâllah Şenlik iz'anın şendir
 Lâl-i gevher yığınağı hazinen tamdır
 Merdiven başında memuru kimdir
 Söyle malum olsun sır hikmetinden

Şenlik

Kendini bilmeyen her yerde hordur
 Âşıklık dediğin her şeyden zordur
 Âdem Safiyullah ruhu memurdur
 Meçhulün var mıdır sır hikmetinden

Sümmâni

Dertli Sümmân sana verdi zahmeti
 Şimdi sakın olak edek rahatı
 Neye memur olmuş nedir hizmeti
 Bari anlayalım her cihetinden

Şenlik

Sefil Şenlik bu müşkülün halleder
 Ruhlar ondan geldi hep ona gider
 Cümle ruhlar sura çektirip gider
 Meçhulun kaldı mı bir cihetinden¹¹²

Veysel-Deli Hazım**Veysel**

Çocuk nerden geldin benim karşıma
 Ağ üstün karayı seçenden misin?
 Toros dağı dayanmaz ah ü zarıma
 Yoksa zor görüşün kaçandan mısın?

Deli Hazım

İncil'den Tevrat'tan Zebur Kuran'dan
 Sor, sanma ben bunu açamam hocam

---

¹¹² Mehmet Kardeş, **Meşhur Saz Şairi Âşık Sümmâni Hayatı ve Şiirleri**, İstanbul 1963, s.

Âdem atamızdan mirastır bize
Bu cebri sahadan kocamam hocam

Veysel

Çıkıp yücesinden yayla yaylamam
İnip enginine derya boylamam
Serhoş olmasaydın böyle söylemen
Sağ iken zehri içenden misin?

Deli Hazım

Kem kelim çıkarmam kâmil dilimden
Din Muhammed ayrılamm yolumdan
Ben de bir yol aldım ilham gönlümden
Sağ iken zehri içemem hocam

Veysel

Ne sebepten geldin böyle sen bura
Can feda ettin mi sevdiğin yara
Gel âşıkâr söyle durağın nere
Yoksa yurttan yurda göçenden misin?

Deli Hazım

Avını vermeyen kurt oğlu kurdum
Sözünden dönmeyen merd oğlu merdim
Çukur ovada derler meskenim yurdum
Ben aşka diyara göçemem hocam¹¹³

---

¹¹³ Doğan Kaya, **Âşık Veysel**, Sivas Valiliği Yayınları, 2004, s.313-314.

Veysel-Kul Ahmet

Veysel

Uyanan milletin ismi cihanda
 Bugünde mi yarında mı dün de mi
 Bu ilim ışığı hangi insanda
 Akılda mı fikirde mi fende mi

Kul Ahmet

Uyanan milletin şanı cihanda
 Bugünde var yarında var dün de var
 Yeryüzünde olan bütün insanda
 Akılda var fikirde var fende var

Veysel

Marifet ilmiyle dolup taşanlar
 Bir hamlede bulutları aşanlar
 Geri gelip okyanusa düşenler
 Şerefte mi şöhrette mi şanda mı

Kul Ahmet

İlim yollarında kanat açanlar
 Yeryüzünden aya doğru uçanlar
 İnsan için serden candan geçenler
 Şerefte var şöhrette var şanda var

Veysel

VEYSEL der ki sultanını kim bilir
 Âşık ilhamımı kimlerde alır
 Nedendir bir devlet hep geri kalır
 Kaderde mi yazıda mı onda mı

Kul Ahmet

KUL AHMED'im kuldur sultanın bilir
 Âşık, ihamını insandan alır
 Çalışmayan millet hep geri kalır
 Sende de var bende de var onda da var¹¹⁴

Kul Ahmet-Veyssel**Kul Ahmet**

Veysel baba cellat olsan
 Her canlıya kıyar mıydın
 Dost aşkıyla esir olsan
 Bilmezlere uyar mıydın

Veysel

Kul Ahmed'im can Ahmed'im
 Ben canlıya kıyar mıyım
 Bir dost için esir olsam
 Cahillere uyar mıyım

Kul Ahmet

Tutup tuzağa sürseler
 Yollarına top kursalar
 Seni yüz yere vursalar
 Sen hakkından cayar mıydın

Veysel

Üzerime gaz dökseler
 Tenimi nara yaksalar

---

¹¹⁴ A.g.e., s.319-320.

Beni yüz dara çekseler
Yine Hak'tan cayar mıyım

Kul Ahmet

Kul Ahmed'im darda kalsam
Yüzümü taşlara çalsam
Haksızlara karşı gelsem
Bana gülüp kınar mıydın

Veysel

VEYSEL'im haktan gelirim
Sen ölmeden ben ölürüm
Dostum kendimi bilirim
Ben seni hiç kınar mıyım¹¹⁵

Erol ŞAHİNER-İsmail AZERİ

Ozan Şahiner

Dinle sözlerimi âşık İsmail
Aşkın pazarına girebildin mi
Âşıklığı sen kimden öğrendin
Bir usta yanında durabildin mi

Âşık İsmail

Dinledim sözünü âşık Şahiner
Aşkın meydanına girenlerdeniz
Usta olmayınca çırak yetişmez
Aşkın dergahında duranlardanız

---

¹¹⁵ A.g.e., s.321-322.

Ozan Şahiner

İlmin ocağına girip yanasın
 Aşk ile pervane dönüp yanasın
 Haksızdan mı haklıdan mı yanasın
 Her zaman gerçeği görebildin mi

Âşık İsmail

Haksız adamların sözüne kanmam
 Yalancının dümenine inanmam
 Boşuna dolanıp beyhude yanmam
 Gerçeğe hak verip görenlerdenim

Ozan Şahiner

Şahiner de feleyinen savaştı
 Berekallah sana bu aklım şaştı
 Yaşın geldi yetmişüçe ulaştı
 Vuslata erişip varabildin mi

Âşık İsmail

Azeri bir olur insan yapısı
 Açıktır kapanmaz hakkın kapısı
 Tembele verilmez cennet tapısı
 Vuslat kapısına varanlardanım¹¹⁶

Mustafa Ruhani – Hüseyin Sümmanioğlu**Ruhani**

Bilmem ki başka bir huy mudur nedir?
 Bu dünyada adam olmam ne dersin ?

¹¹⁶ Hayrettin İvgin, **Sözün Gözesi Erol Şahiner'in Hayatı Şiirleri**, s.194-195.

Yoksa bu bendeki soy mudur nedir ?
Her zaman ağlarım gülmem ne dersin ?

Sümmanioğlu

İnsan ve insanlıktan bihabersen
Adam olamazsan ben ne diyim ?
Kan ile yuyunmuş bedeninin
Hayatında gülmez isen ne diyim ?

Ruhani

Nenem hamur yağurmaya başladı,
Karınca fil doğurmaya başladı,
Herkes türkü çağırmaya başladı,
Akar gözyaşımı silmem ne dersin?

Sümmanioğlu

Yeni başın ağırmaya başladı,
Perisini çağırmaya başladı
Lüzumsuz söz doğurmaya başladı
Gözyaşını silmez isen ne diyim ?

Ruhani

Bazı güler, bazı ağlarım amma,
Bazı dolar, bazı çağlarım amma,
Türkü söyler sazım çalarım amma,
Başka türlü çalmam ne dersin ?

Sümmanioğlu

Köyden kopmuş da işler kalmış baştan
Baharda çaylar elbet kabtan taşkın,
Parmağımız bir perdeye alışkın
Başka sazın çalmaz ise ne diyim ?

Ruhani

Ruhaniyim derin göle dalarım,
 Bazı açılırım bazı solarım
 Ördek boğazlarım, kazı yolarım
 Amma seni yolamadım ne dersin ?

Sümmanoğlu

Fazla derin dalma boğulmak olur,
 Buhar gibi göğe alınmak olur
 İki savsak bir savılmak olur
 Düşünüp de olmaz ise ne diyim?¹¹⁷

Mustafa Ruhani-Sıtkı Eminoğlu**Ruhani**

Sıtkı Emin oğlu sorum var sana
 Yamaçta oturduk çimende miyiz
 Kulağım sendedir cevap ver bana
 Deniz yok dalga yok limanda mıyız

Eminoğlu

Sana kurban olayım baba Ruhani
 Acaba en güzel zamanda mıyız
 Sence verilen vaad oldu mu hani
 Bilmem yahşi demi yamanda mıyız

Ruhani

Engeller önüme çekmişler perde
 Sen gördün mü beni nerdeyim nerde

---

¹¹⁷ **Köz Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Folklor Haber Dergisi, S:4, C:1, Mayıs 1980, s.88-89.

Ben sana sözümü verdiğim yerde
İcrası olmamış sümende miyiz

Eminoğlu

Bülbülün çektiği feryatmış zarmış
Ben gibi garibe bu dünya darmış
Dört bir etrafımı kar boran sarmış
İssiz dağ başında dumanda mıyız

Ruhani

Âşık Ruhaniyim bendeki yorum
Böyledir aşığa sualım sorum
Abdurrahman Gazi kaptanım pirim
Rotamız doğruca dümende miyiz

Eminoğlu

Bu Eminoğlu'nu âşık sanarlar
Usta sorusunda türlü manalar
İlim tarlasında biten taneler
Hasılat zamanı harmanda mıyız¹¹⁸

Beyzade Aslan-Mustafa Aydın

Beyzade

Güç ver cevabıma üstat Mustafa
Bazı derinlere daldın da ne oldu
Genç yaşında düştün gurbet ellere
Sen bu sazi dertli çaldın da ne oldu

¹¹⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Sıtkı Eminoğlu'nun Not Defterinden.

Mustafa

Kul olan Mevla ya yapar nazını
 Gönül deryasına dalmak güzeldir
 Arifler çalıyor gönül sazını
 Gönüldeki sazı çalmak güzeldir

Beyzade

Bazen mecnun oldun düştün çöllere
 Bazen garip garip baktın yollara
 Karçiçeği deyip düştün dillere
 Gönül çiçeğini buldun da ne oldu

Mustafa

Kul oldum Mevla ya değilim asi
 Yar için çekerim yıllarca yası
 Kar çiçeği derler mecnun Leyla sı
 Vuslat için gülü dermek güzeldir

Beyzade

Bilirim derdini dağlardan yüce
 Ne gündüzün gündüz ne gecen gece
 Mevlüt ihsaniyle sen hece hece
 Farz et Karacaoğlan oldunda ne oldu

Mustafa

Cahil günah işlemeye bayılır
 Hakka bağlı olan insan ayılır
 Karcaoğlan olmak kolay sayılır
 Hazreti Mevlana olmak güzeldir

Beyzade

Beyzade bu işe böyle bakarım
 Aras dahi olsam engin akarım
 İlbaharda güller gibi kokarım
 Erken açtın erken soldun da ne oldu

Mustafa

Mustafa Hudayı bulacak bir gün
 Vakıt saat elbet dolacak bir gün
 Her gelen dünyada solacak bir gün
 İmanlı yaşayıp ölmek güzeldir¹¹⁹

Gürkani-Demiroğlu**Gürkani**

Yüküm cevahirdir benim
 Satamıyom acep neden
 Ben buradayım sende orda
 Çatamıyom acep neden

Demiroğlu

İyi pazarcıysan eğer
 Satarsın ustam satarsın
 Damarına çöker isen
 Çatarsın ustam çatarsın

Gürkani

Uyuma sen zaman çağında
 Çıkarırlar Kaf dağında

---

¹¹⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Beyzade Aslan'ın Not Defterinden

Nazlı yarın has bağında
Ötemiyom acep neden

Demiroğlu

Kötülükler cana değer
İnsan baki değil meğer
Ötmeyi bilirsen eğer
Ötersin ustam ötersin

GÜRKANİ

Gürkani de budur mazi
Dertli dertli çalar sazi
Namertlerin kötü sözü
Yutamıyom acep neden

Demiroğlu

Demiroğlu böyle bakma
Gönlünü ateşe yakma
Haram değil helal lokma
Yutarsın ustam yutarsın¹²⁰

Azafılı-Dede Şemşir (Azerbaycan Âşık Edebiyatından)

Azafılı

Aranmı yahşdır, dağ mı yahşdır?
Deyibler gözeldir aran arana.
Düz , eğri, heyir şer, vahtın nahşdır,
Salar ayrılığı aran arana.

¹²⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden

Dede Şemşir tecnise ganad verdi

Ders aldım, yetiştim iki sinede
 Bir gün yol düşecek ikisine de.
 Eşgden çekilib iki sine de
 Bahıram ohşayır bu dağ, bu dağa.

Azafılı

Kamalı Hagg'dandır birinci sine,
 Vurğunam sen'etin bin incisine.
 İnsan duygusunun birincisi ne?
 Ezel namus, geyret, âr-an, âr-ana.

Şemşir

Şemşir için zerdir ayağı dostun,
 Doğsun güneşinin ay ağı dostun,
 Menimle süzülüb a yağı dostun,
 Eriyib garişib bu dağ , bu dağa

Azafılı

Azafılı nâmerdin ata daşını,
 Merd igidler vurmaz ata daşını,
 Esl oğul atmaz ata daşını
 Kec tez gohum gardaş aranar ona.¹²¹

Mikâyıl Azafılı-Paşa Salahlı (Azerbaycan Âşık Edebiyatından)**Paşa Salahlı**

Ay Azafılı, bu dünyada,
 Ölen kimdir, öldüren kim?

¹²¹ Ali Kafkasyalı, **Mikayıl Azafılı**, Erzurum 1996, 362-363.

Ömür vahtsız gedir bada
Gülen kimdir güldüren kim?

Mikâyıl Azafılı

Ay Salahlı, sirri Huda,
Ölen insan, öldüren o.
Zamanında şen, şer gada,
Gülen insan, güldüren o.

Salahlı

Baş açmadım men bu sirden,
Nâdan hagan olur birden.
Yeri göyden, göyü yerden
Bölen kimdir, böldüren kim?

Azafılı

Yaradan'ın ters gedemi,
Gara boyar ağ gelemi.
Yeri göğü her âlemi,
Bölen insan, böldüren o.

Salahlı

Halına yan bir ahılın,
Haggını ver günahının,
Gıymetini Salahlı'nın
Bilen kimdir bildiren kim?

Azafılı

Zehmetini Azalı'nın,
Hörmetini Azafılı'nın ,

Giyetini Azaflı'nın,
Bilen insan ,bildiren o.¹²²

Nizamoğlu-Çileli

Nizamoğlu

Dinle bu sözümü baba çileli,
Elin malı ile pazar ne olur,
Herkes âşık diyor ben dedim deli
Aklına geleni yazar ne olur.

Çileli

Dinledim sözünü ben Nizamoğlu,
Oyun kuvvetini bozar ne olur.
Meydana çıkınca kisbeti yağlı,
Güçlüler güçsüzü ezer ne olur.

Nizamoğlu

Ondan okunmuyor yazılan yazı,
Dinlenmez her gelen kulun avazı,
Nasrettin Hocadan öğrenmiş sazı,
Olmaz dediğimde kızar ne olur.

Çileli

Bazı insan vardır ümitle yaşar,
Eştiği kuyuya kendisi düşer,
Öküzü olmayan akşamdan koşar,
Hayal gemisinde yüzer ne olur.

---

¹²² A.g.e. , s.327-328.

Nizamoğlu

Nizamoğlu Şöhret kolay olmuyor,
Her atılan adım yerin almıyor,
Çeşme güçsüz desti kırık dolmuyor,
İçi boşsa yüksek mezar ne olur.

Çileli

Der Çileli nankör denilen budur,
Ekmek elden suyu gölden ye kudur,
Cahil emekleri erken unuttur,
Yeni bulma erken azar ne olur.¹²³

Nizamoğlu-Ayhan Yanığı**Nizamoğlu**

Bana aşkı tarif eyle,
Manası yalan olmasın,
Doğru konuş ikrar eyle,
Hanesi yalan olmasın.

Yanığı

Âşıklar aşkı doğurur,
Anası yalan olurmu,
Sevgiyle göle çağırır,
Sonası yalan olurmu.

Nizamoğlu

Aşklar varsa neyinendir,
Dünya kötü eyinendir,

---

¹²³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Vahdettin Işıldak'ın Not Defterinden

Ok atılır yayınandır,
Senesi yalan olmasın.

Yanığı

Bilginle öğünme sakın,
Kötülere gitme yakın,
Aşk adıyla değen okun,
Sinesi yalan olur mu.

Nizamoğlu

Aşk alınır satılır mı,
Ona hile katılır mı,
Güneş elle tutulur mu,
Binası yalan olmasın.

Yanığı

Aşkı çeker yiğit erler,
Onu taşıyamaz yerler,
Seven âşık maşuk derler,
Minesi yalan olur mu

Nizamoğlu

Nizamoğlu bostan ektim,
Suyunu kuyudan çektim,
Çapa vurdum şakar diktim,
Danesi yalan olmasın.

Yanığı

Yanığıyım yandım ona,
Anası söz kesti bana,

Elleriyle yaktı kına,
Kınası yalan olmasın.¹²⁴

Sefer Firgani-Yaşar Demiroğlu

Firgani

Bu dünya kaç defa boşaldı doldu
Bu yolda edinsek kâr Demiroğlu
Fatihler kayboldu ana kayboldu
Daha da gelmiyor er Demiroğlu

Demiroğlu

Dünyaya bırakmak hedefim eser
Bu yolda yapmışım kar can Firgani
Unutma ki doğan büyür gelişir
Analar doğurur er can Firgani

Firgani

Çok yiğit babacan dünyaya geldi
Tarihlerden bize hediye oldu
Senin dediklerin geride kaldı
O işler bizlere zor Demiroğlu

Demiroğlu

Güzel vardır amma suratın asar
Gidişata bakar sesini keser
Bir günde meydanı yiğitler basar
Unutma kahraman var can Firgani

¹²⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Vahdettin Işıldak'ın Not Defterinden

Firgani

Müslümanlar vardı Uhut savaşında
 Ol Resulü görüyordu düşünde
 Kâfirler koşardı şer iş peşinde
 Onların gözleri kör Demiroğlu

Demiroğlu

Verilen öğüdü acep kim tutar
 İyinin aşına zehiri katar
 Zannetme ki dünya insana yeter
 Zenginsen zekâtın ver can Firgani

Firgani

Bülbül neden âşık olmuştur güle
 Firgani yanıyor iyilikler dile
 Bir selam ver burada oturan kula
 İyiliğin burda ser Demiroğlu

Demiroğlu

Demiroğlu dua ediyor pirlere
 Bir gün memleketi yönetir erler
 Hedefine ulaşamaz gafiller
 Kötü gidişini kır can Firgani¹²⁵

Salim Baba-Yaşar Demiroğlu**Salim Baba**

Hele söyle Demiroğlu
 Sazın nerde sözü nerde

---

¹²⁵ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden

Dinle benim dediğimi
Kulak nerde gözü nerde

Demiroğlu

Tam karşında oturmuşum
Sazım burda sözü burda
Dinliyorum Salim baba
Kulak burda gözü burda

Salim Baba

Bu sözlerim sana kâr mı
Hele bakın zaman dar mı
Vacipten haberin var mı
Sünnet nerde farzı nerde

Demiroğlu

Mürşidimden örnek aldım
Derin deryalara daldım
Çok şükür namazı kıldım
Sünnet burda farzı burda

Salim Baba

Silkelen kendini ara
Çalışta git sen bir kârâ
Yetiştik biz ilkbahara
Bahar nerde yazı nerde

Demiroğlu

Şiirimi yazıyorum
Peş peşine diziyorum
Memlekette geziyorum
Bahar burda yazı burda

Salim Baba

Allah deyip oturdun mu
 Sözlerini bitirdin mi
 Anamurdan getirdin mi
 Kaysi nerde muzunu nerde

Demiroğlu

Söylediğin sözün haktır
 Burada müminler çoktur
 Anamura gerek yoktur
 Kaysı burda muzunu burda

Salim Baba

Salim gelirim nazara
 Hazırlık var mı mezara
 Malın çektin mi pazara
 Kumaş nerde bezi nerde

Demiroğlu

Demiroğluyum kalmışım
 Gemim deryaya salmışım
 Bir mürşitten el almışım
 Mezar burda bezi burda¹²⁶

Enver Gürkani-Yaşar Demiroğlu**Gürkani**

Bir soru sorayım canım arkadaş
 Bayram nasıl geçti ey Demiroğlu

¹²⁶ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden

Dostlarını eyledin mi ziyaret
Bayram nasıl geçti ey Demiroğlu

Demiroğlu

Dostlarımla erişmişim bayrama
Bayram iyi geçti âşık Gürkani
Eşi dostu eylemişiz ziyaret
Bayram iyi geçti âşık Gürkani

Gürkani

Ben hasretim ariflerin sözüne
Sır saklamam kardeş derim yüzüne
Gözün aydın oğlun gelmiş izine
Bayram nasıl geçti ey Demiroğlu

Demiroğlu

Bu senede gidemedim köyüme
Telefon etmişim emim dayıma
Şükür çocuklarım geldi evime
Bayram iyi geçti âşık Gürkani

Gürkani

Yapılan işlerden hisse kapmadım
Yüce Haktan gayrisine tapmadım
Sen iyisin ben onu da yapmadım
Bayram nasıl geçti ey Demiroğlu

Demiroğlu

Bayram günü bende düşmüşüm gama
Selam saldım anam ile babama
Telefon etmişim inan ki sana
Bayram iyi geçti âşık Gürkani

Gürkani

Gürkani yaş dökerim yaş üstüne
 Bedenimi attım kuru taş üstüne
 Selamın geldi de baş üstüne
 Bayram nasıl geçti ey Demiroğlu

Demiroğlu

Demiroğluyum ben düştüm yollara
 Sazı aldım türkü verdim dillere
 Hevesini sakla babam gelen yıllara
 Bayram iyi geçti âşık Gürkani¹²⁷

Yaşar Demiroğlu-Salim Baba**Demiroğlu**

Mevsimlerde kışa döndü
 Kara ne desin üstadım
 Edep ve hayâ olmalı
 Kara ne dersin üstadım

Salim Baba

İlkbahar yaz sonbahar kış
 Kara hoş derim üstadım
 İnsan saygılı olmalı
 Ara hoş derim üstadım

Demiroğlu

Senin ile çeksek kura
 Bilmem hangimizde sıra

¹²⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, 07.01.2006'da Antalya'daki atışmadan alınmıştır.

Musa çıkmıştır huzura
Tura ne dersin üstadım

Salim Baba

Cahil olan yoldan saptı
Kamillerden hisse kaptı
Hak Teladan selam yaptı
Tura hoş derim üstadım

Demiroğlu

Herkes ona âşık oldu
Evliyalar maşuk oldu
Bu cihana ışık oldu
Nura ne dersin üstadım

Salim Baba

Oda bize hidayettir
Ebedi bir nihayettir
Âşık olan Muhammed'dir
Nura hoş derim üstadım

Demiroğlu

Demiroğlu kanacaktır
Bir gün sular donacaktır
Günahkârlar yanacaktır
Nara ne dersin üstadım

Salim Baba

Salimim rızasın bulur
Kötüler kazasın bulur

Azanlar cezasın bulur
Nara hoş derim üstadım¹²⁸

C. Taşlama-Takılma Şekilinde Atışmalar

Âşıklık geleneğindeki atışmada elektronik ortamın olmadığı ortamlarda âşıklar birbirlerine hakaretvari sözler sarfederek birbirlerini taşlarken elektronik ortamın getirdiği kısıtlamalarla âşık kendine çeki düzen vererek argo ifadeyi, küfürü terk etmiş, taşlama biraz hafifleyerek takılmaya dönüşmüştür. “Âşık; ortama, dileycinin durumuna göre icra ettiği metinde değişmelere gider. Örneğin Âşık Kul Nuri'nin “Musa Dayı” adını taşıyan hikâyeli bir türküsü vardır. Âşık hikâyesini anlattıktan sonra türküsüne başlar. Yalnız şiirin bir dörtlüğünde argo bir ifade vardır. Gözlemlerimde aynı hikâyeli türküyü âşık, âşıklar kahvehanesinde veya serbest bir ortamda icra ederken argo kelimeyi hiç değiştirmeden aynen kullanır:

Ben Musa Dayı halıma
Baykuşlar konu dalıma
Göz diken varsa malıma
Dirgenin *sapını* alır oy

şeklinde söyler. Ama aynı hikâyeli türküyü okulda ya da bir televizyon programında icra ederken şu şekilde işler:

Ben Musa Dayı halıma
Baykuşlar konu dalıma
Göz diken varsa malıma
Aha bu dirgeni alır oy

¹²⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden

Gördüğümüz gibi âşık sapına kelimesini kaldırmıştır. Aşığın hitap ettiği dinleyicinin durumu aşığın argo bir kelimeyi şiirinden çıkarmasına neden olmuştur.”¹²⁹

Taşlama şeklindeki atışmada âşıklar atışmanın son iki dördlüğüne kadar birbirlerini taşlamak suretiyle takılırlar. Fakat son iki dördlükte birbirlerine iltifat ederek taşlamayı tatlıya bağlarlar. Eski taşlamalar argo ifadelerle doludur. Ama bugünkü taşlamalardaki en büyük hakaret âşıkların birbirlerini ineğe, eşeğe, sineğe, köpeğe benzetmeleridir. Buna rağmen son iki dördlükte âşıklar birbirlerine iltifatı elden bırakmazlar. Aşağıda gösterilen atışma buna örnektir:

Divani

Erzurumdan bize davetlik geldi
Mektubun yanında bir ek, Merami
Bana binmek için bir taksi aldı
Sana da semersiz bir eşek, Merami

Merami

Nice yıldır âşıklıkta dolaşmış,
Etmemiş bu işe emek Divani
Tozlu yoldan yürümek için
Olmuş bir yaban inek Divani.

Divani

Divani söylesin sazının teli
Cinaslı kelime işleyen dili
Muamma sahibi olan bir eli
İkimiz beraber öpek Merami .

¹²⁹ Oğuzhan Aydın, **Âşık Kul Nuri-Kuşluk Vaktinde**, Ankara 2008, s.25-26.

Merami

Meramiyem gözlerimden akar yaş,
Gel beraber gidek doğruya kardaş
Sakin sen oyunlarını benden arkadaş
Dileyek Mevladan dilek Divani.¹³⁰

“Taşlama terimiyle karşılanabilecek olan ikinci guruptaki karşılaşmalar rakibi hedef alan, onun saz şairliği konusunda yeterli olmadığını iddia eden, zaman zaman onu tahkir ve tezyife yönelik şiirlerden meydana gelir. Yani tam anlamıyla bir saldırı ve savunma anlayışının egemen olduğu bu tür şiirlerde rakibi beğenmeme, kendini daha yetenekli görme gibi tavırlar takınılır. Erzurum kahvehanelerinde dinleyicilerden yoğun talep gelmesine rağmen bu türün örneklerine çok az rastlanır. Âşıklar, karşılaşmayı mümkün olduğunca dostane bir üslupla sürdürme çabasını gösterirler.”¹³¹

Şekil yönünden en çok rastladığımız atışmalar taşlama-takılma yönündeki atışmalardır. Çünkü halk taşlamalı atışmalardan hoşlanır. Âşıkları taşlamalı atışmaya sevk ederler.

İhsan Yavuzer-Kul Nuri-Rahim Sağlam

İhsan Yavuzer

Atış serbest dedin burda Kul Nuri
Zehir eğleyecem balızı sizin
Bura er meydanı bir duy gardaşım
Yere getirecem dalızı sizin

¹³⁰ **Köz Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Folklor Haber Dergisi, Erzurum 1980, C:1, S:4, s. 96-97.

¹³¹ Dilaver Düzgün, **Erzurum’da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s. 218.

Kul Nuri

Deyisen Yavuzer hoş dedin amma
 Korkmam sustururlar dilizi sizin
 Burda pazar kurup döktü sermaye
 Korkam alan olmaz malızı sizin

Rahim Sağlam

Aman dostlar bunlar böyle bakmayın
 Kanal A' da söylerim felizi sizin
 Aşkın ateşine yakar giderim
 Savurum havaya külüzi sizin

İhsan Yavuzer

Benim selamımı alamayasız
 Verdiğin ikrarda kalamayasız
 Artık bu sazızı çalamayasız
 Vurup kıracağım koluzu sizin

Kul Nuri

Âşık olan derman olur yaraya
 Hekim olan geçer imiş sıraya
 Demek ki kavgaya geldiz buraya
 Ben yine tutarım elizi sizin

Rahim Sağlam

Gurbet ellerinde yıllarca yattım
 Geceyi gündüze durmadan kattım
 Bugün Ankara'da yakazı tuttum
 Bağladım her yandan yoluzu sizin

İhsan Yavuzer

Yavuzer bak neler geldi başıma
 Bakın hayaline bakın düşünce
 İkizde giresiz doksan yaşına
 Ancak ben taşıyım ölüzü sizin

Kul Nuri

Âşık Kul Nuri'yim bana bakmadı
 Baksa bile bu ırmağa akmadı
 Gak gak öttüz bir yumurta çıkmadı
 Karga mı götürdü foluzu sizin

Rahim Sağlam

Dolmuş Rahim Sağlam yılların dolmuş
 Gözleri silanın yolunda kalmış
 Maşallah ikisi tor tosun olmuş
 Melek de sakladı zilizi sizin

İhsan Yavuzer-Kul Nuri-Rahim Sağlam**Rahim Sağlam**

Atışmada sözüm vurursam eğer
 Geçeriz Niğde'ye Bor'a düşersiz
 İkinizi ben burada sıkırım
 Nefesiz kesilir kıra düşersiz

İhsan Yavuzer

Dünyayı yediniz gine doymadız
 Niden gurbet elde tura düşersiz
 Niye böyle gardaş dertli söylersiz
 Dertli bülbül gibi hara düşersiz

Kul Nuri

Bu kafaynan, bu gidişnen, bu söznen
 Halk içinde hep gırgıra düşersiz
 Erzurum'dan biner binmez trene
 Gider İstanbul'da bara düşersiz

Rahim Sağlam

Hece be gardaşım sözlerim hece
 Yürürde giderim gündüzle gece
 Birisi margurus biri eski BMC
 Yokuşa yukarı bire düşersiz

İhsan Yavuzer

Bu kıymeti unutmayın arkadaş
 Hiç hörmeti unutmayın arkadaş
 Ahireti unutmayın arkadaş
 İkinizde bir gün kara düşersiz

Kul Nuri

Benim bu sözümde kırılırsanız
 Kırıla kırıla darılırsanız
 Eğer hak yolundan ayrılırsanız
 Yılanız çok bir mezara düşersiz

Rahim Sağlam

Günüme de Rahim Sağlam günüme
 Her zaman biçerim geleni önüme
 Tüm tüylü tavuklar geldi yanıma
 Kümesten atlayıp tara düşersiz

İhsan Yavuzer

Yavuzer sözünden asla yılmadı
 Çok söyledim öğütümden almadı
 Dolaplarda artık ekmek kalmadı
 Peynire düşersiz lora düşersiz

Kul Nuri

Âşık Kul Nuri'yim niye susarsız
 Susa susa bu sazlari asarsız
 Çuvallari alttan alttan kesersiz
 Harman sonu bir ambara düşersiz¹³²

Âşık Kul Nuri-Âşık Nuri Çırağı-Fuat Çerkezoğlu**Kul Nuri**

Nereden gelirsin Nuri Çırağı
 Yorulmuş da bacakları sallanır.
 Benim gibi yaşı gelmiş gidiyor
 Yaşlanmış da yanakları sallanır

Nuri Çırağı

Adam sıcak günde girmiş serine
 Sinek konar kulakları sallanır
 Geldiğini seyrettim baba Kul Nuri
 Peşine sıra palakları sallanır

Fuat Çerkezoğlu

Dişi görünürde içi görünmez
 Zor gelim dalakları sallanır

---

¹³² Oğuzhan Aydın Arşivi, Kanal 7 deki İsmail Türüt'ün programındaki taşlamalardan.

Bazen de ağızında süt döker gezer
Bakarız ki damakları sallanır.

Kul Nuri

Ben söyledim ama uymak bilmiyor
Dedim yerin yanlış caymak bilmiyor.
Dereden su içer doymak bilmiyor.
Ne yemiş de dudakları sallanır

Nuri Çırağı

Aman dağlardan topladık güzel
Çiçeği güzel çiçeği ben bilirim,
Sözlerinde gerçeği Kul Nuri olmuş
Kırşehir'in köçeği oynadıkça oynakları sallanır

Fuat Çerkezoğlu

Ey Kul Nuri valla yamansın yaman,
Bugün sana diyeceğim el aman
Ortada bir şey gördüğüm zaman
Bakıyorum parmakların sallanır

Kul Nuri

Âşık Kul Nuri'yim böyle dolmuyor
Dolmasa bile dekine solmuyor.
Dertler yürüyünce belli olmuyor
Çerkezoğlu ayakları sallanır

Nuri Çırağı

Adam dolanıyor kendi işinde
Yağmurunda yağışında kışında,
Çobanın önünde nahır peşinde
Taş mı ezmiş tırnakları sallanır.

Fuat Çerkezoğlu

Çerkezoğlu öldün gün saya yiğit
 Lazım derler meydanda caya
 Biri gümüş biri Şenkaya savağı
 Yanımda kavakları sallanır

Erol Şahiner-Cemal Divani**Şahiner**

Nuri hoca atışmaya çağırđı
 İki bir yandan çatsın görelim
 Nerde inceyse oradan kopsun
 Birinin gemisi batsın görelim

Divani

Ben Erolu çocukluktan tanırım
 Deymeyin palavra atsın görelim
 İki gençle geldim çıktım meydana
 Biri atsın biri tutsun görelim

Şahiner

Güreş bilmeyenlere inat konuşur
 Kuşlar uçar ama kanat konuşur
 ÂŞık meydanında sanat konuşur
 Bostancıya tere satsın görelim

Divani

Kudretin rahından gözlerin ışık
 Sevdim cananıma olmuşum maşuk
 Sanattan meydandan bahseden âşık
 Dedesini tarif etsin görelim

Şahiner

Şahiner inanır çiçeği solmaz
 Koca dünya üfürük ile dolmaz
 Mezar taşı ile iftihar olmaz
 Akıl fikir buna yetsin göreyim

Divani

Divani ağlarken gözyaşı silmez
 Sanmaki dünyadan bir ibret almaz
 Ceddini bilmeyen kendini bilmez
 Neslime bir dil uzatsın görelim¹³³

Kul Nuri-İhsan Yavuzer-Rahim Sağlam-Erol Ergani**Kul Nuri**

Hele bakın âşıklara
 Ellerinde sazı gelmiş
 Ortada bir kara koç var
 Öbür başa kuzu gelmiş

İhsan Yavuzer

Bu Kul Nuri Ankara'dan
 Hayatından razı gelmiş
 Sol yanımda oturuyor
 Gümüşhane kazı gelmiş

Kul Nuri

Yıllardır bunu bekledim
 Âşıklığın özü gelmiş

¹³³ Hayrettin İvgin, **Sözün Gözesi Erol Şahiner'in Hayatı Şiirleri**, Bursa 2004, s.196-197.

Kendin uyanık biliyor
Anasının gözü gelmiş

Erol Ergani

Kâh Kul Nuri, kâh Yavuzer
Âşıkların özü gelmiş
Erol Ergani arada
Eğri gitmiş düzü gelmiş

Kul Nuri

Bu binada kapı var mı?
Ölçtünüz mü çapı var mı?
Hiç bende kaz tipi var mı?
Şenkaya nursuzu gelmiş

Erol Ergani

Gönüllerin yarasında
Ölçüsünde darasında
Üçümüzün arasında
Biraz akli azı gelmiş

İhsan Yavuzer

Gözümüzde bak yaş kaldı
İçimizde telaş kaldı
Kümesimiz bomboş kaldı
Bakın tavuk hırsız gelmiş

Rahim Sağlam

Bakın dostlar bir canım var
Şeref ile hem şanım var
Bu çilemi meydanım var
Rahim Sağlam kuzu gelmiş

Kul Nuri

Kulak verin siz bu sese
 Kapılmayın boş hevese
 Ergani, Yavuzer neyse
 Aşk ile beynamaz gelmiş

İlhami Demir-Yaşar Reyhani-**İlhami**

Dinle sözlerimi Yaşar Reyhani,
 Sana ki ayaktır taştan atarım.
 Eğer ki sen bundan da kurtulursan,
 Çevreyi dolandır baştan ararım.

Reyhani

Bu ağıznan giremezsin kavgaya,
 Dostum seni bu savaştan atarım.
 Ben bilirim seni sürme değilsin.
 Silerim kirpikten kaştan atarım.

İlhami

Âşık olan cevaplada bayıldır,
 Arif olan doğru sözle ayıldır,
 Bu güzel ayak, usta saydırır
 Seni Erzurumda yaştan atarım

Reyhani

Burda misafirsin ayıptır ayıp,
 Hakim ol kendine eyleme kayıp,
 Asla olmadım erkana sahip,
 Seni altıdan hem beşten atarım.

İlhami

Ağaç gibi yaprağında dallarsın
 Eve gitsen kendin erkek bellersin.
 Kalemlerin hangi yolda sallarsın
 İki gözü eğri, şaştan atarım.

Reyhani

Yolumuz gerçektir, değil yalandan
 Aç gözünü bugün rüyadan uyan,
 Söz eyleme işkembe-i kübradan,
 Zannetme her zaman baştan atarım.

İlhami

Âşık ilhamiyem nerden tutarsın,
 Manasız sözle bana çatarsın,
 Karga gibi nereye konsan ötersin,
 Seni yaz zamanı leşten atarım.

Rehani

Âşık reyhamiyem sevda serimde,
 Boşuna konuşmam sözüm yerinde,
 Beni beklemezsen konak yerinde
 Zehir yerim seni döşten atarım.¹³⁴

---

¹³⁴ **Köz Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Folklor Haber Dergisi, Erzurum 1980, C:1, S:4, s. 51-52.

Yaşar Reyhani-İlhami Demir

Reyhani

Yazık olmuş sana baba ilhami,
 Çöllerde toprağı taşlı kalmışsın,
 Hakim huzurunda ifaden yoktur.
 Laf çalmaktan yine suçlu kalmışsın

İlhami

Ne güzel bir ayak söyledin bana,
 Korkarım sonunda içerin yana,
 Güzel sözünden gönlüm yine kana
 Yetim gibi gözü yaşlı kalmışsın

Reyhani

Bir paraya alıp satmışlar seni,
 Gaflet kervanına katmışlar seni,
 Gerçeklerden ayrı tutmuşlar seni,
 Hakkın dergahında mışlı kalmışsın.

İlhami

Kendine gelde iyi dinle beni,
 Gel bana öğretme yolu erkanı,
 Bıyıkların olmasa kim tanır seni
 Hele anan gibi saçlı kalmışsın.

Reyhani

Sen er saçını , bıyığı bilmezsin,
 Erenler yanında doğru bilmezsin,
 İki mim, bir ha, bir dalı bilmezsin,
 Hakkın dergahında suçlu kalmışsın.

İlhami

Asırlar içinde bilimez aylarsın,
 Kuru laflarla sürüyü yaylarsın,
 Peygamber ismini bana söylersin,
 Yemedен içmeden keşli kalmışsın.

Reyhani

Sıçanı görüp de göğüs çekerek,
 Gözyaşların topraklara ekerek,
 Patates ununa toprak seperek,
 Uzun burun,tonbul başlı kalmışsın.

İlhami

Eyledin mevlaya böyle niyazı
 Mazlum kulundan hep razıdır razı
 Kendin deli dülleksin, deden kadı
 Dillerin tükendi fışlı kalmışsın

Reyhani

Öyle iş yap ben de tutam ucundan,
 Paylaşırım bütün senin acından,
 Geçen haber aldım Saray Bacımdan
 Otağında tek oynaşlı kalmışsın

İlhami

Hele kulak verin bunun sözüne,
 İnsanlık yakışmaz kendi özüne
 İstememki bakam arsız yüzüne,
 İki tek, bir uzun dişli kalmışsın.

Reyhani

Reyhani dilinde hece ilhami,
 Uyumazsın gündüz gece ilhami,
 Hep boştur ahır koca ilhami,
 Mal, davarı savmış kuşlu kalmışsın.

İlhami

İlhamiyem işi baştan yayamam,
 Çiğnemedem her lokmayı yiyemem,
 Çok güzelsin sana öküz diyemem,
 Keçi gibi iki başlı kalmışsın.¹³⁵

Sefil Selimi – Ahmet Poyrazoğlu**Poyrazoğlu**

Kulak ver sözüme iyi duyasin,
 Sakın su katmıyık aşı selimi.
 Söz verirsin yine sözden cayarsın,
 Erkek misin sümme haşı Selimi.

Selimi

Ey sayın kardaşım duydum ben seni,
 Hele sen başını kaşı kardaşım,
 Git üstüme gelme aman aşığım,
 Kırdırırsın hemen dişi kardaşım.

Poyrazoğlu

Alışmışsın saç sakalı boyarsın
 Çorba gibi yer yerinde oynarsın

---

¹³⁵ **Köz Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Folklor Haber Dergisi, Erzurum 1980, C:1, S:4, s. 52-54.

Niye birden çalmadan oynarsın ?
Yoksa senin aslın poşa Selimi.

Selimi

Bakın hele bana nasıl kulp taktı,
Kazığı eliyle başıma çaktı,
Arkasını döndü kaşını yıktı,
Kendisini vurdu taşa kardaşım.

Poyrazoğlu

Elvan elvan boyaklara boyanmam,
Çok aşığım amma şimdi diyemem,
Gelmişsin meydana ama kıyamam
Ne diyim sen gibi kuşa Selimi.

Selimi

Âşık olan âşıkla karışır,
Kendisine yol buldukça yarışır,t
Pehlivanlar meydanlarda vuruşur,
Er kişi er kaçır mı kişi kardaşım ?

Poyrazoğlu

Poyrazoğlu der ki meydana tutmuş,
Boşuna gelmiş de çadırın kurmuş,
Ceryanın gelmiyor sigortan atmış,
Gel uğraşma gardaş boşa Selimi

Selimi

Sefil Selimi'yem özüm hak evi,
İnan yenerim senin gibi devi,

Şahin kuşlar tavında avlar avı,
Bugün yaman kaçtın yaşa kardaşım.¹³⁶

İhsan Yavuzer – Rahim. Sağlam

Yavuzer

Dinle sözlerimi kardeş rahimi,
Gönül bağlarının balı gibisin.
Ben bilirim sende tohum kuvvetli,
Tarlaya serpiyen darı gibisin.

Rahimi

Dinlerim sözümü zalim kardaşım,
Marifeti güzel arı gibisin.
Ne siyahsın , ne de kar gibi beyaz,
Güzeller içinde sarı gibisin.

Yavuzer

Muhannete şu boynumu eğemem,
Haşa sana kötü sözlerimi demem,
Bal olsan da ben seni asla yemem,
Tekmanın kurtlanmış loru gibisin.

Rahimi

Sözlerini koydun burda sere
Seninle dost kalırız biz her yerde,
Bir gözü Halepte, bir gözü Şamda
Masalın görmeyen körü gibisin.

¹³⁶ **Köz Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Folklor Haber Dergisi, Erzurum 1980, C:1, S:4, s. 62-63.

Yavuzer

Asla doğruluklara neden bakmadın?
 Çok toysun daha gönüller yakmadın.
 Sevda kokularını hiç takmadın.
 Güzel Niğdenin de Bor'u gibisin.

Rahimi

Tipisi boranı hemi de kışı
 Nicesi döküyor yollarda yaşı,
 Kardan eksilmez o dumanlı başı,
 Dağların başında karı gibisin.¹³⁷

Nusret Toruni-Mevlüt İhsani**Toruni**

Yine cuşa geldin âşık arkadaş
 Söyle neren aldın yare İhsani ?
 Manevi gözyaşın bir derya gibi
 Girip dağlarda ara İhsani.

İhsani

Sakın benim ile girme yarışa,
 Kalacaksın yüzü kara Toruni.
 Nece âşıkları getirdim tuşa,
 Bulamazsın asla çare Toruni.

Toruni

Değilsin hoca, olamazsın iman,
 Bütün dertlerini eyledin tamam

---

¹³⁷ A.g.m., s.70-75.

Hayatımda hiç taşlama istemem,
Sende oldu dek dubara İhsani.

İhsani

Bir yumruk vurmadan hemen küsersiz,
Neden yücelere çıkıp esersiz,
Bir sıçan olmadan kendir kesersiz,
Büyüyecek işte fare Toruni.

Toruni

Sakın olma dünyada hırsan tabi
Asla olmaz bu işlerin hesabı,
Oturursun çürük patates gibi
Seni tartan olmaz dara İhsani.

İhsani

Eğer patatessem sahibi çeker,
Götürür kardaşım tarlaya döker,
Sağlamı kuyuya, çürüğü satar,
Gine ben ederim para Torunİ.

Toruni

Kardaşım sen seni, senden soruldum
Kendin açtığın ayaktanda oldun,
Karstan Edirneye kadar yoruldun
Yol göstereyim mi sana İhsani ?

İhsani

Ben âşıkım işte yoktur firenim ,
Bu dünyayıda büsbütün görenim.
Ya uçak olmuşum, ya da tirenim,
Ben çekerim işte kira Toruni.

Toruni

Toruni hiç geçermi sevdadan vaz ?
 Elin vicdanan koy etme itiraz.
 Suç yapar da kendisinde aramaz
 Kendi yaptığını ara İhsani.

İhsani

Mevlüt İhsaninin sevdası yakar,
 Gelir de dostları derdine bakar
 Toruni baharın çayıra çıkar,
 Atar her tarafa nara Toruni.¹³⁸

İlhami DEMİR – Yaşar REYHANI**Demir**

Zaten bundan hayıfımı alacam,
 Asla tarikatta yolu yok bunun.
 Meydanda kendini bir deve görür,
 Sırtında semeri, çulu yok bunun.

Reyhani

Avradı bilmiyor goslüm farzını,
 Yol, töre anlayan dölü yok bunun,
 Gördünüz mü bir top gibi patladı,
 Demek ki âşık, sağı solu yok bunun.

Demir

Kuru sözü rüzgar gibi estirir.
 Heybetinden sözü, ülfeti kestirir,

---

¹³⁸ A.g.m., s. 75-76.

Evine gider de kedi kesilir ,
Avradın yanında dili yok bunun

Reyhani

Bu bir seldir ama çoşmaz ve akmaz,
Yinede sözünü dilden bırakmaz,
Saray bacım bunsuz çarşıya çıkmaz,
Yalnız boynunda zili yok bunun.

Demir

Âşıkların böyle söze akışı,
Heybetlidir hasımına bakışı.
Küheylan gibi yarışa çıkışı
Hele kuyrugunda kılı yok bunun.

Reyhani

Beyler duyun bakın da neler olmuş,
Bu herifin cediti boşuna solmuş
Babası bostanda habersiz ölmüş,
Soyunda bir temiz ölü yok bunun.

Demir

İlhamiyi sade candan bezdirmiş
Acep sofuluğu kime bildirmiş,
Dedesini bir tekmiyle öldürmüş,
Hele ayağında nalı yok bunun.

Reyhani

Reyhani bilmem bu sözler ne değer
Doğru manayı hep yanlışta eğer,

Bunun feryadına bakarsak eğer.
 Çanağında biraz yalı yok bunun.¹³⁹

İlhami Demir-Yaşar Reyhani

Reyhani

Nasıl da çoştun kardaşım
 Dağları duman ilhami.
 Şükür düştün bu gün bana,
 Hallerin yaman İlhami.

İlhami

Ne güzel kelam söylersin
 Dillerin yaman Reyhani
 Her geleni kandırırsın,
 Falların yaman Reyhani.

Reyhani

Sözlerimi deftere yaz,
 Sen kendini düşün biraz,
 Ben falciysam sen hilebaz
 Nerede iman ilhami ?

İlhami

Ara yerde kırırsın
 Tatlı söze uyuşursun
 Kafiye de değişirsin
 Yaparsın dümen Reyhani.

---

¹³⁹ A.g.m., s.77-78.

Reyhani

Tekme attın gemi kırdın,
 İşçilere zahmet verdin,
 Bir kere harmana girdin
 Koymadın saman İlhami.

Demir

Ne güzel kelamda kaldın
 Hani o yeminin, andın ?
 Yumuşak toprakta döndün
 Çıkardın duman Reyhani.

Reyhani

Gözyaşın deraya benzer,
 Gül cemalin aya benzer,
 Rengin pastırmaya benzer
 Kirlerin çemen İlhami.

Demir

Her bir sözde buyrulusun
 Manalarda uyrukulusun
 Tilki gibi kuyrukulusun
 Kulağı tavşan Reyhani

Reyhani

Niye “me”yi “ne” ye bozdun
 Satırları yanlış yazdın
 Yükün ağır oldu kızdın
 Koca marsuman İlhami.

İlhami

Şu lokmayı çoktan yerim,
Sana ben baş eğdim
Bile bile bir söz dedim,
Anladın heman Reyhani.

Reyhani

Reyhaniyem söze nihayet
Yoldaş olsun, hadis, ayet.
Vatanım hakka emanet.
Duam her zaman İlhami,

Demir

İlhamiyem bilmek için
Er meydanına gelmek için,
Gözetirsin ölmek için,
Yakındır zaman Reyhani.¹⁴⁰

Zülfikar Divani-Fuat Çerkezoğlu**Divani**

Bakın benim karşımdaki ozana.
Elinde beş telli sazı getirmiş.
Çatışmak üzere girdi meydana
Rakip olarakta kazı getirmiş,

Çerkezoğlu

Bugün Divaniyle kurduk bir divan,
Yalnız kültürün çok azı getirmiş.

---

¹⁴⁰ A.g.m., s.78-80.

Seçenlerde bulunan küçük noksan
Nerden tutumuş sırtı bozu getirmiş.

Divani

Bilmem ki ben buna neler söyledim,
Atışmak üzere buraya gel dedim.
Evlendirem dedi evlenmem dedim,
Onsekiz yaşında kızı getirmiş.

Çerkezoğlu

Töreden kenara çıktı Divani,
Sözlerin içimi yaktı Divani,
Etiketini bana taktı Divani,
Kafasında çift boynuzu getirmiş.

Divani

Sarhoş diyip dostum ayıklarınla
Ayran dövmek için yayıklarınla
Siyah siyah burma bıyıklarınla,
Karşıma bir yiğit pozu getirmiş.

Çerkezoğlu

Bizdeki poz değil bir çatal yürek
Yüz değenek vursam anlamaz gerçek
Kenti bıyığından çıkar on elek,
Yanı sıra itirazı getirmiş.

Divani

Burda bana binbir kelam söyledi,
Kaptan oldu deryaları boyladı,
Kedi gibi sıkıştırdım terledi,
Yüzünü silmeye bezi getirmiş.

Çerkezoğlu

Âşık olan sözlerinde mert olur,
Mert olmazsam içerime dert olur,
Atasözü; kurt eneği kurt olur,
Beni tuturmaya tazı getirmiş.

Divani

Âşıkların sözü olan cinastır,
Sazımın üztünde telleri pastır,
Biraz da çatmışız hırstır.
Çatmalar içime sızı getirmiş.

Çerkezoğlu

Âşık Çerkezoğlu diyorlar bana,
Varlığın ne ise dökül meydana,
Heveslenmiş yaylalara ormana,
Ekimeye boş arazi getirmiş.¹⁴¹

Nusret Toruni – İlhami Demir**Demir**

Dinle sözlerimi âşık Toruni,
Bana pozlarını satma ay oğul,

---

¹⁴¹ A.g.m., s.83-84.

Madem sensin Sümmani'nın torunu
Gidip gölgelerde yatma ay oğul.

Toruni

Dinlerim sözünü âşık ilhami,
Bostancıya tere satma ayık ol.
Her nerye gidersen mülayim konuş
Sakın kaba lokma yutma ayık ol.

Demir

Elimde ipliği yanlış düğlemişim,
Nice gönülleri hoş eylemişim,
Satma ayağını ben söylemişim,
Bana karga gibi ötme ay oğul.

Toruni

Sözlerin gerçek mi, yoksa bir henek
Boyun kısa yoktur elinde elinde değenek,
Bağdattan mı geldin ey kara sinek?
Gidip çanaklara batma ayık ol.

Demir

İlhamiyem sözüm dolaklı gibi,
Vurduğum kaburga zolaklı gibi,
Boynuzlu diyemem kulaklı gibi,
Burnunu her yere sürtme ey oğul.

Toruni

Nusret Toruniyem çekilmez kotan,
Çünkü her yanımı sardı kör çıban

Düşünmeden olma bir yerde çoban,
Sığır inekleri gütme ayık ol.¹⁴²

Rahim Sağlam- Kul Nuri- İhsan Yavuzer

Rahim Sağlam

Dinleyin sözümü Nuri, Yavuzer
Bugün bu meydanı zor görüyorum.
Arif inen otur ondan örnek al.
Cahilden uzağı kâr görüyorum.

Kul Nuri

Bir yanda Rahim var, bir yanda İhsan,
Bugün bu meydanda er görüyorum.
Korkan kurtulmaz dostlar elimden.
Sizin yolunuzu dar görüyorum.

İhsan Yavuzer

Bugün neden ise rengiz değişti.
Bugün yüzünüzde nur görüyorum.
Âşıkların mevsimleri başkadır.
Gönül dağlarını kar görüyorum.

Rahim Sağlam

Daha ilk etapta yorulduz kaldız.
Bir kere vermediz, her zaman aldız.
Yetimden aldınız, fakirden çaldız.
Kabirde yerizi dar görüyorum.

---

¹⁴² A.g.m., s.93-94.

Kul Nuri

Âşığın bağrında açılır yara,
Zaten talihim de yazılmış kara,
Ne oldu da bugün eder iftira,
Bu Rahim Sağlam'ı şer görüyorum.

İhsan Yavuzer

Melhemler olur mu acep yarada?
Neler vardır dostum bakın törede,
Gerçekleri inkâr ettiz burada,
Sizin güzünüzü kör görüyorum.

Rahim Sağlam

Rahim Sağlam sevenleri çekildi.
Atışmada bak karşıma dikildi.
Saçları ağardı dişi döküldü.
Âşık Kul Nuri'yi pir görüyorum.

Kul Nuri

Âşık Kul Nuri'yim böyle işledi.
Herkes birbirini haklı taşladı.
Rahim Sağlam oynamaya başladı.
Yine Erzurum'da bar görüyorum.

İhsan Yavuzer

İhsan Yavuzer der sayı tükenmiş.
Kalmamış bir nesli soyu tükenmiş.
Âşık Kul Nuri'nin suyu tükenmiş.
Rahim'in yüzünde ter görüyorum.

Rahim Sağlam

Rahim Sağlam der ki bakın zarı var.
Yüksek dağlarında kalkmaz karı var.
İkisinin bu gönlümde yeri var.
Her zaman ikisi bir görüyorum.

Kul Nuri

Zannetme Kul Nuri derde yanmıyor.
Tarihi çok sever dostu anmıyor.
İhsan Yavuzer'in çarkı dönmüyor.
Birkaç tane kırık per görüyorum.

İhsan Yavuzer

Yavuzer'e yardım etsin yaradan,
Asla çıkamadım ben bu töreden,
İsterisez dostlar çıkam aradan,
Bunlar birbirini yer görüyorum.¹⁴³

Selahattin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu-Burhani

Kazanoğlu

İki tane sözüm vardır
Biri ona biri buna
Kuş gripli kazım vardır
Biri ona biri buna

Burhani

İki tane dana kestim
Biri ona biri buna

---

¹⁴³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Kul Nuri'nin Kanal A'daki Gönül Kervanı adlı programından alınmıştır.

O konuştu bende sustum
Biri ona biri buna

Demiroğlu

İki kırık sazım vardır
Biri ona biri buna
İki gözlüklü gözüm var
Biri ona biri buna

Kazanoğlu

Gelirim ben adım adım
Kese kese sayamadım
İki yazma oyaladım
Biri ona biri buna

Burhani

Bu yollara ırağım var
Çok ustalar kırağım var
Ayna ile tarağım var
Biri ona biri buna

Demiroğlu

Sustum be kardeşim sustum
Sustumda suratım astım
İki büyük sopa kestim
Biri ona biri buna

Kazanoğlu

Bunları hep yalnız gördüm
Gördükçe beynime sordum
Ustaya sipariş verdim
Biri ona biri buna

Burhani

Arkadaşa heneğim var
 Benim böyle deniğim var
 Ciğer ile kemiğim var
 Biri ona biri buna

Demiroğlu

Daldım be kardeşim daldım
 Bu sanattan lezzet aldım
 İki murdar leylek buldum
 Biri ona biri buna

Kazanoğlu

Kazanoğlu doldum taştım
 Ömür sonuna yaklaştım
 Eli yılda çift gül açtım
 Biri ona biri buna

Burhani

Burhaniyim tıklıladım
 Arkadaşı arkaladım
 Onlara kuş yakaladım
 Biri ona biri buna

Demiroğlu

Demiroğlu yedim doydum
 Artanı orya koydum
 İki kardeşim var saydım
 Biri ona biri buna¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun notlarından.

Mehmet Kaptani-Yaşar Demiroğlu**Kaptani**

Gönlüm çiçek sen bir arı
Güle kondururum seni
Proğramın bitişinde
Yola kondururum seni

Demiroğlu

Ben bir kovan sen bir arı
Bala kondururum seni
Akarım yağarım yere
Sele kondururum seni

Kaptani

Er kalkanlar menzil aldı
Burada kısmetin doldu
Bizim ele bahar geldi
Göle kondururum seni

Demiroğlu

Elbiseni bak soyarak
Sopayla vurup döverek
Zarfın üstüne koyarak
Pula kondururum seni

Kaptani

Kaptani doldur çanağı
Böyledir dünya konağı
Gümüşhanenin sineği
Küle kondururum seni

Demiroğlu

Demiroğluyum yasını
 Duyamadım ben sesini
 Sivas'ın koca tosunu
 Mala kondururum seni¹⁴⁵

Salim Baba-Yaşar Demiroğlu**Salim Baba**

Dinle beni Demiroğlu
 Sazını elden alırım
 Önüne bir set çekerim
 Sözüünü elden alırım

Demiroğlu

Bu saz elimde oldukça
 Ben sazımı sana vermem
 Allah yardım eyledikçe
 Ben sözümü sana vermem

Salim Baba

Sen kimleri anıyorsun
 Kendin âşık sanıyorsun
 Alev almış yanıyorsun
 Közüünü elden alırım

Demiroğlu

Bel bağlamam kem insana
 Gitmem artık ondan yana

---

¹⁴⁵ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun notlarından.

Boğarım seni dumana
Ben közümü sana vermem

Salim Baba

Oğul geldiğinde oturdun
Sohbeti burda bitirdin
Anamur'dan mı getirdin
Muzunu elden alırım

Demiroğlu

Gittim başında oturdum
Suyu uzaktan getirdim
Bin çile ile yetirdim
Ben muzumu sana vermem

Salim Baba

Salim söyleyip bayılır
İnşallah yatmaz ayılır
Sürün nerede yayılır
Kuzunu elden alırım

Demiroğlu

Demiroğlu lafdan kaçmaz
Zehir olan suyu içmez
Çoban kuzudan vaz geçmez
Ben kuzumu sana vermem¹⁴⁶

¹⁴⁶ Oğuzhan Aydın Arşivi, 09.08.2009 tarihinde Erzincan'da yapılan bir program.

Beyzade Aslan-Ali Oltulu

Beyzade

Dinle sözlerimi canım arkadaş
Yeni gelin gibi allarım seni
Sanatın sohbetin bilmesen eğer
Diyardan diyara yollarım seni

Oltulu

Dinledim ben seni candan azizim
Güzel muhabbetle güllerim seni
Eğer âşık olduğun unutursan
Alır o yan buyan sallarım seni

Beyzade

Kaptan olup deryalara dalmazsan
Yunus gibi gam yükünü salmazsan
Emrah'ları, Sümmanları anmassan
Bağlama sazıma tellerim seni

Oltulu

Yaradan Allah tan ilham alırım
Resülüllahın yolunda ölürüm
Mevlanayı Yunusu ben bilirim
Hem ney hem def ile zillerim seni

Beyzade

Aldanırsın bu dünya'nın nesine
Dadaşlar hep geldi senin sesine
Gönlümü çevirdin gül bahçesine
Arı olup bugün ballarım seni

Oltulu

Aldanırsın bu dünyanın nesine
 Kendini kaptırmışsın hevesine
 Ruhunu köle etmişsin nevsine
 Bil ki öte yanda kollarım seni

Beyzade

Âşıklığın pazarına girmezsen
 Yanlış yapıp gerçekleri görmezsen
 Beyzadeye doğru yanıt vermezsen
 Biterse ceryanın pillerim seni

Oltulu

Oltulu söyledi rakip duymadı
 İşine gelmedi bana uymadı
 Ankarayı yedi gene doymadı
 Topraklar başına küllerim seni¹⁴⁷

Sabit Ataman (Müdamî)- Murat Çobanoğlu**Müdamî**

Çobanoğlu eyle yoluna dikkat
 Sapa yerden gidip tozlanmıyasın
 Burası Konya'dır ayağın denk at
 Kokuşup sonradan tuzlanmıyasan

Çobanoğlu

Âşık Müdamî ben uyarım yola
 Sen kendin ağır tut hızlanmıyasın

---

¹⁴⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, Beyzade Aslan'ın Yayımlanmamış not defteri.

Posof'lu hayranın çok var mecliste
Onlara güvenip yüzlenmiyesin

Müdamî

Bura er meydanı şaşırmaq da var
Çelme atıp yere düşürmek de var
Aşk odunda bağı pişirmek de var
Köze düşüp cız-cız cızlanmıyasın

Çobanoğlu

Sen bu şişmanlıkta aşkı nidersin
Közde kebab bulsan alıp yudarsın
Yar peşine hayal kurup gidersin
Kır-bayırda gezip yozlanmıyasın

Müdamî

Boyun çok uzamış aklını bilmem
Ağladırısam gözün yaşını silmem
Ham tosun harmanda doğru çekmez gem
MÜDAM moduluy'la bizlenmiyesin

Çobanoğlu

Çobanoğlu gönül kırmam yaparım
Cenabı Mevladır daim siperim
Yaşca büyüğümsün elin öperim
Gel barışak dersem nazlanmıyasın¹⁴⁸

---

¹⁴⁸ Halıcı, a.g.e., s.541-542.

Kul Nuri-Yakup Temeli

Kul Nuri

Her kim ne tarafa giderse gitsin,
Yoldan sanane be izden sanane
Bırak her kim ne söylerse söylesin,
Ağızdan sanane be sözden sanane

Temeli

Dikkat eyle sözlerine Kul Nuri.
Ateş ten sanane közden sanane
Bir arsızlıktır tutturmuş gidersin,
Hayadan sanane yüzden sanane .

Kul Nuri

Yaslanma sağlam olmayan direğe
Ben hayranım sendeki bu yürege,
Karışma sen pantol ile eteğe,
Astardan sanane bezden sanane

Temeli

Beni anlayana benim bu sözüm
İnsanlık yoluna kurbandır özüm,
Eyer kumardada yok ise gözün
Üçlüden sanane kozdan sanane

Kul Nuri

Kul Nuri' riyim derki karışma bana,
Böyle birden gelip dalaşma bana,
Bir gemi gibi âşık yanaşma bana,
Limandan sanane denizden sanane.

Temeli

Temeli' yim yanan bir kor gibiysen,
 Al yeşil giyinmiş bir mor gibiysen,
 İşitmeyen bir bakar kör gibiysen
 Kulaktan sanane gözden sanane¹⁴⁹

Yakup Temeli-Hakkı Yerlioğlu**Hakkı Yerlioğlu**

Dinleyin beni âşıklar
 Yaracağım dikkat edin
 Çuval gibi ağzınızı
 Düzeceğim dikkat edin

Temeli

Eyerli eyersiz binip
 Gezeceğim dikkat edin
 Kırkınızı bir taneye
 Dizeceğim dikkat edin

Hakkı Yerlioğlu

Boşa atmayın narayı
 Saran olmaz bu yarayı
 Vay sizi hamam böceği
 Ezeceğim dikkat edin

Temeli

Severiz sizi yürekte
 Kimse kurtulmaz felekte

---

¹⁴⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, 15,08,1999 tarihinde Ankara'da yapılan bir âşık sohbetinden.

Sizleri ince elekten
Süzeceğim dikkat edin

Hakkı Yerlioğlu

Yerli oğlu yana yana
Hasret kaldım o canana
Edirne'den Ardahana
Süreçeğim dikkar edin

Temeli

Temelim dikkat et özüne
Güvenme gel el sözüne
Burda âşığın nazına
Vuracağım dikkat edin¹⁵⁰

D. Muamma Şeklinde Atışmalar

Bilmecenin halk edebiyatındaki karşılığı muammadır. Muammalı atışma tarzı geçmişten bugüne en çok işlenen şekillerden biridir. Muammada âşığın sorusuna cevap veremeyen bir diğer âşık mahlasını tapşırarak atışmadan çekilir. Muammalı atışmadan amaç muammayı çözmektir. Muammayı çözemeyen âşıkların halk tarafından zayıf âşık olduğuna inanılır. Muammalı atışmanın kendi içerisindeki bir diğer türü de atışmalı çözümlü muammadır. Soruyu âşık kendi kendine sorar ve cevabı da aynı dörtlükte kendi verir. Muammalı atışmanın genelinde konu bütünlüğü sağlanmalıdır. Yani bir âşık bahardan bahsederken diğer âşık ölüm konusuna geçemez. Muammada genellikle dini-tasavuffi konular işlenmektedir. Dünyanın yaratılışı, peygamberlerin tasviri, yüce yaratıcının kudreti başta gelen konular arasındadır. Erzincanlı bayan Âşık Güllühan ile Âşık Pervani arasındaki muammalı atışmanın bir bölümünü örnek olarak gösterebiliriz:

¹⁵⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Mesaj Tv'de yapılan bir programdan alınmıştır.

Güllühan

Hazreti Adem ki orda var oldu
 Bana söyler misin ruh nerden girdi
 İlk gıdası nedir söyle ne dedik
 Ara ki bulasın Âşık Pervani

Pervani

Ruh burnundan girdi “Elhamdülillah dedi
 İlk gıdası üzüm danesi yedi
 Hülle taç biçildi sinesi giydi
 Arar da bulurum Âşık Güllühan

Atışmada muamma soruları genellikle zıt kavramlar<(var-yok, hepsi-değil)>veya “ol nedir-o nedir” gibi sorular üzerinden kurulmaktadır. Örneğin:

Başı var, baş değil, başak değil
 Yenilecek şey değil, yumuşak değil
 Her evde çokça bulunur bir vuslat çizgisi
 Bir kuşak misali; amma kuşak da değil

Ya da

Veysel

O nedir ki canlı gezer doğurmaz
 O nedir ki gönülde var elde yok
 O nedir ki dili vardır çağırılmaz
 O nedir ki deryada var gölde yok

Kul Ahmet

O katıdır canlı gezer doğurmaz
 O sevdadır gönülde var elde yok

O ölüdür dili vardır çağırılmaz
O incidir deryada var dölde yok

atışmalarında bu kavramlar kullanılmıştır. Muammalarda Kur'an- Kerim'den alınan iktibaslar çokça kullanılır. Aşağıda vereceğimiz Cemal Hoca-Reyhani atışmasında da bu durumu görebilmek mümkündür:

Cemal Hoca

Başı arştan yukarıdır ayağı nerde bunun
Kimler gark oldu suyuna boyağı nerde bunun
Kim getirdi kim götürdü durağı nerde bunun
Cemal Hoca takdir eyler "hel'eta" Kur'an'dadır

Reyhani

Başı arştan yukarıdır kadem-i tahte's-sera
Dört melek aldı suyunu rengini gülde ara
Cibril getirdi Burak'ı vakıf-ı esrar ola
Tabiri bu ah-ı aşkın sor Âşık Reyhan'dadır¹⁵¹

---

¹⁵¹ Muhsin Koç, **Ölümünden Sonra Âşık Yaşar Reyhani**, Erzurum 2007, s.155.

Muammalar tarihi gelenek içerisinde muammanın cevabı olan nesne bir kutunun içerisine konularak tavana asılır. Âşıklar tarafından izleyiciler huzurunda bu muammanın cevabının bulunması beklenir. Günümüzde bu geleneğin örneklerine nadiren de olsa Erzurum ve Kars âşıklar kahvehanelerinde rastlamaktayız. Muamma türündeki atışma örneklerini elektronik ortamda da müşahede edebilmekteyiz. TRT AVAZ kanalının Âşıklar Meclisi adlı programında muammalı atışmalar bölümünde Yrd. Doç. Dr. Doğan Kaya, âşık araştırmacısı Nazım İrfan Tanrıku, halk müziği sanatçısı Kubilay Dökmetaş âşıklara muammalar sormakta ve muammanın cevabı bulununcaya kadar program devam etmektedir. Bilhassa Konya Âşıklar Bayramı ile Atatürk Üniversitesinin düzenlemiş olduğu Geleneksel Âşıklar Şenliğinin muammalı atışma geleneğine katkısı büyük olmuştur. Muammalar ekseriyetle âşıklara akademisyenler tarafından yöneltilmektedir. Erzurum'da düzenlenen İkinci Geleneksel Âşıklar Şöleninde Metin Karadağ âşıklara şu muammayı hazırlamıştır:

Bir güneştir batmayan devranı var
 Körpe bağrında cümle alem yatar
 Kim isterse ta asumana boyatar
 Dileyene erdem, hem kemlik satar¹⁵²

Muammalı atışmaya İlhami Demir, Yaşar Reyhani, Nusret Toruni, Fuat Çerkezoğlu, Hüseyin Sümmanioğlu, Mevlüt İhsani, Kul Gazi, Nuri Merami, Ahmet Poyrazoğlu, Zülfikar Divani gibi âşıklar katılmış, bu muammanın tam doğru cevabı âşıklar tarafından verilememiştir. Muammanın cevabı üçüncü dizesinde yer alan kelimelerin baş harfleri yanyana getirildiğinde; (kim isterse ta asumana boyatar) doğru cevab olan (Kitab) ortaya çıkmaktadır. Kimi zamanda âşıklar muammaya doğru cevabı verememektedir.

¹⁵² **Köz Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Folklor Haber Dergisi, Mayıs 1980, C.1, S.4, s.103.

Ermeni asıllı Âşık İzani ile Çıldırılı Âşık Şenlik 1876-1878 Osmanlı-Rus Savaşları (93 Harbi) bitiminde Ruslara bırakılan Ardahan'da büyük bir kahvehanede buluşup atışirlar. Bir çok Osmanlı aşığıını yenip üne kavuşan ve dini kitapları iyi bilen İzani, Şenlik'e kahvehanenin tavanına bir mendil asar ve içindeki yazıyı bilmesini atışmalarında sorar. Üç gün süren sıkıntılı günlerin sonunda Âşık Şenlik mendildeki yazının ne olduğunu bilir. Uzunca atışmanın sonunda,Âşık Şenlik'in muamma'yı bildiği son bölümleri aktaralım:

İzani

Yığıldı ahbaplar,buraya geldi
Âşıklar saz çalıp,şad olup güldü
Fırıncı ustada bir manat galdı
Ara ki bulasan bi-çare Şenlik.

Şenlik

Seri sarhoş olan canından doyar
Gönül cuşa gelse yêk nefes dêyer
Fırıncı önüne bir lavaş goyar
Alıp savuşursan,Âşih İzani.

İzani

Muamma meydan da ara ki ara
Sen kimi aşığı çekerem dara

İslâm nedir,kerameti ne ola?
Ara ki bulasan bi-çare Şenlik.

Şenlik

Cevap dêyim cevabını gan barı
Sen naçarsan aşihların tembeli
Ermeni sarhoşu,Gürcü hanbalı
İnşallah bulmuşam Aşih İzani.

İzani

Mızraklı goşunum alınmaz galam
 Sen kimi aşığa vermezem selam
 Yıhacam binanı edecem talan
 Ara ki bulasan bi-çare Şenlik.

Şenlik

Muamman bulunsa galan alınır
 Askerlerin bölük bölük bölünür
 Evveli kaf sonu ya da bulunur
 İnşallah bulmuşam Aşih İzani.

İzani

Çıldır kazasında sen ehl-i ürfan
 Âşıklar ustadı bilersen erkan
 Ey aziz kardeşim ben sana mehman
 Yaradan yar olsun Baba Şenlik'e

Şenlik

Suval sordum,cevap verdim her vada
 Öyle hayal teftiş getirme ya da
 İmtihan deyileni edecem eda
 Arayıp bulmuşam Aşih İzani.

İzani

Yedi gündür burada eyledim karar
 Elbet hasım olan dengini arar
 Kesemden ziyade eyledim zarar
 Senden elli manat kesim isterim.

Şenlik

Sen söyledin tenzil eyledim nice
 Ağladı kadılar,müftüler,hoca
 Müsaade etmedin bize bir gece
 Gendime münasip hasım isterim.

İzani

Çıldır sancağı âlâdan âlâ
 İzani'ye hasım gelirsen böyle
 Eğer bilirisen ismini söyle
 Yaradan yar olsun Baba Şenlik'e.

Şenlik

Budur size gül Şenlik'in muradı
 Nuranı pirlirim rüyamda dedi
 "Kavhana Ocağı" ohunur adı
 Arayıp bulmuşam aşih İzani.¹⁵³

Yukarıda verilen muammalı atışma örneğinde Âşık İzani, Şenlik'e muammayı cevaplayana kadar bi-çare şeklinde ifade kullanmış, ama muammanın cevabını Şenlik çözünce, ona baba demiştir. Şenlik'te üç günün sonunda verdiği muammanın cevabı olan (Kahvana Ocağı)nı mahlasını tapşırıldığı dörtlüğünde cevabı rüyasında pirlerden aldığını söylemektedir. Bu âşıklık geleneğinde rüya motifi ve bade geleneğini doğrular nitelikte bir delildir.

¹⁵³ Salih Şahin, **Ozanlık Geleneği ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, s.74-77.

Ruhani – Deryami

Ruhani

Kulak ver sözüme Âşık Deryami

O nedir ki on dokuzdur hecesi

O nedir yazılmış sır defterine

O nedir ki ağlar güler nicesi

Deryami

Dinledim sözünü Âşık Ruhani

Bismillah'ın on dokuzdur hecesi

Kaderdir yazılmış sır defterine

O dünyadır ağlar güler nicesi

Ruhani

O nedir ki siyah beyaz iç içe

O nedir ki iki gelin dört peçe

O nedir ki yedi konak bir baca

O nedir ki her organın yücesi

Deryami

O gözlüdür ki siyah beyaz iç içe

Gözler gelin kapakları dört peçe

O kafadır yedi konak bir baca

O akıldır her organın yücesi

Ruhani

Âşık Ruhani'yim gör beni âşık

O nedir ki halden hale dolâşık

O nedir ki aleminen barışık

O nedir ki hocaların hocası

Deryami

Âşık Deryami'yim ben de bir âşık
 O gönüldür halden hale dolâşık
 O güneştir aleminen barışık
 O kitaptır hocaların hocası¹⁵⁴

Reyhani

Söylediğin bu muamma şanlı bir sultandır
 Menzili maksuda ermek o fahri zamandır
 Ülfeti alemde mevcut her olur olmazda var
 İsmi mimden zuhur eder cismi de cihandır

Cemal Hoca

Gözesi bunun nerede hangi tertibat için
 Ta ezelden bu yana rahmi kainat için
 Hizmet-i nirana değil gayret-i cennet için
 İsmi cismi şekli bunun kelamı burhandadır

Reyhani

Gözesi nur-ı mutlaktır rütbe-i şahlar ile
 Rahmine yoktur nihayet lutf-ı âşık ile
 Asi ümmet melceidir naz-ı girdi gar ile
 Kurtarır ümmeti dardan şanı her beyandır

Cemal Hoca

İlm-i hikmet deryasında yüzmese mümkün değil
 Gah zeminde gah semada gezmesi mümkün değil
 Cümle esrar katibidir yazmasa mümkün değil
 Yetmiş iki dili bilir sırrı bir lisandır

¹⁵⁴ Mehmet Kardeş, "Tortumlu Âşık Ruhani", **Türk Folklor Araştırmaları**, C.7, 1962, s.155.

Reyhani

Bu imlayı okuyanlar buldu Hak'tan rahatı
 On iki hicap içinde nur-ı pak-ı izzeti
 Saray-ı vahdet içinde şarab-ı hakikati
 Ayağından düştü toprak ol arş-ı rahmandadır

Cemal Hoca

Başı arştan yukarıdır ayağı nerde bunun
 Kimler gark oldu suyuna boyağı nerde bunun
 Kim getirdi kim götürdü durağı nerde bunun
 Cemal Hoca takdir eyler "hel'eta" Kur'an'dadır

Reyhani

Başı arştan yukarıdır kadem-i tahte's-sera
 Dört melek aldı suyunu rengini gülde ara
 Cibril getirdi Burak'ı vakıf-ı esrar ola
 Tabiri bu ah-ı aşkın sor Âşık Reyhan'dadır¹⁵⁵

Yaşar Demiroğlu- Selahattin Kazanoğlu Atışması**Demiroğlu**

Ortada mesele duruyor ağam
 Bakanlar görmemiş kör ne söyledi
 Muhammet Mustafa Hırada iken
 Cebrail geldi de bir ne söyledi

Kazanoğlu

Eğri bakan insan yanlış düşünür
 Kara maske giyip akı dediler

¹⁵⁵ Muhsin Koç, **Ölümünden Sonra Âşık Yaşar Reyhani**, Erzurum 2007, s.155.

Oİ Resulü davet etti Hiraya
Getirdi ayeti oku dediler

Demiroğlu

Ben rüyamda neler görmüşüm neler
Dünya gam kederi ciğerim deler
Yangınlara su taşıyor serçeler
İbrahim'i yakmadı nar ne söyledi

Kazanoğlu

Allah diyen düşermiki darlığa
Yeter ki özünü bağla Halığa
Tüm yanan odunlar döndü balığa
Sakın yakmayasın nara dediler

Demiroğlu

Demiroğlu bakmam ben sola sağa
Gücüm yetmez gidemedim uzağa
Musa elde asa çıkınca dağa
Hakka yönelince tur ne söyledi

Kazanoğlu

Kazanoğlu ermem her türlü sırta
Kula muradını Yaradan vere
İstedi Rabbinin nurunu göre
Kekeledi dura, dura söyledi

Âşık Müdami-Âşık Ummani Saraç

Müdami

Dinle sözlerimi canım Ümmani
Suyu zehir eden taştan haber ver

Nice kullar karşısında lal olur
Onun başı birdir şeşten haber ver

Ümmani

Dinledim sözlerin Baba Müdami
Göktaş zehir eder taştan al haber
Nice kullar karşısında lal olur
Allah bir şeş altı şeşten al haber

Müdami

Muhammet miraca vardığı zaman
Hakk'ın huzurunda durduğu zaman
Acaip garaib gördüğü zaman
Orada yediği aştan haber ver

Ümmani

Muhammet miraca vardığı zaman
Hakk'ın huzurunda durduğu zaman
Cennet cehennemi gördüğü zaman
Süt geldi süt içti aştan al haber

Müdami

Müdami'nin muamması çözüldü
Aşk elinden bu bağrımız ezildi
Gizli bir yazı var neye yazıldı
Hiç ölüm görmemiş baştan haber ver

Ümmani

Der Ümmani muammamız çözüldü
Aşk elinden öz bağrımız ezildi
Gizli yazı alnımıza yazıldı
Melekler ölmemiş baştan al haber

Âşık Ümmani Saraç, Âşık Müdami'nin muammalarını çözünce, bu kez Âşık Ümman öne düşer ve Âşık Müdami'ye muammasını sormaya başlar. Bakalım Müdami ne cevap verecek?

Ümmani

Cehennem kapısında bir minber
Söyle ayağından Baba Müdami
Neden yaratılmış bana haber ver
Söyle durağından Baba Müdami

Müdami

Minberin altıyüz bin ayağı var
Söyleyeyim sana canım Ümmani
Nardan yaratılmış durağı da nar
Söyleyeyim sana canım Ümmani

Ümmani

O minber üstüne kim idi durdu?
Kaç melektir onun yanına vardı?
Kim idi geldi de onları gördü?
Söyle menbaından Baba Müdami

Müdami

İsmi Maliktir i minberde durdu
Onsekiz melektir yanına vardı
Hazreti Muhammet onları gördü
Söyleyeyim sana canım Ümmani

Ümmani

Ümmani de aşka bandı cismini
Görmek zordur muammanın resmini

Söyle yedi cehennemini ismini
Anlat temelinden Baba Müdami

Müdami

Müdami'nin sözü olmuştur kaim
Allahımdan yardım umarım daim
Elza hütema sadir sakar cahim
Biri de hasiye canım Ummani¹⁵⁶

Âşık İlhamî'nin şeyhi ile yaptığı muammalı atışma:

Şeyh

Hoş ver cevabımı Baba Efendi
O kimdir iptida gülzera geldi
O nedir yok idi cismiyle cani
Hep ruhlardan evvel imkâne geldi

İlhamî

İlhami söyledi iş bu suali
Alimler bulurlar buna imkâni
O kimdir ki yere düşmedi gani
Melekler kasd ile almaya geldi

Şeyh

O hangi nurdur ki Muhammed nurundan ayrıldı
Çoğ hicabi kudurete sarıldı
Tecelli rahında kalıp yoğruldi
Şöhrette dünyaya bi tane geldi¹⁵⁷

¹⁵⁶ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.564-565.

¹⁵⁷ Necmettin Tozlu-Necdet Tozlu, **Âşık İlhami**, Van 1995, s.59-60.

Hicrâni-İlhamî

Hicranî

Semti kenar gezmeyelim İlhamî
 Gem atalım bir ummanın üstüne
 Bade derler her an aslını söyler
 Nuş olur dil her dihanın üstüne

İlhamî

Semti kenar gezme Âşık Hicranî
 Sefinem var çok seyranın üstüne
 Fincanı nurdandır badesi nardan
 Alev düşer içen kalpler üstüne

Hicranî

O nedir ki iradında kâr olmaz
 Çiçek açar ama lakin bar olmaz
 O nedür dadına itibar olmaz
 Konar gezer her çiçeğin üstünde

İlhamî

Kilisenin iradında kâr olmaz
 Kafirin kalbinde iman bar olmaz
 Zenburigarına¹⁵⁸ itibar olmaz
 Konar gezer her reyhanın üstüne

Hicranî

Nezaket bağında gördük üç çiçek
 Üçü birbirinden gayetten görçek

---

158 Zenburigar: Eşek arısı

İKisi pervane birisi köçek
Kasdederler bir şemanın üstüne

İlhamî

Nezaket bağıını bu kalbler görçek
Bunda teknil olur Hakk'a her dilek
Nefsi şum, pervane şeytandır köçek
Kasdederler bir imanın üstüne

Hicranî

Sana zahmet verdi geda Hicranî
Böyle gider âşıkların devrani
Eğer kafir olsun eğer İslâmî
O nedir farz olmuş her kulun üstüne

İlhamî

Müşkülüm halleder geda İlhamî
Gel yeterdir Hakk'ın lütfü ihsani
Eğer kafir olsun eğer İslâmi
Ölüm farzdır her bir canın üstüne¹⁵⁹

Veysel-Kul Ahmet

Veysel

O nedir ki canlı gezer doğurmaz
O nedir ki gönülde var elde yok
O nedir ki dili vardır çağırılmaz
O nedir ki deryada var gölde yok

---

¹⁵⁹ Tozlu, a.g.e., s.63-64.

Kul Ahmet

- O katıdır canlı gezer doğurmaz
- O sevdadır gönülde var elde yok
- O ölüdür dili vardır çağırılmaz
- O incidir deryada var dölde yok

Veysel

- O nedir ki yürü gider canı yok
- O nedir ki iman etme dini yok
- O nedir ki canlı gezer kanı yok
- O nedir ki yolcuda var yolda yok

Kul Ahmet

- O buluttur yürür gider canı yok
- O şeytandır iman etmez dini yok
- O filimdir canlı gezer kanı yok
- O lisandır yolcuda var yolda yok

Veysel

- VEYSEL der ki O nedir ki sözü yok
- O nedir ki yerde gezer izi yok
  - O nedir ki yokuşu yok düzü yok
  - O nedir ki arıda var balda yok

Kul Ahmet

- Kul Ahmed'im o hayvandır sözü yok
- O balıktır suda gezer izi yok
  - O yağmurdur yokuşu var düzü yok
  - O kanattır arıda var balda yok¹⁶⁰

---

¹⁶⁰ Doğan Kaya, **Âşık Veysel**, Sivas 2004, s. 325-326.

Azerbaycan Edebiyatından

Azafli-Molla Ehmed

Azafli

Dolanan gerdişdir ondörddür peri,
Yedisi göydedir, yedisi yeri,
Nuh'un deryasında çarhın dövvarı,
Onun yazısında yeddi ména var.

Molla Ehmed

Hansı ağaç bitdi cennet bağında?
Ne kemle yazıldı erşin sağında.
O nedir ki, olur baş ayağında?
Olan zamanından mene ver haber.

Azafli

Tub ağacı bitdi cennet bağında,
Kelmeyi şehadet erşin sağında.
Buzov uşag olur baş-ayağında,
Sağıb doğulanda özün bil ne var.

Molla Ehmed

O kimdir ki, durub cem cemin üste,
O kimdi, kimnene çekibdir beste?
O kimdir, deyirler hey yatır heste?
Ölüdür, diridir, onda ne sirr var?

Azafli

Yaradan durubdur cem cemin üste,
Şeytan âlem ile çekibdir beste,

Eli atdı Salsal'ı, hey yatır heste,
Kâh ölü kâh diri, onda bu sirr var.

Molla Ehmed

Dörd derviş bir guyuya atanda sengi,
İki ovçu ona atır hedengi
Altının altıya benzeyir rengi,
Ehmed deyer bunu eyle âşikâr.

Azafılı

Dörd fesil bir inlen etdikce cengi,
Ay ile gün ona atar hedengi.
Altı ayın altı aya benzeyir rengi,
Azafılı sözünü eyler âşikâr.¹⁶¹

Atışmalı Çözümlü Muamma Örneği:

Âşık muammada soruyu kendine sorup yine aynı dörtlükte sorunun cevabını kendi vermektedir.

Âşık Ümmani-Âşık İsmail Azeri

Ümmani

Adem halk olundu topraktan yerden
Anadan doğmadı geldi dünyaya
Şeytan halk olundu ateşten nardan
Anadan doğmadı geldi dünyaya

¹⁶¹ Ali Kafkasyalı, **Mikayıl Azafılı**, .., s.391-392.

Azeri

Ne hoş olur bu dünyanın havası
 Biter mi dünyanın şöhreti hası
 Salih Peygamberin yüklü devesi
 Anadan doğmadı geldi dünyaya

Ümmani

Âşıklar aşk ile eyliyor firak
 Giden ömürlerdir bizlerden irak
 Resül'ü miraca götüren Burak
 Anadan doğmadı geldi dünyaya

Azeri

İnsanlar gelişir gönül alçalır
 İyilik yaparsan dünya da kalır
 Dört kardeşin biri daim can kalır
 Anadan doğmadı geldi dünyaya

Ümmani

Ümmani söyledi Böyle bir sözü
 Silinmez alınına yazılan yazı
 Şit Peygamber aldı bir huri kızı
 Anadan doğmadı geldi dünyaya¹⁶²

E. Türkülü Hikâye-Hikâyeli Türkü Şeklinde Atışmalar

Hikâyeli türkü şeklindeki atışmalarda (Kerem ile Aslı, Âşık Garip ile Şah Senem, Asuman ile Zeycan) hikâyenin hacmi çok türküsü ise azdır. Türkülü hikâyede ise hikâyenin hacmi az, türküsü fazladır. Biz, bu bölümde

---

¹⁶² A.g.e., s. 587-588.

türkölü hikâyelerin tamamını hikâyeli türkülerin ise bazı atışmalarını almayı uygun gördük.

Âşıklık geleneği içersindeki türkölü hikâyeye şeklindeki atışmalar kendi başına bir türdür. Âşıklar ya başlarından geçen bir aşk hikâyesini ya da tarihi bir aşk hikâyesini veya buldukları ortamın içinde geçen aşk hikâyelerini destanlaştırarak türküyeye dökerler. Bu şekilde bir hikâyesi olan türkölü hikâyeye türü ortaya çıkar. Her türkölü hikâyede hikâyeye yön veren aşk kahramanları vardır. Aşık-maşuk tipindeki bu kahramanlar (Kerem-Aslı, Âşık Garip-Şahsenem, Asuman-Zeycan, Sümmani-Gülperi, Ali Cengaver-Gülnigar, Necip-Telli vb.) birbirlerine devamlı suretle soru cevap tarzında veya aşklarını ifade edecek muhtevada türküler söyleyip atışmaktadırlar. Âşık Garip-Şah Senem adlı hikâyeli türküde Âşık Garip, Şah Senem'e:

Âşık Garip

Dön beri, dön beri üzün göreyim
Al yanağına gurban olayım
Bir amanatım var yâr sana vereyim
Gidem yâr eylenem bekle gelmeyem

Şah Senem

Başına döndüğüm aman ay garip
Sensen benim derdime tabib
Layık mı meni munda bırakıp
Aman garip sağlığıyla gelesen

Âşık Garip

Yazılmış anlıma aşgın ezeli
Güz geçince bağlar döker gazeli
Men Rum diyarında senden güzeli
Saram yâr eylenem belki gelmeyem

Şah Senem

Garip bu sözler hakka yaramaz
 Sözünde durmayan da hiç yiğit olamaz
 Elde güzel çohtu sene yâr olmaz
 Aman Gerip sağlığıyla gelesen

Âşık Garip

Veren galsın gurbet elde batanı
 Hiç aramıllar gurbet elde iteni
 Gızıl gül yerine çalı tiken
 Saram yâr eylenem belki gelmeyem

Şah Senem

Ağacagız deyilem ancah utanam
 Hatırım hayam yohtu senlenen utanam
 Gıyamette eteğinlen tutanam
 Aman Gerip sağlığıyla gelesen¹⁶³

Âşık Garip, Şah Senem'in başlık parasını kazanmak için gurbete çıktığında yaptıkları atışmadır. Asuman ile Zeycan adlı halk hikâyesinde Zeycan, Asuman'ın gerçek âşık olup olmadığını öğrenmek için ona sorular sormuş ve cevaplarını almak suretiyle atışmışlardır:

Zeycan

Âşık isen ver sualim
 Senden bir cevap isterim
 Seni âşık kim eyledi
 Pirinden haber isterim

¹⁶³ Fikret Türkmen, **Âşık Garip Hikâyesi**, Ankara 1995, s.273-278.

Asuman

Dalmışam deryaya derin
Sana kurban olsun serim
Bana sual mi sorarsın
O kırklardır benim pirim

Zeycan

Sazım söyler perde perde
İmtihan olan bu yerde
Kırklar vatani ne yerde
Senden bir cevap isterim

Asuman

Seni gördüm nazarımda
Yusuf Kenân pazarında
Eğer kırklardan sorarsan
Gördüm şehid mezarında¹⁶⁴

Dini-tasavvufi biçimde olan bu soru ve cevaplar âşıkların kırklarla buluşup bade içtiklerinin de bir göstergesidir. Zeycan'ın dini-tasavvufi içerikli sorularına cevap veren Asuman, bu imtihanı kazanmıştır. Asuman ile Zeycan adlı hikâye Erzincan yöresinde yaşanmış ve hakkında başta Prof. Dr. Pakize Aytaç'ın "Asuman ile Zeycan Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma" olmak üzere bir çok bilimsel eser kaleme alınmıştır.

Ali Cengaver Ve Gülnigar'ın Türkülü Hikâyesi

Bir zamanlar Erzincan İliç yöresine yakın Fırat kenarında göçebe ailelerinden olduğu söylenen Ali Cengaver ile Gülnigar isminde iki sevdalı varmış. Biri Fırat'ın bir gecesinde, diğeri bir gecesinde sürü gütmekteymişler.

¹⁶⁴ Kaya Doğan-M. Sabri, **Halk Hikâyeleri**, İstanbul 2000, s.17-62.

Delikanlı kaytan bıyıklı, uzun boylu, asil soylu imiş. Güzeller güzeli, huri misali Gülnigar ise Ali Cengaver'i yakıp kavuruyormuş. Ne var ki azgın Fırat'ı geçemeyen iki sevgili, bu alev alev yanan sevdalarını karşıdan karşıya maniler, türküler söyleyerek anlatmaya çalışıyorlarmış. Bu sevdıyla kayalar inler, geyikler dinler, havadaki kuşlar bile dile gelirmiş. Öyle ki; yanık yanık öter feryat ederlermiş.

Bakalım bu iki yanık sevgili birbirlerine ne söylemişler:

Erkek

Şu karşıdan bakan huri misin sen?
Saçın yere değer peri misin sen?
Şahmeran sulbünden biri misin sen?
Bir haber beklerim, söyle Gülnigar.

Kız

Şu karşıdan el edersin görürem,
Aşkın ile erim erim erirem.
Bu canımı ister isen verirem,
Yandım ateşine Ali Cengaver.

Erkek

Kolumu uzatsam varmıyor sana,
Zalim Fırat aman vermiyor bana.
Yazım ne karaymış gülmüyor bana,
Bir haber beklerim söyle Gülnigar.

Kız

Uzat ki kollarını sevgini görem.
Şu Fırat'a inat murada erem.
Gece gündüz aşkın ile ah direm.
Yandım ateşine Ali Cengaver.

Erkek

Sen orada ben burada duramam,
 Ferhat olup Şu dağları yaramam.
 Gücüm yetmez suya köprü kuramam,
 Bir haber beklerim söyle Gülnigar.

Kız

Sen nasıl yiğitsin bana varamazsın,
 Fırat'ın üstüne köprü kurmazsın.
 Ferhat olup Şu dağları yarmazsın,
 Yandım ateşine Ali Cengaver.

Erkek

Bir kuş değilim ki sana varayım,
 Kanat çırpıp al yazmana konayım.
 Asam yok ki Şu Fırat'a vurayım.
 Bir haber beklerim söyle Gülnigar.

Kız

Bir hasretlik bizi dağdan aşırır,
 Gözüm yaşı Şu Fırat'ı taşırır.
 Korkarım ki kader bizi ayırır.
 Yandım ateşine Ali Cengaver.

Erkek

Dur gitme Gülnigar, ben de geleyim,
 Seni sevdiğimi ikrar edeyim,
 Sensiz Şu dünyayı daha neyleyim.
 Mahşere mi kaldı söyle Gülnigar

Kız

Gönlümün içini ateşler sardı,
 Yetiş tut elimden gözüm karardı.
 Son defa el salla Fırat kabardı,
 Elveda elveda Ali Cengaver.

Hikâyenin tamamında böyle karşılıklı atışmalar olurken çiftin aşkı ilahi bir aşka dönüşür. Fırat nehrinin kabardığını, sonunda bu iki genç sevgilinin feryatlar kopararak sulara gömüldüğünü ve bir daha haber alınamadığı söylenir.

Hikâyenin özünde şu gerçek vardır. Bu iki sevdalı sabahtan başlarlar akşama kadar karşı karşıya mani türkü söylerler. Sevdaları o kadar artar ki; sonunda Fırat'ın kenarında devam ederler ahu figana. Gönül aşkı, ilahi aşka dönüşünce Fırat bu feryada dayanamaz, kabarır ve iki sevgiliyi içine alır. Her ne kadar el ele tutuşsalar da sonunda kaybolur giderler.¹⁶⁵

Çoban İle Gülkız'ın Türkülü Hikâyesi

Hikâye Erzincan yöresinde meydana geldiği söylenir. Fırat kenarında mekan kurduğu sanılan, bir çoban delikanlı yine günlerden bir gün sürüsünü otlatmaya götürür. Eline aldığı kavalına yanık yanık üflemeye başlar. Öylesine yanık çalar ki, kayalara yankılanan bu ses sevda türküsü gibi duyanları duygulandırır, gönüllerde ateş olur kor olur. İşte bu yanık ses o civarda güzelliğiyle dillere destan Gülkız'ın kulağına bir ninni gibi akseder. Gülkız'ın yüreği parçalanır, sesin geldiği tarafa gider, sürüye yaklaşır. Çoban delikanlı, Gülkız'ı görünce akli başından gider. Bir anda kıza âşık olur, titrek adımlarıyla kızın yanına yaklaşır. Ey güzel nereden çıktın karşıma sen huri misin peri misin nerden söyle kimsin. Şu kavalım da sürülerim de senin olsun, yeter ki gönlünü bana ver deyince; Gülkız irkilir geri çekilir. Ey delikanlı benim adım Gülkız . benim gönlümü almak öyle kolay değildir. Benim bir şartım var bu şartımı yerine getirirsen sana o zaman yar

¹⁶⁵ Murtaza Yıldırım, **Şiirlerle Erzincan**, İstanbul 2005, s.116-117.

olurum. Çoban merakla nedir o şartın diye sorar. Gülkız madem beni sevdiğini söylüyorsun sevdiğini ispat etmek için, hiç el değmemiş bir petek bal isterim. Ancak o zaman aşkına ferman yazdırırsın ey yiğit. Asıl ismi bilinmeyen çoban işin zor olduğunu anlar kavalını eline alır, yine yanık yanık üflemeğe başlar. Ve karşılıklı atışırlar.

Bakalım ne demişler.

Çoban

Allah insan diye yaratmış beni,
Arı değilim ki sana bal verem.
Türlü hüner ile donatmış beni,
Arı değilim ki sana bal verem

Gülkız

Kaldır ellerini yüce mevlaya,
O iki ellerin sana bal olur.
Göster kerametin yüksel semaya,
Konuşan dillerin sana bal olur.

Çoban

Kanadım yok havalanıp uçayım,
Kovanım yok sırlarımı saçayım.
İste benden ş canımdan geçeyim.
Arı değilim ki sana bal verem.

Gülkız

Hacet kapısında hacetin dile,
Ne hacet dilersen gelsin gönüle,
Sıdk ile dokunsan kırmızı gle,
Dokunduğn gller sana gl olur.

Çoban

Kapıların cümlesine varayım,
 Yaratan aşkına yüzüm süreyim.
 Nasip ola muradıma ereyim,
 Arı değilim ki sana bal verem.

Gülkız

Nasip kesilmesin ümit kesilmez,
 Sabretmeyen muradına eremez.
 Ağlamayan çocuk meme ememez.
 Akar gözyaşların sana bal olur.

Çoban

Korkarım ki muradıma eremem,
 Arının sırrına akıl edemem.
 Bundan gayrı gül yüzünü göremem,
 Arı değilim ki sana bal verem.

Gülkız

Arı ismi azam duasını okuyor,
 Petek petek balı sırla dokuyor.
 İçerim ateş düştü yakıyor,
 Saçılan küllerim sana bal olur.

Gülkız'ın sözleri biter bitmez, çoban bir ah çeker. Öylesine bir ah çeker ki tepesinden dumanlar yükselir. Yüreği yarılırdı bir dala bal düşer. Gülkız'ın güğsünün üzerine son kez Gülkız'a bakar ve ruhunu teslim eder. Bunun üzerine Gülkız'a baldan ısırınca bütün vücudu bal olup çobanın üzerine akmaya başlar. Birbirlerine karışırlar. O günden sonra geriye bal oğlan ile bal kızın hikâyesi kalır.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ A.g.e., s.118-119.

Türkölü hikâye şeklindeki atışmaların içerisinde soru cevap şekline de rastlamaktayız:

Gül kız İle Gülali'nin Türkölü Hikâyesi

Çok eski zamanlarda Erzincan yöresinde yaşanmış bir hikâyedir. Gülali isminde bir çoban, Fırat kenarına yakın yerlerde, sürüsünü gütmekle meşgul olurmuş. Yanık yanık kavalına üfler kayalardan yankılanan ses çok uzaklara yayılmış. İşte günlerden birgün yine kavalını eline alır, karakoyunu vurmaya başlar. O yörede bir köyün dağ güzeller güzeli Gül kız'ın kulağına bu yanık ses bir acı ninni gibi akseder. Kavalın çalındığı tarafa doğru giden Gül kız, birden kendisini çoban Gülali'nin karşısında bulur. Önce irkilir içine bir ürperti düşer. Çoban Gülali de ansızın karşısına çıkan Gül kız'a sevdalanır. Akli başından gider. Sürülerin ve kavalın sana feda olsun yeter ki gönlünü bana ver der demesine ya Gül kız ey çoban Gülali benim adım Gül kız benim gönlümü almak öyle kolay değil. Bir şartım var öyle bir kaval çalasan ki havadaki kuşlar başımın etrafında uçsunlar. Sürülerin meleşerek etrafında dönsünler. Mekan tutsunlar. Eğer aramızı açar sana yol verirlerse elimi uzatır gönlümü sana veririm, yoksa Allah bilir ki sana teslim olmam deyince, çoban Gülali alır kavalını üflemeğe başlar. Öyle yanık çalar ki, havadaki kuşlar cıyak cıyak bağırsır da Gül kız'ın etrafında uçuşurlar. Sürüler acı acı meleşerek Gül kız'ın etrafında duvar oluşturur. Lakin bir türlü yol açılmaz. Çoban Gülali derin bir nefes alarak bir ah çeker ve karşılıklı deyişler başlar.

Gülali

Gönlümü serimden çalan şu güzel,
Yaratan aşkına gel de geleyim.
Beni türlü derde salan şu güzel
Yaratan aşkına gel de geleyim.

Gülkız

Kadir mevlam yazdı ise olurmuş,
 Gel desem ne çıkar gelme desem de.
 Kader de ne varsa gelip bulurmuş,
 Gel desem ne çıkar gelme desem de.

Gülali

Göklere ykseli figanım ahım,
 Kor ateşe döndü her bir cenahım.
 Gel de kavuştursun yüce penahım,
 Sevdiğim aşkına gel de geleyim.

Gülkız

Bakmaz mısın Adem şeytana kandı,
 Bilmez misin Kerem Aslı'ya yandı.
 Ferhat şirin için dağları yardı,
 Gel desem ne çıkar gelme desem de.

Gülali

Padişah elinden fermanı vermiş,
 Türlü türlü derde dermanı vermiş.
 Her kula bir güzel sultanı vermiş,
 Yaratan aşkına gel de geleyim.

Gülkız

Padişah görmedim ferman dinlemem,
 Tabip değilim ben derman veremem.
 Bağda yaşarım ben Sultan bilemem,
 Gel desem ne çıkar gelme desem de.

Gülali

Dilde kemik yoktur söyler sözünü,
 Utandırır sahibinin yüzünü.
 Sevdaya tutulan yakar özünü,
 Yaratan aşkına gel de geleyim.

Gülkız

Dil balık gibidir suda durur mu?
 Dalar deryalara yüze vurur mu?
 Sevdaya tutulan böyle olur mu?
 Gel desem ne çıkar gelme desem de.

Gülali

Bağlandı yolların açılmaz oldu,
 Kapandı köprüler geçilmez oldu.
 Ak ile karalar seçilmez oldu,
 Yaratan aşkına gel de geleyim.

Gülkız

Yiğit olan ere açılır yollar,
 Vakti erişince açılır güller.
 Ak ile karaya lal olur diller,
 Gel desem ne çıkar gelme desem de.

Gülali

Son sözünü ikrar eyle hal eyle,
 Arı gibi kırk çiçekten bal eyle.
 Bundan sonra gözlerini sel eyle,
 Yaratan aşkına gel de geleyim.

Gülkız

İnsanı gezdiren kendi aklıdır,
Yüreğimde binbir sırlar saklıdır.
Son sözüm ki ayrılığın vaktidir,
Gel desem ne çıkar gelme desem de.

Gülkız böyle söyleyip bitirince koyunlar meleşmeye, kuşlar kanat çırpmaya başlar. Dağlar taşlar uğdamaya başlar. Bir duman mıdır bir keramet midir bilinmez. O gün bugün sırra kadem basan bu aşıklardan geriye bu hikâye kalır.¹⁶⁷

Güloğlan İle Gülperi'nin Trkl Hikâyesi

Çok eski zamanlarda Erzincan Fırat tesi İç Anadolu efsanesi olarak bilinen Güloğlan adında bir delikanlı bir gün rüyasında Gülperi isminde dünyalar güzeli bir kıza aşık olur. Ona öylesine sevdalanır ki yüreği alev alev yanmaya başlar. Bu kıızı bulmak için evini terkeder, eline bir değnek beline azığını bağlar, ayaklarına arıklarını giyerek düşer yollara. şurası senin burası benim derken Fırat kenarında sürü gütmekte olan ve rüyasında gördüğü güzeller güzeli Gülperi karşısına çıkmaz mı? Delikanlının yüreği sarsılır, heyecandan ne diyeceğini bilemez.

Onun bu halini gören Gülperi bir anda neye uğradığını anlayamaz. Gzn delikanlıdan ayırmak ister ama nafile, onu da aşk ateşi yakmaya başlar.

Kendi kendine söylenmeye başlar. Benim de rüyamda gördüğüm yiğit bu olmasın der ve belli etmez etmemesine ya yerinde çakılır kalır. Güloğlan daha fazla dayanamaz derdini bir sazla söylemeye başlar. Görelim birbirlerine ne söylemişler.

---

¹⁶⁷ A.g.e., s.120-122.

Güloğlan

Rüyamda gördüğüm güzel sen misin?

Söyle güzel söyle Gülperi misin?

Sen bir huri misin, bir peri misin?

Söyle güzel söyle Gülperi misin?

Gülperi

Bilmem ki nereden çıktın karşıma,

Zehir mi katarsın tatlı aşıma.

Bir düş gördüm o da geldi başıma,

Adımı gizlerim demem Güloğlan

Güloğlan

Adımı gizledin, adımı bildin,

Sanki ok attın da bağrımı deldin.

Gönlüme su serptin teselli verdin,

Söyle güzel söyle Gülperi misin?

Gülperi

Kaç yıldır ki hasretini çekerim,

Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim.

Yüreğime sabır taşı dikerim,

Adımı gizlerim demem Güloğlan.

Güloğlan

Araya araya bulsam izini,

Doya doya seyredelim yüzünü

İkrar eyle bana en son sözünü,

Söyle güzel söyle Gülperi misin?

Gülperi

Ne diyeyim Allah muradın versin,
Dilerim sevenler muradına ersin.
Adım Gülperi'dir buyur Güloğlan
Dağlara taşlara duyur Güloğlan.

Hikâye böyle sonuçlanır. Tez varıp birbirlerini isterler. Düğün dernekler kurulur üç gün üç gece düğün yapar, muradlarına ererler.¹⁶⁸

Köylü Kızı İle Şehir Çocuğu'nun Türkülü Hikâyesi

Erzincan yöresinde geçtiği sanılan, bir köylü kızı ile şehirde yaşayan şımarık şehir çocuğu arasında geçen bir aşk öyküsüdür. İlk bakışta onun sade güzelliğine vurulan delikanlı, kıza sevdalanır, gönlü akar gider. Ne var ki derdini anlatacak kimse bulamaz. Biraz kıza yaklaşır, bir şeyler söylemek ister ama kız bundan çekinir. Aman oğlan der. Buralar şehere benzemez, etraftan bizi görürler, ne söyleyeceksen söyle, töremizi bozma. Delikanlı ise çok heyecanlıdır. Seni alıp şehre götürüp, hanım yapmak istiyorum deyince, kız bak yiğit, ben buraların taşına toprağına alışığım şehirde yapamam deyince delikanlı seni almadan buralardan gidemem der ve deyişe başlar:

Şehir çocuğu

Şu karşıdan bakan huri misin sen?
Yandım ateşine peri misin sen?
Telli Nigarlardan biri misin sen?
Gel gidelim köylü kızı şehire.

---

¹⁶⁸ A.g.e., s.123-124.

Köylü kızı

Ben güzelsem yiğit bundan sana ne?
 Huriden periden gülden bana ne?
 Seninki de sevgi değil bahane,
 Ben köylü kızımı gitmem şehire.

Şehir çocuğu

Kuşlar gibi kanatlanıp uçarım,
 Köylü kızı seni alıp kaçarım.
 Başından aşağı para saçarım,
 Gel gidelim köylü kızı şehire.

Köylü kızı

Al yazma bağlarım başım açamam,
 Töremizde yoktur asla kaçamam.
 Ekmek parasını yere saçamam,
 Ben köylü kızımı gitmem şehire.

Şehir çocuğu

Tarla da bahçede eziliyorsun,
 Avare avare geziniyorsun.
 Kelik gibi bana süzölüyorsun,
 Gel gidelim köylü kızı şehire.

Köylü kızı

Çalışmak huyumdur boşa duramam,
 Yabancısin yiğit sana varamam.
 Bu huzuru belki sende bulamam,
 Ben köylü kızımı gitmem şehire.

Şehir çocuğu

Seni konağımda hanım ederim,
 Diline katlanır nazını çekerim.
 Telefon ederim Çekerim derim,
 Gel gidelim köylü kızı Şehire.

Köylü kızı

Konağında yönlerimi içemem,
 Yüksek topuk ayakkabı giyemem.
 Canoya alışkınım canım diyemem,
 Ben köylü kızımı gitmem Şehire.

Şehir çocuğu

Son sözünü ikrar eyle bileyim,
 Başını salla da dğr geleyim.
 l de de yollarında leyim,
 Gel gidelim köylü kızı Şehre.

Köylü kızı

Bir köylü kızımı gelemem oğlan,
 Şehir hayatını bilemem oğlan.
 Dudağıma boya sremem oğlan,
 Ben köylü kızımı gitmem Şehire.

Sonunda birbirlerini ikna edemeyen köylü kızı ile Şehir çocuğu çaresiz kalır. Köylü köyüne Őehirli Őehrine döner. Hikyede burada son bulur.¹⁶⁹

---

¹⁶⁹ A.g.e., s.128-129.

F. Lebdeğmez (Dudak Değmez) Şeklinde Atışmalar

Âşıklar şiir söylerken ya da irticalen atışırken “b, f, m, p, v” harflerinden herhangi birini kullanmadan dudakdeğmez atışmayı tamamlamaları gerekmektedir. Zira bu harflerden herhangi birinin kullanımı âşıkların mağlup olduğunun göstergesidir. Böylece âşık atışmadan çekilir. Dudakdeğmez atışmanın diğer bir adı da dudağın Farsçadaki karşılığı olan lebdeğmezdir. Atışmaları şekil bakımından incelediğimizde en zor atışma bölümünün dudakdeğmez atışma olduğunu müşahede etmekteyiz. Bu harflerin herhangi birini atışmada hiç kullanmadan tamamlamak atışmacının ustalığının ve sanattaki maharetinin karinesidir. Dudakdeğmez biçiminde atışma yapan âşıklar iki binli yılların başına kadar dudakları arasına iğne koymakta, bu harfler kullanıldığında iğne dudaklara batmakta ve kanamaktadır. Bugün ise dudakların arasına kanamayı ve acıyı engellemek amacıyla kürdan kullanımı tercih edilmektedir. Böylece, dudakdeğmez harflerini kullanan âşıklar daha çabuk tespit edilmektedir. Yazılı kaynaklardan ve derlediğimiz âşık metinlerinde dudakdeğmez atışmalarına çok az rastlamaktayız. Bu sonuç yukarıda da belirttiğimiz gibi bu atışma biçiminin zor olduğu yargısına bizi götürmektedir. Ekseriyetle bu atışmalar hecenin sekizli ölçüsüyle yapılmaktadır. Aynı zamanda yaptığımız tespitler bize dudakdeğmez atışmanın en başarılı örneklerinin Erzurumlu âşıklar tarafından icra edildiği kanısını uyandırmaktadır.

Nazım İrfan Tanrıkulu, 25.10.1994 tarihinde kendi evinde Âşık Mustafa Temel Ruhanî ve Âşık Nusret Torunî ile yaptığı atışmada dudakdeğmez ayağını açar:

“ Tanrıkulu

Aşka düştü öz haline

Azar azar ağlar gönül

Çaresizdir öz derdini

Yazar yazar ağlar gönül.

Tanrıkulu “bu bir dudakdeğmez” diyerek âşıklara dikkatli olmalarını hatırlatıyordu.”b, m, p, f ve v harflerini kullanmadan atışın” demek istiyordu. İrticalen dudak değmez atışmasını Erzurumlu olup da bu seviyedeki âşıklar kolayca yapmalıydı. Tanrıkulu bu türdeki becerilerini de denemek istedi.

Ruhani

Hayatta kendi haline
Kızar kızar ağlar gönül
Dalar aşkın denizine
Yüzer yüzer ağlar gönül

Toruni

Dalda şekil nakışları
Sezer sezer ağlar gönül
Anda doğan ışıkları
Sızar sızar ağlar gönül

Tanrıkulu

Kan ağlarken yıllar olur
Dertli dertli eller olur
Gözde akan seller olur
Süzer süzer ağlar gönül.

Ruhani

Derer aşkın çiçeğini
Yazar işin gerçeğini
Gelir kendi hendeğini
Kazar kazar ağlar gönül

Toruni

Çiçeksiz yaşarken iğde
Gidenin arzusu nede

Hoca derdini kâğıda
Yazar yazar ağlar gönül.

Tanrıkulu

Tanrıkulu söyler zarı
Dolanır gider diyarı
İçindeki gizli sırrı
Çözer çözer ağlar gönül.

Ruhani

Ruhani aşkın haline
Halleder kalan kalına
İnciler aşkın teline
Dizer dizer ağlar gönül.

Toruni

Toruni dur yaş üstüne
Hilâl çekti kaş üstüne
Taşı koyar taş üstüne
Dizer dizer ağlar gönül.

Âşıklar dudaklarını değıdirmeden seri olarak atışırlar. Dudakdeğmez denmeseydi, kimse belki anlamayacaktı. Normal hızda atışma olmuştur.”¹⁷⁰

Âşık Mustafa Karakaş, Âşık Yaşar Demiroğlu Atışması

Karakaş

Aşığın gönlünde yatan
Yâr içinde yâr gizlidir
Hasrettir sılaya iten
Zar içinde zar gizlidir

¹⁷⁰ Nazım İrfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s.386-387.

Demiroğlu

Ne aldıysan Hak yolunda
 Kâr içinde kâr gizlidir
 Çiçek açar gül dalında
 Har içinde har gizlidir

Karakaş

Dünyadan göçecek olsan
 Gülleri seçecek olsan
 Hak yolun açacak olsan
 Ar içinde ar gizlidir

Demiroğlu

Haktır hakikatte duran
 Dostun yarasını saran
 Işık oldu yüce Kuran
 Sır içinde sır gizlidir

Karakaş

Karakaş kaderin yazan
 Gider gençlik olur hazan
 İki dünyanı da kazan
 Nar içinde nar gizlidir

Demiroğlu

Yaşar güllerin solacak
 İki gözün yaş dolacak
 Azrail seni soracak
 Yer içinde yer gizlidir.¹⁷¹

---

¹⁷¹ **Oğuzhan Aydın Arşivi**, 17.01.2009 tarihli Etimesgut Kent Konseyi'nde icra edilen Âşıklar Şöleni Programından alınmıştır.

Âşık Hikmet Arifi Ataman-Âşık Ali Dadaşoğlu

Arifi

Ey arkadaş yâr karşına gelince
Kendi gözleriyle gör yarasını
Onun aşkı seni derde salınca
Gerçekten anlarsın yâr yarasını

Dadaşoğlu

Derde düşünlerin haline yazık
Yetiş, ilaç ile sar yarasını
Eğer dostun sana atarsa kazık
Ne acı ne yaklaş sor yarasını

Arifi

Senin için nara kendini yaksa
Yarınına doğru yanan ışıkta
Eğer o sana gerçek âşıkta
Getir kendi yüzün sür yarasını

Dadaşoğlu

Yâra derin olsa dertli neylesin
Dostta yarenine halin söylesin
Yaradan, derdine ilaç eylesin
Atarsa içinden kir yarasını

Arifi

Herkes kararınca olsa karınca
Gönlümün içine aşkı girince
Aşk-ı ilahiye tezden erince
Dışarıya döker sır yarasını

Dadaşoğlu

Coşkun coşkun sular akarken çağlar
 İniler dereler seslenir dağlar
 Ali Dadaşoğlu derdine ağlar
 Açarsa dostuna her yarasını¹⁷²

G. Güzelleme Şeklinde Atışmalar

Güzelleme; övme, bezeme, hoşlama anlamına gelip, doğa güzelliklerini dile getirmek, tabiat sevgisini haykırmak, sevgiliyi, sevgilinin güzelliğini, özelliklerini anlatmak; at, silah ve benzeri şeyleri vurgulamak maksadıyla istimal edilir. Âşıklar atışmalarında güzelleme biçimine de başvurmuşlardır. Kâh güzeli görerek, kâh bahar mevsiminin gönlüne gark ettiği hissiyatı dile getirerek söylemiş, ve aynı hissiyat ile mücehhez olan diğer âşıklarla atışmışlardır. Eminoğlu ve Zamani atışmasında iki âşık, sevgilinin özelliklerini güzelleme biçiminde dile getirmişlerdir:

Eminoğlu

Kemer bele küpe kulağa uygun
 Kolunda iki galgal olur güzel
 Seyrettim cemalin baygınım baygın
 Gerdanında üç beş gal olur güzel

Zamani

Küçük yaşta poyraz gibi esince
 Sırasına mavi boncuk asınca
 On dört on beşine ayak basınca
 Boyu uzar selvi dal olur güzel

¹⁷² Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.578-579.

Güzelleme biçiminde atışmalar ekseriyetle bayan dinleyicilerin hoşuna gittiği için âşıklar elektronik ortamda ya da bayanların hazır bulunduğu mekanlarda bu türü işlemektedirler. Dinleyici kitlesinin durumu, âşıkların atışma türünü belirlemede önemli bir faktördür. Bu atışmalar daha çok hecenin on birli ölçüsüyle yapılmaktadır.

Âşık Ebubekir Zamani-Âşık Sıtkı Eminoğlu

Zamani

Nice yıldır hasretini çekerim
Bu kervan bu yolun içinde idi
Avcı vurmuş yaralamış eşini
Bu ördek bu gölün içinde idi

Eminoğlu

Leyla için gurbet eli dolaşmış
Bu mecnun bu çölün içinde idi
Hikmetinden sual olmaz Mevlanın
Bu çiçek bu balın içinde idi

Zamani

Zengin almış kervanını yürütmüş
Fakirin dağını duman bürütmüş
Sam vurmuşta yaprağını kurutmuş
Bu yaprak bu dalın içinde idi

Eminoğlu

Arif olan insan zerreyi görür
İlkbaharda karlar su olur yürür
Tatlı dil yılanı ininden çıkarır
Bu güzellik bu dilin içinde idi

Zamani

Der âşık Zamani nedir bu gamlar
 Bu noksanlık bu yarayı tamamlar
 Kandilin içinde yanan şamdanlar
 Bu yeşil bu alın içinde idi

Eminoğlu

Eminoğlu yapma olursun pişman
 Cahil yoldaş olsa onnan dolaşmam
 Kardeş kardeşine olur mu düşman
 Bu fitne bu felin içinde idi¹⁷³

Âşık Ebubekir Zamani-Âşık Sıtkı Eminoğlu**Zamani**

Gelinse duvağı takın başına
 Alın allayın al olur güzel
 Âşık oldum kirpiğine kaşına
 Ağzında lisani bal olur güzel

Eminoğlu

Kemer bele küpe kulağa uygun
 Kolunda iki galgal olur güzel
 Seyrettim cemalin baygınım baygın
 Gardanında üç beş gal olur güzel

Zamani

Küçük yaşta poyraz gibi esince
 Sırasına mavi boncuk asınca

¹⁷³ Oğuzhan Aydın Arşivi, 15.01.2003 Erzurum Âşıklar Kahvehanesinde yapılan atışma.

On dört on beşine ayak basınca
Boyu uzar selvi dal olur güzel

Eminoğlu

Sevda onu gömer kedere yasa
Sevdiğine varmak ondaki tasa
Yetiştiren ehli bağban olursa
Diken arasında gül olur güzel

Zamani

Zamani arzusun bulmadı ise
Burçlarında gonca olmadı ise
Sevdiğinden heber almadı ise
O zamanda küser el olur güzel

Eminoğlu

Der ki Eminoğlu kıssadan hisse
Naz eyler vefasız istesen buse
Sevdiğini bir tenhada rastlasa
Söylemez dili lâl olur güzel

II. MUHTEVALARINA GÖRE ATIŞMALAR

A. Aşk- Sevda Konulu Atışmalar

Âşıklar geçmişten günümüze sevdalarını gönülden seslendirmiştir. Ferhat olup Aslı için dağlar delmiş, Mecnun olup Leyla için dağa taş düşmüş, Âşık Garip olmuş, Şah Senem için diyar diyar dolaşmış, Sümmani olup Gülperi'ye ömür boyu kavuşmayı beklemiş, Reyhani olmuş, ölene kadar sevdiğinden haber beklemiştir. Âşıklar sevdiklerinin kendilerini deliye,

serseriye çevirdiklerini, İhsani-Ruhani-Çırağı atışmasında Âşık Nuri Çırağı şu şekilde belirtmiştir:

Senin aşkın etmiş beni serseri
Yıllarca dolandı ileri geri
Sandım ki karşımda sihirli peri
Sandı kalbim ısınmıyor sevdiğim

Âşık Ruhani sevdiğinin güzelliğini tasvir eden bir atışmasında sevdiğine şöyle seslenir:

Âşık oldum nedir benim bildiğim
Karışıktır ağladığım güldüğüm
Zülüfleri deste deste sevdiğim
Tomur tomur olmuş ter üzerinde

Âşık Mustafa Aydın Âşık Nuri Çırağı ile yaptığı bir atışmada hasta olduğunu sevdiğinin yanına gelip hastalığına şifa olmasını istemektedir:

Demedim ki düşman gülsün
Açılan gül benzim solsun
Nazlı yarım gelip silsin
Ter altında üşüyorum

Âşıklar sevdiklerinden ayrı oldukları vakitte kendilerini hasta ve yasta kabul ederler. Âşık Nuri Çırağı bir atışma dörtlüğünde bu duyguları dile getirir:

Bir türlü eğlenmez yastadır gönlüm
Gelecek yar diye sestedir gönlüm
Seni görmeyeli hastadır gönlüm
Niye vermiyordun nar başkasına

Aşk ve sevda konulu atışmalarda tarihi aşk hikâyelerine yapılan göndermelere de rastlayabilmekteyiz:

Çırağı

Gün buluta girdi hava karardı
Hayatım yaprağı soldu sarardı
Ferhat Şirin için dağları yardı
Ellerinde bir sur vardır bilinmez

İhsani

Emrah'da dolandı dizin döverek
Garip Senemine varması gerek
Mecnun dağ başında Leyla diyerek
Çöllerinde bir sır vardır bilinmez

Çırağı

Aklı olan yola gelir uslanır
Eşrefoğlu kayalara yaslanır
Yanar Kerem Aslı diye seslenir
Küllerinde bir sır vardır bilinmez

Yine bir başka atışma dörtlüğünde Şeref Taşlıova, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin adlı tarihi aşk hikâyelerine göndermeler yapmıştır:

Taşlıova

Ferhat öldü Şirin etti intihar
Söz vermişti sevgisinden caymadı
Aslı Kerem için etmedi karar
Haçperestti ona boyun eymedi

Âşıklar sevdiklerini güzel bir ceylana, kendilerini de o ceylana kavuşmak için peşi sıra koşan avcıya benzetmektedirler. Âşık Burhani bir atışma dörtlüğünde:

O yar avcı oldu ben ise ceylan
 Çağırdı ardından kandım da gittim
 Son pişmanlık asla fayda vermiyor
 Aşkın ateşine yandım da gittim

Aşk sevda konulu atışmalarda yazılışları aynı fakat anlamları farklı aşk sevda içerikli cinaslara da rastlamaktayız. İlhami Demir, Elvani, Çobanoğlu, Taşlıova atışmasında İlhami Demir:

Talip oldum bir alime sine ben
 O yar dedi kafese sen sine ben
 Diz çöktüm yürüdüm sine sine ben
 Yan o yarı güldüreydim gideydim

Elvani

Deryada gemiler daldı yüz oldu
 Ben kaç sevdim kirpik oldu yüz oldu
 Gel ey yarım elli derdim yüz oldu
 Döne yarı güldüreydim güleydim

Âşıklar atışmalarında sevgilinin nazlı olduğuna dem vurmaktadırlar.

Taşlıova

Âşıkı güldürmez bu çark-ı felek
 İçimde ah vardır gönlümde dilek
 Sevdiğime yaptım sırmalı yelek
 Naz eyledi doya doya giymedi

Âşıklar sevdiklerine sadıklardır. Gözleri sevdiklerinden başka kimseyi görmez. Mecnun Leyla'nın aşkından dağlara taşlara düşmüş, kendisini toplumdan soyutlamıştır. Bunun üzerine Mecnun'un ailesi yavrum gel bu sevdadan vazgeç. Sana kimi dersen onu alalım deyince Mecnun ailesine şu cevabı vermiştir:

Ana, ata hep hikâye!
İlla Leyla, illa Leyla¹⁷⁴

Âşık Garip ise Şah Senem'in başlık parasını kazanmak amacıyla Halep'e gitmiş yedi sene saz çalıp türkü söylemiştir. Âşık Şeref Taşlıova bir atışma dörtlüğünde sevdiğine sadakatının ne kadar güçlü olduğunu anlatmaktadır:

Şeref der ki başkasını niderim
İstediğin can ise borcun öderim
Vallahi billahi yemin ederim
Senden başka elim ele değmedi

Çobanoğlu-Taşlıova

Çobanoğlu

Gönülün bağında bir bar besledim
Sana göndermişim gül yarım yarım
Ben de söylediğin derde düşmüşem
Gel de bu üstüme gül yarım yarım

Taşlıova

Siyah saçta beyaz teller açıldı
Baktım ki döküldü tel yarım yarım

¹⁷⁴ İskender Pala, **Leyla ile Mecnun**, İstanbul 1998, s.29.

Bende söylediğim derde düşmüşem
Gel de bu üstüme gül yarim yarim

Çobanoğlu

Feryat edip bu sinemi dağlama
El al geydi sen gareler bağlama
Bu dünyada gece gündüz ağlama
Biraz da yüzüme gül yarim yarim

Taşlıova

Dünyamız hancıdır insan da yolcu
Çalış bu dünyada olma yabancı
Sabah yeli olsun sana haberci
Sesinle dönersen tel yarim yarim

Çobanoğlu

Bu derdimi alem bildikten sonra
Düşmanım üstüme güldükten sonra
Dertli Çobanoğlu öldükten sonra
Getir mezarıma gül yârim yârim

Taşlıova

Şeref der ki hasret kaldım amandır
Yollar yokuş,yüce dağlar dumandır
Ateşinden için yanar ,kenandır
Sevdanla seslenir tel yarim yarim¹⁷⁵

¹⁷⁵ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.592.

Çırağı-İhsani-Ruhani

Çırağı

Bu aşkın dikenli yolundan geri
Döndü kalbim ısınmıyor sevdiğim
Bir zaman oturduk dağın başında
Dondu kalbim ısınmıyor sevdiğim

İhsani

Küçük yaştan seni sevdim, bakmadın
Döndü kalbim ısınmıyor sevdiğim
Ben bir ateş idim sen de ruzigâr
Söndü kalbim ısınmıyor sevdiğim

Ruhani

Bir sevgi mendili yadeller bana
Sundu kalbim ısınmıyor sevdiğim
Terk etti ceylanı, döndü arslana
Bindi kalbim ısınmıyor sevdiğim

Çırağı

Senin aşkın etmiş beni serseri
Yıllarca dolandı ileri geri
Sandım ki karşımda sihirli peri
Sandı kalbim ısınmıyor sevdiğim

Ruhani

Feryad ile geçer aşğın günü
Göklere dayanır feryadı, ünü
Gönlüm senden geçti, bir başkasını
Andı kalbim ısınmıyor sevdiğim

Ruhani

Feryad ile geçer aşğın günü
 Göklere dayanır feryadı, ünü
 Gönlüm senden geçti, bir başkasını
 Andı kalbim ısınmıyor sevdiğim

Çırağı

Nuri Çırağı'nin bak bir yüzüne
 Gidiyorsun ama kimin izine
 Anladım, aldandım iki gözüne
 Kandı kalbim ısınmıyor sevdiğim

İhsani

Mevlüt İhsani'nin bakın yasına
 Kimse de gelmiyor daha sesine
 Senden başkasının arabasına
 Bindi kalbim ısınmıyor sevdiğim

Ruhani

Ruhani kül oldun sen yana yana
 İş böyle giderse sonumuz fena
 Gönül senden geçti bir başkasına
 Döndü kalbim ısınmıyor sevdiğim¹⁷⁶

Tanrıkulu- Toruni- Ruhani**Tanrıkulu**

Ben bir karlı dağım sen Ferhat gibi
 Al da külüngünü yar da geç gönül

¹⁷⁶ Dilaver Düzgün, **Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s.230-232.

Bir ıssızda kalmış garip bir kuldum
Ara sıra halim sor da geç gönül

Toruni

Sana benim şöyle diyeceğim var
Beş dakika yanında sor da geç gönül
Gönülden bir name yazdım varmıyor
Gel de satırları ser de geç gönül

Ruhani

Sana bir gül lazım bir de bir çiçek
Gönül bahçesinden derde geç gönül
Telaşlıdır sinem dertlidir yürek
Getir şifasını sar da geç gönül

Tanrıkulu

Dertlerimi gözyaşımınla yazarım
Aşkın meydanında satmaz pazarım
Bir sevda yüzünden ıssız mezarım
Bir Fatih oku da geç gönül

Toruni

Seven sevdiğine düşünmez bile
Ne yana gitse de sevdiği bile
Gönül dergâhını vur da şakala
Ciğerim ikiye yar da geç gönül

Ruhani

Bir gün gelir bu ömrümün hitamı
Hele derin dinle sözümün tamı
Oku ihlasları oku elhemi
Sevabını bana sor da geç gönül

Tanrıkulu

Tanrıkulu gözden döker selleri
 Bir vefasız için geçer çölleri
 Arar isen bahçeleri gülleri
 Benim yücelerim kar da geç gönül

Toruni

Toruni'yim böyle düştü şanıma
 Bütün fırgatınan düşer kanıma
 Günde birkaç kere uğra yanıma
 Tabir et rüyamı yar da geç gönül

Ruhani

Ruhani'yim düştüm dumana toza
 Neden ise yolum düşmedi düze
 Sardım yaram çıktı doksan dokuza
 Bir daha neşteri vur da geç gönül¹⁷⁷

Toruni- Ruhani-Tanrıkulu**Toruni**

Vücudum bir çınar ağacı gibi
 Çiçeği göstermiş nar üzerinde
 Gaye dağlarına duman bürümüş
 Artık kervan geçmez kar üzerinde.

Ruhani

Çınarda nar olmaz narda nar olur
 Meyve ağacının bar üzerinde

¹⁷⁷ Nazım İrfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s.369-370

Âşıklar da feryat olur zar olur
Feryadım figanım zor üzerinde.

Tanrıkulu

Bu gönlümü kötülükten sakladım
Kaldırdım benliği ar üzerinde
Âlem fani dünya fani ben ani
Nice insan geçti yer üzerinde.

Toruni

Garip yolcu yol üstünde ağlıyor
Derya gibi gözyaşları çağlıyor
Dedim huri karaları bağlıyor
Matem gelmiş çökmüş yar üzerinde

Ruhani

Âşık oldum nedir benim bildiğim
Karışıktır ağladım güldüğüm
Zülüfleri deste deste sevdiğim
Tomur tomur olmuş ter üzerinde

Tanrıkulu

Sorma sevda çeken her yürek yanmaz
Nice gönül gaflettedir uyanmaz
Gönül vardır sıcaklığa dayanmaz
Gönül vardır durur nar üzerinde.

Toruni

Toruni'yim düştüm dermana deme
Onun için ruhta yaşarım name
Ağlıyorum dinle beni kınama
Aç da ciğerim gör kor üzerinde.

Ruhani

Âşıktır Ruhani bir figandadır
 Hasretin ateşi yanar candadır
 Ebayı ecdadım kabristandadır
 Git de bir fatiha ver üzerinde.

Tanrıkulu

Tanrıkulu namuslandık arlandık
 İman ile kötülüğe sırlandık
 Biz inandık Yaradan'dan nurlandık
 Bu gönül durur mu kir üzerinde.¹⁷⁸

Nuri Çırağı – Murat Çobanoğlu**N.Çırağı**

Nasibimdir diye elim uzattım
 Uzattı badeyi pir başkasına
 Seni sevdiğimi sana söyledi
 Vallahi vermedim sır başkasına

M.Çobanoğlu

Babaların sözü bize nasihat
 Bilmediğin sözü sor başkasına
 Sevgide sadakat olmazsa eğer
 Muhabbet eder mi yar başkasına

N.Çırağı

Söyle be güzelim derdini söyle
 Gönlüm sana yayla gel gönlün eyle

---

¹⁷⁸ Tanrıkulu, a.g.e., s.380-381.

Gözyaşın ilaç et yaramı eyle
Demedim ki götür sar başkasına

M.Çobanoğlu

Düşme bu dünyanın gam merağına
Bir günde düşersin dert toprağına
Bir dostun gelirse kalk ayağına
Hizmet ile göster yer başkasına

N.Çırağı

Bir türlü eylemez yastadır gönlüm
Gelecek yar diye sestedir gönlüm
Seni görmeyeli hastadır gönlüm
Niye vermiyorsun nar başkasına

M.Çobanoğlu

Nefsine uyarsın bela var iken
Gezdiğin bu alem dünya var iken
Bizleri yaratan Mevla var iken
Neden eğiyorsun ser başkasına

N.Çırağı

Nuri Çırağı'nin ne idi vadi
Yarada mı kalacaktı muradı
Ben avcıydım avım beni avladı
Vallahi muradım tor başkasına

M.Çobanoğlu

Çobanoğlu der ki özlenir yaran
Sevgi kanatları ile bilinir daran

Eğer vücudunda yoksa yaran
Götür merhemini sür başkasına¹⁷⁹

Nuri Çırağı – Mevlüt İhsani

Çırağı

Nedir âşıkların arzu isteği
Dillerinde bir sır vardır bilinmez
Bu sazi kendine vasıta etmiş
Tellerinde bir sır vardır bilinmez

İhsani

Canan ülkesinden yar diyarından
Yellerinde bir sır vardır bilinmez
Bülbül feryat eder arzusu nedir
Güllerinde bir sır vardır bilinmez

Çırağı

Gün buluta girdi hava karardı
Hayatım yaprağı soldu sarardı
Ferhat Şirin için dağları yardı
Ellerinde bir sır vardır bilinmez

İhsani

Emrah'da dolandı dizin döverek
Garip Senemine varması gerek
Mecnun dağ başında Leyla diyerek
Çöllerinde bir sır vardır bilinmez

¹⁷⁹ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.93-94.

Çırağı

Aklı olan yola gelir uslanır
 Eşrefoğlu kayalara yaslanır
 Yanar Kerem Aslı diye seslenir
 Küllerinde bir sır vardır bilinmez

İhsani

Âşık maşukunu sarmış kollamış
 Rüzgar ile mektubunu yollamış
 Üzerini gözyaşıyla pullamış
 Pullarında bir sır vardır bilinmez

Çırağı

Nedir âşıkların elindeki varı
 Çırağı solmakta çiçek dalları
 Kovansız petekte bilinmez arı
 Ballarında bir sır vardır bilinmez

İhsani

Âşıklar dünyada yaşamaz hanlar
 Mevlüt İhsani'de çoktur çıbanlar
 Gönlümde bahar yok uçtu şahanlar
 Yollarında bir sır vardır bilinmez¹⁸⁰

Yaşar Demiroğlu- Selahattin Kazanoğlu- Burhan Değer

Demiroğlu

Yalvardı yakardı geri dön diye
 Ben ona sırtımı döndüm de gittim

---

¹⁸⁰ Adıgüzel, a.g.e., s.99-100.

Sevdamızı alıp aşk mezarına
Yumadan kefensiz gömdüm de gittim

Kazanoğlu

Küçük yaşta düştüm aşk ocağına
Hasretin atına bindim de gittim
Yaz ayında karlar yağdı bağıma
Gönül tepesinden indim de gittim

Burhani

O yar avcı oldu ben ise ceylan
Çağırdı ardından kandım da gittim
Son pişmanlık asla fayda vermiyor
Aşkın ateşine yandım da gittim

Demiroğlu

Biz ayırıyoruz amma aşkımız diri
Koptu uzaklaştı sevgi zinciri
Sevda ocağına bir tas zehiri
Ben kendi kendime sundum da gittim

Kazanoğlu

Yaşım elli nedense gün görmedim
Bir gün olsun muradıma ermedim
Mutluluğun meclisine girmedim
Ağlaya ağlaya sindim de gittim

Burhani

Kurban olsun bu can Hakkın yoluna
Hak bakıyor kardeş senin diline
Mevla'm çağırıyor beni yanına
Olanca günahım gömdüm de gittim

Demiroğlu

Demiroğlu kurban olsam diline
 Acep daha gelirmiyim iline
 Geri dönüp bakıversen halime
 Dedi ya gözlerim yumdum da gittim

Kazanoğlu

Kazanoğlu tamamladım çağımı
 Çekmedim sinemden dert bıçağımı
 Bülbül gibi kayıp ettim bağımı
 Bir kuru çalıya kondum da gittim

Burhani

Âşık Burhaniyim etmem temaşa
 Açtım gözüm ile baktım güneşe
 Mevla'm beni attı yaktı ateşe
 Affeder günahı umdum da gittim¹⁸¹

İlhami Demir-Ali Elvani-Murat Çobanoğlu-Şeref Taşlıova**Demir**

Efendim Kul oldum sevgilim yardan
 Mine yarı güldüreydim, güleydim
 Yolum açılardı bir nemli yardan
 Hani yarı güldüreydin, güleydim

Elvani

Mevla fırsat verse o gün olaydı
 Suna yarı güldüreydim, güleydim

¹⁸¹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Yayınlanmamış Not Defteri.

Bir hayal edipte geçen yılları
Yine yarı güldüreydim, güleydim

Çobanoğlu

Gönlüm evvelince neşeleneydi
Suna yarı güldüreydim, güleydim
Gecem son bulaydı yarin yolunda
Güne yarı güldüreydim, güleydim

Taşlıova

Aşkın tası su doludur el atma
Kına yarı güldüreydim, güleydim
Derim darı nefesim hu el atma
Cana yarı güldüreydim, güleydim

Demir

Talip oldum bir alime sine ben
O yar dedi kafese sen sine ben
Diz çöktüm yürüdüm sine sine ben
Yan o yarı güldüreydim, güleydim

Elvani

Deryada gemiler daldı yüz oldu
Ben kaş sevdim kirpik oldu, yüz oldu
Gel ey yarım elli dedim yüz oldu
Döne yarı güldüreyim, güleydim

Çobanoğlu

Bu başımın ağarmıştır telleri
Vurdum mızrap çaldı herdem telleri
Gerdana dökülmüş sırma telleri
Mine yarı güldüreydim, güleydim

Taşlıova

Bir öğütten, nasihatlı bir ata
 Bir dededir, bir babadır, bir ata
 Vur kamçını çek kolanı bir ata
 Bine yarı güldüreydim,güleydim

Demir

İLHAMİ der damağın çek dilin çek
 Sanki ciğerlerim dilim dilim çek
 Senin ismin dudağım çek dilim çek
 Kana yarı güldüreydim ,güleydim

Elvani

Elvani yem yarı saldım yada ben
 Ser verir de sır veremem yada ben
 Ela gözlüm ya sen ağla yada ben
 Nene yarı güldüreydim güleydim ¹⁸²

Şeref Taşlıova-Murat Çobanoğlu**Taşlıova**

Sevdiğimin vatanını sorunca
 Kuzey dedi güney dedi garp dedi
 Arzulayıp peşisıra varınca
 Aşılmaz bu dağın yolu sarp dedi

Çobanoğlu

Gezer iken birisine rastladım
 Çok güzelim gözlerini kırp dedi

¹⁸²Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.543-544.

Ben ismini ceylan diye çağırđım
Turna dedi kanadını çarp dedi

Taşlıova

Dedi ki okunmaz aşkın kitabı
Gönlümde saklıdır onun hitabı
Dedi bana verir isen cevabı
Dille söyle ellerinle çarp dedi

Çobanoğlu

Bir yadigar verdim ona nişane
Güzel meğer isem âşıktır bana
Ara sıra gezdik geldik yan yana
Uzak durma ara sıra çarp dedi

Taşlıova

Şeref âşık olmuş sevmişti seni
Uğruna koymuştu canı bedeni
Yıllar yılı süründürdün sen beni
Olsun bu bedduam darba darp dedi

Çobanoğlu

Çobanoğlu kuşlar kaldı yuvada
Koyunlar meleşir çoban yaylada
Sevdiğimle kaldık biz bir arada
Bir ses geldi olmaz böyle harp dedi¹⁸³

---

¹⁸³ Halıcı, a.g.e., s.580-581.

Murat Çobanoğlu-Deryami-Şeref Taşlıova

Çobanoğlu

Ne o beni anlar ne de ben onu
Sevdiğime çok dil verdim duymadı
Gönül sofrasını serdim önüne
Ben yedirdim yedi yedi doymadı

Deryami

Yıllarca bağırdım yare yalvardım
İmkan yoktur bu sözüme uymadı
Dedim idam eyle var beni öldür
Sevdim dedi seni bana kıymadı

Taşlıova

Ferhat öldü Şirin etti intihar
Söz vermişti sevgisinden caymadı
Aslı Kerem için etmedi karar
Haçperestti ona boyun eymedi

Çobanoğlu

Gel açma derdini yüze gülene
Bülbül figan eder bağ da gülüne
Canım kurban olsun kadir bilene
Sırrımızı yad ellere yaymadı

Deryami

Dökülüyor yavaş yavaş gazelim
Demesinler bu dünya da gezelim
O benim sevdiğim nazlı güzelim
Gönlümü soydu da beni soymadı

Taşlıova

Âşıkı güldürmez bu çark-ı felek
 İçimde ah vardır gönlümde dilek
 Sevdığıme yaptım sırmalı yelek
 Naz eyledi doya doya giymedi

Çobanoğlu

Çobanoğlu hava serin olmalı
 Gönüllerde yarım yerin olmalı
 Âşık sevdiğine şirin olmalı
 Söz verdi de kararından caymadı

Deryami

Bakın Deryami' de bu dertli dile
 Doğduğundan beri çekiyor çile
 Kadir kısmet şansla vermiş el ele
 İsmimizi köye bile yaymadı

Taşlıova

Şeref der ki başkasını niderim
 İsteğin can ise borcum öderim
 Vallahi billahi yemin ederim
 Senden başka elim ele değmedi¹⁸⁴

Şeref Taşlıova-Murat Çobanoğlu**Taşlıova**

Giderdim karşıma çıktı bir maya
 Men yahşi diyerem sen ne diyersen?

---

¹⁸⁴ A.g.e., s.584-585.

Uzunboylu ay gabahlı minaya
Men yahşı diyerem sen ne diyersen?

Çobanoğlu

Al yüzünde bah sen siyah hallıyla
Sen yahşı diyersen men ne deyirem?
Dodağı şerbetti dili ballıya
Sen yahşı deyirsen men ne deyirem?

Taşlıova

Meni görüp güzelliğin bildirir
Cilve-i naz ile aşğ öldürür
Gaş oynadı sınık gönlüm güldürür
Men yahşı deyirem sen ne diyersin?

Çobanoğlu

Gulah verir cihan dilde lisana
Canım gurban olsun o şirin cana
Sima bedir gaşlar benzir kemana
Sen yahşı deyirsen ben ne deyirem

Taşlıova

Şeref bu ellidi garip değılem
Gapısında gul olmağa gayılam
Gören de az galdı tüşem bayılam
Men yahşı deyirem sen ne diyersen?

Çobanoğlu

Çobanoğlu bu söz kaşı yaylıya
O şirin dilliyeye datlı huyluya

O ince belliye uzun boyluya
Sen yahşi deyirsen ben ne deyirem¹⁸⁵

B. Gurbet, Ayrılık, Hasret Konulu Atışmalar

Âşıklar saz ellerinde yıllarca diyar diyar dolaşmış, sosyo-ekonomik şartlar nedeniyle gurbette kalmış, sılanın özlemine de içtenlikle çekmişlerdir. Özellikle son yıllarda halk gibi âşıklar da büyük şehirlere göç eylemiş, bir sürü sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Âşık Kul Nuri, gurbetin verdiği sıkıntıyı bir dörtlüğünde hazin bir şekilde dile getirmektedir:

Bilseydim öz yurdumdan çıkmazdım
Zalim gurbet eller yedi ömrümü
Köyün çalısını bile satmazdım
Gide gele yollar yedi ömrümü

Memleketlerinden uzak kaldıklarında sıla hasreti âşıkların gönüllerinden dillerine terennüm eder. Almanya'da yapılan bir atışma sırasında Taşlıova, Ataman ve Alyansoğlu'nun gönlüne sıla hasreti düşmüştür:

Taşlıova

ŞEREF gezmek ise bu kadar yeter,
Hasretliğin derdi beter mi beter.
Sinem ocak olmuş dumanı tüter,
Nasip kalktı terki vatan eyledik.

---

¹⁸⁵ A.g.e., s.588-589.

Ataman

Têz kızarım manzumlara çatana,
 HİKMET ARİF hasret kaldı vatana.
 Selam edin Anayurtta yatana,
 Neden bu gurbeti meskân eyledik?

Alyansoğlu

Ben ALYANSOĞLU'yam sevmem namerdi,
 Binlerce yaşasın mert oğlu merdi.
 Vatanın hasreti sılanın derdi,
 Gözdeki yaşları alkan eyledik.¹⁸⁶

Âşık Ebubekir Zamani Âşık Sıtkı Eminoğlu ile yaptığı bir atışmada gurbetin verdiği çileyi dile getirmektedir:

Zamani

Gurbetin çilesi doldu içime
 Sordum zalim kızı sitemin kime
 Aşkın hastasıyam sordum hekime
 Bir netice alamadım Eminoğlu

Azerbaycanlı Âşık Mikayıl Azafılı Hatun adlı bir kişi ile yaptığı atışmada ayrılığın, hasretin insana gözyaşlarını gönülden döktürdüğünü dile getirmiştir:

Azafılı

Azafılı'nı tiken gönül,
 Közyaşları töken gönül,
 Aman hesret çeken gönül,
 Heyal olar bu ayrılığ,
 Vüsal olar bu ayrılığ.

¹⁸⁶ Salim Şahin, **Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, 94-95.

Âşıklar sevdikleri için yıllarca gurbet elleri dolaşmış, sevdiklerinden haber bekleyip alamamış, sevdiklerini kaybetmiş, murat alamamışlardır. Bu hasret ve acı âşıkların her zaman sazlarına, sözlerine dökülmüştür. Âşık Yaşar Demiroğlu bir atışma dörtlüğünde sevdiğine haber göndermediğinin acısını dile getirir:

Demiroğlu Beni sarmıştır keder
Bu dert alır beni derbeder eder
Ağlayarak sevdiğime bir haber
Vermedim verenler aşk olsun

Âşık Selahattin Kazanoğlu'da geçmişten bu yana âşıkların sevdiklerine kavuşamadıklarını, murat alamadıklarını bir atışma dörtlüğünde şöyle belirtir:

Adım Kazanoğlu istedimki gül
Yıllardır susmadı içimde bülbül
Emrah gurbet elde Kerem oldu kül
Muradına eren varsa yalandır

Taşlıova-Alyansoğlu-Ataman bir atışmalarında gurbete sitem etmekte ve gurbetin verdiği ızdırabı adeta haykırmaktadırlar:

Alyansoğlu

Alyansoğlu dedi acıdan acı
Lokman da ulaşsa bulmaz ilacı
İnsan bir tarafa yeşil ağacı
Kurutmuş budamış dal etmiş gurbet

Ataman

Hikmet Arifi'yim ne ister benden
 Bezdim hayatımdan usandım candan
 Niceleri geçmiş bu garip handan
 Her birine başka hâl etmiş gurbet

Taşlıova

Şeref derdin vardır vatanına yaz
 Bazı sıcak gördün bazı da ayar
 Sinem kağıt dilim kalem mektup saz
 Gözyaşım üstüne pul etmiş gurbet

Almanya'da Atışma (Gurbette yapılan bir atışma örneği)

Çıldırılı Âşık Şeref Taşlıova ile Selim'li merhum Âşık Rüstem Alyansoğlu,8 Şubat 1979 günü Almanya'nın Stuttgart şehrindeki konserlerinin yanında özel bir atışma yaparlar.Aynı yerde Türk işçisi olarak çalışan,Posoflu merhum Âşık Sabit MÜDAMI'NİN OĞLU Âşık Hikmet Arifi Ataman'ın evinde buluşurlar.Üç güçlü âşık,etrafında toplanan bazı Türk işçilerinin isteklerini kırmayıp bir dostluk atışması yaptılar:

Taşlıova

Üç arkadaş Avrupa'da buluştuk,
 Gurbet ellerini seyran eyledik.
 Alevlendik,ince ince alıştık,
 Dertli bülbül gibi figan eyledik.

Ataman

Memleketten geldi can gardaşlarım,
 Güzel sohbet ile devran eyledik.
 Hem baba' mın dostu hem sırdaşı,
 Haneyi vahdete mihman eyledik.

Alyansoğlu

Türkiye'den çıktık batıya,
 Biz iki arkadaş kervan eyledik.
 Bir yerde Türk evi bulduğumuz gün,
 Onu kendimize mekân eyledik.

Taşlıova

Bazı gözlerimiz yaşlı dolandık,
 Bazı gamlı gah telaşlı dolandık.
 Baharı unuttuk, kışlı dolandık,
 Bazı canımızı pişman eyledik.

Ataman

Deryayı denizi çabuk aştılar,
 Kederlinin imdadına koştular.
 Sazların sözleriyle coştular,
 Garip gönülleri sultan eyledik.

Alyansoğlu

Gariplik bağrımı deldiği zaman,
 Giyerim ikiye böldüğü zaman.
 Bazen de sıkıya geldiği zaman,
 Açık paltoları yorgan eyledik

Taşlıova

ŞEREF gezmek ise bu kadar yeter,
 Hasretliğin derdi beter mi beter.
 Sinem ocak olmuş dumanı tüter,
 Nasip kalktı terki vatan eyledik.

Ataman

Têz kızarım manzumlara çatana,
 HİKMET ARİF hasret kaldı vatana.
 Selam edin Anayurtta yatana,
 Neden bu gurbeti mesken eyledik?

Alyansoğlu

Ben ALYANSOĞLU'yam sevmem namerdi,
 Binlerce yaşasın mert oğlu merdi.
 Vatanın hasreti sılanın derdi,
 Gözdeki yaşları alkan eyledik.¹⁸⁷

Sıtkı Eminoğlu-Ebubekir Zamani**Eminoğlu**

Dinle sözlerimi âşık arkadaş
 Bir gün olsun gülemedim Zamani
 Kaderimle kaldım her gün başa baş
 Ne olduğum bilemedim Zamani

Zamani

Yaralı bir ceylan oldum bu dağda
 Gözyaşımı silemedim Eminoğlu
 Gül kurumuş bülbül susmuş bu bağda
 Bırakıpta gelemmedim Eminoğlu

Eminoğlu

Bülbül güle sen bir güzele hasta
 Kimler tutsak etti seni kafeste

---

¹⁸⁷ Salim Şahin, **Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, 94-95.

Feryadın bir garip duruşun yasta
Derde çare olamadım Zamani

Zamani

Gurbetin çilesi doldu içime
Sordum zalim kızı sitemin kime
Aşkın hastasıyam sordum hekime
Bir netice alamadım Eminoğlu

Eminoğlu

İssız dağ başında kervan yürüttüm
Eminoğlu bedenimi sürüttüm
Bir vefasız için ömür çürüttüm
Çok aradım bulamadım Zamani¹⁸⁸

Hatun-Azafı

Hatun

Günler geçse sına sına,
Cefalarda meni sına.
Gözlerimin garasına,
Duman olar bu ayrılığ.

Azafı

Eger olsa bir mümkünüm,
Senden ayrı olmaz günüm,
Dağ da eyler erşi-ünüm,
Melâl ola bu ayrılığ.

Hatun

Saldın eşgin aharına,
Yandım güneş baharına,

¹⁸⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Sıtkı Eminoğlu'nun Not Defterinden.

Hezan düşse baharıma,
Güman olar bu ayrılığ.

Azaflı

Şirin görüş, sevinç gemi,
Gözlerimin yaşı gemi,
Eşgimizin sınağ demi,
Aman olar bu ayrılığ.

Hatun

Hatun deyer, ey âlemim,
Oldun fikrim, gehrim, gemim.
Bir gün yetse vüsal demim,
Talan olar bu ayrılığ,
Yalan olar bu ayrılığ.

Azaflı

Azaflı'nı tiken gönül,
Közyaşları töken gönül,
Aman hesret çeken gönül,
Heyal olar bu ayrılığ,
Vüsal olar bu ayrılığ.¹⁸⁹

Ruhani- Toruni- Tanrıkulu

Ruhani

Kınamayan ey ağalar siz beni
Bir iken bugünler bin oldu yaram
Çek elin üstümden muhannet hekim
Elini sürdükçe kan oldu yaram.

¹⁸⁹Ali Kafkasyalı, **Mikâyıl Azaflı**, s.383-384.

Toruni

İrfan Hocam bize ümit verdikçe
 Nedense bugünler son oldu yaram
 Geçen günlerimi hatırlıyorum
 Her yanım yıkıldı fon oldu yaram.

Tanrıkulu

Bir hasretim feryadına yanarken
 Sevda hançerine kin oldu yaram
 Gece gündüz hayal ettim ağladım
 Canana can dedim can oldu yaram.

Ruhani

Bu derdi beni saldı gurbet ellere
 Gurbet ellerinden çölden çöllere
 Kırk seneden beri düştüm dillere
 Âlemin dilinde şan oldu yaram.

Toruni

Neye Ferhat ettin ömrün boyunca
 Ben seni tanıdım inceden ince
 Derdim bitmiş idi birkaç gün önce
 Bir saat bir dakika an oldu yaram.

Tanrıkulu

Doksan dokuz saydım yüzü gezerken
 Bir kervan misali izi gezerken
 Baharı gezerken yazı gezerken
 Kıştan haber verdi don oldu yaram.

Ruhani

Kim bilir Ruhani ne eder neyler
 Eğer bilinirse el beni söyler
 Ne kantarlar çeker ne baskül eyler
 Bir değil bin değil ton oldu yaram.

Toruni

Der Nusret Toruni acayip oldu
 Bilmeyen dost der ki sana ne oldu
 Doktor teşhis koydu çareyi buldu
 Bütün sızılardan men oldu yaram.

Tanrıkulu

Tanrıkulu dertle durmaz gezerken
 Feryat ile yüreğini ezerken
 Gözlerinden damlaları süzerken
 Çaresiz bir derde yön oldu yaram.¹⁹⁰

Sefer Firgani-Enver Gürkani-Yaşar Demiroğlu**Firgani**

Aşkın yarasını böyle Gürkani,
 Saramadım saranlara aşk olsun,
 Kalpten kalbe bir yol vardır sırrına
 Eremedim erenlere aşk olsun.

Gürkani

Ayrılmışım ben elimden Firgani,
 Duramadım duranlara aşk olsun,
 İstedim ki bende menzile varam
 Varamadım varanlara aşk olsun

¹⁹⁰ Nazım İrfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s.385-386.

Demiroğlu

Bütün hedefleri tam on ikiden,
 Vuramadım vuranlara aşk olsun,
 Dünyada gerçeği kalbin gözüyle
 Göremedim görenlere aşk olsun.

Firgani

Çektiğim çileler hesabın aşmış,
 Benim bu halimi görenler şaşmış,
 Gönül sarayıma bir alev düşmüş
 Giremedim girenlere aşk olsun.

Gürkani

Şeyda bülbül terk eylemez gülünü,
 Arif yalan ile yormaz dilini,
 Cehaletin kötü giden kolunu
 Kıramadım kıranlara aşk olsun.

Demiroğlu

Yar peşine hep akıttım yaşları,
 Böyle sürdüm hayal ile düşleri,
 Bir Ferhat misali dağı taşları
 Yaramadım yaranlara aşk olsun.

Firgani

Firgani'yim düştüm Mansur darına,
 İtibar kalmadı Dünya varına,
 Sevda kervanını yar diyarına
 Süremedim sürenlere aşk olsun.

Gürkani

Gürkani'yim bu sesimi kim duyar,
 Sanmayın ki iki gönül bir ayar,
 Gönül sarayına güzel bir duvar
 Öremedim örenlere aşk olsun

Demiroğlu

Demiroğlu beni sarmıştır keder,
 Bu dert alır beni derbeder eder,
 Ağlayarak sevdiğime bir haber
 Veremedim verenlere aşk olsun.¹⁹¹

Selahattin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu**Kazanoğlu**

Ağlamadık hiç bir günüm geçmedi
 Güldüğümü gören varsa yalandır,
 Bir gün olsun asla şafak açmadı
 Yaralarım saran varsa yalandır.

Demiroğlu

Bir yıl oldu ben bu derdi çekerim
 Bu halimi soran varsa yalandır
 Yaram azdı gözümde yaş dökerim
 Merhem alıp süren varsa yalandır.

Kazanoğlu

Adım Kazanoğlu istedim ki gül
 Yıllardır susmadı içimde bülbül
 Emrah gurbet elde Kerem oldu kül
 Muradına eren varsa yalandır.

---

¹⁹¹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Demiroğlu

Demiroğlu ne söylesin ne diye
 Dinleyene bu sözlerim hediye
 Kimine der bu gönlümü al diye
 Bana gönül veren varsa yalandır.¹⁹²

Murat Çobanoğlu- Şeref Taşlıova- İlhami Demir**Çobanoğlu**

Ben mi zayıfladım ruh mu inceldi
 Kurtulabilmedim bel ağrısından
 Tabip mi kalmadı derman mı yoktur
 Anlayan olmadı kul ağrısından

Taşlıova

Ağaç gölgesinde bir garip gördüm
 Beden hasta olmuş yol ağrısından
 Yanına yaklaştım halini sordum
 Derdini açmadı hal ağrısından

Demir

Dostlar bu gül benzim neden solmuştur
 O yardan duyduğum dil ağrısından
 Göğsümde yaralar hal hal olmuştur
 Gözlerimden akan sel ağrısından

Çobanoğlu

Talihi karalar çıkar karşıma
 Dayanabilmezsin can ataşıma
 Ara sıra yastık eder başıma
 Yar da şikayetçi kol ağrısından

¹⁹² Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Taşlıova

Âşıklara hiç gülmemiş kaderi
 İçinden tükenmez derdi kederi
 Bedenimde kalır kemikle deri
 Parmağı incelir tel ağrısından

Demir

Yeşil fidan bulsam yere aşlarım
 Gölgesinde ağlamaya başlarım
 Gönlümü titretti beyaz saçlarım
 Günümünden bir haber yıl ağrısından

Çobanoğlu

Çobanoğlu kalma sitemde yasta
 Ne haber getirir ne verir posta
 Bir âşık gurbette olursa hasta
 Feryat eder onun el ağrısından

Taşlıova

Şeref der ki aşamadım budağı
 Sevda vurmuş sinem üste bu dağı
 Güzelin gözleri ağaç budağı
 Yaprığı sararmış dal ağrısından

Demir

İlhami'yem derdim izah eylerim
 El dilinde ezber oldu neylerim
 Ben yarimi تنها görsem söylerim
 Şu benim gönlümün bil ağrısından¹⁹³

¹⁹³Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.555-556.

Rüstem Alyansoğlu- Hikmet Arifi Ataman- Şeref Taşlıova

Alyansoğlu

Nice âşıkları nice insanı
 Basmış da bağrına kul etmiş gurbet
 Bülbül gibi ağzındaki lisanı
 Susturmuş söyletmez lâl etmiş gurbet

Ataman

Garip insanlara atmış çengeli
 Hasretlikle yakıp kül etmiş gurbet
 Her saatte kurmuş türlü engeli
 Geçen günleri yıl etmiş gurbet

Taşlıova

Sıladan eylenip gülen insanın
 Gözlerinde yaşı bol etmiş gurbet
 Baş yastığa gelir ağırsa canın
 Sanki Azrail'e el etmiş gurbet

Alyansoğlu

Budur size sözlerimin peşini
 Sızı tutar otuz iki dişini
 Her gün gözlerinden akan yaşını
 Akıtmış akıtmış sel etmiş gurbet

Ataman

Gece gündüz vatanını düşünmüş
 Keklik gibi kayalarda eşinmiş
 Yıllar geçmiş günler bitmiş aşınmış
 İnceltip yıpratmış tel etmiş gurbet

Taşlıova

Kimse bakmaz gariplerin yüzüne
 Kulak veren olmaz hiçbir sözüne
 Aslan olsa bile özü özüne
 Karşı da kediyi fil etmiş gurbet

Alyansoğlu

Alyansoğlu dedi acıdan acı
 Lokman da ulaşsa bulmaz ilacı
 İnsan bir tarafa yeşil ağacı
 Kurutmuş budamış dal etmiş gurbet

Ataman

Hikmet Arifi'yim ne ister benden
 Bezdim hayatımdan usandım candan
 Niceleri geçmiş bu garip handan
 Her birine başka hal etmiş gurbet

Taşlıova

Şeref derdin vardır vatanına yaz
 Bazı sıcak gördün bazı da ayar
 Sinem kağıt dilim kalem mektup saz
 Gözyaşım üstüne pul etmiş gurbet¹⁹⁴

C. Ölüm Konulu Atışmalar

Âşıklar dünyanın çok kısa ve geçici olduğunu, ölümün ve ahiretin hak olduğunu, iyi amellerin de kötü amellerin de öbür alemde karşımıza çıkacağını sazlarıyla sözleriyle dile getirmektedirler. Âşıklar dünyada iyi bir

---

¹⁹⁴ Halıcı, a.g.e., s.598-599.

isim bırakmamız gerektiğini atışmalarında sıklıkla nasihat uslûbuyla vurgulamaktadırlar. Konyalı Hadimi'nin ifadesiyle:

İnsan odur ki bırakmalı bir eser
Eser bırakmayanın yerinde yeller eser

1969 yılında Âşık Veysel hastalığı sebebiyle Sivas'ta hastanede yatmaktadır. Kendisini ziyarete gelen Hamid Budak'la dünyanın geçiciliğini vurgulayan bir atışma yaparlar.

Hamit Budak

Duydum ki yaylanın Şir'i hasta
Hasta yatağında görmeye geldim
Kader ağın örmüş efkârı başa
Onun hatırını sormaya geldim

Âşık Veysel

Beni mutlu ettin kıymetli hocam
Bu ömür böyledir tez gelir geçer
Kimi zaman mutlu bazen zaman efkarlı
Bakarsın yaz biter güz gelir geçer

Hamit Budak

Fanilik böyledir gelenler gider
Hayat çağlayandır yerin terk eder
İnsanın yazgısı gam ile keder
Azıcık yanında durmaya geldim

Bir başka atışma dördlüğünde Âşık Beyzade dünyanın geçiciliğini "Dostlar beni hatırlayın" redifiyle işler:

Beyzade

Dünya fani can emanet
 Bir gün de biter nihayet
 Mevlam bana ver hidayet
 Dostlar beni hatırlayın

Âşıklar kadere iman etmekle birlikte ecelin ne bir dakika evvel ne de bir dakika sonra gelmeyeceğine iman ederler. Zamanı geldiğinde bu dünyadan öbür alame göçüleceğini şiirlerinde, atışmalarında dile getirmektedirler. Nizamoğlu- Sürmeli atışmasında bu konuya dikkat çekilmiştir:

Nizamoğlu

Kader çizgisini aşarsın sanma
 Yazılından fazla yaşarsın sanma
 Çıkmaz engellere düşersin sanma,
 Kullar derdi alır satar Sürmelim.

Âşık Sürmeli

Âdemden beridir bu devri düzen,
 Böyle emreylemiş takdiri yazan,
 Bizim de kapıya koyarlar kazan,
 Bacamızda duman tüttü ne yapam.

Âşıklar iman ve ihlas sahibi olmamız gerektiğini, öteki tarafta imanı olanların rahat edeceklerini, dünyadaki malın mülkün fayda veremeyeceğini nasihat tarzıyla dile getirirler. Bu konuya Âşık Murat Çobanoğlu ve Âşık Şeref Taşlıova'nın atışması örnek niteliğindedir:

Taşlıova

Şeref der ki kendin atma yüceden
 Ömür gelir geçer gündüz geceden

Akıl bir terazi tartar inceden
Herkesin ayrı bir darası vardır

Çobanoğlu

Çobanoğlu der ki bu nasıl zardır?
Geniştir bu dünya sanma ki dardır
Altın köşkün olsa sonun mezardır
İmanlı olanın çırası vardır

Hamit Budak-Veyssel

1923 yılında Sivas'ın Gürün ilçesinin Karadoruk köyünde doğan Hamit Budak,1969 yılında Sivas'ta hastanede yatmakta olan Âşık Veyssel'i ziyarete gider. Aralarında şöyle bir atışma olur:

Hamit Budak

Duydum ki yaylanın Şir'i hasta
Hasta yatağında görmeye geldim
Kader ağın örmüş efkârlı başa
Onun hatırını sormaya geldim

Âşık Veyssel

Beni mutlu ettin kıymetli hocam
Bu ömür böyledir tez gelir geçer
Kimi zaman mutlu bazen efkarlı
Bakarsın yaz biter güz gelir geçer

Hamit Budak

Fanilik böyledir gelenler gider
Hayat çağlayandır yerin terk eder
İnsanın yazgısı gam ile keder
Azıcık yanında durmaya geldim

Âşık Veysel

O bazen ağlatır bazen güldürür
Sağlık sıhhat verir sonra öldürür
Gün gelir ki doğmamışa döndürür
Her şey emanettir düz gelir geçer

Hamit Budak

Sivas yaylasının eşsiz çiçeği
Sivr'alan köyünün oğlu bebeği
Hepimize oldun gönül meleği
Şifalar dileyip sormaya geldim

Âşık Veysel

Benim için günler güzel hatıra
Başım efkârlandı yine bu sıra
Bana diyorlar ki ciğer de yare
Sanma ki bu yare tez gelir geçer¹⁹⁵

Sürmeli- Nizamoğlu**Sürmeli**

Nasıl anlatayım müşkül halimi,
Başımızda baykuş öttü ne yapım,
Kader böyle imiş kime ne diyem,
Çaresiz imkânım bitti ne yapım.

Nizamoğlu

Dinledim ahvalin bilirim halin,
Mevla'm derde derman katar Sürmelim,
Tevhide alıştırdamağın dilin
O sermayen sana yeter Sürmelim.

¹⁹⁵ Doğan Kaya, **Âşık Veysel**, Sivas 2004, 317-318.

Sürmeli

Solmaya başladı ömrüm gülleri,
 Uzak iken yakın ettim yolları,
 Can mülküne değdi canan elleri,
 Azrail yakamı tuttu ne yapım.

Nizamoğlu

Kader çizgisini aşarsın sanma
 Yazılından fazla yaşarsın sanma
 Çıkmaz engellere düşersin sanma,
 Kullar derdi alır satar Sürmelim.

Sürmeli

Âdemden beridir bu devri düzen,
 Böyle emreylemiş takdiri yazan,
 Bizim de kapıya koyarlar kazan,
 Bacamızda duman tüttü ne yapam.

Nizamoğlu

Hıfseyleyip oku sen otuz cüzden,
 Talebena diyor ol ulu yezdan,
 Mümin kul pay alır bu ulu sözden,
 Fecir biter şafak atar Sürmelim.

Sürmeli

Allahın emrine olunmaz asi,
 Hak var iken çekmem gam ile yası,
 Dünya fani amma ahret ötesi,
 Derler ki Sürmeli gitti ne yapam

Nizamoğlu

Nizamoğlu hakkı unutma sakın,
 Yar olan o yara olasin yakın,
 Kazancın servetin olsun yüz akın,
 Gün tükenir zaman çatar unutma¹⁹⁶

Beyzade Arslan-Erol Şahiner**Beyzade**

Temmuzun biriydi yıl iki bin bir
 Bu fani dünyadan göçtüm giderim
 Dostlarım yavrular size emanet
 Bu fani dünyadan çektim giderim

Şahiner

Gençliğin tadına varamadım ben
 Taliham tartını soramadım ben
 Kadir ve uğur u saramadım ben
 Bu fani dünyadan göçtüm giderim

Beyzade

Amansızca bir dert sardı sinemi
 Boynu bükük bıraktırdı hanemi
 Geride bıraktım dertli sunamı
 Bu fani dünyadan çektim giderim

Şahiner

Oğul aktı gözüm yaşı silen olmadı
 Hekimler derdime çare bulmadı
 Bağbanıdım çiçeklerim solmadı
 Bu fani dünyadan çektim giderim

¹⁹⁶ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Vahdettin Işıldak'ın Not Defterinden.

Beyzade

Beyzade ye acı haber ulaştı
 Olur halkı feryat edip dolaştı
 Bilginim güneşim erkenden aştı
 Bu fani dünyadan çektim giderim

Şahiner

Erol Şahiner im yüreğim yara
 Eşi Talihaya giydirin kara
 Aktı gözyaşları döndü pınara
 Bu fani dünyadan göçtüm giderim¹⁹⁷

Beyzade Aslan-Erol Şahiner**Beyzade**

İşte geldim gidiyorum
 Dostlar beni unutmayın
 Size veda ediyorum
 Dostlar beni unutmayın

Şahiner

Beni seven tüm dostlarım
 Hakkınızı helal edin
 Taliham la yavrularım
 Hakkınızı helal edin

Beyzade

Dünya fani can emanet
 Bir gün de biter nihayet
 Mevlam bana ver hidayet
 Dostlar beni hatırlayın

¹⁹⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Beyzade Aslan'ın Not Defterinden

Şahiner

Sığındım yüce Allah'a
Beni eriştir felaha
Kekikli dönemem daha
Hakkınızı helal edin

Beyzade

Âşık Beyzadedir adım
Alamadım ben muradım
Alem duysun bu feryadım
Dostlar beni hatırlayın

Şahiner

Şahiner geçiyor zaman
Böyleymiş emrü ferman
Çok sevdiğim kaynım Orhan
Hakkınızı helal edin¹⁹⁸

Şeref Taşlıova-Murat Çobanoğlu**Taşlıova**

Gördüğün insanı dertsiz zannetme
Herkesin içinde yarası vardır
Yüz yaşasan ölüm vardır unutma
Gelenin dünyada sırası vardır

Çobanoğlu

Düşünme kardeşim dünya malını
Daha bundan sonra neresi vardır
Umut kesilir mi Kadir Mevla'dan?
Elbet bu yaranın çaresi vardır

¹⁹⁸ Etimesgut Kent Konseyi'nde yapılan 21-03-2009 tarihli atışmadan.

Taşlıova

Bir gün olur iyi kötü seçilir
 Dünya tarla insan ekilir biçilir
 İman olsa sırat kolay geçilir
 Derler ki üç yıllık arası vardır

Çobanoğlu

Kendisi yaratmış çok büyük plan
 Gezmekle görmekle bitmez bu alan
 Dünya malı için söyleme yalan
 Bir de bu alemin orası vardır

Taşlıova

Şeref der ki kendin atma yüceden
 Ömür gelir geçer gündüz geceden
 Akıl bir terazi tartar inceden
 Herkesin ayrı bir darası vardır

Çobanoğlu

Çobanoğlu der ki bu nasıl zardır?
 Geniştir bu dünya sanma ki dardır
 Altın köşkün olsa sonun mezardır
 İmanlı olanın çırası vardır¹⁹⁹

D. Vatan Ve Memleket Konulu Atışmalar

Âşıklar-şairler vatana son derece bağlı ve sadık olup memleketlerine, âşıktırlar. Dünyadaki bütün varlıkların vatan için verileceğini, kurban

¹⁹⁹ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.554.

edileceğini, hatta kanlarının son damllarına kadar akıtılacağını şiirlerinde belirtmektedirler. Vatan ve memleket için şehitliğin çok yüce bir merteye olduğunu, şehadet şerbetini içmek istediklerini şiirlerinde, atışmalarında defaatle dile getirmektedirler. Âşık Nuri Çırağı Âşık Mevlüt İhsani ile yaptığı bir atışmada vatan sevgisini ve vatan duygusunu şu biçimde ruhunda hissetmektedir:

Sohbetimdir vatan, sözümdür vatan
Niyazımdır vatan, nazımdır vatan
Gelinimdir vatan kızımdır vatan
Kan akıttım topraklara İhsani

Âşıkların doğdukları, büyüdükleri havasını soludukları memleketleri de devamlı dillerindedir. Her atışmalarında muhakkak memleketlerinin isimlerini telaffuz edip güzelliklerini anlatırlar. Yıllardır katıldığım âşık sohbetlerinde, atışmalarda Âşık Kul Nuri'nin Gümüşhane'yi, Âşık Nuri Çırağı'nın Erzurum'u Âşık Şeref Taşlıova'nın Kars'ı, Âşık Osman Feymani'nin Adana'yı dillerinden düşürmediklerini gözlemledim. Âşıkların, memleketlerinin çamurlu yollarını, tandırdaki küllerini bile özlediklerini hasretle, içtenlikle ifade ederler. Sivaslı Âşık Kaptani ile Erdem Can'ın yaptığı atışmanın bir bölümünde bu duygu şöyle dile gelmektedir:

Kaptanî

Yine hatırladım, şirin Sivas'ı
“Gardaş” diyen, dillerini özledim.
Şimdi köylerinden, duyulur sesim,
O çamurlu yollarını özledim.

Erdem Can

Ulaş'tan geçiyor, Tecer ırmağı,
Balık dolu göllerini özledim.
Çevresinde çoktur, bahçesi bağı,
Çiçeği güllerini özledim

Kaptanî

Kışın kar üstünde, kayardık kızak,
Şirin köyüm, şimdi bana çok uzak,
Bazen küsmük yanar, bazen da tezek,
Tandırdaki küllerini özledim.

Âşıklar, zaman zaman değişik vilayetlerde yapılan Âşıklar Şölenine, gecesine katılıp oraya has özellikleri anlatıp şiirler söyleyip, övgüler düzüp atışmalar yaparlar. 26 Kasım 1983 tarihinde Kastamonu'da yapılan Âşıklar Gününde Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Yaşar Reyhani, Âşık Hacı Karakılçık, Âşık İlhami Demir atışma konusunda Kastamonu'yu şöyle işlemişlerdir:

Şeref Taşlıova

Bizden sonra hatırası söylensin,
Dilimizde Kastamonu var bizim .
Meydanlar eyledik,devranlar sürdük,
Telimizde Kastamonu var bizim.

Yaşar Reyhani

Bizden evvel çok yazarlar söylemiş
Yılımızda Kastamonu var bizim.
Kurban olam yazmış kitap eylemiş,
Elimizde Kastamonu var bizim.

Hacı Karakılçık

Bu yıl attık bayram temel taşını,
Halimizde Kastamonu var bizim.
İnşallah bu bayram devam edecek,
Dalımızda Kastamonu var bizim.

İlhami Demir

Akıl bir vücudun padişahıdır,
Kolumuzda Kastamonu var bizim.

Türklüğümüz,bayrağımız şahittir,
Al'ımızda Kastamonu var bizim.

Bazı zamanda âşıklar memleketlerindeki dağlara, göllere, çiçeklere, tabiata ve tarihi eserlere seslenmektedirler. Dört Erzurumlu âşığın atışmasında Erzurum'daki Palandöken Dağına seslenmelerini örnek olarak gösterebiliriz:

Ruhani

Âşık Ruhani'yim neler var neler
Hasretin kurşunu sinemi deler
Nice günler aylar nice seneler
Ağlamışız gülmüşüz Palandöken'de

İhsani

Mevlüt İhsani'yim aşk ataşımız
Dağlardan yücedir bizim başımız
Yıllardır dinmemiş gözde yaşımız
Rüzgarla silmişiz Palandöken'de

Rahmani

Ali Rahmini'yim yaptık seyranı
Aşkla coşturmuşuz demi dermanı
Dost eline nice sürüp kervanı
Ölmeden ölmüşüz Palandöken'de

Çırağı

Nuri Çırağı'yim söylerim baştan
Gururumuz gelir yiğit dadaştan
Karçiçeği nergis ala haşhaştan
Çiçekler yolmuşuz Palandöken'de

Çırağı-İhsani

Çırağı

Kulak ver sözüme candan azizim
Seslenirsin bu dağlara İhsani
Okuyup tarihi alırsın ibret
Yaslanırsın bu çağlara İhsani

İhsani

Atamız şehittir, kalanlar gazi
Seslenirim bu sağlara Çırağı
Atalar arkada bıraktı gitti
Bülbül olduk bu bağlara Çırağı

Çırağı

Sohbetimdir vatan, sözümdür vatan
Niyazımdır vatan, nazımdır vatan
Gelinimdir vatan, kızımdır vatan
Kan akıttım topraklara İhsani.

İhsani

Dört kıta olmuştur hanımız bizim
Akmış topraklara kanımız bizim
Bütün tarihlerde şanımız bizim
Türk yazılı topraklara Çırağı

Çırağı

Aşına da deli gönül aşına
Gel Çırağı, takıl Hakk'ın peşine
Sesleneyim Palandöken başına
Ses katayım şafaklara İhsani

İhsani

Mevlüt İhsani'nin kesilmez hızı
 Düşmanın kalbine bıraktım sızı
 Göklerin ziyneti, ayı, yıldızı
 Dikkat eyle bayraklara Çırağı²⁰⁰

Kaptanî-Erdem Can**Kaptanî**

Yine hatırladım, şirin Sivas'ı
 "Gardaş" diyen, dillerini özledim.
 Şimdi köylerinden, duyulur sesim,
 O çamurlu yollarını özledim.

Erdem Can

Ulaş'tan geçiyor, Tecer ırmağı,
 Balık dolu göllerini özledim.
 Çevresinde çoktur, bahçesi bağı,
 Çiçeği güllerini özledim

Kaptanî

Kışın kar üstünde, kayardık kızak,
 Şirin köyüm, şimdi bana çok uzak,
 Bazen küsmük yanar, bazen da tezek,
 Tandırdaki küllerini özledim.

Erdem Can

İlmin beşiği kültür kervanı,
 Çermikler hastaya verir dermanı,

²⁰⁰ Dilaver Düzgün, **Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s.224-225.

Ozanların yurdu, yiğit harmanı,
Bizim Sivas ellerini özledim.

Kaptanî

Benim memlekette olmaz ki tasam,
Hoşunuza gider, bir şey söylesem,
Koyun kaymağına sürüpte yesem,
Kara kovan ballarını özledim.

Erdem Can

Sivas'ın meşhurdur, Kepenek suyu,
On altı kazası, bellidir sayı,
Birbirinden güzel binlerce köyü,
Duman çökmüş, bellerini özledim.

Kaptanî

Kapkara bulutlar, dağları aşar,
Yağmurlar yağdıkça, dereler coşar,
Bentlerini sığmaz, her yana taşar,
Boz bulanık sellerini özledim.

Erdem Can

Tarlalarda, az mı firik kavurduk?
Bir o yana, bir bu yana, çevirdik,
Gürgen yaba ile tığlar savurduk,
Serin esen yellerini özledim.

Kaptanî

Ağustos ayında, harman koşardık,
Düvenin üstünde, yanar pişerdik,
Fırsat bulsak, bahçelere koşardık,
Vişnelerin dallarını özledim.

Erdem Can

Bir lokmamız, kırk kişiye bölünür,
 Misafirler, bizde Hızır bilinir,
 Türküler söylenir sazlar çalınır,
 Ozanların tellerini özledim.

Kaptanî

Düğünlerde, bizi uyku tutmazdı,
 Sabahaca, oyun-halay bitmezdi,
 KAPTANÎ'yim, pilav turşu yetmezdi,
 Gençliğimin yıllarını özledim.

Erdem Can

ERDEM CAN'ım hasret ile yanarım,
 Birgün olur, ben Sivas'a dönerim,
 Âşık severlere, saygı sunarım,
 Mevlâ'nın has kullarını özledim.

Beyzade- Ayhan**Beyzade**

Temmuzun yedisi iki bin yedi
 Muhteşem gece de biz Olurdayız
 Güneş erken açtı hava çok güzel
 Bir serin gece de biz Olurdayız

Ayhan

Köylü kentli bütün herkes toplanır
 Muhteşem gece de biz Olurdayız
 Herkes oraya gelir güler eğlenir
 Muhteşem gece de biz Olurdayız

Beyzade

Rüstem bey bölgede hep örnek olmuş
 Hizmet aşkı ile derine dalmış
 Yurdun her yanından insanlar gelmiş
 Muhteşem gece de biz Olurdayız

Ayhan

Allahu ekber dağın serin yeli var
 Şehir i var ev hali var yılı var
 Nihani babanan bir rüzgarı var
 Muhteşem gece de biz Olurdayız

Beyzade

Beyzadenin geçti gençlik çağları
 Oltunun Olurun güzel bağları
 Karşımızda Allah ekber dağları
 Yüceden yüceye biz Olurdayız

Ayhan

Canı cana kayırıyor Beyzade
 Dostlarına buyuruyor Beyzade
 Tüm dünyaya duyuruyor Beyzade
 O güzel gece de biz Olurdayız²⁰¹

26 Kasım 1983'de Kastamonu'da yapılan "Âşıklar Günü" münasebetiyle, yurdun dört tarafından gelen âşıklar, sanatlarını icra etme imkanı bulmuşlardır. Aşağıdaki atışma da, Bugün de söylenen ve Kastamonu'nun çeşitli yönlerini ele alan bir eserdir.

Atışma, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Yaşar Reyhani, Âşık Hacı Karakılıçık ve Âşık İlhami arasında geçmiştir:

²⁰¹ Olur'da 7 Temmuz 2007 tarihinde yapılan atışmadan.

Şeref Taşlıova

Bizden sonra hatırası söylensin,
Dilimizde Kastamonu var bizim
Meydanlar eyledik,devranlar sürdük,
Telimizde Kastamonu var bizim.

Yaşar Reyhani

Bizden evvel çok yazarlar söylemiş
Yılımızda Kastamonu var bizim.
Kurban olam yazmış kitap eylemiş,
Elimizde Kastamonu var bizim.

Hacı Karakılçık

Bu yıl attık bayram temel taşını,
Halimizde Kastamonu var bizim.
İnşallah bu bayram devam edecek,
Dalımızda Kastamonu var bizim.

İlhami Demir

Akıl bir vücudun padişahıdır,
Kolumuzda Kastamonu var bizim.
Türklüğümüz, bayrağımız şahittir,
Al'ımızda Kastamonu var bizim.

Şeref Taşlıova

Ulu önder Gazi Paşa gelmiştir,
Gerçeği aramış bilmiştir.
Şapka İnkılabı burda olmuştur.
İlimizde Kastamonu var bizim.

Yaşar Reyhani

Yavru mermilerle beraber yatmış,
Anası yorgan üstüne atmış,

Bu yolda kanını toprağa katmış,
Yolumuzda Kastamonu var bizim.

Hacı Karakılçık

Belki ömrüm oldu şu anda yarı,
Şehit düşmek zaten Türkler'in karı,
Sizler bir çiçektir âşıklar arı,
Balımızda Kastamonu var bizim.

İlhami Demir

Neler yapmış beyler bu düz gidişte,
Marifet insanda,akıldır başta,
Gelinler boynunda altın gümüşte,
Pulumuzda Kastamonu var bizim.

Şeref Taşlıova

Yorgansız çok gezmiş,kültür yığmıştır,
Ozanoğlu sanat sütü sağmıştır,
Orhan Şaik Gökyay burda doğmuştur,
Gülümüzde Kastamonu var bizim.

Yaşar Reyhani

Türklerin dünya da şanı, şöhreti,
Titriyor yetmiş iki milleti,
Bir de Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti,
Yılımızda Kastamonu var bizim.

Hacı Karakılçık

Bu sahnede anlatılacak iş değil,
Yürekleri yumuşaktır, taş değil,
Evliyası, embiyası boş değil,
Dolumuzda Kastamonu var bizim.

İlhami Demir

Burdan gelmiş geçmiş nice insanlar,
Toprağın bağrında çürüyen canlar,
Zaten bu sözleri akıllı anlar,
Delimizde Kastamonu var bizim.

Şeref Taşlıova

Şeref der: burada hoş oldu alem
Anadolu yurdum doğduğum sılam.
Göndeririz Kuzey Kıbrıs'a selam,
Yelimizde Kastamonu var bizim.

Hacı Karakılıçık

Hacım der: kükreyip aktığım zaman,
Gönül çirasını yaktığım zaman,
Aşkın fincanına baktığım zaman,
Falımızda Kastamonu var bizim.

İlhami Demir

Âşık İlhamiyim eylerim hece,
Her sene yapılan böyle bir gece,
Duru sudan duru, ipekten ince,
Şalımızda Kastamonu var bizim.

Adanalı Âşık Osman Feymani'nin kurgulayıp hayal ettiği on dört ayrı devletin aşığının kendi devletlerini, memleketlerini anlattıkları hayali atışma örneği:

İranlı Meşheti

Bu Meşheti vasfeylesin, İsfihan'ı, İran'ı
Cenneti ala sanarsın gezip görsen Tahran'i

Şehri İnan'da öyle yiğitler var, her biri Aliyyül Haydar,
Bellerine kuşak olmaz on araba urgani,

Ermenistanlı İzani

Urusya'yı tarif etsin bu Erivanlı İzani,
Seyyahı alem etmişem, görmemişem mislani,
Bizdem öyle peplivanlar var ki, her biri bir Kasır devi,
Susayınca içselerdi, kurutacaklardı ummami.

Azerbaycanlı Azari

Baştan başa tarif etsin, Azerbaycan'ı Azari,
Afganistan'dan geri alacağız Kunduz'u, Şerif-i Mezari
Bizden öyle balalar var ki, Bakü'de, Bedehşan'da
Eğer ki, atlasalardı geçerlerdi Hazarı

Iraklı Saidi

Bu Saidi cebel âşık, izhar eyler Bağdad'ı
Bağdat şehri ilmi irfan, kainadın küşadi,
Bizdem öyle şairanlar var ki; ilmü ledünnü bilir,
Ne izani; ne Meşhedi, bahri umman Saidi.

Suriyeli Esadi

Bu Suriyeli Esadi kul diyer ki, Suriyemiz ebedi,
Ol hazreti Zekeriya'nın, Halep'tedir mabedi,
Asi nehrin ters akıtır, başın yere koyarsa,
Öyle garip kul sanmayın, tekin değil Esadi.

Yemenli Garani

Bu Garani vasfeylesin, hem Yemeni, Adeni,
Yemen pirlere diyarı, hem de gayet medeni,
Bizdem öyle bahçeler vardır ki; her yer kahve ağacı,
Bir fincan kahve içenlerin, hayat bulur bedeni.

Mısırlı Mansuri

Bu Mısırlı Mansuri'ye, sorma aklı İzani,
Dolaşu ben görmüşemdir, Bağdat, Basra, Fizani,
Bizdem öyle müezzinler var ki; hem de hafızı Kur'an,
Mısır'da verir selayi, Mekke dinler ezani.

Afrikalı Gulami

Baştan başa tarif etsin, Afrika'yı Gulami,
Safariye gelenleri, hoş karşılar hayyami,
Bizdem öyle yamyamlar var ki; eğer bulsalar idi,
Yerler idi bir öğünde, üç gemi dolusu beyaz adami.

Hindistanlı Racii Gandi

Tarif etsin Hindistan'ı Hindu Gandi, Rahmani,
Bizdem öyle Hint fakirleri var, gezer mecnun üryani,
Eğer ki, bir sihir yapsalardı; yıldızları düşürür,
Dağları toza çeviri, çöl eylerdi ormani.

Kızılderili Matraki

Arizonayı tarif etsin, bu Kızılderili Matraki,
Ta ezelden beri Arizona, kovboyluğa tiryaki,
Bizdem ki öyle büyük oturan ayılar var ki,
Bir ok atsa öldürürdü, bir manga soluk benizli
manyaki.

İspanyol Martini

Bu Martini beyan etsin, Madrid'i, İspanya'yi,
Endülüste yetiştirdik, Muhiddin-i Arabi'yi,
Bizden öyle matodorlar var ki; eğer ki yumruk atsalardı,
Dolduracaklardı boğa leşiyle, koskoca aranayi.

Fransız Nasrani

Bizdem öyle madamlar var, konuşmazlar
malayani,
Kulağına küpe olmaz, kırk kilisenin çanı
Bizdem öyle kızlar var ki;her biri bir Kılıpatra,
Otuz günde kız doğurur kırk beş günde oğlani.

Yunan Sokrati

Bu Sokrati metheylesin, Yunanistan Atinayi,
Homeros'u, Aristoy'u, Eflatun'u danayi,
Bizdem öyle yiğitler var ki;her biri birer herkül,
Eyer ki tutsalar idi, kaldıracaklardı dünyayı.

Türk Şairi Edebi

Bu Edebi şairandır, sever sır saklayani,
Dost diyeni dost biliriz;dar günde yoklayani,
Bizdem öyle bahçivanlar var ki;gül yetiştirir
Katmer katmer,
Otuz sene sıtma tutmaz, bir kere koklayani.

Atıştırıcı Feymani

Bu şairler geldi, geçti, gösterin birini hani,
Kimisi cennette gezer, kimi gördü nirani,
Şairanlık meşrebimdir, yazdım hayal eyledim,
Sorarlarsa mucidi kim, deyin Âşık Feymani.²⁰²

Ruhani – İhsani – Rahmani – Çırağı

Ruhani

Gelin bizi görün dostlar erenler
Bambaşka olmuşuz Palandöken'de

²⁰² Osman Taşkaya, **Gönül Sarayı Âşık Feymani**, Kadırlı Eğitim, Kültür Vakfı yayınları, s.162-165.

Gözyaşım akınca dereler inler
Mermeri delmişiz Palandöken'de

İhsani

Yıllardır düşmüşüz feryad u aha
Duaya gelmişiz Palandöken'de
Pirin huzuruna ulu dergaha
Namerler sarmışız Palandöken'de

Rahmani

Mutluluk içinde ol Hak'ka niyaz
Aşk-içre kılmışız Palandöken'de
Hak'kın rızasına olmaz itiraz
Biz bizi bilmişiz Palandöken'de

Çırağı

Muhabbet şerbeti aşk badesini
Bir pirden almışız Palandöken'de
Hak'kı Hak bilerek aşkın sesini
Cihana salmışız Palandöken'de

Ruhani

Çiçeklerle, baharınan, yazınan
Eda ilen, işve ilen, nazınan
Gahi kavalınan, gahi sazınan
Söyleyip çalmışız Palandöken'de

İhsani

Dolanırız feyad ile, zar ile
Tipi ile, boran ile, kar ile
Koyun ile, kuzu ile, yar ile
Uyuya dalmışız Palandöken'de

Rahmani

Dostlar ile daireler çalarak
 İlim deryasına aşkla dalarak
 Arzuhali nice Hak'ka salarak
 Çağlayıp dolmuşuz Palandöken'de

Çırağı

Emrah ile duygulanıp hislenip
 Köroğlu'yla eteğine yaslanıp
 Sümmani'yle Gülperi'ye seslenip
 Sararıp solmuşuz Palandöken'de

Ruhani

Âşık Ruhani'yim neler var neler
 Hasretin kurşunu sinemi deler
 Nice günler aylar nice seneler
 Ağlamışız gülmüşüz Palandöken'de

İhsani

Mevlüt İhsani'yim aşk ataşımız
 Dağlardan yücedir bizim başımız
 Yıllardır dinmemiş gözde yaşımız
 Rüzgarla silmişiz Palandöken'de

Rahmani

Ali Rahmini'yim yaptık seyranı
 Aşkla coşturmuşuz demi devranı
 Dost eline nice sürüp kervanı
 Ölmeden ölmüşüz Palandöken'de

Çırağı

Nuri Çırağı'yım söylerim baştan
 Gururumuz gelir yiğit dadaştan

Karçiçeği nergis ala haşhaştan
Çiçekler yolmuşuz Palandöken'de²⁰³

Erol Şahiner- Beyzade Aslan

Erol Şahiner

Diyari gurbette elele tutmuş
Kulları güzeldir Zümrüt köyünün
Sevdasına hasret gözyaşı katmış
Elleri güzeldir Zümrüt köyünün

Beyzade Aslan

Sevgiye barışa meşale yakmış
Külleri güzeldir Zümrüt köyünün
Seven sevdiğine nâmeler yakmış
Halleri güzeldir Zümrüt köyünün

Erol Şahiner

Okuyup ilmini sezeni vardır
Çok şükür beş vakit ezani vardır
Usta Beyzademiz ozanı vardır
Dilleri güzeldir Zümrüt köyünün

Beyzade Aslan

Zümrüt köyü yüce yüce dağlıdır
İnsanları inancına bağlıdır
Tarihe bir göz at eski çağlıdır
Yılları güzeldir Zümrüt köyünün

---

²⁰³ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.97-98.

Erol Şahiner

Şahiner bambaşka bu köyün huyu
 Öztürk diyarından geliyor soyu
 Şirin Şenkayanın en güzel köyü
 Yolları güzeldir Zümrüt köyünün

Beyzade Aslan

Beyzade sevdamız düştü dillere
 Mecnun gibi koştum çölden çöllere
 Bülbül gibi zar ederim güllere
 Gülleri güzeldir Zümrüt köyünün²⁰⁴

E. Usta Âşıkları Anan Atışmalar

Türk kültüründe büyüğe saygı gelenektendir. Hem Ahilik geleneğinde hem de âşıklık geleneğinde vb. ustaya hürmet ve vefa duygusu vardır. Çırak, ustasını her ortamda anar ve ona dua eder. Usta, ister sağ olsun ister ölmüş olsun çırağı tarafından daima saygı ve hürmetle anılır. Âşıklık geleneğinde genellikle her bir çırağın usta kabul ettiği bir âşık vardır. Çırak yıllarca ustasının yanında kalıp ondan saz-söz sanatlarını öğrenip destur alıncaya kadar onun yanında kalır. Mahlaslarını ise ya rüya yoluyla ya da ustaları tarafından almaktadırlar.

Âşık edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır. Âşıkların gerçek hayat hikâyelerini incelediğimizde rüya görene kadar belli bir süre ya da usta bir âşık yanında çıraklık yaptıklarını ya da âşık fasıllarının sık sık icra edildiğini, halk hikâyelerinin anlatıldığı yerlerde yetiştiğini görmekteyiz.²⁰⁵ Yazılı kaynakların bu görüşümüzü doğrulamalarının yanı sıra âşıklarla yaptığımız mülakatlarda bunları doğrular

²⁰⁴ Oğuzhan aydın Arşivi, Âşık Beyzade'nin Not Defterinden.

²⁰⁵ Umay Günay, Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Ankara 1999, s.92.

niteliktedir. Her âşık sohbetine başlarken usta malı şiiirlerden muhakkak söyler.

“Âşık fasıllarının başlangıç kısımlarında genellikle usta malı şiiirler yer alır. Kendi şiiirleri ile programına başlayan ve ilerleyen bölümlerinde usta malına yer veren âşıklara da rastlanır. Programın uygun bir yerinde âşık hayatta olmayan ve herkesin takdir ettiği âşıkları anma, onların yaşadığı bazı olayları anlatma ve şiiirlerinden örnekler sunma ihtiyacını duyar. Bu dinleyicilerin de takdirle karşıladığı bir tutumdur.²⁰⁶ Âşıklar ustaları ya sağken ya da öldükten sonra onların vasıflarıyla ilgili şiiirler yazıp onların anısına hatırasına atışma yaparlar. 20.01.2001 tarihinde Bursa’da hasta olan Âşık Yaşar Reyhani’yi evinde ziyaret eden Temel Turabi ve Kul Nuri, Reyhani ile ilgili hemen bir atışma yaparlar:

Kul Nuri

Erzurum’dan çıkıp geldi Bursa’ya
Terk eyledi diyarını Reyhani
Yetmiş iki yıldır kaldı mazinde
Bulamadı kararını Reyhani

Temel Turabi

Vefasız dostlara açtı gönlünü
Hergün gördü zararını Reyhani
Zalimlere kılıç yaptı dilini
Göremedi yararını Reyhani

Âşık Abdulvahab Kocaman’ın cenazesine iştirak eden Âşık Feymani, Abdullah Gizlice, Âşık Vuslati cenazenin mezara indirilmesinin hemen ardından usta Abdulvahab Kocaman’ı anan bir atışma yaparlar:

²⁰⁶ Dilaver Düzgün, **Erzurum’da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s.186.

Feymani

Döndü'yü bekledi bir ömür boyu,
 Belki Döndü döner kocaman dönmez.
 Bir dahi kaybetti Koçlunun köyü,
 Çarkı devran döner Kocaman, dönmez.

Abdullah Gizlice

Bugün üstat Kocamanı gönderdik,
 Aylar, yıllar döner, Kocaman dönmez,
 Damla değil bir ummanı gönderdik,
 Gemi geri döner, Kocaman dönmez.

Vuslati

Devrildi kültürün ulu çınarı,
 Yeller geri döner, Kocaman dönmez.
 Yetmiş yıl çağladı ömür pınarı,
 Seller geri döner, Kocaman dönmez.

Kul Nuri-Temel Türabi**Kul Nuri**

Erzurum'dan çıkıp geldi Bursa'ya
 Terk eyledi diyarını Reyhanî
 Yetmiş iki yılı kaldı mazide
 Bulamadı kararını Reyhanî.

Temel Türabi

Vefasız dostlara açtı gönlünü
 Her gün gördü zararını Reyhanî
 Zalimlere kılıç yaptı dilini
 Göremedi yararını Reyhanî.

Kul Nuri

Sanatta kendini imtihan etti
 Elli yıl boyunca hep figan etti
 Çok ırağı oldu çok meydan etti
 Kime verdi rüzgârını Reyhanî.

Temel Türabi

Dünyayı tutardı topa tüfeğe
 Hiç boyun eğmedi ağaya beye
 Kendini kaptırdı çark-ı feleğe
 Bildirdiler firarını Reyhanî.

Kul Nuri

Kimisi sevecek kimi kıracak
 Kimi yapar iken kimi bozacak
 Şimdi olmasa da tarih yazacak
 Yitirmez itibarını Reyhanî.

Temel Türabi

Dünyaya duyurdu yanık sesini
 Genç yaşta yaşadı oğul yasını
 Hicranla doldurdu gönül tasını
 özemedik esrarını Reyhanî.

Kul Nuri

Kul Nuri'yim geldik en son durağa
 Dert ile büründük baştan ayağa
 Hasta düştü perperişan yatağa
 Kayıp etmez şiarını Reyhanî.

Temel Türabi

Temel Türabi'yim baktım yüzüne
Dağlar gibi pus çekilmiş gözüne
Altı aydır sürmemiş sazına
Geri almış ikrarını Reyhanî.²⁰⁷

22 Mart 2003 tarihinde “Âşık Reyhani'yi Erzurum'a Çağrı Gecesinde” iki samimi dost Âşık Sıtkı Eminoğlu ve Ebubekir Zamani Reyhani'ye izafeten bir divan türü atışma örneği sunmuşlardır:

Âşık Sıtkı EminOğlu

Kalbimde var aşk yarası bilen Reyhan dediler
Gönülden hakka tevekkül kılan Reyhan dediler
Takdir midir kader midir Erzurum'dan ayrılmış
Gurbet eli mesken tutmuş kalan Reyhan dediler

Ebubekir Zamani

Âşıklığın zirvesinde olan Reyhan dediler
Bağındaki gonca gülü solan Reyhan dediler
Gurbet saçını ağartmış kametini eydirmiş
Erzurum'u çok özlemiş gelen Reyhan dediler

Sıtkı EminOğlu

Kimseyi mutlu etmemiş bu sevdanın çilesi
İspatı geçmişe baktım bilinmez neyin nesi
Tutmaz olmuş parmakları çıkmaz olmuş nefesi
Ah ettikçe gözünden yaş dolan Reyhan dediler

Ebubekir Zamani

Felek bir yara vurmuş ki bilmez gönlünün yaşı
Kuruluşundan bu yana dünya keder dünyası

²⁰⁷ Ali Berat Alptekin, **Gönül Kervanı Âşık Kul Nuri**, Ankara 2003, s.340-341.

Bir zamanlar gökyüzünde turnaya esti sesi
Ne söylemiş ne de çalmış yalan Reyhan dediler

Sıtkı EminOğlu

Eminoğlu örnek olan bir ustadan söz etti
Ruhani bir kütüphane zannetmeyin ki bitti
İhsani sazı bıraktı Toruni hakka gitti
Kader dostlarından ayrı kalan Reyhan dediler

Ebubekir Zamani

Zamaniyim öğrendiğim geleneğim işledim
Bu ocakta âşık oldum töre ile başladım
Rahmani, Sümmanoğlu'nu sazımla nakışladım
Yaren yoldaş ile derdin bölen Reyhan dediler²⁰⁸

Abdülvahap Kocaman'ın cenazesine katılan Âşık Feymani, Abdullah Gizlice, Âşık Vuslati cenazesinin mezara indirilmesi üzerine şöyle bir atışma yaparlar.

Feymani- Abdullah Gizlice- Vuslati

Feymani

Döndü'yü bekledi bir ömür boy,
Belki Döndü döner kocaman dönmez.
Bir dahi kaybetti Koçlunun köyü,
Çarkı devran döner Kocaman, dönmez.

Abdullah Gizlice

Bugün üstat Kocamanı gönderdik,
Aylar, yıllar döner, Kocaman dönmez,

²⁰⁸ 22 Mart 2003 tarihinde Erzurum Çağrı Gecesinde yapılan atışmadan.

Damla değil bir ummanı gönderdik,
Gemi geri döner, Kocaman dönmez.

Vuslati

Devrildi kültürün ulu ınarı,
Yeller geri döner, Kocaman dönmez.
Yetmiş yıl ağladı ömür pınarı,
Seller geri döner, Kocaman dönmez.

Feymani

Künyesi yazılır mezar taşına,
İşte sevenleri geldi başına,
Dedi:âşıkların gözü yaşına,
Değirmenler döner, Kocaman dönmez.

Gizlice

Bir ağı sığdırdı tam elli yıla,
Dünyayı dolaştı dşe, yıkıla,
Hep gurbette kaldı, yad oldu sıla,
Giden yolcu döner, Kocaman dönmez.

Vuslati

Çok hatırası var yaren, dostunda,
Kimseye garezi yoktu kastında,
Birgün olur mezarının üstünde,
Garip kuşlar döner, Kocaman dönmez.

Feymani

Feymani, Mevla'dan kesme umudu,
Tane tane döker rahmet bulutu,
Kabristana dolu giden, tabutu,
Geriye boş döner, Kocaman dönmez.

Gizlice

Gizlice, yıllarca olduk arkadaş
 Derdi ki:cismimiz iki damla yaş
 Varlığı, serveti iki sivri taş
 Konu komşu döner, Kocaman dönmez.

Vuslati

Vuslati'yim, örnek oldu bizlere,
 Hitap etti gönüllere gözlere,
 Anlatmakla vasfı sığmaz sözlere,
 Yazı kalem döner, Kocaman dönmez.²⁰⁹

F. Sosyal Olayları, Hayatın Gerçeklerini Anlatan Atışmalar (Münazaralı AtışmaTürü)

Âşıklar tarihten bugüne Türkiye üzerinde oynanan oyunlardan, iç ve dış mihrakların düşmanlıklarından, gündelik siyasetten vb. haberdardırlar. Bu gerçekleri de hiç kimseden korkmadan, sansürsüz bir biçimde dile getirmektedirler. Türk halkının gönlünde olan ideallerini, fikirlerini haykırmaktadırlar. Âşık Sıtkı Eminoğlu bir dörtlüğünde âşıkların kimseye hesap vermediğini, kimseden korkmadıklarını, hakikatin tercümanı olduklarını dile getirir:

Memlekete fazla gelmiş külfeti âşıkların
 Nedendir değer bulmamış ülfeti âşıkların
 Ser vermiş, sır vermemiş hakikati söylemiş
 Olmamış şaha sultana minneti âşıkların

²⁰⁹Osman Taşkaya, **Gönül Sarayı Âşık Feymani**, Kadiri Eğitim, Kültür Vakfı yayınları, s.165-166.

Âşıklar sosyal olaylara, hayatın gerçeklerine münazaralı bir bakış açısıyla yaklaşmışlardır. Çerkezoğlu, Yavuzer, Ergani, Ruhani atışmasında Âşık İhsan Yavuzer, kültürümüzün yozlaştığını özellikle yabancı varyantlı müziklerin (pop, rock vb.) bizi kültürümüzden, geleneklerimizden uzaklaştırdığını hazin bir bakış açısıyla aktarmaktadır:

Dört bir yandan yolumuzu bağlattı
Gece gündüz gözümüzü çağlattı
Pop müziği anamızı ağlattı
Âşığın sözünden pahalı düştü

Atışmanın bir başka dörtlüğünde hayat felsefemiz yüzünden ağzımızın tadının bozulduğuna dikkatleri celb etmektedir:

Yavuzer

Birinin birinden yâdı kalmadı
Hal hatır yok oldu adı kalmadı
Artık ağzımızın tadı kalmadı
Tatlısı tuzundan pahalı düştü

Günümüzde çocukların anne ve babalarına karşı itaatsizliklerini, geçmişini beğenmeyip ceddine küfür eden bir gençlikle karşı karşıya kalındığına âşıklar atışmalarında değinmektedirler. Âşıklar atışmalarında bir bebeğin ana rahmine düştüğü günden itibaren gençliğine ve ölümüne kadar ki durumunu da münazaralı bakış açısıyla anlatırlar:

Çırağı

Anam babam ara sıra
Girdiler aynı pazara
Dört ay on dört gün sonra
Kana döndürdüler beni

Yareni

Atomdan gen taşır iken
 Bir mahzende yaşar iken
 Yüz kır günü aşar iken
 Cana döndürdüler beni

Çırağı

Çırağı diyorlar bana
 Senden oldum döndüm sana
 Aha geldim kabristana
 Sana döndürdüler beni

Âşıklar halkı bilinçlendirmek ve uyandırmakla kendilerini görevli addedip halkın bazı olaylara karşı duyarlı ve uyanık bir şekilde hareket etmelerini istemektedirler. Âşık Yaşar Demiroğlu bir atışma dörtlüğünde son günlerde de tartışılan yabancılardan sözde Ermeni Soykırım iddialarına dikkatleri çekip halkımızı uyarmaktadır:

Demiroğlu kabrimizi soydular
 Mezara çırılçıplak koydular
 Bir soykırım safsatası yaydılar
 Bir kar gibi eriyoruz uyanın

Âşıklar atışmalarında küresel ısınmaya varıncaya kadar hayatın gerçeklerini göz önüne sermektedirler. Âşık Zakir Tekgül, Âşık Yaşar Demiroğlu ve Âşık Burhani atışmasında Burhani:

Âşık Burhanियem sancı değişti
 Köroğlular gitti hancı değişti
 Küresel ısınmadan tabiat rengi değişti
 Olmuşlar bir başkadır kullar bir başka

Âşıklar bazen de iki ayrı konuyu, kavramı birbiriyle atıştırırlar. Âşık Kul Nuri son yıllarda Türkiye'nin Avrupa Birliğine girme serüvenine değinerek bu sosyal olayı şu şekilde yorumlamıştır:

Türkiye

Sana yalvarırım koca Avrupa
Kabul eyle beni Ortak Pazara
Eğmişim boynumu ulu kapına
Kabul eyle beni Ortak Pazara

Avrupa

Gel bana yalvarma boşu boşuna
Seni kabul etmem Ortak Pazara
Önce yalvar kendi vatandaşına
Seni kabul etmem Ortak Pazara

.....

Türkiye

Eğer karar isem İslam pazarı
Avrupa'nın hazır olsun mezarı
Adriyatik selamlıyor Hazar'ı
Sen pişman olursun almazsan alma.

Avrupa

Bende sana her hileyi yaparım
Fitne sokar birbirine çarparım
Yüzü hoş görünür silah atarım
İstediğim budur gelmezsen gelme.

Yukarıda Âşık Kul Nuri kendi kendine icra ettiği atışmayla iki ayrı ülkeyi karşılaştırmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere atışmada muhakkak iki aşığın olmasına herhangi bir zorunluluk yoktur. Bu tip atışmalara yazılı kaynaklarda ve derlediğimiz atışma metinlerinde rastlamaktayız.

Âşık Kul Nuri (Türkiye ile Ortak Pazarı atıştırmaktadır)

Türkiye

Sana yalvarırım koca Avrupa
Kabul eyle beni Ortak Pazara
Eğmişim boynumu ulu kapına
Kabul eyle beni Ortak Pazara.

Avrupa

Gel bana yalvarma boşu boşuna
Seni kabul etmem Ortak Pazara
Önce yalvar kendi vatandaşına
Seni kabul etmem Ortak Pazara.

Türkiye

Bana emrettiğin her şeyi yaptım
Senin kültüründen çok hisse kaptım
Yılbaşında Noel babaya taptım
Ne olur kabul et beni Ortak Pazara .

Avrupa

Bizdeki her şeyi eyleyin destur
Faizsiz bir lokma yiyeni kustur
Hilali değiştir ezanı sustur
Yoksa kabul etmem Ortak Pazara.

Türkiye

Çarşafı kaldırdım pantolon giydirdim
Kiblemizi cebimize döndürdüm
Ancak vatandaşı böyle kandırdım
Artık kabul eyle Ortak Pazara.

Avrupa

İzmir, Muğla, Bodrum, Marmaris öyle
 Kuşadası, Mersin, Antalya öyle
 Ya Erzurum, Sivas, Konya'yı söyle
 Seni kabul etmem Ortak Pazara.

Türkiye

Onlar zaten fakir boynunu eğer
 Çünkü yetmiş yıldır bize de söğür
 Ankara, İstanbul hepsine değer
 Ne olur kabul et Ortak Pazara.

Avrupa

Korkuyorum yine kalkacak Osman
 O zaman hepimiz oluruz duman
 Sen bizdensin ama halkın Müslüman
 Asla kabul etmem seni Ortak Pazara.

Türkiye

Halkımızın yüzde beşi esrarkeş
 Ellisi koyundur yirmisi keleş
 Geri kalan yobazlar yüzde yirmi beş
 Ne olur kabul et Ortak Pazara.

Avrupa

Urfa, Maraş, Tokat Yozgat'ı Van'ı
 Karadeniz, Çorum ya Erzincan'ı
 Kayseri, Aksaray incitir canı
 Seni kabul etmem Ortak Pazara.

Türkiye

Korkma yobazların geleceği yok
Laikliğin elden gideceği yok
Diskotek diyorsan bizde daha çok
Ne olur kabul et Ortak Pazara.

Avrupa

Sakın masraf etme fende ilimde
Yeter ki taklitte bulun en önde
İnek gibi sağılmazsan elimde
Seni kabul etmem Ortak Pazara.

Türkiye

Nasıl olsa uyu uyu yat bizde
Kalkınmanın zihniyeti kıt bizde
Her kaçakçı bizde her salak bizde
Yeter kabul eyle Ortak Pazara.

Avrupa

Osmanlı ruhunu öldüremedin
Yetmiş yıldır ezdin yıldırımadın
Nüfus artışını durduramadın
Seni kabul etmem Ortak Pazara.

Türkiye

Gel teftiş et tüm köylere dans koyduk
Kırma verdik çiçek koyduk ot koyduk
Bizde artık evimize it koyduk
Ne olur kabul et Ortak Pazara.

Avrupa

(Avrupa burada cevap vermiyor)

Türkiye

Eğer karar isem İslam pazarı
Avrupa'nın hazır olsun mezarı
Adriyatik selamlıyor Hazar'ı
Sen pişman olursun almazsan alma.

Avrupa

Bende sana her hileyi yaparım
Fitne sokar birbirine çarparım
Yüzü hoş görünür silah atarım
İstediğim budur gelmezsen gelme.²¹⁰

Ahmet Poyrazoğlu-Yaşar Reyhani

Aziz Karacan'ın Âşık Reyhani ile Âşık Poyrazoğlu'na verdiği ayak etrafında vuku bulan atışmadan bir bölüm:

“Dinle bu sözümü canım kardeşim
Hayal aleminde gezenlerden ol.”

Poyrazoğlu

Dinle sözlerimi Baba Reyhani
Hayal âleminde gezenlerden ol
Kulaç aç efendim sen bu menzilde
Aşkın deryasında yüzenlerden ol.

²¹⁰ Ali Berat Alptekin, **Âşık Kul Nuri Gönül Kervanı**, Ankara 2003, s.342-344.

Reyhani

Sen bir öğretmensin al benden cevap
 İlmin şifresini çözenlerden ol
 Yazdığın bir şeyde şüphen olmasın
 Satırın altını çizenlerden ol.

Poyrazoğlu

Muhabbet bağında bölerler seni
 Eğer âşık isen dilerler seni
 Taşlara yazılma silerler seni
 Gönül burcuna yazılanlardan ol.

Reyhani

Bu fani dünyaya gelmişiz eyvah
 Gelişimiz Hakk'ın emridir mutlak
 Eninde sonunda olursun toprak
 Tekrar bu aleme tâşıklardan ol.

Poyrazoğlu

Yeni bir ateşe saldın sen beni
 Karıncaya terk edersin bedeni
 Ölmezden evvel öldür nefsin
 Sağ iken kabrini kazanlardan ol.²¹¹

Nizamoğlu- Çileli**Nizamoğlu**

Gerçek dost olanın söylediği söz,
 Baldı desem bile kimse inanmaz.
 Kem gözler bakınca gördün değdi göz,
 Faldı desem bile kimse inanmaz.

²¹¹ Ahsen Turan vd., **Sazın ve Sözü'n Sultanları**, C.1, Ankara 2008, s.26-27.

Çileli

Düzelmiyor âşıkların arası,
 Alınmıyor hiç birinin darası,
 Çoğusunun olmaz cepte parası,
 Aldı desem bile kimse inanmaz.

Nizamoğlu

Allah ıslah etse kul ıslah olur,
 Herkes ettiğine karşılık bulur,
 Elin fendi darta darasın alır,
 Bildi desem bile kimse inanmaz.

Çileli

Darbuka def âşık karma karışık,
 Bir hafta küsülü üç gün barışık,
 Sazları düzensiz sesleri düşük,
 Çaldı desem bile kimse inanmaz.

Nizamoğlu

İnsanlar herkese gösterse rıza,
 Kanaat edilir kardaki aza,
 Yaradan suçları vurmuyor yüze,
 Yıldırı desem bile kimse inanmaz.

Çileli

Düşündün mü nedir bunun çaresi,
 Ey olmuyor içlerinin yarası,
 Kar kudurdu çıkmaz kahve kirası,
 Kaldı desem bile kimse inanmaz.

Nizamoğlu

El Rızkı El Allah demek gerekir,
 Kazanmaya biraz emek gerekir,
 Rızka göre yemek yemek gerekir,
 Geldi desem bile kimse inanmaz.

Çileli

Ben bilirim âşıkların özünü
 Ele alan dertli çalar sazını,
 Vaaz eder kılmazlar namazını
 Kıldı desem bile kimse inanmaz.

Nizamoğlu

Vaaz bizim değil desem ne çıkar,
 Herkes döner kendi yüzünü yıkar,
 Su gölde durursa gün gelir kokar,
 Güldü desem bile kimse inanmaz.

Çileli

Çileli biliyor işin başını,
 Çile bırakmıyor asla peşini,
 Ondandır döküyor gözde yaşını,
 Sildi desem bile kimse inanmaz.

Nizamoğlu

Nizamoğlu sonsuz sanmam dünyayı
 Herkesin alacak olmalı payı,
 Elbette önemli olur bu sayı,
 Feldi desen bile kimse inanmaz.²¹²

²¹² Oğuzhan Aydın Arşivi, Vahdetin Işıldak'ın Not Defterinden.

Çerkezoğlu- Yavuzer- Ergani- Ruhani

Çerkezoğlu

Aşkın kumaşından elbise diktik
Astarı bezinden pahalı düştü
Hedefine doğru kervanı çektik
Gece gündüzünden pahalı düştü

Yavuzer

Bu nasıl adalet bu nasıl kanun
Eğrisi düzünden pahalı düştü
İnanmayın asla âşık diyemem
Söyleyen gözünden pahalı düştü

Ergani

Korkak pehlivan aklım ermedi
Kisbeti dizinden pahalı düştü
Gafiller gerçeği bakıp görmedi
Üveyi özünden pahalı düştü

Ruhani

Şimdi sağımızda âşık erlerin
Sohbeti sazından pahalı düştü
Gürcistan'dan gelen misafirlerin
Dulları kızından pahalı düştü

Çerkezoğlu

Gece gündüz dinmedi hiç feryadım
Dünyayı dolandım ben adım adım
Dünya nasıl, hesap anlayamadım
Ellisi yüzünden pahalı düştü

Yavuzer

Dört bir yandan yolumuzu bağlattı
 Gece gündüz gözümüzü çağlattı
 Pop müziği anamızı ağlattı
 Aşığın sözünden pahalı düştü

Ergani

Gafile soruyu sormaz olaydım
 Varılmaz hedefi görmez olaydım
 Cahil pazarına girmez olaydım
 Şahini bazından pahalı düştü

Ruhani

Belki de dünyada gördüm eğlendim
 Bu aksi oyunu bende beğendim
 Vardım patronuna sordum öğrendim
 Köçeği cazından pahalı düştü

Çerkezoğlu

Dünyada var her insanın muradı
 Kiminin yarıda kalmış vaadi
 Bu dünyayı cahil anlayamadı
 Kulağı gözünden pahalı düştü

Yavuzer

Birinin birinden yâdı kalmadı
 Hal hatır yok oldu adı kalmadı
 Artık ağzımızın tadı kalmadı
 Tatlısı tuzundan pahalı düştü

Ergani

Gönül dağlarının çiçeği yeni
 Salih bir dost sanıyordum ben seni

Sen nasıl çobansın aldattın beni
Oğlağın kuzundan pahalı düştü

Ruhani

Ruhani'yim herkes aklın yitirdi
Acemi kaptanlar gemi batırdı
Posta bürünenler samur götürdü
Pabucu izinden pahalı düştü

Çerkezoğlu

Zannetmeyin Çerkezoğlu asidir
Bu da insanların aldanmasıdır
Bayrak şehitlerin hatırasıdır
Kanı yıldızından pahalı düştü

Yavuzer

Yavuzer der çalışıyoruz sazları
Yıllar boyu dinlediniz bizleri
Acep dostlar anladı(nı)z mı bizleri
Sözümüz özünden pahalı düştü

Ergani

Ey Erol Ergani olmaz ki kastın
Yıllarca boşa mı doldurdun testin
Ahbaba dikenini batıran dostun
İğnesi bizinden pahalı düştü²¹³

²¹³ Metin Özarslan, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Ankara 2001, s.223-225.

Yavuzer- Ergani- Ruhani- Çerkezoğlu**Yavuzer**

Yüz otuz vergiyle toplanan malı
Vidansız insanlar yiye göresin
Nefis hiçbir zaman terk edilemez
Kendi kendisini öve göresin

Ergani

Eskiden bir türkü söylerdi anam
Gaydesiyle güzel diye göresin
Erkenden giderken tarla yolunda,
Heybesine azık koya göresin

Ruhani

Erkândan habersiz şaşkın cemaat
Abdestsiz imama uya göresin
Sevdakar olur da kendini bilmez
Bir insan canına kıya göresin

Çerkezoğlu

Olmayız bir vekile akraba
Bir kaç tane yoksul soya göresin
Paranın kuvveti gayet fazladır
Vurgunlar dayana göğe göresin

Yavuzer

Yıllardır sazları boşuna çaldık
Huzur arar iken belayı bulduk
Artık bu dünyanın sonuna kaldık
Oğul babasına döve göresin

Ergani

Bunu temelinden anlayın bilin
 Sizi bekliyorum oraya gelin
 Yaz gelende bizim yaylada gelin
 Süt koya yayığa yaya göresin

Ruhani

Âşıkların sözü gider derine
 Niçin Ferhat âşık olmuş Şirin'e
 Kulağın birini kaymak yerine
 Doldura yayığa yaya göresin

Çerkezoğlu

Niye tahlil etmez insan insanı
 Cahiller arifte bulur noksanı
 Can verip kurtaran aziz vatani
 Eba-yi ceddine söve göresin

Yavuzer

Eski çıbanları deşip gidenler
 Engin değil yüksek uçup gidenler
 Yükünü tutarak kaçıp gidenler
 Amerikanya'ya tüye göresin

Ergani

Size söyleyeyim gizli bir rumuz
 Boşuna vermeyeni siz ona omuz
 Bütçe tarlasında şu bizim domuz
 Yiye yiye karnı doya göresin

Ruhani

Canım Çerkezoğlu yok mu mizanın
 Kurbanı olurum aziz vatanın
 Ecdadına hain bakan düşmanın
 Karga gözlerini oya göresin

Çerkezoğlu

Çok ince düşünen billâh çıldırır
 Arzusunu isteyenler bildirir
 Eğilsen yiğide tutar kaldırır
 Korkağa boynunu eğe göresin

Yavuzer

Yavuzer dayandın sen bu kahıra
 Gözün yaşı aktı döndü nehire
 Dağdaki eşkıya indi şehire
 Gelip muhtar ola köye göresin

Ergani

Ey Erol Ergani ne olur halin
 Birinden birine olmaz vebalin
 Darı ambarına uğrayan yolun
 Sende tavuk gibi rüya göresin

Ruhani

Âşık Ruhani'yim ben bir kanatlı
 Bana bakan görür dokuz şöretli
 Bugün dağa çıkan sahtekâr atlı
 Yarın da kalacak yaya göresin

Çerkezoğlu

Âşık Çerkezoğlu yakmaz nimeti
 Gizlidir şehidin kemiği eti
 Ne kadar acıdır vatan hasreti
 Gurbette günleri saya göresin²¹⁴

Ruhani- Tanrıkulu- Toruni**Ruhani**

Umutla bekleyen divane gönlüm
 Yol kervandan ayrı kalınca ağlar
 O yârin önünde eğildi boynum
 Kül dumandan ayrı kalınca ağlar

Tanrıkulu

Gece gündüz çekerim ben hasreti
 Yıl zamandan ayrı kalınca ağlar
 Gönülden Hakkı'nı zikreder yanar
 Dil lisandan ayrı kalınca ağlar

Toruni

Gönüldeki bağlar viran olunca
 Gül bağbandan ayrı kalınca ağlar
 Bütün etrafını sitem bürüse
 Dal gülşandan ayrı kalınca ağlar

Ruhani

Uzun yol yürüdün delindi taban
 Gurbet eller bana yabandır yaban
 Yıllar emek etmiş divane bağban
 Dal fidandan ayrı kalınca ağlar

---

²¹⁴ Özarlan, a.g.e., s.227-229.

Tanrıkulu

Bu dertli gönlümde çekerim zarı
 Yürekte yanıyor sevdanın narı
 İster çiçek çiçek dolaşsın arı
 Bal kovandan ayrı kalınca ağlar

Toruni

Bin maşallah doğru oldu manalar
 Arif sözlerini alır daneler
 Künfeyekun olur geçen seneler
 Yıl insandan ayrı kalınca ağlar.

Ruhani

Âşık Ruhani'yim geçtim Keremi
 Gördüğüm hekime açtım yaramı
 Bir dostun elinde derdin merhemi
 El çıbandan ayrı kalınca ağlar

Tanrıkulu

Tanrıkulu dertli yandı ağladı
 Geçmişte ağladı indi ağladı
 Dertleri damlaya bindi ağladı
 Sel ummandan ayrı kalınca ağlar.

Toruni

Nusret Toruni'yim bu yaram derin
 Açıp da içini gözüzle görün
 Sonbaharda duman alır dağlarım
 Çöl çobandan ayrı kalınca ağlar.²¹⁵

²¹⁵ Nazım İrfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s.374-375.

Çırağı – Çerkezoğlu

Çırağı

Aslan da tilkiye fırsat tanırsa
Ormanı kendine mesken etmez mi ?
Şeytanın şerrine uyan insanlar
Sonra yaradana isyan etmez mi?

Çerkezoğlu

Eğer diler ise ulu yaradan
Zamanın içinde zaman etmez mi?
Kuşkuları kaldıralım aradan
Yaranın içine derman etmez mi.

Çırağı

Kayır deli gönül kendini kayır
Kayır da sen kendi mideni doyur
Hayra rızası var şerreysel hayır
Bize Kur'anında beyan etmez mi.

Çerkezoğlu

Kalpten bağlı ise ulu Settara
Vallahi billahi düşmez ki dara
Bile bile girse ateşli nara
Diler ise gül gülistan etmez mi.

Çırağı

Yürümeli Hakk yolunda bilerek
Tevhid ile kalp kirini silerek
İnsanoğlu karşılarsa gülerek
Ölümü insana ayan etmez mi

Çerkezoğlu

Bu Çerkezoğlu'nun gizli halini

Hal içinde ara sır ahvalini

Öğretmez mi tüm cihanın dilini

Tüm eşyaya bir tercüman etmez mi!²¹⁶

Aşağıdaki atışma bir bebeğin ana rahmine düştüğü günden çocukluğuna, gençliğine ve ölümüne kadar ki hayatının anlatıldığı bir bölümdür:

Çırağı – Yareni

Çırağı

Anam babam ara sıra

Girdiler aynı pazara

Dört ay on dört gün sonra

Kana döndürdüler beni

Yareni

Atomdan gen taşır iken

Bir mahzende yaşar iken

Kır günü aşar iken

Cana döndürdüler beni

Çırağı

Aha belli oldu halim

Dokuz ay on günlük yolum

Belli oldu elim kolum

Bana döndürdüler beni

²¹⁶ Muhammet Akay, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Lisans Bitirme Tezi, Ankara 2007, s. 42.

Yareni

Kara değil daim aktım
 Anamın sütüneden sağdım
 Vakit tamam oldu doğdum
 Dine döndürdüler beni

Çırağı

İnsan oldum üne geldim
 Şöhret bulup şana geldim
 Elestüde dine geldim
 Şana döndürdüler beni

Yareni

İnsanlığı arzu ettim
 Eğitildim yola gittim
 Hem okudum hem okuttum
 Fen'e döndürdüler beni

Çırağı

Çırağı diyorlar bana
 Senden oldum döndüm sana
 Aha geldim kabristana
 Sana döndürdüler beni

Yareni

Yareni'yim neler duydum
 Yazık ki nefsimе uydum
 Başıımı yoluna koydum
 Yine döndürdüler beni²¹⁷

---

²¹⁷ Akay, a.g.e., s. 43.

Kazanoğlu-Burhani-Demiroğlu

Kazanoğlu

Avrupa'nın birliğine âşıklar
Girebilir miyiz giremez miyiz?
Eğer uğrar ise hür demokrasi
Sürebilir miyiz süremez miyiz?

Demiroğlu

Âşıklık kültürü bizde âşıklar
Verebilir miyiz veremez miyiz?
Farz edin ki Avrupa'ya katıldık
Durabilir miyiz duramaz mıyız?

Burhani

Aklım ermez öyle ince sayıya
Görebilir miyiz göremez miyiz?
Tehlikenin önüne biz engeli
Örebilir miyiz öremez miyiz?

Kazanoğlu

Aşığın mermisi çıkar sözlerden
Gerçek yanıt istiyorum sizlerden
Ermeniler toprak ister bizlerden
Verebilir miyiz veremez miyiz?

Demiroğlu

Asla kesmez gözümüzün yaşını
Ermeniler gösteriyor dişini
Kafa tutan küstah Rum'un başını
Kırabilir miyiz kıramaz mıyız?

Burhani

Kim alacak benim burada ahımı
 Bilirmisiniz ne çektiğim sabahımı
 Mübarek toprağa hormon tohumu
 Karabilir miyiz karamaz mıyız?

Kazanoğlu

Âşık Kazanoğlu oldum kaskatı
 Böylemiydi eskilerin sanatı
 Kürde Türk'e Alevi'ye bir çatı
 Kurabilir miyiz kuramaz mıyız?

Demiroğlu

Demiroğlu bekliyorum sırayı
 Boş bekleyen yapamaz ki sarayı
 Kültür yozluğundan aldım yarayı
 Sarabilir miyiz saramaz mıyız?

Burhani

Âşık Burhaniyim baktım aşıma
 Birden aklar doluştu benim saçıma
 Yavaş, yavaş umut dolar içime
 Erebilir miyiz eremez miyiz?²¹⁸

Selahattin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu**Kazanoğlu**

Sen doğru söylersin benim kardeşim
 Aka kara diyenleri çok gördüm
 Hesap etmez nerden geliyor aşı
 Haram lokma yiyenleri çok gördüm

²¹⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Demiroğlu

Dön kendi özüne kendini tanı
 Ecdadına sövenleri çok gördüm
 Ana babasına hiç yardım etmez
 Öz kardeşi dövenleri çok gördüm

Kazanoğlu

Pişmemişiz kardeş ham kalmışız ham
 Dünya bir tarladır insan imtihan
 Çıkarıcı cemaat faizci imam
 Aptal botu giyenleri çok gördüm

Demiroğlu

Artık gelmez oldu lafın gerisi
 Sözlerini tutmuyor bak birisi
 Kurumuş dağlarda hayal sürüsü
 Götürüp de yayanları çok gördüm

Kazanoğlu

Kazanoğlu sende kalma geride
 Neler vardır bir ileri yürüde
 Güneş vurup şu karları eride
 Boşuna gün sayanları çok gördüm

Demiroğlu

Demiroğlu sular hikmetsiz akmaz
 Mürşidi olmayan menzile çıkmaz
 İşine gelmezse yüzüne bakmaz
 Sağır olup duyanları çok gördüm²¹⁹

---

²¹⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Selahattin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu

Kazanoğlu

İçimize kurt düşürdü zalimler
Gram gram eriyoruz uyanın
Aşmadı engeli bunca bilimler
Hale rüya görüyoruz uyanın

Demiroğlu

Elin hainleri toprak istiyor
Susa susa veriyoruz uyanın
El aşını yedik karnımız şişti
Zehir ile farıyoruz uyanın

Kazanoğlu

Bülbül idim yanlış bağda şakıdım
Çürük iplik ile kumaş dokuduk
Doğru yazılanı yanlış okuduk
Kimi kime soruyoruz uyanın

Demiroğlu

Başımızı alıp gidek nereye
Bu gidişle çok uzağız çareye
Derman bulamadık hiç bir yaraya
Kızgın tuzla sarıyoruz uyanın

Kazanoğlu

El gözünü koymuş Erzurum Van'a
Bir zaman ismimiz yaydık cihana
Altmış yıllık atış hep karavana
Yanlış hedef vuruyoruz uyanın

Demiroğlu

Kızıyorum kardeş böyle talihe
 Derdim çoktur anlatırım salihe
 Yeni nesil sahip çıkmaz tarihe
 Var olanı kırıyoruz uyanın

Kazanoğlu

Seneler boyudur gaflette yattık
 Zannettik ki defterleri kapattık
 Müslüman köyünde salyangoz sattık
 Din bahçesi kuruyoruz uyanın

Demiroğlu

Bilmem bilimimiz hangi davada
 Pop dinleriz akıl çıkmış havada
 El Irakı vurdu sıra İranda
 Bizler böyle duruyoruz uyanın

Kazanoğlu

Bu Kazanoğlu'da kötü söz der mi
 Helal kazanmıştır haramdan yer mi
 Sazımız tüfektir sözümüz mermi
 Düşmanları yarıyoruz uyanın

Demiroğlu

Demiroğlu kabrimizi soydular
 Mezarda da çırılçıplak koydular
 Bir soykırım safsatası yaydılar
 Bir kar gibi eriyoruz uyanın²²⁰

²²⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Yaşar Demiroğlu-Zakir Tekgöl-Burhani

Demiroğlu

Âşıklar meydana çıkmış atışır
Ayaklar bir başka eller bir başka
Dünyayı süslemiş türlü çiçekler
Nebatat bir başka güller bir başka

Zakiri

Arı çiçekleri boşa dolanmaz
Kovanlar bir başka ballar bir başka
Gurbet elde eşin dostun olmazmış
Yabanlar bir başka eller bir başka

Burhani

Şimdiki âşıkları kürü denize
Keremler bir başka küller bir başka
Haktan eğer nida gelirse bize
Leylalar bir başka çöller bir başka

Demiroğlu

Hele seyret ördekleri kazları
Siz dinleyin burada sözü sazları
Türlü çeşit yaratmıştır bizleri
Simalar bir başka kullar bir başka

Zakiri

Kimi çorap giyer kimisi mesi
Kiminin bozulur elbette süsü
Kimisi Mevla'ya olmuştur asi
Dudaklar bir başka diller bir başka

Burhani

Hakkın emri ile yanar eririm
 En sonunda doğru yolu görürüm
 Ey efendim işte burada dururum
 Paralar bir başka pullar bir başka

Demiroğlu

Demiroğlu asla sözünden caymaz
 Kötüleri iyi yerine koymaz
 Birinin meyvası birine uymaz
 Ağaçlar bir başka dallar bir başka

Zakiri

Âşık Zakiri'nin böyle manisi
 Olmalı kardeşim sözün yenisi
 Dedemin var idi bir tek kağnısı
 Kervanlar bir başka yollar bir başka

Burhani

Âşık Burhaniyim sancı değişti
 Köroğlular gitti hancı değişti
 Küresel ısınmadan tabiat rengi değişti
 Olmuşlar bir başkadır kallar bir başka²²¹

Kazanoğlu-Burhani-Demiroğlu**Kazanoğlu**

Hiç bir canlı boşa yaratılmamış
 Kimi sabah kalkar aşına gider
 Birçoğu da gayesini bilmemiş
 Kimisi dünyadan boşuna gider

---

²²¹ 17.10.2009 tarihinde Yaşar Demiroğlu'nun evinde yapılan atışmadır.

Burhani

Allaha inanan zikir eder onu
 Tekbir getirerek peşine gider
 Hele bir içeri girmeye görsün
 Zikr eder her daim hoşuna gider

Demiroğlu

Her canlıda koşar rızkın peşine
 Sabah erken kalkan işine gider
 Kimi eker biçer ekmeğin yapar
 Kimisi ölmüşün leşine gider

Kazanoğlu

Kimisi tam yapar ibadetini
 Kimi inkare eder ihanetini
 Kimi tam götürür emanetini
 Kimisi aşına aşına gider

Burhani

Sudan daha berrek cananın yüzü
 İçerime koydu ateşi közü
 Ayrı ayrı kavim yaratmış bizi
 Ağlarken gözümün yaşına gider

Demiroğlu

Sırrını söyleme gel kardeş ya da
 Kimler zevk almış ki fani dünyada
 Uyuz ise gelirler mi imdada
 Yürürken kaşına kaşına gider

Kazanoğlu

Bu dertli aşığın gör sinisini
 Yaradan vermiştir sermayesini
 Mürşit kabul etmez şer lekesini
 şeytan günahkarın başına gider

Burhani

Ben garip aşığım daldım derine
 Bir haber gönderdim nazlı yarime
 Daldım gittim gafletlerde derine
 Nazlı yar Mevlanın taşına gider

Demiroğlu

Ölüm var istemem bir daha doğam
 Dolu bulut olup yerlere yağam
 Dediklerin kurşun bilesin ağam
 Attığın sözlerin döşüme gider

Kazanoğlu

Kazanoğlu der ki bir bak kimine
 Bu çileli ömür yumak kimine
 Cehennemde Cennette hak kimine
 Kimisi bunların dışına gider

Burhani

Burhaninin Mevlaya eğiktir yüzü
 Ne kışı bellidir ne belli yazı
 Her daim doğrudur Mevlaya izi
 İnananlar onun düşüne gider

Demiroğlu

Demiroğlu baktım gerçeklerine
Hile karıştıırma ölçeklerine
Yazın bakmıyorlar çiçeklerine
Kar yağmış ovanın kışına gider²²²

G. Eğitici, Öğretici, Nasihat Konulu Atışmalar

Tespit edebildiğimiz ve yazılı kaynaklarda ulaştığımız atışma metinlerinin içinde en fazla işlenen konulardan biri eğitici-öğretici nasihat tarzı atışmalardır. Âşıklar hem birbirlerine hem dinleyici kitesine hem de sözünü, sazını duyurabildikleri herkese eğitici-öğretici türde nasihatvari şiirler söylemekte, atışmalar yapmaktadırlar. Âşıklar atışmalarında birbirlerine iman ve vatan sevgisinin gerektiğini öğütlemektedirler. Âşık Kul Nuri ve Âşık Rahim Sağlam atışmasında bu öğütleri görebilmekteyiz:

Rahim Sağlam

Ey Kul Nuri ben aşım gezerim
Sohbet eyle divanını unutma
Âşık olan her tarafı dolaşır
Gurbet elde vatanını unutma.

Kul Nuri

Unutma ha Hakk'ın yolundan sapma
Şaşıp sağa sola başını çarpma
Gönlünü halis tut ikilik yapma
Sen insan ol vicdanını unutma.

Âşıklar, eğitici ve öğretici atışmaları çoğunlukla okul çağındaki öğrencilere yapmaktadırlar.Âşıklar defaatle öğrencilere Atatürk'ün yolundan

²²² **Oğuzhan Aydın Arşivi**, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

gitmeleri gerektiğini vurgulamaktadırlar. 12 Şubat 1981 tarihinde Almanya'nın Ludwigsburg kentinde Türk okulunda Şeref Taşlıova, Rüstem Alyansoğlu ve Hikmet Arif Ataman'ın yaptığı atışmayı örnek olarak gösterebiliriz:

Şeref Taşlıova

Bugün küçük yarın büyüyeceksin
Türk çocuğu türkü söyle dilinde
Sen asil soydansın dünyada teksin
Türk çocuğu türkü söyle dilinde
Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

Rüstem Alyansoğlu

Anadolu senin cennet vatanın
Türk çocuğu türkü söyle dilinde
Dünyada büyüktür senin ünvanın
Türk çocuğu türkü söyler dilinde
Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

H.Arif Ataman

Ne mutlu Türküm diyene demiş
Türk çocuğu türkü söyler dilinde
Sen yücesin daha yüceye eriş
Türk çocuğu türkü söyle dilinde
Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

İnsanların halleri, vakitleri yerindeyken çalışmalarını gerektiğini, aksi taktirde düşenin dostu olmadığını dostlarını bile sırt döneceğini atışmalarında belirtmektedirler:

Çobanoğlu

Mevlam bir gulunu salmasın derde
Ne arayan olur vallah, ne soran olur

Bir gururun başına gelmesin bela
Ne arayan olur vallah,ne soran olur

Taşlıova

Çalış gayıp etme devletin, varın
Ne arayan olur vallah ,ne soran olur
Tersine dönerde yığvalın zarın
Ne arayan olur vallah, ne soran olur

Bir insanın varlıklı iken herkesin ona yüce dediğini, söylediği yanlış olsa bile tamam dediğini fakat; servetini-varlığını yitirdiği zaman aynı insanların o kişiye deli dediğini hazin bir şekilde bir atışa dörtlüğünde Şeref Taşlıova dile getirmektedir:

Taşlıova

Devletin var ise ali diyeler
Her ne söyler isen beli diyeler
Servetten düşer isen deli diyeler
Ne arayan olur vallah ,ne soran olur

Âşıklar bizlere önemli dersler vermektedirler. Örneğin mütevazı bir aile reisinin kahve, gece hayatı ve kumar belasına düşer olduktan sonra ailenin yıkıldığını “kahveci ile karısı” adlı türkölü hikâye atışmasında müşahade edebilmekteyiz.

Kahveci İle Karısı

Anadolu'dan geçerek gelip şehre yerleşen Erzincanlı mütevazı bir köylü ailesini anlatmaktadır. Hikâye şöyle başlar:

Köyünde yarı tok yarı aç olarak yaşayan bir aile, büyük şehre gelerek rahat bir yaşam sürmeye karar verirler. Evin erkeği bir işe girer. Helalinden kazandığı üç beş kuruş maaşıyla ailesini ve çocuklarını geçindirmeye çalışır.

Kimsenin etlisine sütlüsüne karışmaz. Ama gel gör ki çevresinde arkadaş olarak zannettiği çakallar onunla alay etmeye başlarlar.

Yahu derler bu devirde senin yaptığında iş mi? Bu erkekliğe de sığmaz. İşten çıkınca hemen eve gidene bizde erkek demezler. Gel bizimle kahveye takıl hayatını yaşa.

Adam önce karşı gelse de adamın aklını çelerler. Adamcağıza “bir kere kahveye gitmekle ne olur” diyerek kahve hanenin yolunu tutarlar. Önce çay ikramı, muhabbet derken adamı okey masasına oturlar. Alırdın verirdin derken her gün gece yarısına kadar eve gelmez olur. Evine ve çocuklarına ayıracağı zamanı kahvede öldürür.

Bir zaman sonra bu hayata alışan adam, sonunda bir kahvehane açmaya karara verir. Elindekini avucundakini vererek bir kahvehane açar açmasına ama kumar merakı yüzünden kazandıklarını hep kaybeder. Bir gece yarısı yine beş parasız eve gelip kapıya dayandığında hanımı içeriye almaz ve tartışma başlar. Görelim bu tartışma nasıl sonuçlanır:

Hanımı

Bu saatte kapı açamam sana,
Utan herif utan, komşudan utan.
Bu saatte yemek yapamam sana,
Utan herif utan, komşudan utan.

Kahveci

Avrat etme tutma aç şu kapıyı,
Karnım zil çalıyor demle şu çayı.
Bakkaldan veresiye geçir bu ayı,
Hele avrat aç kapıyı gireyim.

Hanımı

Bütün kazancını verdin kumara,
Hiç kulak asmadın girdik zarara.
Sende yüz kalmamış biraz kızara,
Utan herif utan, komşudan utan.

Kahveci

Avrat şu başımı sokma belaya,
Şu kumar zıkkımı girdi araya.
Muhtaç etti beni kuruş paraya,
Hele avrat at kapıyı gireyim.

Hanımı

Herif sen bu kafa ile adam olmazsın,
Şu üstüme bir tek fistan almazsın.
Sen Allah'tan hiç korkmaz mısın?
Utan herif utan, komşudan utan.

Kahveci

Avrat ben mahvoldum gelme üstüme,
Acı şu halime de ipe un serme.
Düşmüşüm batağa sen akıl verme,
Hele avrat aç kapıyı gireyim.

Hanımı

Ne buldun kahvede, bizi bitirdin,
Sobayı yakmadan, yazı getirdin.
Her şeyimizi şu kumarda yitirdin,
Utan herif utan, komşudan utan.

Kahveci

Avrat sen haklısın sözüm yok benim,
Çocuklara karşı yüzüm yok benim.
Bin defa tövbeler nazım yok benim,
Hele avrat aç kapıyı gireyim.
Kaç gündür ki çocukları göreyim.

İşte bu hikâyede, bu mütevazı aile maalesef kahve, gece hayatı ve kumar derken sonunda yıkılır. Böylece hikâye acı sonla biter.²²³

Âşıklar ariflerle, alimlerle, bilginlerle oturup kalkmamız gerektiğini, cahil insanlardan ise devamlı suretle kaçmamız gerektiğini atışmalarında nasihat üslubuyla dile getirirler. Âşık Beyzade Aslan bir atışma dörtlüğünde bu konuya şöyle değinir:

Beyzade

Cahil insanlardan fayda bekleme
Doğruları gören gözü sevmeli
Geçmiş üstatlar da hep böyle demiş
Manalı mantıklı sözü sevmeli

İlmin önemine dikkat çeken bir diğer âşık İlhami Demir'de bir atışmasında:

İlhami

Bulut çoşsa tabiata can gelir
Sen de pençe açıp köklenmelisin
Aklı olan ilim sever pay alır
İlim deryasıyla yüklenmelisin

demektedir.

²²³ Murtaza Yıldırım, **Şiirlerle Erzincan**, İstanbul 2005, s.130-131.

Azerbaycanlı Şair Hüseyn Arif, Âşık Mikayıl Azafı ile yaptığı bir atışmada insanların birbirleri ile söz kavgasından uzak durmaları gerektiğinin altını çizmektedir:

Hüseyn Arif

Uzag ol meydanda dil savaşından,
Oğrunca atılan cahil daşıdan,
Donuz kellesinden, dana başından,
Ceyranın ayağı daha yahşıdır.

Âşıklar herkesin insan olduğunu onun için dil, din, ırk, mezhep ayrımı yapmamamız gerektiğini her ortamda ifade ederler. Çileli-Nizamoğlu-Eminoğlu atışmasından Eminoğlu'nun şu atışma dördlüğü dikkate şayandır:

Eminoğlu

Bu vatani dolaşmakta fayda var,
İstanbul,Kayseri,Mardin'i gardaş,
Güzellikler asalette soyda var,
Ayıramam lazı, kürdünü kardaş.

Her olur olmaz insanla dost olunmaması gerektiğini, her kişiye sır verilmeyip dert açılmayacağını bir atışma dördlüğünde Âşık Eminoğlu şu biçimde ifade etmektedir:

Eminoğlu

Vakitsiz konut göçülmez,
Her kişiye dert açılmaz,
Dostluğun paha biçilmez,
Aranmaz beş yüzü bini,

Mevlanın emirlerine her daim uyulmasını, Mevlaya devamlı suretle şükredilmesini âşıklar atışmalarında dile getirmektedirler. Âşık Ebubekir Zamani, Âşık Nizamoğlu'na bir atışma dörtlüğünde seslenmektedir:

Zamani

Ulu mevlam kuvvet vermiş güç vermiş,
Zikreyle emrine uy Nizamoğlu.
Akıl vermiş ahlak vermiş düş vermiş,
Söylenen nidayı duy Nizamoğlu.

İslamiyetin farzlarından biri olan namazın ehemmiyetine dikkat çeken Âşık Yaşar Demiroğlu bir atışma dörtlüğünde:

Demiroğlu

Demiroğlu bildim bahar yazını
Sizlere çalarım gönül sazını
Günün beş vaktinde farz namazını
Kılmaya devam et sen Kazanoğlu

Ebubekir Zamani-Sıtkı Eminoğlu-Nizamoğlu arasında yapılan bir atışmada Zamani diğer âşıklara son pişmanlığın fayda vermeyeceğini, akıllı olmaları gerektiğini vurgulamakta diğer âşıklarda bu taşlamalı nasihata cevap vermektedirler:

Zamani

Bu yol çok uzaktır, tükenmez bitmez,
Gel sözümü dinle dön akıllı ol.
Sonradan pişmanlık para pul etmez,
Ben sana diyorum sen akıllı ol.

Eminoğlu

Bilende sevginin ayırđır yeri,
 Sen kenden belirle yön akıllı ol.
 Törelere uzak dinen aykırı,
 Boşuna çaldırma çan akıllı ol.

Nizamoğlu

İnanmazdın bana ey derdi çeken,
 Ara sıra beni an, akıllı ol,
 Sevene tad verir her kuru diken,
 Dinle nasihatim al akıllı ol.

Atatürk'ün "Ey Türk öğün, çalış, güven" vecizesini âşıkler nasihat tarzında işleyerek atışmalarına konu etmişlerdir:

Alyansoğlu

Çalışanlar dağlar yarar
 Ey Türk öğün, çalış, güven!
 Kendi yarasını sarar
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Reyhani

Bağımızda bülbül ötsün
 Ey Türk öğün, çalış, güven!
 Fabrika bacası tütsün
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Taşlıova

Çalışmak her yerde baştır
 Ey Türk öğün, çalış, güven!
 Durma gece gündüz koştur
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Kul Nuri-Rahim Sağlam

Kul Nuri

Hasbıhal edelim gel Rahim Sağlam
 Âşık isen meydanını unutma
 Öyle söz konuş ki kalsın eserin
 Muhabbete lisanını unutma.

Rahim Sağlam

Ey Kul Nuri ben aşığım gezerim
 Sohbet eyle divanını unutma
 Âşık olan her tarafı dolaşır
 Gurbet elde vatanını unutma.

Kul Nuri

Unutma ha Hakk'ın yolundan sapma
 Şaşıp sağa sola başını çarpma
 Gönlünü halis tut ikilik yapma
 Sen insan ol vicdanını unutma.

Rahim Sağlam

Kara toprak bir gün kapı açacak
 Fidanları sıra sıra biçecek
 Ne de olsa dünya gelip geçecek
 Sen sen ol da imanını unutma.

Kul Nuri

Kul Nuri dünyada neler görecek
 Güya aldı sıra devran sürecek
 Her nefis orada hesap verecek
 Ol huzurda mizanını unutma.

Rahim Sağlam

Her yer insanlara yurttur vatandır
 Çalışmak kazanmak en baş davadır
 Rahim sağlam nasihatim sanadır
 Bu dünyada irfanını unutma.²²⁴

Hanaklı Mazlûmî-Sümmanî

Hanaklı Mazlûmî'nin nerede ve ne zaman gerçekleştiği tespit edilemeyen, ancak Fahrettin Kırzioğlu tarafından 1937 yılında Posof'ta Hakkı Efendi(Hakikî)'nin ağzından derlenen Sümmanî ile giriştiği bir atışması şöyledir:

Sümmanî

Olmasa bir hâkin temeli hâlis
 Onu kaynatmaynan zer kabul etmez
 Mümin mir'atına hiç konar mı his
 Kâmilin aynası kir kabul etmez

Mazlûmî

Her kimin var ise hâlis temeli
 Kaçar mazarattan şer kabul etmez
 Her kimin yoğ ise akli kemali
 Yüz bin öğüt versen bir kabul etmez

Sümmanî

Bir kimsede olmazsa aşkın eseri
 Canan illerinden olmaz haberi
 Ser verir semaya selvi şeceri
 Yaprak açar lakin bar kabul etmez

²²⁴ Ali Berat Alptekin, **Gönül Kervanı, Âşık Kul Nuri**, Ankara 2003, s.327.

Mazlûmî

Bir kulda olmasa ilham-ı Bari
 Kalpte şefkat olmaz yüzünde nuru
 Daim gezer şeriatten dışarı
 Haya namus edep ar kabul etmez

Sümmanî

Sümmanî bu aşkın sermayesidir
 Bir muamma pirin hedayesidir
 Yâre kavuşmamız can bahasıdır
 Iraktan ırağa yâr kabul etmez

Mazlûmî

Mazlûm der mest olan huruşân gezer
 Hor tutup hor görme sen perişân gezer
 Âşık-ı sadıklar dervişân gezer
 Meyli sevda olan var kabul etmez²²⁵

Şeref Taşlıova- Rüstem Alyansoğlu- H.Arifi Ataman**Şeref Taşlıova**

Bugün küçük yarın büyüyeceksin
 Türk çocuğu türkü söyle dilinde
 Sen asil soydansın dünyada teksin
 Türk çocuğu türkü söyle dilinde
 Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

Rüstem Alyansoğlu

Anadolu senin cennet vatanın
 Türk çocuğu türkü söyle dilinde

²²⁵ Yunus Zeyrek, **Hanaklı Mazlumi Hayatı sanatı Eserleri**, Ankara 2001, s.149-151.

Dünyada büyüktür senin ünvanın
Türk çocuğu türkü söyler dilinde
Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

H.Arifî Ataman

Ne mutlu Türküm diyene demiş
Türk çocuğu türkü söyler dilinde
Sen yücesin daha yüceye eriş
Türk çocuğu türkü söyle dilinde
Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

Şeref Taşlıova

Türkçe oku Türkçe öğren Türkçe yaz
Türkçe davul Türkçe zurna Türkçe saz
Türkçe büyü Türkçe yürü Türkçe gez
Türk çocuğu türkü söyle dilinde
Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

Rüstem Alyansoğlu

Ankara başkenti otağın vardır
Tarihe şan veren her çağın vardır
Sembolü ay-yıldız bayrağın vardır
Türk çocuğu türkü söyle dilinde
Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

H.Arifî Ataman

Kıvrak oyun halay zeybek bar senin
İstikbale açık kapı var senin
Oku yavrum büyü bu zafer senin
Türk çocuğu türkü söyle dilinde
Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

Şeref Taşlıova

ŞEREF der ki yavrum bu vatan senin
 Damarında temiz olan kan senin
 Gelecekte unvan senin şan senin
 Türk çocuğu türkü söyle dilinde
 Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

Rüstem Alyansoğlu

ALYANSOĞLU der ki fidanım sizler
 İstikbale giden imkânım sizler
 Yaramıza sargı dermanım sizler
 Türk çocuğu türkü söyler dilinde
 Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda

H. Arifi Ataman

HİKMET ARİFÎ der ki tatlı yavrular
 Gelecekte olun mutlu yavrular
 Hayat sizler için kutlu yavrular
 Türk çocuğu türkü söyler dilinde
 Yürü yavrum Atatürk'ün yolunda²²⁶

Beyzade Aslan- Ali Oltulu**Beyzade**

Cahil insanlardan fayda bekleme
 Doğruları gören gözü sevmeli
 Geçmiş üstatlar da hep böyle demiş
 Manalı mantıklı sözü sevmeli

²²⁶ İrfan Ünver, Nasrattınoğlu, **Atatürk'e Deyişler Güldeste**, Ankara ?, s.204-205.

Oltulu

Namert olanlardan ümit beklemem
 Helal kazanılmış azı sevmeli
 Doğru söze asla kelam eklemem
 Her şeye tat veren tuzu sevmeli

Beyzade

Koç yiğit meydanda hasmını döver
 Yiğit yiğitliğin gösterir meğer
 Ağaçlar başını secdeye eğer
 Mevla ya eğilen özü sevmeli

Oltulu

Doğruyu görürsen olmak ki keder
 Ahreti bilenler dünyayı ne der
 Bir taraf toprak dört de üç sudur
 Hem karayı hem denizi sevmeli

Beyzade

Beyzadeyim seviyorum vatanı
 Uğruna veririm bu tatlı canı
 Üstündeki renkler şehitler kanı
 Dalgalanan ay yıldızı sevmeli

Oltulu

Oltulu der gel yaşama beyhude
 Acele eden asla ermez murada
 Ömrünün yarısı geçer uykuda
 Her geceyi her gündüzü sevmeli²²⁷

²²⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, Beyzade-Oltulu Atışmasından.

Hüseyin Arif- Mikayıl Azafılı

Hüseyin Arif

Torpağın bulanmış min min suyundan,
 Bir duru bulağı daha yahşıdır.
 Yüz söyüd gövdesi hatırlayınca,
 Bir palıd budağı daha yahşıdır.

Mikayıl Azafılı

Ulduz zerresinden, ay ışığından,
 Güneşin ocağı daha yahşıdır.
 Zülmet aleminde gızıl gafesden
 Dağların bulağı daha yahşıdır.

Hüseyin Arif

Uzag ol meydanda dil savaşından,
 Oğrunca atılan cahil daşından,
 Donuz kellesinden, dana başından,
 Ceyranın ayağı daha yahşıdır.

Mikayıl Azafılı

Gıymeti tunc olar haram daş gaşın,
 Dadı çoh minnetle yeyilen aşın.
 Fitne emelleri üyüden başın
 Sağından nasağı daha yahşıdır.

Hüseyin Arif

Namerd meclisinde sözünü gözle,
 Dursan kül yanında gözünü gözle,
 Tülkü guyruğundan özünü gözle
 Gartalın cıynağı daha yahşıdır.

Mikayıl Azaflı

Bacarsan adamım gaç alçağından,
 Deyyus hilyesinden, şer yığnağından,
 Şeytanlar oynaşan behişt bağından
 Haraba gucağı daha yahşıdır.

Hüseyin Ârif

Hüseyin, gem çekib kederlenme sen
 Artıp çohalsa da saçlarında den.
 Çaggalın kêf çekib genclemesinden
 Şir'in gocalmağı daha yahşıdır.

Mikayıl Azaflı

Azaflı, fitteneler keçdi sebirden,
 Gurd golpundan çihdı, tülkü gebirden,
 Aslandan, pelengden, filden, bebirden
 İnsanın gocağı daha yahşıdır.²²⁸

Çileli-Nizamoğlu- Eminoğlu**Çileli**

Kendi yakınların sormazsa senin,
 El anlar mı senin derdini gardaş.
 İlaç bulup yaran sarmassa senin,
 Düşün ona göre gardını gardaş,

Nizamoğlu

Arasan dünyayı gez adım adım,
 Bulasın igidin merdini gardaş,

²²⁸ Ali Kafkasyalı, **Mikâyıl Azaflı** , Erzurum 1996, s.330-331.

Ancak hasıl olur benim muradım,
Sorma vatanın yurdunu gardaş.

Eminoğlu

Bu vatani dolaşmakta fayda var,
İstanbul,Kayseri,Mardin'i gardaş,
Güzellikler asalette soyda var,
Ayıramam lazı, kürdünü kardaş.

Çileli

Sordum soruşturdum aklım almadı
Dolu almaz boşa döküm dolmadı,
Bir iki üçünü saydım olmadı,
Bulamadım sağlam dördünü gardaş,

Nizamoğlu

Merd ile savaşın olmaz rüyası,
Kötüyle konuşmam yoktur hayası,
Asılsızın nedir aslı mayası,
Aldırır sonunda gardını gardaş.

Eminoğlu

Geven gölgesinde uzanıp yatma,
Dikkat etme elin oğluna çatma,
Hürriyetin timsalidir unutma,
Severim hilali kurdunu gardaş.

Çileli

Der çileli emeklerin boşuna,
Fazla gezme bu işlerin peşine,
Su katarlar senin pişmiş aşına,
Sonrada sığarlar sırtını gardaş.

Nizamoğlu

Nizamoğlu zamansız söz söyleme,
 Őerden kağın amma karez eyleme,
 Yurda ihaneti asla oylama
 alıő koruyasın ordunu gardaş.

Eminoğlu

Eminoğlu neler gelir başına,
 Adam lazım inceleye dűőüne,
 Her ne kadar mert olsan da boşuna,
 Satma fukaranın lordunu gardaş.²²⁹

Nizamoğlu- Eminoğlu**Nizamoğlu**

Ser bakıőın haőın sűzűn,
 Dűőürdű gűlgeye seni,
 Iőın alan esmer yűzűn,
 Seyre daldı kızıl teni.

Eminoğlu

Rakibine taviz vermez,
 Dosta feda eder canı,
 Haktan baőkasını gűrmez,
 Bu uğurda aksa kanı.

Nizamoğlu

O hal onda ayrı haldı,
 Sıra sıra notun aldı,
 Sazan Sűzen hayran kaldı,
 Saldı ateş yaktı canı.

²²⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Erzurum Âşıklar Kahvehanesinde yapılan derleme.

Eminoğlu

Yiğit olan yalnız kalsa,
 Arayıp dengini bulsa,
 Tilkinin çok fendi olsa,
 Aslan kaptırmaz meydanı.

Nizamoğlu

Hoş geçen zamandan ayrı,
 Olur mu ellerin hayrı,
 Bu gecenin oydu seyri,
 Oda mutlu etti seni.

Eminoğlu

Vakitsiz konut glmez,
 Her kişiye dert açılmaz,
 Dostluğun paha biçilmez,
 Aranmaz beş yüzü bini,

Nizamoğlu

Nizamoğlu sohbet bitti,
 Onlar ülkesine gitti,
 Hoş görüde bize yetti,
 Herkesin kendine dini.

Eminoğlu

Eminoğlu kimi silsem,
 Gerçekten bir insan olsam,
 Kafama göre dost bulsam,
 Kursam muhabbet divanı.²³⁰

Ebubekir Zamani-Sıtkı Eminoğlu

Zamani

Bu yol çok uzaktır, tükenmez bitmez,
Gel sözümü dinle dön akıllı ol.
Sonradan pişmanlık para pul etmez,
Ben sana diyorum sen akıllı ol.

Eminoğlu

Bilende sevginin ayrıldır yeri,
Sen kenden belirle yön akıllı ol.
Törelere uzak dinen aykırı,
Boşuna çaldırma çan akıllı ol.

Nizamoğlu

İnanmazdın bana ey derdi çeken,
Ara sıra beni an, akıllı ol,
Sevene tad verir her kuru diken,
Dinle nasihatim al akıllı ol.

Zamani

Diyorlar ki tuz kokmazda et kokar,
Bende derim başa gelen dört kokar,
Ateş korlanırsa acayip yakar,
Yine eski külen yan akıllı ol.

Eminoğlu

Bu yöne gidenin işi hoş olur,
Aşka düşenlerin bağı taş olur,
Kavuşmazsa iki gözü yaş olur,
Yetmez rütbe makam şan akıllı ol.

Nizamoğlu

Sevdalar insanda var olan çile,
 Sen sakla sevdanı düşürme dile,
 Utanma kıskanma hepsi nafile,
 Önünde eğilmiş han akıllı ol.

Zamani

Eller seni kumaş diye sayarlar,
 Sanma pişman olur boyun eğerler,
 Zamanı görgüsüz cahil diyerler,
 Derim yeter artık fan akıllı ol.

Eminoğlu

Eminoğlu gönül çok görmen bana,
 Mevla'm nasip etmez sevmek her cana,
 Havalanan gönül bir dala kona,
 Sen kendi yuvana kon akıllı ol.

Nizamoğlu

Nizamoğlu öğüt alan olasın,
 Sevgisini gerçek bilen olasın,
 Her iki cihanda gülen olasın,
 Kimse katmaz canan can akıllı ol.²³¹

**Murat Çobanoğlu- Rüste Alyansoğlu-Yaşar Reyhani-Şeref
 Taşlıova-Gül Ahmet-İlhami Demir**

M.Çobanoğlu

Atamız böyle söylüyor
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

²³¹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Nizamoğlu'nun Defterinden.

Bayrağın nişandır sana
Ey Türk öğün, çalış, güven!

Alyansoğlu

Çalışanlar dağlar yarar
Ey Türk öğün, çalış, güven!
Kendi yarasını sarar
Ey Türk öğün, çalış, güven!

Reyhani

Bağımızda bülbül ötsün
Ey Türk öğün, çalış, güven!
Fabrika bacası tütsün
Ey Türk öğün, çalış, güven!

Taşlıova

Çalışmak her yerde baştır
Ey Türk öğün, çalış, güven!
Durma gece gündüz koştur
Ey Türk öğün, çalış, güven!

Gül Ahmet

Boş duranı Allah sevmez
Ey Türk öğün, çalış, güven!
Bu vatan öz malın senin
Ey Türk öğün, çalış, güven!

İlhami Demir

Gece gündüz işinde ol
Ey Türk öğün, çalış, güven!
Mutluluğun peşinde ol
Ey Türk öğün, çalış, güven!

M.Çobanoğlu

Boşuna yolun uzatma
 Kendini yokluğa atma
 N'olur gece gündüz yatma
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Alyansoğlu

Sende fikir sende gayret
 Sana demedi ki gel yat
 Ecnebiye mal ihraç et
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Reyhani

Yıldızlara yol açalım
 Bulutlardan su içelim
 Merih'ten öte geçelim
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Taşlıova

Çalış ki huzurla yaşa
 Emek hizmet gider mi boşa
 Bu vatani baştanbaşa
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Gül Ahmet

Senin tek yardımcın Hak'tır
 Ecdadın dünyada tektir
 Dünyada bir eşin yoktur
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Demir

Tarihlerde hür çağın var
 Ölsen kefen bayrağın var
 Bereketli toprağın var
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

M.Çobanoğlu

Çobanoğlu derdini aç
 Çalışmak yaraya ilaç
 Çalış olma ele muhtaç
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Alyansoğlu

Alyansoğlu eyle hesap
 Ay, Merihten bir hisse kap
 Kendi uçağını sen yap
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Reyhanî

Reyhanî emretti atan
 Çalışmakla mutlu vatan
 Senden örnek alsın cihan
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Taşlıova

Şeref der örnek cihana
 Çalışalım bu vatana
 Ne mutlu Türk'üm diyene
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

Gül Ahmet

Gül Ahmet Atan Kemal'dir
 Cumhuriyet öz temeldir
 Bir Türk dünyaya bedeldir
 Ey Türk öğün, çalış, güven!

İlhami Demir

İlhami der kurbandır can
 Bize kar eylemez düşman
 Her şeyden azizdir vatan
 Ey Türk öğün, çalış, güven!²³²

Nuri Çırağı – Hazım Demirci – Kul Mustafa**N.Çırağı**

Eğer insan isen gel düşün şunu
 Boş dolu yerine koyulmaz dostlar
 İpe serilir mi hayatın unu
 Pişmeden yumurta soyulmaz dostlar

H.Demirci

Sarhoşu bin kere ikaz etsen de
 Hak'tan bihaberdir ayrılmaz dostlar
 Hakikat ilminden cevher satsanda
 Yeterince makul sayılmaz dostlar

K.Mustafa

İlahi cevherdir aşkın incisi
 Öyle her pazara koyulmaz dostlar

²³² Metin Özarslan, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Ankara 2001, s.292-294.

Tabiatta her gıdaya doyulur
Amma muhabbete doyulmaz dostlar

N.Çırağı

Akıt gözyaşını ellerine yu
Aşk-ı zikr ile çekmelisin hu
Kiri yıkamaya lazım temiz su
Bu mendil bu suda yuyulmaz dostlar

H.Demirci

Şehr-i kerbelada içimin yası
Dilde tesbihin şehadet duası
İğnesiz ipliksiz aşkın libası
Öyle kolay kolay giyilmez dostlar

K.Mustafa

Atasözü azıcıkları aş olmaz
Aslan cesur koyununa eş olmaz
Altın demir olmaz saman taş olmaz
Örülüp binaya koyulmaz dostlar

N.Çırağı

Sevdadır hayatta bir tatlı oyun
Temiz et ahlakın huyun
Bilirsin ezelden kurt ile koyun
İkisi bir yerde yayılmaz dostlar

H.Demirci

Demirci'yim çok yüzümün kakası
Hakla açık bu cihedden arası
Yedi başlı hakikatın yarası
Zahir neşteriyle oyulmaz dostlar

K.Mustafa

Eşyada cisimde Hak'ın varlığı
 Mustafa inancım Hak'ın birliği
 Batıla karşıdır erin erliği
 Bu gönül batıla eğilmez dostlar²³³

Kazanoğlu-Demiroğlu**Kazanoğlu**

Gün on bir Aralık İLESAM'dayız
 Çalmaya devam et sen Demiroğlu
 Kaynamayla taşmış aşkın kazanı
 Dolmaya devam et sen Demiroğlu.

Demiroğlu

Bugün de günlerden Cumartesi
 Gelmeye devam et sen Kazanoğlu
 Âşıklık çok derin derya diyorlar
 Dalmaya devam et sen Kazanoğlu

Kazanoğlu

Girince meclise ara yerini
 Nesimi misali yüzdür derini
 Birçok âşık süzmüş aşkın sırrını
 Bulmaya devam et sen Demiroğlu

---

²³³ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.91-92.

Demiroğlu

Doğru ol görünsün yüzünün akı
 Böyle geçer insanların merakı
 Sakın sen unutma kitabın oku
 Bilmeye devam et sen Kazanoğlu

Kazanoğlu

Mert isen atılma namert yayında
 Bil ki ahbabların gezer tayında
 Güzel ahlakında güzel huyunda
 Kalmaya devam et sen Demiroğlu

Demiroğlu

Unutma soldurma sen çiçekleri
 Yaşlanınca ağır gelir yükleri
 İyilik et yerden kötülükleri
 Silmeye devam et sen Kazanoğlu

Kazanoğlu

Kazanoğlu hızlı sürme atını
 Bir gün yıkar felek saltanatını
 Benliğini bozan nefis otunu
 Yolmaya devam et sen Demiroğlu

Demiroğlu

Demiroğlu bildim bahar yazını
 Sizlere çalarım gönül sazını
 Günün beş vaktinde farz namazını
 Kılmaya devam et sen Kazanođlu²³⁴

---

²³⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

İlhami-Deryami

Deryami

Dosta karşı dostum gül olam dersen
 Bülbülün görünce saklanmalısın
 Haddeden çekilmiş kul olam dersen
 Manevi ıtırla koklanmalısın

İlhami

Bulut çoşsa tabiata can gelir
 Sen de pençe açıp köklenmelisin
 Akli olan ilim sever pay alır
 İlim deryasıyla yüklenmelisin

Deryami

Ne isen ol neyim diye övünme
 Lamekanda beyim diye övünme
 Elden üstün huyum diye övünme
 Sükut halkasına eklenmelisin

İlhami

Yakma ciğerini bin pare olma
 Aşka aman deyip biçare olma
 Alimler yanında yüz kare
 Haksızlar yanında haklanmalısın

Deryami

Deryami derdine kim var dokuna
 İnsan olan her beladan sakına
 Bu kahpe feleğin kahpe okuna
 Göğüs gerip bazı yoklanmalısın

İlhami

Ey Âşık İlhami aşkı seversen
 Bil Firdevs-i ala köşkü seversen
 Gönül kadehinden meşki seversen
 Pirin kapısından beklenmelisin²³⁵

H. Dinî-Tasavvufî Atışmalar

Yaptığımız çalışmada âşıkların muhteva bakımından iki konu üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bunlardan birincisi dinî-tasavvufî konular olan dünyanın yaratılışı, peygamberler tarihi, öteki alem, cennet-cehennem, yüce yaratıcının ve onun peygamberlerinin vasıfları, kulluk görevleri vb. atışmalardır. İkincisi de diğer başlıkta açıklayacağımız nasihat tarzı (eğitici-öğretici) atışmalardır. Aslında sanat, şiir özellikle âşıkların atıştıkları konular kaynağını dinden almaktadır.

Malumdur ki, estetik dinden doğmuş ve şiir ilk gıdasını dinden almıştır. İptidai hayatta din, nasıl insan ruhunun ügrüdüğü bir sanat beşiği ise sanatta o nispette her din için zaruri bir unsur olmaktan geri kalmamıştır. Hatta en mükemmel bir din olan İslamın sanatı mühim bir unsur bildiği âşîkârdır.²³⁶

Âşıklar atışmalarda ilk olarak birbirlerini yoklamak için dinî ve tasavvufî konulara temas ederler. Atışmada dinî ve tasavvufî konularda başarılı olan âşıklar, hem halkın nazarında hem de atıştığı âşık ve âşıklar nazarında belli bir konuma gelirler. Dinî ve tasavvufî atışma konularında başarılı olamayan âşık hem halk hem de rakipleri tarafından dışlanarak atışma yolunda kendi cesaretlerini de kaybederler. Onun içindir ki, dinî ve tasavvufî konulu atışmalar aşığın atışmada usta olup olmadığının göstergesidir. Dinin, şiirin kaynağı olduğu üzerine dikkatleri çeken halk bilimci İhsan Ozanoğlu, “Âşık

²³⁵ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.565.

²³⁶ İhsan Ozanoğlu, **Âşık Edebiyatı**, Kastamonu 1940, s. 10.

Edebiyatı” adlı eserinde şu veciz sözü ifade etmektedir: “Dinin şiir için bir kaynak ve şiirin bu yeşil kaynağın sularını diyardan diyara götüren bir mecra olduğunda şüphe kalmayacaktır.”²³⁷ Aynı zamanda âşığa toplum tarafından dini bir rolde yüklenmektedir. Âşıklardan din dışı hareketler beklenmez. Toplum âşıkların şiirlerinde, atışmalarında dinî-tasavvufî motifleri işlemesini, din konulu nasihat etmelerini istemektedirler. Âşıkların çoğuna “hak aşığı, badeli âşık” gözüyle bakılmaktadır. Âşıklara Hızır (a.s.) ya da Pir tarafından bade sunulduğuna, dinî vazife yüklediğine inanırlar. Âşıklar da halkın yüklediği bu rolü benimsemişlerdir. Din dışı hareketler yapmamaya dikkat edip, bu tür eylemlerden ictinap etmektedirler. Din adamı, dindar olan âşıklarda çoğunluktadır. “Özellikle dinî konularda kendini çok iyi yetiştiren Çıldırılı Âşık Şenlik ile imam ve dindar olan Kağızmanlı Hıfzi, Posoflu Zülali, Posoflu Müdami ve Kağızmanlı Cemal Hoca gibi güçlüler, dinî inançları doğrultusunda daha güçlü, daha duygulu olmuşlar ve de pek çok konularda dinî derinlemesine işlemişlerdir.”²³⁸ Posoflu âşık Yusuf Zülali, “İmam Oldum” adlı şiirin bir bölümünde köyün birine imam olduğunu açıklamaktadır:

Dokuz yüz kırk ta köy imamı oldum
Ne bilem takdiri neler olacak

1918 yılında Posof ilçesinin Demirdöver (Varzına) Köyünde dünyaya gelen “Âşık Sabit Ataman “Müdami” ise 13-14 yaşlarında hafız olup bir süre Ardahan’ın bir köyünde imamlık yapmıştır.”²³⁹ Adanalı Âşık İmami mahlasını mesleği olan imamlıktan almıştır. Erzurumlu Ertuğrul Ataç da dinî-tasavvufî konularla iştigal ettiği için mahlasını “İmamoğlu” şeklinde almıştır. Âşık Zakir Tekgül de tarikat erbabı olması hasebiyle çok zikreden manasına gelen “Zakiri” mahlasını ustası Âşık Mustafa Temel Ruhani’den almıştır. Tekke edebiyatı temsilcileri mürşitlerin âşıkları etkilediği görülmektedir. Kadri, Nakşi, Bektaşî şeyhlerine bağlı olan âşıkların mahlaslarını dahi şeyhlerinden

²³⁷ A.g.e., s.13.

²³⁸ Salih Şahin, **Ozanlık Geleneği ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, s.18.

²³⁹ A.g.e., s.216.

aldıklarını görmekteyiz. “Erbabi’nin mahlasını mensubu olduğu Kadiri tarikatında şeyhi tarafından verilmiştir. Sümmani’nin de Rufai şeyhi Sanamerli Ahmet Babanın müridi olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır. Geleneğin Sümmani’den sonra en güçlü temsilcisi durumundaki Bardızlı Nihani Kadriliği veya Rufailiği benimsemiştir. Otuz yaşında âşıklığa başlayan Noksani’nin mahlası da mürşidi Sadık Dede tarafından verilmiştir. Günümüz usta âşıklarından Mevlüt İhsani’nin mahlası Nakşibendi şeyhlerinden Alvar İmamı Hacı Muhammet Lütfi Efendi tarafından verilmiştir. Ayrıca Âşık Yaşar Reyhani ile Alvarlı Muhammet Lütfi Efendi arasında geçen şu olayda bu iki kesimin arasındaki müshamayı göstermesi bakımından ilgi çekicidir. “Reyhani çocukluk yıllarında saz çalmaya başladığı sıralarda Alvarlı Muhammet Lütfi Efendinin şiirlerini çalıp çığırırımış. Lütfi Efendinin müritlerinden biri bu durumu şeyhine yetiştirerek genç Yaşar’ı (O zamanki mahlası Dertli) “Efe bu oğlan senin gazellerini türkü yapmış çağırıyor.” diye şikayet etmiş, Lütfi Efendi de gülererek “Oğul söylüyor amma benden güzel söylüyor” diyerek tasdik saadinde bir cevap vermiş.”²⁴⁰ Âşık Kul Nuri’nin 1981’den önce kullandığı mahlas dedesinin ismi olan “Kamiloğlu” mahlasıdır. 1981 yılında Erzincan’dan Bayburt Elmalılı Hacı Ruşen Baba ve Kelkit Sadaklı Hacı Musa Dayı ile birlikte Bayburt’ta bulunan Rufaî tarikatının şeyhi Hacı Şaban Efendiyi ziyaret ederler. Hacı Şaban Efendi müritlerine Nurettin Türkkân’ın kim olduğunu sorar. Müritleri ise Âşık Nuri derler. Hacı Şaban Efendi: “Nur Allahın sıfatıdır. Bundan sonra senin mahlasın Allahın nuru anlamına gelen ‘Kul Nuri olsun der.”²⁴¹

Bir çok âşıkta da bir mürşide bağlanmak arzusu vardır. Âşık Yakup Temeli de bir atışma dörtlüğünde mürşide bağlanmak istemini dile getirmektedir:

Hikmetinden hiç sorulmaz
Dost dostuna hiç darılmaz

²⁴⁰ Metin Özarslan, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Ankara 2001, s.74-75.

²⁴¹ Âşık Kul Nuri ile yaptığım 2010 tarihli mülakattan.

Her postada oturulmaz
Gerçek mürşide varalım

Âşık Yaşar Demiroğlu ustası Âşık Salim Babanın Halfeti tarikatından olduğunu kendisinin de o yoldan yürümek istediğini Salim Baba ile yaptığı bir atışma dörtlüğünde belirtmektedir:

İçtiğimiz bade ise doluysa
Gittiğim can Muhammet yoluysa
Salim Baba Halfeti'nin koluysa
Yaşar'da peşinden yürür kardeşim

Dinî tasavvufî atışmalarda âşıkların meseleyi ruhlar aleminin yaratıldığı Elest Bezmi'ne kadar götürdükleri görölmektedir. Sümmanî Şenlik, Zülalî bir atışmasında bu konuyu şöyle işlemektedirler:

Sümmani

Elestü gününde ruhları isbat
Dünyada bulunmaz hiç ona nisbet
Arştan huruç hacerü l esvat
Mekanı Kabeye bir kere düştü

Şenlik

Dünya ya ki geldi Hatemi Nebi
Açıldı mümine mağfiret babı
Rüknü baştan başa burcu mihrabı
Beytullah secdeye bir kere düştü

Zülali

Beytullah habibi kıldı muhabbet
Hamd ı şükür olsun buldu akıbet

Hakkın emri ile okunur lanet
İblis karıyaya bir kere düştü

Elest Bezmi'nde yüce yaratıcının "Ben sizin rabbiniz değil miyim?" sorusuna karşılık ruhlarımız "Evet sen bizim rabbimizsin" diye söz vermiştir. Bu sözü Âşık Ruhani bir atışmasında işlemektedir:

Ruhani

Elest bezminde gönül sırrında
Biz Allah'a ikrar verdik de geldik
Ervahlar ceminde birinci safta
Yaradana boyun burduk da geldik

Âşıklar, atışmalarında bizlere dini öğütler vererek İslamın şartlarını hatırlatmaktadırlar:

Beyzade

Kimse bilmez senin derdin sızını
Erlik meydanında çalsan sazını
Et Mevlaya dua kıl namazını
Eksilmesin sen de iman Ali can

Aynı atışmada Ali Oltulu erenlerin kapısından nasibini aldığını bir mürşidin yanında otuz yıl kaldığından bahseder:

Oltulu

Bir dilekçe yazdım Mevlaya saldım
Erenler babında nasibin aldım
Mürşit kapısında otuz yıl kaldım
Pirden olsun bize güman Beyzadem

Âşıklar dünyada bütün hadiselerin bir tesadüf olmadığını belirterek bunların Allahın bir hikmeti olduğunu ifade ederler. Âşık Nurhani ile Âşık Rubai'nin yaptığı bir atışmada bu hikmeti şöyle açıklanır:

Nurhani

İhvanlar toplayıp yatsı namazı
Kılmasında bilir misin hikmet var
Ol Musa ki o koyunu çağırdı
Gelmesinde bilir misin hikmet var

Ruhani

Kün dedi var oldu mevcud-i âlem
Olmasında bilir misin hikmet var
Mevsimsi ağaçlarda zamana girdi/güldü
Solmasında bilir misin hikmet var

Ahret hayatının mutlak olduğunu, orada yaptığımız her şeyden hesaba çekileceğimizi Âşık Nuri Çırağı ve Âşık Reyhani'nin atışmasında görebilmekteyiz:

Çırağı

Hakk'a iman edip Hakk'ı bildikçe
Bu ölenler dirilecek Reyhani
Hak deyip de hakikata geldikçe
Gerçek bayrak gerilecek Reyhani

Reyhani

Lâl olacak benlik eden insanlar
Bir mahkeme kurulacak Çırağı
Acımadan insanları vuranlar
Bir gün kendi vurulacak Çırağı

Cenab-ı Hakkın Kur'an-ı Kerimde belirttiği gibi "Ben size şah damarınızdan daha yakınım" hitabınca Allahın bize her nesneden daha yakın olduğunu, gizliyi ve açığı bildiğini, çağrıldığı yerde hazır ve nazır olduğunu, yarattıklarının rızıkına kefil olduğunu, Salim Baba ve Demiroğlu bir atışmasında dile getirmektedirler:

Salim Baba

Allah adaletli bir padişahdır
Mahlûkatın rızıkını verir kardeşim
Sanmayın bizlere yakın ıraktır
Çağrıldığı yerde gelir kardeşim

Demiroğlu

Gam keder basınca benim gönlümü
Allah derim onu alır kardeşim
İçimde ne varsa yüzüme yansır
Gizlileri elbet bilir kardeşim

Salim Baba

Akıl fikir vermiş lütfünden sana
Sakın arkan dönme sende sağ yana
Tenha yeri bulup dalma isyana
Zahir batın seni görür kardeşim

Bu tür dinî-tasavvufî atışma örneklerine çokça rastlamamız mümkündür. Biz de yaptığımız çalışmaların sonucunda önemli gördüğümüz yazılı kaynaklarda ve âşıklardan derlediğimiz şiirlerde dinî-tasavvufî atışmaları buraya almayı uygun gördük:

Eminoğlu- Zamani

Eminoğlu

Bilmez iken bilenlerden öğrendim
 Âşıklığı sabır işi dediler
 Bu sanatı kolay diye belledim
 Hala daha işin başı dediler

Zamani

Âşıklığın çilesi var gamı var
 Sabredene halim kişi dediler
 Sevdayı çekmesi eder ihtiyar
 Kurumaz gözünün yaşı dediler

Turabi

Münkırler Uhut'ta şehit ettiler
 Hazreti Resulün dişi dediler
 İslam sancağını verip eline
 Kuru diyar diyar taşı dediler

Divani

Gönül sayfasından açtılar yaprak
 Kur nefsinle bu savaşı dediler
 Çırağı ufak taş kalfası toprak
 Ustasına köse daşı dediler

Eminoğlu

İslamlığın adalettir töresi
 Doğusu batısı her bir yöresi
 Müslümanın olmaz ayrı gayrısı
 Bir birinin din kardeşi dediler

Zamani

Niceleri gurbet eli dolaştı
 Ömür güneş gibi doğdu da aştı
 Sevgi ile birbirine ulaştı
 Havaya Adem'in eşi dediler

Turabi

Erenlerin karargahı post oldu
 Cemalini her kim görse mest oldu
 Onun için örümcekle dost oldu
 Hıra'da güvercin kuşu dediler

Divani

Seven çeker aşkı için zarını
 Mevsimler doğurur ilk baharını
 İnkâr eden olur ise varını
 Şahit göster ay güneşi dediler

Eminoğlu

Âşık Eminoğlu çekerim ahı
 Gönül arzu eder ulu dergahı
 İslam aleminin tek kiblegahı
 Ol Hacerül Esvet daşı dediler

Zamani

Zamanıym böyle yazılmış kader
 Hakkı inkâr eden olur derbeder
 Bunca canlı bir gün yok olur gider
 Çürümez şehidin naşı dediler

Turabi

Turabi boş sözü nasıl savuna
 Demiri döğmesen gelmez tavuna
 Erenler toplanmış pir dergahına
 Ayıralım dolu boşu dediler

Divani

Divani boş imiş dünyanın mali
 Dolduranlar içti ab-u zülali
 Dedim var mı hilalin emsali
 Nazlı yarın kalem kaşı dediler²⁴²

Zülali-Sümmani-Şenlik**Zülali**

Türaptan bir avuç hak aldı kaddes
 Bu zemin lerzeye bir kere düştü
 Beytullah yerine beyt-i mukaddes
 Kuruldu Kabeye bir kere düştü

Sümmani:

Emr i hakkın birliğine çok şükür
 Hikmet i sırrını etmeli fikir
 Semekin batnında eyledi zikir
 Yunus da deryaya bir kere düştü

Şenlik:

İhtamet celali sahabet zaman
 Sırrı hikmetine erişmez güman

²⁴² Oğuzhan Aydın Arşivi, Sıtkı Eminoğlu'nun Defterinden.

Nuhun tufanında mevc oldu umman
Dünya zelzeleye bir kere düştü

Zülali:

İblis ki Eyyub'e oldu musallat
Hakkı zikreyledi derdine nisbet
Sabr ile felahı buldu akıbet
O derdi belaya bir kere düştü

Sümmani

Elestü gününde ruhları isbat
Dünyada bulunmaz hiç ona nisbet
Arştan huruç hacerü l esvat
Mekanı Kabeye bir kere düştü

Şenlik

Dünya ya ki geldi Hatemi Nebi
Açıldı mümine mağfiret babı
Rüknü baştan başa burcu mihrabı
Beytullah secdeye bir kere düştü

Zülali

Beytullah habibi kıldı muhabbet
Hamd ı şükür olsun buldu akıbet
Hakkın emri ile okunur lanet
İblis karıyaya bir kere düştü

Sümani

Ashabı kehfler ki kaçtı yagiden
Ecel şerbetini içti sagiden
Gene cana geldi darul bakiden
Bu darül faniye bir kere düştü

Şenlik

Bu fani dünyaya cümlemiz mihman
 Kurt kuş,arş ü kürsi ,ins u cinnu can
 Mühür hususunda sultan Süleyman
 Fikri endişeye bir kere düştü

Zülali

Yakub ki başladı ahu figane
 Hak da buyurmuştu ana nişane
 İdris düzeniyle girdi cinane
 Cennetül Mevlaya bir kere düştü

Sümmani

Musa Firavunla tutunca bahsi
 Kafirin müstecap oldu duası
 Nemrut halikine olunca asi
 Ok attı havaya bir kere düştü

Şenlik

Musa;nın esası mucize nuru
 Yarılınca derya gösterdi yolu
 Fani dünya bünyat olandan beri
 Ona şev ü ziya bir kere düştü

Zülali

Ben(i) İsrail kavmi ta baştan başa
 Musa;ya iftira ettiler haşa
 Harun;un meftası zeminden arşa
 Arz edip semaya bir kere düştü

Sümmani

Sümmani;nin budur söz muhtasarı
 Aşk ucundan içtim abı kevseri
 Cebrail kanadın gölge eseri
 Arş yüzünden aya bir kere düştü

Şenlik

Şenlik der Muhammed işaret kıldı
 Ay ikdam eyleyip pervaze geldi
 Gökten yere indi payendaz oldu
 Kamer haki paye bir kere düştü

Zülali

Zülali der çünkü emretti Bari
 Hiç idrake sığmaz sırrı işari
 Muhammed;in kademenin gubari
 O arşı alaya bir kere düştü

Ruhani-İhsani**Ruhani**

Bir gün bir meydanda bir ehil nalbant
 Geldi karıncayı çaktı, uyuştum
 Beni söyleten var söylerim elbet
 Ayna-yı devrandan baktı, uyuştum

İhsani

Hazreti Süleyman o ehil nalbant
 Tuttu karıncayı çaktı, uyuştum
 Belkıs güzeliğe mağrurluk yaptı
 Hayat aynasına baktı, uyuştum

Ruhani

Birisi akıllı, iki avanak
 Üçü de birikir, ederler yumak
 Aktı gözesinden on iki ırmak
 Perdeden perdeye aktı, uyuştum

İhsani

Akıl ile ruhtur, nefis avanak
 Onsuz da olmaz, emretmiş mutlak
 Altı anasıdır, on iki ırmak
 Al kanı cesede aktı, uyuştum

Ruhani

Bir kara çalının iki şakası
 Dibinde var bir tavuşan uykusu
 Isırganda gördüm bir gül kokusu
 Kokladım, sakladım, koktu, uyuştum

İhsani

Gece gündüz insanların korkusu
 Temah ile ölüm, rızık korkusu
 Eştir, ısırgandır, güldür kokusu
 Sardım da sineye koktu, uyuştum.

Ruhani

Ey Âşık Ruhani bugünkü dilin
 Acaip, garaip öter bülbülün
 Meydanda seyrettim bir koca gelin
 Nice pehlivanı yıktı, uyuştum

İhsani

Mevlüt İhsani'yim, böyledir elim
 Bir gün yok olacak sonsuz temelim
 Bu dünya ezelden bir koca gelin
 Nice Süleyman'ı yıktı uyuştum²⁴³

Beyzade-Oltulu**Beyzade**

Âşık olmak kolay değil be dostum
 Eksilmez başından duman Ali can
 Eyüp sabrederek erdi vuslata
 Bilmem var mı sende zaman Ali can

Oltulu

Otuz yıldır gurbet gurbet gezerim
 Dinmedi başımdan duman Beyzadem
 Daim yaradana benim nazarım
 Ömür varsa olur zaman Beyzadem

Beyzade

Kimse bilmez senin derdin sızını
 Erlik meydanında çalsan sazını
 Et Mevla ya dua kıl namazını
 Eksilmesin sen de iman Ali can

Oltulu

Erzurum ilimdir Oltudur yanım
 Cihan da söylenir dadaşlık şanı
 Galü beladan beri müslümanım
 Elhamdülillah tam iman Beyzadem

---

²⁴³ Dilaver Düzgün, **Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s.226-227

Beyzade

Yunus ile Mevlana yı örnek al
 Gerçek âşık isen derinlere dal
 Arı bin çiçekten yapıyorsa bal
 Bunları boş sanma aman Ali can

Oltulu

Bir dilekçe yazdım Mevlaya saldım
 Erenler babında nasibin aldım
 Mürşit kapısında otuz yıl kaldım
 Pirden olsun bize güman Beyzadem

Beyzade

Mevlanın rahmeti kullara boldur
 İçindeki kin ve nefreti öldür
 Çoluk çocuğunu beş vakit kıldır
 Göçmeden dünyadan hemen Ali can

Oltulu

Umut heybesine sabır doldurdum
 Nakilimi ben bakiye aldurdım
 Ölmeden evvel nevsimi öldürdüm
 Gel sende hazırlan hemen Beyzadem

Beyzade

Beyzadeyim çektim çileyi zarı
 Yıllardır gönlümün gelmez baharı
 Hesapla gel dostum zararı karı
 Şimdi ki insanlar yanan Ali can

Oltulu

Oltuluyum ikrarımda kalırım
 Nasibim ne ise onu alırım
 Sen beni ben sen çok ey bilirim
 Korkarım ki halin yaman Beyzadem²⁴⁴

Nurhani- Ruhani**Nurhani**

İhvanlar toplayıp yatsı namazı
 Kılmasında bilir misin hikmet var
 Ol Musa ki o koyunu çağırdı
 Gelmesinde bilir misin hikmet var

Ruhani

Kün dedi var oldu mevcud-i âlem
 Olmasında bilir misin hikmet var
 Mevsimsi ağaçlar da zamana girdi/güldü
 Solmasında bilir misin hikmet var

Nurhani

Kurban olum senin güzel huyuna
 Akacağım bu akşamda suyuna
 Ol İbrahim gelip bıçak koyunu
 Çalmasında bilir misin hikmet var

Ruhani

İbrahim değildi İsmail kurban
 Öyle kurbanlara olurum hayran

---

²⁴⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Beyzade'nin not defterinden.

Kaç defa başladı bu devr-i cihan
Dolmasında bilir misin hikmet var

Nurhani

Nurhani sözünde olmalı bana
Dua et bunlar gelsin imana
Ol Ruhani göz kaybedip ummana
Dolmasında bilir misin hikmet var

Ruhani

Dinledin mi Ruhani'nin sözünü
Saldılar sineme sevda közünü
Aşk âşık olur sevda sazını
Çalmasında bilir misin hikmet var²⁴⁵

Ruhani -Nurhani

Ruhani

Muhabbet bağırma girip
Güle gelen pişman olmaz
Bakıp ehl-i hali görüp
Hala gelen pişman olmaz

Nurhani

Aşk duyla yanıp yanıp
Küle gelen pişman olmaz
Yol Muhammet yoludur
Yola gelen pişman olmaz

²⁴⁵ Oğuzhan Aydın, **Erzincan'da Yaşayan Çağdaş Âşıklar**, Atatürk Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Erzurum 2006, s.1521-153.

Ruhani

Hep güle öterdi bülbül
 Bülbül de kılar mı müşkül
 Dört tarikat on iki kol
 Kola gelen pişman olmaz

Nurhani

Âşıklar hep buradadır
 Dermanları yaradadır
 Kâbe Kavseyn oradadır
 Çöle gelen pişman olmaz

Ruhani

Ruhaniyim sevdam anda
 Onun da sevdası bende
 Okunur mümin önünde
 Dolu gelen pişman olmaz

Nurhani

Ben söyleyim dinlersen sen
 Nuri Kaya nerdesin sen
 Hira tepesinde esen
 Yele gelen pişman olmaz²⁴⁶

Toruni- Tanrıkulu- Ruhani**Toruni**

Dokunsak bir yerde olduk imtahan
 Bir müddet o handa durdukta geldik

---

²⁴⁶ A.g.t., s.153-154.

Mevla ışık verdi gösterdi bir yol
Bu ışık dünyayı gördükte geldik

Tanrıkulu

Ervah-ı âlemde vardı yazımız
Erenler safına girdikte geldik
Bağban olduk hakikatın bağında
Aşkın çiçeğini derdik de geldik

Ruhani

Elüstü bezminde gönül sırrında
Biz Allah'a ikrar verdik de geldik
Ervahlar ceminde birinci safta
Yaradana boyun burduk da geldik

Toruni

Lebbeyk dedik ama tek bir gül verdik
Bir çalıda ani civciv çıkardık
Mağara ağzında tufana girdik
Örümcekle ağı ördük de geldik

Tanrıkulu

Söz ile söyledik Hakk'a avazı
Tesbih gibi çektik sevgi niyazı
Hak farz eylemişti kıldık namazı
Kibir çemberini kırdık da geldik

Ruhani

Ben de sevmiş idim nura cananı
O candır iki cihan sultanı
Yılanının ağzına bizler dabanı
Siddikle beraber verdik de geldik

Toruni

Hem Allah'ı andık azim Kur'an'a
 Sureyi sıraya koyduk Osman'a
 Yusuf ile bile girdik zindana
 Yakup'un gözünü sardık da geldik

Tanrıkulu

Tanrıkulu yanar Mevla'dan güman
 Veren alan odur sen istersen yan
 İnsan başak oldu felek de harman
 Kendimizi yere serdi de geldik

Ruhani

Ruhani dünyaya gelmezden evvel
 Bu çark-ı âlemi bilmezden evvel
 Defa defa öldük ölmezden evvel
 Huzura mahşeri gördük de geldik²⁴⁷

Çırağı – Çobanoğlu**Çırağı**

Sen de biliyorsun ey Çobanoğlu
 Alemi var eden bir var biliyorum
 Bir canlı atıldı onun içine
 Velakin yakmadı nar biliyorum

Çobanoğlu

Alemi yaratan Hak'dır Mevla'dır
 Haşa ben demem ki sır biliyorum

²⁴⁷ Nazım İrfan Tanrıkulu, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s.379-380.

Halil İbrahim'i attı ateşe
Onu yakmayan nar biliyorum

Çırağı

Soru soruyorum bakma kusura
Âşıklara sorulmuş hep ara sıra
Sen de biliyorsun yüz on dört sure
İçinde seksen üç sır biliyorum

Çobanoğlu

Aman ey kardeşim nerededir tasın
Var mıdır üstünde aşk-ı libasın
Seksen üç ayettir elbette Yasin
Yedi mübin kar biliyorum

Çırağı

Gel Nuri Çırağı boştan haber ver
İşi tam ezberle baştan haber ver
Ne acayip iştir koçtan haber ver
Anamı doğuran er biliyorum

Çobanoğlu

Çobanoğlu canım olsun bedava
Kainatı yarattı Cenab-ı Hüda
Adem'in kaburgasındandır Havva
Koç koyun doğurdu kar biliyoruz²⁴⁸

²⁴⁸ Muhammet Akay, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Lisans Bitirme Tezi, Ankara 2007, s. 41.

Çırağı – Reyhani

Çırağı

Hakk'a iman edip Hakk'ı bildikçe
 Bu ölenler dirilecek Reyhani
 Hak deyip de hakikata geldikçe
 Gerçek bayrak gerilecek Reyhani

Reyhani

Lal olacak benlik eden insanlar
 Bir mahkeme kurulacak Çırağı
 Acımadan insanları vuranlar
 Bir gün kendi vurulacak Çırağı

Çırağı

İssız viranede öter baykuşlar
 Her varlık Allah'ı zikire başlar
 Aktıkça temizler suları taşalar
 Himmet ile durulacak Reyhani

Reyhani

Cehalet kalkınca dünya bir olur
 O zamanlar bütün insan hür olur
 Gerçekler gerçekten gerçek görünür
 Böyle günler gerçekten var olacak Çırağı

Çırağı

Her şeye kadirdir Cenab-ı mutlak
 İnanmayanın haline eyvah mı eyvah
 Haklılar hakkını alacak mutlak
 Bu hesap da sorulacak Reyhani

Reyhani

Âşıklar gerçektir sözünden dönmez
 Yiğitler şanına lekeler konmaz
 Hak olduğu yerde cehennem yanmaz
 Allah orda var olacak Çırağı

Çırağı

Kudreti hikmettir sırdır yaradan
 Eşyaya varlığını aratan
 Çırağı inanmış vardır yaradan
 İnanana görülecek Reyhani

Reyhani

Âşık Reyhani'yim ağlar düşünen
 Ömür geçer iki damla yaşına
 Böyle devranının bu gidişinen
 Bir gün haksız kör olacak Çırağı²⁴⁹

Selahattin Kazanoğlu -Yaşar Demiroğlu**Kazanoğlu**

Tüm melekler inmiş ordu kurulmuş
 Dağlarda taşlarda Hakkın izi var
 Müminlere İslam mührü vurulmuş
 Eğilen başlarda Hakkın izi var.

Demiroğlu

Dinle bu sözümü sen Kazanoğlu,
 Akan şu yaşlarda Hakkın izi var.
 Kimse baki değil fani dünyada
 Yapılan işlerde Hakkın izi var.

---

²⁴⁹ Akay, a.g.e., s. 40.

Kazanoğlu

İlim öğrenmeye gel eyle merak
 İnsansan gözün aç Şu dünyaya bak
 Hakkı zikrediyor binlerce yaprak
 Bütün ağaçlarda Hakkın izi var.

Demiroğlu

Su ile gelenler geri gidiyor,
 Kimi iyi kimi kötü ediyor
 Arayarak menziline gidiyor
 Gökteki kuşlarda Hakkın izi var.

Kazanoğlu

Kardeş sende bir gün Rabbine ersin
 Sel götürür çürük bina edersin
 Gençlik biter ihtiyara dönersin
 Ağaran saçlarda Hakkın izi var.

Demiroğlu

Gençlik gider insan bir gün yorulur,
 Açılmayan tüm yürekler yarılır
 İmanın kalesi böyle kurulur
 Bildiğin Beş'lerde Hakkın izi var

Kazanoğlu

Kazanoğlu aşk odunu yandırdı
 Aşkı ile kelebeği döndürdü
 Cebrail'le İsmail'e indirdi
 Kurbanlık koçlarda Hakkın izi var.

Demiroğlu

Demiroğlu der ki dostlar yazıyor
 Bazıları bu sanattan beziyor
 Çoğu sabah akşam öyle geziyor.
 Tok değil açlarda Hakkın izi var²⁵⁰

Salim Baba-Yaşar Demiroğlu**Salim Baba**

Allah adaletli bir padişaktır
 Mahlûkatın rızkını verir kardeşim
 Sanmayın bizlere yakın ıraktır
 Çağrıldığı yerde gelir kardeşim

Demiroğlu

Gam keder basınca benim gönlümü
 Allah derim onu alır kardeşim
 İçimde ne varsa yüzüme yansır
 Gizlileri elbet bilir kardeşim

Salim Baba

Akıl fikir vermiş lütfünden sana
 Sakın arkan dönme sende sağ yana
 Tenha yeri bulup dalma isyana
 Zahir batın seni görür kardeşim

Demiroğlu

Bilmem ki şairler acep ne yazar
 İlmi olmayanlar bunları bozar
 Derviş olan dostum her yanı gezer
 Görmeyenler burada durur kardeşim

²⁵⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not Defterinden.

Salim Baba

Kamil bir kaptan bul gemin batırma
 Sermayeni kem yollarda bitirme
 Fasık meclisine girip oturma
 Salih amellerin erir kardeşim

Demiroğlu

İçtiğimiz bade ise doluysa
 Gittiğim can Muhammed yoluysa
 Salim Baba Halfeti'nin koluysa
 Yaşar'da peşinden yürür kardeşim

Salim Baba

Tövbe istiğfar kıl fırsat kaçmadan
 Yecüc, Mecüc denizleri içmeden
 Ölenlere bir bak kırk gün geçmeden
 Bütün azaları çürür kardeşim

Demiroğlu

Eğer aldığını geri koyarsan
 Az uyuyup az yiyip de doyarsan
 Küçükleri sevip büyük sayarsan
 Mevla'm mükâfatın verir kardeşim

Salim Baba

Salim yürür şeriatın izinden
 Eğri büğrü kaçmaz benim gözümden
 Bazı kullar ne anlasın sözümden
 Akli olan ibret alır kardeşim

Demiroğlu

Demiroğlu bundan hisseder sezer
 Telefonlar çeker kaydeder yazar
 Bütün mahlûkatlar ayakta gezer
 Yılan ise yerde sürür kardeşim.²⁵¹

I. Arzu-İstek Konulu Atışmalar

Âşıkların dünyaya ve ahirete ilişkin kavuşmak istediklerine dair arzuları ve istekleri vardır. Bu arzuları şiirlerinde konu etmiş dile getirmişlerdir. Âşık Demiroğlu ile Âşık Karakaş'ın icra ettikleri bir atışmada dünyada şehit olarak öbür alemde Firdevs cennetine girip Kevser havuzundan kana kana içme özlemini işlemişlerdir:

Demiroğlu

Dinledim sözünü benim kardeşim
 Kevser ırmağından yağ istiyorum
 Dilerim Mevla'dan şehit olayım
 Firdevs Cennetinden bağ istiyorum

Karakaş

Ey Karakaş dünya fanidir fani
 Hani nerde Sultani Süleymanı
 Mahşer meydanın can Resulü hani
 Sevap defterimi sağ istiyorum

Al bayrağın devamlı surette üstümüzde dalgalanmasını vatanımızın bağımsızlık ve bütünlüğünü âşıklar şiirlerinde vurgulamaktadırlar. Âşık Yaşar Demiroğlu bir atışma dörtlüğünde bayrak sevgisini dile getirmektedir:

²⁵¹ **Oğuzhan Aydın Arşivi**, Erzincan'da Âşıklar Kahvehanasında yapılan atışmadan.

Demiroğlu

Demiroğlu baki kalsın
 Şerefim ve Şanım olsun,
 Üstümüzde dalgalansın
 Beni aldan ayırmayın.

Senlik benlik davasından vazgeçerek birlik beraberlik duygusunu pekiştirmemiz gerektiğini Âşık Gülşadi ve Âşık Demiroğlu bir atışmalarında Şu biçimde işlemektedirler:

Demiroğlu

Ben Gümüşhane'li sen de Sivas'lı
 El ele verelim güzellik olsun
 Senlik benlik davasını bırakıp
 Beraber duralım güzellik olsun

Gülşadi

Boş boşuna yormayalım insanı
 Mevla'ya erelim güzellik olsun
 Buralara geldik dostlar yanında
 Ahvalın soralım güzellik olsun

Âşık Yakup Temeli Âşık Ereni ile yaptığı bir atışmasında tasavvufî yola girmek istediğini mürşide bağlanma özlemini içtenlikle dile getirmektedir.

Ereni

Postu sermişsin serine,
 Bağdaş kurdun üzerine,
 Mana inmekte derine,
 Buna bir fikir yoralım.

Temeli

Hikmetinden hiç sorulmaz,
 Dost dostuna hiç darılmaz,
 Her postada oturulmaz,
 Gerçek mürşide varalı

Mustafa Karakaş-Yaşar Demiroğlu**Karakaş**

İblisi hapseyle öldürme sakın
 Ben onu mahşerde sağ istiyorum
 Eğer olur isen nefsine yakın
 Hıra'dan Uhut'tan dağ istiyorum

Demiroğlu

Dinledim sözünü benim kardeşim
 Kevser ırmağından yağ istiyorum
 Dilerim Mevla'dan şehit olayım
 Firdevs Cennetinden bağ istiyorum

Karakaş

Ateş yanar ısı verir ocağa
 Şimdi ki zamanda çocuk yatmaz kucağa
 Saygı durdum bayrağa ve sancağa
 Geçti zaman ben modern çağ istiyorum

Demiroğlu

Dikkat eyle bela olur önünde
 Ölüm vardır bu hayatın sonunda
 Mahşer meydanında hesap gününde
 Yüzüm kara değil ağ istiyorum

Karakaş

Ey Karakaş dünya fanidir fani
 Hani nerde Sultani Süleymani
 Mahşer meydanın can Resulü hani
 Sevap defterimi sağ istiyorum

Demiroğlu

Demiroğlu hep Mevla'yı zikreden
 Bir altına bin tane deve güden
 Kötülüğü kökünden alıp giden
 Dağdan aşağı inen çığ istiyorum²⁵²

Gürkani-Demiroğlu**Gürkani**

Dertli öten bir bülbülüm,
 Beni gülden ayırmayın
 Seyyah olup hep gezerim
 Beni yoldan ayırmayın.

Demiroğlu

Tatlı söze hasret kaldım
 Beni dilden ayırmayın
 Ayrı koyup çiçeklerden
 Beni baldan ayırmayın.

Gürkani

Sığınmışım ben Mevlaya,
 Bakmam başka bir davaya,
 Âşık oldum bir Leyla ya
 Beni çölden ayırmayın.

²⁵² Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Demiroğlu

Yüzüm Hakka dönüyorum,
 Dostlarımı sınıyorum
 Kerem gibi yanıyorum
 Beni külden ayırmayın.

Gürkani

Dertli sinem yara bere,
 Hekim gelsin bulsun çare,
 Yağmur oldum yağdım yere
 Beni selden ayırmayın.

Demiroğlu

Bu dünyada ağır yüke,
 Bel bağlama mala, mülke,
 Yaprak gibi çeke çeke
 Beni daldan ayırmayın.

Gürkani

Gürkani der hele bakın,
 Emir ferman yüce Hakkın
 Size oldum candan yakın
 Beni kuldan ayırmayın.

Demiroğlu

Demiroğlu baki kalsın
 Şerefim ve şanım olsun,
 Üstümüzde dalgalansın
 Beni aldan ayırmayın.²⁵³

---

²⁵³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Kazanoğlu-Demiroğlu ı

Kazanoğlu

Böyle gidiş ile gerçek menzile
 Varılacak zaman gelir mi sence
 Sular çağlamıyor yükselmeyince
 Durulacak zaman gelir mi sence

Demiroğlu

Çok uzakta görme gel sen menzili
 Varılacak zaman gelir üstadım
 Sular dört mevsimde çağlayıp akmaz
 Durulacak zaman gelir üstadım

Kazanoğlu

Alim boşa karıştırmaz kitabı
 Yaradan övgüsü Rabbin hesabı
 Haksızlardan haksızlığın hesabı
 Sorulacak günler gelir mi sence

Demiroğlu

Derler ki kötüyü kötü bilirlir
 Çok malı olanlar tat mı alırlar
 Zalimler de bir gün hesap verirler
 Sorulacak zaman gelir üstadım

Kazanoğlu

Güvenme sen hainlerin ipine
 Hakir görme bakıp insan tipine
 Riyadan kurtarıp Hakkın ipine
 Sarılacak günler gelir mi sence

Demiroğlu

İnsanların asla bakmam haline
 Önem verdim yüreğine diline
 Bir gün mutlak dönüp Hakkın yoluna
 Sarılacak günler gelir üstadım

Kazanoğlu

Bu Kazanoğlunun kesildi sesi
 Az olsa da helal dolu kesesi
 Zalimin üstüne Hak mahkemesi
 Kurulacak günler gelir mi sence

Demiroğlu

Demiroğlu dostlarım var yanımda
 Mutlak Hakka ulaşılır sonunda
 Mizan terazisi mahşer gününde
 Kurulacak günler gelir üstadım²⁵⁴

Gülşadi-Demiroğlu**Demiroğlu**

Ben Gümüşhane'li sende Sivas'lı
 El ele verelim güzellik olsun
 Senlik benlik davasını bırakıp
 Beraber duralım güzellik olsun

Gülşadi

Boş boşuna yormayalım insanı
 Mevla'ya erelim güzellik olsun

²⁵⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Buralara geldik dostlar yanında
Ahvalın soralım güzellik olsun

Demiroğlu

Haber ver dağlardan ve de dereden
Bir senden bir benden gidek sıradan
Kini ve nefreti kaldır aradan
Hep iyi görelim güzellik olsun

Gülşadi

Gurbet eller benim belim büküyor
Gözlerimden kanlı yaşlar döküyor
Televizyon burda bizi çekiyor
Hatıra verelim güzellik olsun

Demiroğlu

Demiroğlu doğru yolu tutalım
Dereleri Ummanlara katalım
Fakire yoksula yardım edelim
Yarayı saralım güzellik olsun

Gülşadi

Gülşadi'yim sanma burda duracak
Dostlar gelip hal hatırın soracak
Program az sonra sona erecek
Sılaya varalım güzellik olsun²⁵⁵

---

²⁵⁵ Bayburt Âşıklar Bayramından 27-28.06.2008.

İ. Yergi, Hiciv Konulu Atışmalar

Bu atışma türü taşlama-takılma atışma türünden farklıdır. Taşlama-takılma türü atışmalar âşıkların birbirlerinin olamayan özelliklerini dile getirdikleri takılmalardır. Yegi-Hiciv türünde ise âşıklar birbirlerinin veya çevresinde bulunan insanların olumsuz özelliklerine değinir ve bu özellikleri yererek hicvederler. Nefsin arzusunun peşinde koşan kişileri Âşık Eminoğlu ve Çerkezoğlu yaptıkları bir atışmada şöyle yermişlerdir:

Fuat Çerkezoğlu

Nefsin arzusunun peşine düşen
Olamaz ki arzusuna ulaşan
Sahnelerde katır gibi tepişen
O da müzik çaldığını zanneder

Sıtkı Eminoğlu

Cahilin cahilce olurmuş işi
Yaşamı bedava neye telaşı
Ebcette bulunur yedi yanlışı
Kendin alim olduğunu zanneder

Âşıklar birbirlerini övdükleri gibi birbirlerini yeren hicveden atışmalarda yaparlar. Âşık Eminoğlu Âşık Nizamoğlu ile yaptığı bir atışma da Nizamoğlu'nun hayat tarzını eleştirir:

Eminoğlu

Sen gelmeden evvel bir name soldın
Allaha çok şükür rüsvah oldun
Ellsinden sonra bir kırık buldun
Daha gelme orda kal Nizamoğlu

Nizamoğlu, Eminoğlu'nun yaptığı bu hakaretlere sözlü olarak itiraz edince Eminoğlu ikinci bir atışmayı başlatarak Nizamoğlu'na şöyle seslenir:

Eminoğlu

Dediğim sözlere itiraz ettin
Ya kimden öğrendin itirazı sen
Ben sağa demiştim sen sola gittin
Yükledin sırtıma bu emrazı sen

Âşıklar toplumu yanlış yönlendiren iç ve dış mihrakları, vatan hainlerini, son zamanlarda sözde Ermeni soykırımını savunan, ceddine hakaret eden kendi içimizden kişileri de atışmalarında ağır bir dille hicvederler:

Kazanoğlu

Türk'ün tarihini yanlış yazarlar
Destanımı lekeledi neyleyim
Bu milletin birliğini bozanlar
Vatanımı lekeledi neyleyim

Demiroğlu

Elin yemini yer ona yumurtlar
İnsanımı lekeledi neyleyim
Hainin dilini yiyecek kurtlar
Divanımı lekeledi neyleyim

Kazanoğlu

Aynı değil idi ceddine söven
Uyan be kardeşim bu düşten uyan
Bir milyon ermeni öldürdük diyen
Vicdanımı lekeledi neyleyim

Demiroğlu

Kendi milletini hiçe sayarak
 Hainleri en st başa koyarak
 Bir ağdaşlık safsatası diyerek
 Sultanımı lekeledi neyleyim

Fuat Çerkezoğlu- Sıtkı Eminoğlu**Fuat Çerkezoğlu**

Beyinden zrl akıldan yaya
 Dünya baki kaldığını zanneder
 Gününü gün etmek ondaki gaye
 Beleş hayat bulduğunu zanneder

Sıtkı Eminoğlu

Yaradılışını bilmeyen insan
 Dünyaya boş geldiğini zanneder
 Yaşantısı bir sap sonrası saman
 Yeşeripte solduğunu zanneder

Fuat Çerkezoğlu

Nefsin arzusunun peşine düşen
 Olamaz ki arzusuna ulaşan
 Sahnelerde katır gibi tepişen
 O da müzik çaldığını zanneder

Sıtkı Eminoğlu

Cahilin cahilce olurmuş işi
 Yaşamı bedava neye telaşi
 Ebcette bulunur yedi yanlışi
 Kendin alim olduğunu zanneder

Fuat Çerkezoğlu

Babadan serveti yemiş bitirmiş
 Kendisinin ocağını batırmış
 Őansını onu bir yerlere getirmiş
 Adam bir Şey bildiğini zanneder

Sıtkı Eminoğlu

Avanta yaşantı yemiş kudurmuş
 Beynini fikrini beyhude yormuş
 Zengin artığını fakire vermiş
 Lokmasını böldüğünü zanneder

Fuat Çerkezoğlu

Âşık Çerkezoğlu bu işi bilir
 Dünyanın varlığı dünyada kalır
 Onun önünde yere eğilir
 Dünya bize geldiğini zanneder

Sıtkı Eminoğlu

Der ki, Eminoğlu biter saltanat
 İnançsız pezevek fahişe avrat
 Lenin fikrine geberen gavat
 Vatan için öldüğünü zanneder²⁵⁶

Eminoğlu- Nizamoğlu**Eminoğlu**

Yaşın geçti ihtiyarlık yaklaştı
 Gel Hak'ka tevekkül kıl Nizam oğlu
 Zalim nefis başına çok işler aştı
 Akıllı ol kenden gel Nizamoğlu

²⁵⁶ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Sıtkı Eminoğlu'nun Not Defterinden.

Nizamoğlu

Doğmadan ölüñmez ölü dirilmez
 Doğru destur eyle ol Eminoğlu
 Cuzi iradem var hüküm verilmez
 Beni vıjdanıma sal Eminoğlu

Eminoğlu

Felek âşıkıarı gamla yoğurur
 İnsanı mahveder kibirle gurur
 Torunların peşen dede çağırır
 Sendeki bir başka hal Nizamoğlu

Nizamoğlu

Nefis bende değil ben nefisteyim
 Adı aşk amma hala yastayım
 Çelik zırh örülü bir kafesteyim
 Kaldır yerden yere çal Eminoğlu

Eminoğlu

Ben doğruyu dedim sen yanlığ gittin
 Töreı kandırdın bir yara açtın
 Cumali diyerek bizi terk ettin
 Git yanında geber öl Nizamoğlu

Nizamoğlu

Gençlik gümlerimde evlenme vakti
 Bir güzeli sevdim nikahım haktı
 Gelecek dediler o beni yaktı
 Eyledi töreler lal Eminoğlu

Eminoğlu

Sen gelmeden evvel bir name saldın
 Allaha çok Şükür rüsvah oldun
 Elsinden sonra bir kırık buldun
 Daha gelme orda kal Nizamoğlu

Nizamoğlu

O name dünyaya aydınlık saçsın
 Dilerim Mevlaya bir kapı açsın
 Bütün sevenlerim uğrayıp geçsin
 Ordan ipek kumaş al Eminoğlu

Eminoğlu

Eminoğlu sular gibi çağlama
 Hata yapıp sonra donup ağlama
 Hakktan başkasına meyil bağlama
 Sakın olma kula kul Nizamoğlu

Nizamoğlu

Nizam oğlu ile bu yola vardım
 Gülü okşar iken dalını kırdım
 Sıkıca bağladım dikkatli sardım
 Ne zaman yetişir dal Eminođlu²⁵⁷

BitmemiŐti bu atışma bazı hakaretvari sözlere dayanamayan Nizamoğlu, Eminoğlu'na itiraz etmekteydi. Eminoğlu ise ikinci atışmaya baŐlattı.

²⁵⁷ **Oğuzhan Aydın Arşivi**, ÂŞık Sıtkı Eminoğlu'nun Not Defterinden.

Eminoğlu- Nizamoğlu

Eminoğlu

Dediğim sözlere itiraz ettin
Ya kimden öğrendin itirazı sen
Ben sağa demiştim sen sola gittin
Yükledin sırtıma bu emrazı sen

Nizamoğlu

Fikrine saygım var deme beğenmez
Huyuma huy katan olma razı sen
Sözünden anlarım söyle azdan az
Kime baktın kime çaldın sazı sen

Eminoğlu

Ařđın alnında kara yazı var
Zannetme ki bana itirazı var
Düşün ikimizin bir öküzü var
Niye olmuyorsun işe razı sen

Nizamoğlu

Yol sapaya gider geriye dönmez
Bazen sır saklanır kuşta yenmez
Öküz elin ise bizimdir denmez
Gel boşuna çekme bunca nazı sen

Eminoğlu

Eminoğlu sinesini yakarak
Yıkarmış bendini sular akarak
Bozarsın kafamı karşı çıkarak
Çıktın insanlık bazı bazı sen

Nizamoğlu

Nizamoğlu saklı kalam yerim yok
 Gönül aldım gönül sattım karım yok
 Benden geri bırakacak varım yok
 Yazdım okuyasan böyle yazı sen

Selahattin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu**Kazanoğlu**

Türk'ün tarihini yanlış yazarlar
 Destanımı lekeledi neyleyim
 Bu milletin birliğini bozanlar
 Vatanımı lekeledi neyleyim

Demiroğlu

Elin yemini yer ona yumurtlar
 İnsanımı lekeledi neyleyim
 Hainin dilini yiyecek kurtlar
 Divanımı lekeledi neyleyim

Kazanoğlu

Aynı değil idi ceddine söven
 Uyan be kardeşim bu düştten uyan
 Bir milyon ermeni öldürdük diyen
 Vicdanımı lekeledi neyleyim

Demiroğlu

Kendi milletini hiçe sayarak
 Hainleri en üst başa koyarak
 Bir çağdaşlık safsatası diyerek
 Sultanımı lekeledi neyleyim

Kazanoğlu

Bende cahil olsam bakar geçerim
 Bahar seli gibi akar geçerim
 Leke bir tek olsa yıkar geçerim
 Her yanımı lekeledi neyleyim

Demiroğlu

Bu millet sırtından sürdü sefalar
 O sefada millet çeker cefalar
 Ben aydınım diyen çürük kafalar
 Al kanımı lekeledi neyleyim

Kazanoğlu

Kazanoğlu boşa kafa yoranlar
 Her olur olmazdan haber soranlar
 Menfaat uğruna tekke kuranlar
 İmanımı lekeledi neyleyim

Demiroğlu

Demiroğlu sabah yüzümü yudum
 Helal kazanıp ta helalden yedim
 Bu vatana bin can borcum var dedim
 z canımı lekeledi neyleyim²⁵⁸

Kazanoğlu Burhani-Demiroğlu**Kazanoğlu**

Dinle sözlerimi âşık Burhani
 Bir ayarda durduğunu görmedim
 İyi atıcıyım der Demiroğlu
 On ikiden vurduğunu görmedim

²⁵⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

Burhani

Dinledim sözünü canım kardeşim
 Bu sözlerine sarmadığını görmedim
 Çok çillere girmiştir başım
 Bunlara kafa yorduğunu görmedim

Demiroğlu

Dinledim sözünü ben Kazanoğlu
 Düşkün halim sorduğunu görmedim
 Burhaniye ne diyeyim kardeşim
 Bir merhaba verdiğini görmedim

Kazanoğlu

Boş boşuna girdin elin bağına
 Bir fidanı kırdığını görmedim
 Bu da Ferhat olmuş boşu boşuna
 Kayaları yardığını görmedim

Burhani

Okumayan insan olur mu derviş
 Hikmetine erdiğini görmedim
 Alim olan insan söyler mi yanlış
 Doğruları gördüğünü görmedim

Demiroğlu

Gönülden gönüle vardır çiçekler
 Sevda ile derdiğini görmedim
 Kayıp olup gitmez asla gerçekler
 Buna kafa yorduğunu görmedim

Kazanoğlu

Kazanoğlu sevap insan düzeltir
 Hiç camiye girdiğini görmedim
 Bu da ara sıra sakal uzatır
 Hiç bıyığın burduğunu görmedim

Burhani

Derede burada tepede burda
 Yokuşlara verdiğini görmedim
 Bana pervasız dediler
 Ağzı iki cırdığını görmedim

Demiroğlu

Nice sırlar vardır gizliden gizli
 Senin buna erdiğini görmedim
 Ben Demiroğluyum elimde sazlı
 Öz silana vardığını görmedim²⁵⁹

J. Övgü Nitelikli Atışmalar

Âşıklar şiirlerinde ve atışmalarında yüce yaratıcıyı, peygamberi, tarihe damgasını vuran, iz bırakan önde gelen liderleri (Mustafa Kemal Atatürk, Kazım Karabekir Paşa, Halit Paşa vb.) gibi kumandanları övmüş, gezip gördükleri bazı yerleri methetmiş; bazen de âşıklar birbirlerine övgü dolu sözlerle iltifat etmişlerdir. "Hakanın ve hakana refakat eden zevat ile mensup oldukları budunun kahramanlıklarını, pehlivanlıklarını hasılı her bakımdan yüceliklerini ilahi bir eda ile söylerler".²⁶⁰ Araştırmamızın sonucunda âşıklar en çok Atatürk'ün özelliklerini, tarihi kişiliğini övmüş ve onun izinden yürümemiz gerektiğini belirtmişlerdir. Şeref Taşlıova, Yaşar Reyhani, Rüstem

²⁵⁹ **Oğuzhan Aydın Arşivi**, Yaşar Demiroğlu'nun Not Defterinden.

²⁶⁰ İhsan Ozanoğlu, **Âşık Edebiyatı**, Kastamonu 1940, s.12.

Alyansoğlu ve Murat obanoğlu'nun "Dünya Böyle Bilsin İzindeyiz Biz" adlı atışması da buna güzel bir örnektir:

Taşlıova

ŞEREF der; Türklüğün gözü Atatürk,
Ağzında, dilinde, sözü Atatürk.
Ey devlet adamı, Gazi Atatürk,
Mustafa Kemalsin, izindeyiz biz.

Reyhani

REYHANI der; yaşa Atam, çok yaşa.
Yurdu sevdin öyle girdin savaşa.
Huduttan hududa, yurt baştan başa,
Sevgin ile dolsun, izindeyiz biz.

Alyansoğlu

ALYANSOĞLU sazla yapıyor sanat,
Çünkü, sanatçıya sen girdin kanat.
Anıtkabirinde yatasın rahat,
Sana rahmet olsun, izindeyiz biz.

obanoğlu

Vatan baştan başa yolda Atatürk,
Bir nağmesin esen yelde Atatürk.
ÇOBANOĞLU çalar telde Atatürk,
Tükenmez Kemalsin, izindeyiz biz.

Türk olmanın gurur vesilesi ve büyük bir bahtiyarlık olduğunu Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ne Mutlu Türk'üm Diyene" vecizesini Âşık Reyhani ve Âşık Murat obanoğlu bir atışmada şöyle işlemiştir:

Çobanoğlu

Paşam,güzel ayak verdi,
 Ne mutlu Türküm diyene.
 Ay yıldızlı bayrak bizim,
 Ne mutlu Türküm diyene.

Reyhani

Söz açar âşık,sözüne,
 Ne mutlu Türküm diyene.
 Adaktır Türkün özüne,
 Ne mutlu Türküm diyene.

Âşıklar, bazı atışmalarında da birbirlerinin olumlu özelliklerini anlatarak övgü türünde örnekler sunmuşlardır. Erzurumlu Âşıklar Ali Rahmani ile Nusret Toruni'nin atışması zikrettiğimiz mevzuyu destekler niteliktedir:

Toruni

Öyle güzel söyleyen bir dilber idi
 Dillerine gurban olim Rahmani.
 Yine dolaşırsın acaip halde
 Hâllarına gurban olim Rahmani.

Rahmani

Arife tarif yoğ işte bu âlem
 Allarına gurban olim Toruni.
 Âlemin ahvalini yazar bu kalem
 Yollarına gurban olim Toruni.

Âşıklar, memleketin güzel taraflarını da atışmalarında övgü ile belirtirler. Konya Âşıklar Bayramına katılan Âşık İlhami Demir, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Yaşar Reyhani yaptıkları atışmada Konya'yı şu şekilde methetmişlerdir:

İlhami

Meram bağlarını gezdim dolaştım
 Nice canlar gezen yerdir bu yerler
 Sevgi sebat garibine kol açtım
 Gül nişanlar gezen yerdir bu yerler

Çobanoğlu

Boş değildir toprak sahibi vardır
 Pehlivanlar gezen yerdir bu yerler
 Gazi olmuş şehit olmuş erleri
 Kahramanlar gezen yerdir bu yerler

Reyhani

Ulu Mevlana'nın aşk deryasında
 Mesnevi ile yüzen yerdir bu yerler
 Semalardan gelen neyin sesinde
 Nice sırrı çözen yerdir bu yerler

Yaptığımız gözlemlerde âşıkların zaman zaman övgüyü abarttıklarına şahit olduk. Bu durum Âşık Yaşar Reyhani'nin bir dördlüğünü bariz biçimde gözler önüne sermektedir:

Âşık Reyhaniyem söz mü söylerem
 Müzik mi çalaram caz mı çalarım
 Perdemi ararım saz mı çalarım
 Unutmayın sazı çalan paradır

**Şeref Taşlıova-Yaşar Reyhani-Rüstem Alyansoğlu-Murat
Çobanoğlu**

Taşlıova

Bu yıl doğumunun yüzüncü yılı.
Dünya böyle bilsin,izindeyiz biz.
Gönlümüz gururla sevinçle dolu,
Hep ruhlar şad olsun,izindeyiz biz.

Reyhani

Gönlümde gamım var,ağzımda sözüm,
Atam ne güzelsin,izindeyiz biz.
Söz verdik bu söze bağlıdır özüm,
Ne olursa olsun,izindeyiz biz.

Alyansoğlu

Kurtardığın vatan bize armağan,
Ebediyen kalsın,izindeyiz biz.
Yaptığın her işten sevgili Atam,
Neslin örnek alsın izindeyiz biz.

Çobanoğlu

Mustafa Kemal'den kaldı yadigar,
Şaşıranlar gelsin,izindeyiz biz.
Bizden selam olsun Türk milletine,
Ağlayanlar gülsün izindeyiz biz.

Taşlıova

Türk aşığı,türkü söyler dilinden,
Perdesinden,mızrabından,telinden.
Dünya var oldukça senin yolundan,
Herkes hisse alsın,izindeyiz biz.

Reyhani

Tarihlere hür yazıldı adımız,
 Böyle okutuldu,hatıratımız.
 Zafer için abidesin Atamız,
 Bükülmez bir kolsun,izindeyiz biz,

Alyansoğlu

Bütün kötölüğe verdin nihayet,
 Akdeniz'e doğru yaptın işaret.
 Vatani gençlere ettin emanet,
 Kulaklarda kalsın izindeyiz biz.

Çobanoğlu

Küçükten büyüğe,herkeste söyler,
 Bu kervan gidecek,düşmanlar neyler.
 Cepheden cepheye kahraman erler,
 Kılıcını çalsın izindeyiz biz.

Taşlıova

ŞEREF der;Türklüğün gözü Atatürk,
 Ağzında,dilinde,sözü Atatürk.
 Ey devlet adamı,Gazi Atatürk,
 Mustafa Kemalsin,izindeyiz biz.

Reyhani

REYHANİ der;yaşa Atam,çok yaşa.
 Yurdu sevdin öyle girdin savaşa.
 Huduttan hududa,yurt baştan başa,
 Sevgin ile dolsun,izindeyiz biz.

Alyansoğlu

ALYANSOĞLU sazla yapıyor sanat,
 Çünkü,sanatçıya sen gerdin kanat.
 Anıtkabirinde yatasın rahat,
 Sana rahmet olsun,izindeyiz biz.

Çobanoğlu

Vatan baştan başa yolda Atatürk,
 Bir nağmesin esen yelde Atatürk.
 ÇOBANOĞLU çalar telde Atatürk,
 Tükenmez Kemalsin,izindeyiz biz.²⁶¹

Murat Çobanoğlu-Şeref Taşlıova**Çobanoğlu**

Örnek olmuştur cihana,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.
 Girdi bunca imtihana,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.

Taşlıova

Mertlikte bulunmaz eşi,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.
 Dik durur eğilmez başı,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.

Çobanoğlu

Yolu Haktır,sözü gerçek,
 Alınıdaki yazı gerçek.
 Er oğlu er özü gerçek,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.

²⁶¹ Salih Şahin, **Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri**, Ankara 1983, s.82-84.

Taşlıova

Hür doğmuştur hem hür yaşar,
 Cepheden cepheye koşar.
 Nice engelleri aşar,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.

Çobanoğlu

Aşkla şevkle donanışı,
 Cihanın ayı,güneşi.
 Tarihlerle birdir yaşı,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.

Taşlıova

Cehalete kurmuş ağı,
 Aydınlatmış bunca çağı.
 Şehit kanıdır toprağı,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.

Çobanoğlu

Atatürk böyle buyurdu;
 İlimle donattı yurdu.
 Şanla dünyaya duyurdu,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.

Taşlıova

Vatan bir mukaddes çınar,
 Gönlümüz sevgi ile yanar.
 Çanakkale, Dumlupınar,
 Bir Türk Dünyaya bedeldir.

Çobanoğlu

Aşkla söyler ÇOBANOĞLU,
Yolumuz Ata'nın yolu.
İçimiz sevgi ile dolu,
Bir Türk Dünyaya bedeldir.

Taşlıova

Atasına saygı duyan,
ŞEREF, feda ediyor, bu can.
Her güçlüğe, karı koyan,
Bir Türk Dünyaya bedeldir.²⁶²

Şeref Taşlıova- Rüstem Alyansoğlu- Hikmet Arif Ataman**Taşlıova**

Vatan için kükreyen bir aslandı,
Zafer planı çizen Atatürk.
Gençliğine, hitap etti seslendi,
Her gerçeği candan sezen Atatürk.

Alyansoğlu

Bütün bir dünyaya olmuştu örnek,
Kötü niyetleri ezen Atatürk.
Mızraktan kaşları, çelikten bilek,
Bütün cepheleri gezen Atatürk.

Ataman

İlkin okulumda başöğretmenim,
Tahtaya Türkçeyi yazan Atatürk.

---

²⁶² A.g.e., s.85-86.

İlimde,kültürde rehberim benim,
Her şeyi inceden süzen Atatürk.

Taşlıova

Bizi hasta diye tanıyanların,
Güçlüyüz önünde, bugün ve yarın.
Yurduma göz diken pis düşmanların,
Kökünü çürütüp, kazan Atatürk.

Alyansoğlu

Atam sen yücelttin medeniyeti,
Daima izinde bu Türk milleti.
Bizim için kurdun Cumhuriyeti,
Ne büyük, ne güzel düzen Atatürk.

Ataman

Dün de yarın da bugün de öndersin,
Sanatta, ilimde,fende öndersin.
Sen yücesin, her bir yönde öndersin,
Fikir deryasında yüzen Atatürk.

Taşlıova

Dudağında en hoş,en tatlı sözler,
Bu yolda milletin, emrini gözler.
ŞEREF der; nöbette mermidir gözler,
İzindedir nice ozan, Atatürk.

Alyansoğlu

ALYANSOĞLU der ki;en gerçek yorum.
Seninle bu millet vardır,diyorum.
Sanat,kültür ve teknik istiyorum,
Cehaleti kökten bozan Atatürk.

Ataman

Milletimi bu günlere getiren,
 HİKMET ARİF, kalbimdedir hatıran.
 Adaleti temeline getiren,
 Tarihimi baştan yazan Atatürk.²⁶³

Yaşar Reyhani-Murat Çobanoğlu**Çobanoğlu**

Paşam,güzel ayak verdi,
 Ne mutlu Türküm diyene.
 Ay yıldızlı bayrak bizim,
 Ne mutlu Türküm diyene.

Reyhani

Söz açar âşık,sözüne,
 Ne mutlu Türküm diyene.
 Adaktır Türkün özüne,
 Ne mutlu Türküm diyene.

Çobanoğlu

Büyüktür Türklüğün yolu,
 Aşkı yüce,kendi ulu.
 En son Kıbrıs'ta yazılı,
 Ne mutlu Türküm diyene.

Reyhani

Kurban olayım Ata'ya,
 Hükmeder yıldıza aya.
 Altaylardan tâ,Tuna'ya,
 Ne mutlu Türküm diyene.

---

²⁶³ A.g.e., s.87-88.

Çobanoğlu

Her yerde vardır adımız,
 Hâk'tır bizim imdadımız.
 Şehit düştü ecdadımız,
 Ne mutlu Türküm diyene.

Reyhani

Türklük emanettir bize,
 Düşmanı getirdik bize.
 Yol vurduk tâ Akdeniz'e
 Ne mutlu Türküm diyene.

Çobanoğlu

Savaş bize bayram,düğün,
 Tükenmez bizde ki bugün.
 Dilimizde söz,beş öğün,
 Ne mutlu Türküm diyene.

Reyhani

Türklük çare olur derde,
 Sevgisi var,perde perde.
 REYHANİ der ki;her yerde,
 Ne mutlu Türküm diyene.²⁶⁴

Rüstem Alyansoğlu-Sadi Değer**Değer**

Yüce şanına hayranız,
 Ata'yı candan severiz.
 Hürriyet getirdi bize,
 Ata'yı candan severiz.

---

²⁶⁴ A.g.e., s.88-90.

Alyansoğlu

Bize attı büyük temel,
 Ata'yı candan severiz.
 Bir ismi Mustafa Kemal,
 Ata'yı candan severiz.

Değer

Bayrağımın süsü odur,
 Âşıkların sesi odur.
 Gönlümün neş'esi odur,
 Ata'yı candan severiz.

Alyansoğlu

Yurt sevgisini katlıyoruz,
 Daldan dala atlıyoruz.
 Yüz yılını kutluyoruz,
 Ata'yı candan severiz.

Değer

Kalem gerek,onu yaza,
 Hak tanıdı gelin,kıza.
 Nice varlık verdi bize,
 Ata'yı candan severiz.

Alyansoğlu

Emanet eyledi mülkü,
 Bahtiyar eyledi Türkü.
 Anıyoruz Atatürk'ü,
 Ata'yı candan severiz.

Değer

Hasreti,engel aşarız,
Onun izinde koşarız.
Bu sevgi ile yaşarız,
Ata'yı candan severiz.

Alyansoğlu

ALYANSOĞLU der;her yerde,
Odur yaşar bayraklarda.
Tan yerinde şafaklarda,
Ata'yı candan severiz.²⁶⁵

Şeref Taşlıova- Murat Çobanoğlu**Şeref Taşlıova**

Bir destan söyleyeyim vatana uygun
Büyük Atatürk'ün destanını bak
Gazi madalyası yurdun nişanı
Göğsündeki büyük nişanına bak

Murat Çobanoğlu

Emir verdikleri hepsi olurdu
Geriye dönmeyen fermanına bak
Adalet sahibi mülkinde idi
Kötü iş yapmazdı vicdanına bak

Şeref Taşlıova

Çalıştı vatana türlü hünerde
Yiğidin gözünde olur mu perde
Sakarya önünde Dumlupınar'da
Git Akdeniz'deki düşmanına bak

---

²⁶⁵ A.g.e., s.90-91.

Murat obanoğlu

Kemal Atatürk'tür söken o oldu
 Kaleye bayrağı diken o oldu
 Yunan'ı denize döken o oldu
 Vücuttan akıttı al-kanına bak

Şeref Taşlıova

Mustafa Kemal'im sen yüz bin yaşa
 Emirin işledi dağ ile taşa
 Oturttu bütün düşmanı başbaşa
 Mu(a)hade ettiği Lozan'ına bak

Murat obanoğlu

Atatürk'tür düşmanın belini büken
 Orduları yarıp çemberler söken
 Düşmanın gözünden kanlı yaş döken
 Git de hele onu meydanına bak

Şeref Taşlıova

Hizmeti bu idi yüce vatana
 Zübeyde'den doğdu geldi bu yana
 İstanbul'dan geldi çıktı Samsun'a
 Gezdi vatanın her yanına bak

Murat obanoğlu

Kemal Atatürk'ü söylerim hâlâ
 ÇOBANOĞLU destan söyledi böyle
 Vücudu dünyadır seri de kale
 Sırtı yere gelmez arslanına bak

Şeref Taşlıova

Ne kadar büyüksen ey yüce Gazi
 Harf inkılâbiyle açtı bir hızı
 Kalbimiz saklıyor daima sizi
 ŞEREF'in dilinde destanına bak

Şeref Taşlıova

Dört Ekim'de geldi Kars'a
 Kemal Paşa Kemal Paşa
 Kars'ımıza ışık saldı
 Kemal Paşa Kemal Paşa

Murat Çobanoğlu

Eşi Lâtife'yle geldi
 Kemal Paşa Kemal Paşa
 Serhat Kars'a konuk oldu
 Kemal Paşa Kemal Paşa

Şeref Taşlıova

Cumhuriyet eserin var
 Arslan Mehmetcik erin var
 Nice şanlı zaferin var
 Kemal Paşa Kemal Paşa

Murat Çobanoğlu

Düşmanın belini büken
 Zalimin ömrünü söken
 Yunan'ı denize döken
 Kemal Paşa Kemal Paşa

Şeref Taşlıova

Yok ettin nice düşmanı
Tarihe yazdın destanı
Kurtardın nazlı vatani
Kemal Paşa Kemal Paşa

Murat Çobanoğlu

Hürriyete bıraktı izi
Her yana yayıldı bu söz
Hedefim dedi Akdeniz
Kemal Paşa Kemal Paşa

Şeref Taşlıova

ŞEREF'in tükenmez sözü
Türkü söyler telli sazı
Büyük kumandan ve Gazi
Kemal Paşa Kemal Paşa

Murat Çobanoğlu

ÇOBANOĞLU kurban Türk'e
Var mı yan bakacak Türk'e
Bu destanım Atatürk'e
Kemal Paşa Kemal Paşa

Ümmanî Can-Mustafa Ruhanî-Hüseyin Sümmanoğlu**Ümmanî Can**

Cihana hürriyet kurmak istedi
Her taraftan güzel yolu Kemal'in
Milletin halini sormak istedi
Dört bucağa yeti eli Kemal'in

Mustafa Ruhanî

Yurtta Sulh sözüne eklerdi hemen
 Cihanda da sulhu dili Kemal'in
 Ne zaman bu sözü tınmadı düşmanı
 Sallandı yumruğu kolu Kemal'in

Hüseyin Sümmanoğlu

Ufukları sis görmedi ebedî
 Ruşen idi sağı, solu Kemal'in
 Kanlı kılıç taşır Türk'ün evlâdı
 Kolay bükülür mü beli Kemal'in

Ümmanî Can

Vatanda birlik kurduktan sonra
 Arzu matlubuna erdikten sonra
 Emrini her yana verdikten sonra
 Mızrapsız gürlendi teli Kemal'in

Mustafa Ruhanî

Dünden seyrederdi yarın ki günü
 Ona aydın idi her işin sonu
 Eskimez eksilmez yeniden yeni
 Yapağı, çiçeği, dalı Kemal'in

Hüseyin Sümmanoğlu

Kabzasından kılıcını sıyırdı
 Çakalları güzel yurttan ayırdı
 Türk şanını kâinata duyurdu
 Tarihçe işledi yılı Kemal'in

Ümmanî Can

ÜMMANÎ kanında yıldızlı hilâl
Kurduğu esere gelmesin zeval
Onun gölgesinde olmadık melâl
Açıldı solmadı gülü Kemal'in

Mustafa Ruhani

Bu da RUHANÎ'nin var defterinde
İlim yuvasında irfan yerinde
Kimseler silemez izi derinden
Vatan sevgisiyle dolu Kemal'in

Hüseyin Sümmanoğlu

SÜMMANOĞLU methine söz başladı
Kimle savaştıysa onu taşıladı
Düşmanların ciğerine işledi
Kara kan çıkardı mili Kemal'in

Atma Türkü Tarzında Övgü Nitelikli Atışma

Topal Osman'la Âşık İlyas Arasındaki Atma Türküden

(Süleyman Kazmaz'ın Rize Halk Şâirleri Adlı Eserinden Alınmıştır.Atma Türkü, Karadeniz Bölgemize Özgü, Bazı Yörelerde de Görülen , Âşıklar Arası Bir Tür Atışmadır.)

Âşık İlyas

Mustafa Kemal geldi
Fıkara nimate

Topal Osman

Gazi Paşa işleri
Hep komiş idi fente

Âşık İlyas

İki ayağı birden
Kaymayacak elbette

Topal Osman

Asker biti ovaya
Kendisi çıktı sirke

Âşık İlyas

Bir baktı her tarafa
Nutuk verdi millete

Topal Osman

Bir küçük parmağını
Kaldırdı işarete

Rahmani-Toruni**Toruni**

Öyle güzel söyleyen bir dilber idi
Dillerine gurban olim Rahmani.
Yine dolaşırsın acaip halde
Hâllarına gurban olim Rahmani.

Rahmani

Arife tarif yoğ işte bu âlem
Allarına gurban olim Toruni.

Âlemin ahvalini yazar bu kalem
Yollarına gurban olim Toruni.

Toruni

Mızrap atar, ses çıkarmıyor sazın
Neden bir acaip bakıyor gözün?
Ayağında çarık boyundan uzun
Kollarına gurban olim Rahmani.

Rahmani

Ezelden yedik amansız bir tokat
Ne yapalım gurban elimiz sakat
O yardım da ayrılmaz gönül fakat
Dillerine gurban olim Toruni.

Toruni

Ben demedim sana gardaş yarısın
Benim için güzellerden birisin
Mevlam emreylemiş tatlı arısın
Ballarına gurban olim Rahmani.

Rahmani

Arifler verir dostu öğütler
İlim bilmeyenler gurban sükûtlar
Arı dediğünse gülleri koklar
Güllerine gurban olim Toruni.

Toruni

Saf alır kendine çevirir beni
Belki tekme ile devirir beni
Başındaki papak kavurur beni
Şalvarına gurban olim Rahmani.

Rahmani

Varmak lazım âlimlerin yurduna
İlaç lazım bu dertlinin derdine
Gönül arzu halde yârine
Tellerine gurban olim Toruni.

Toruni

Geldin Toruni'yi nerede buldun?
Kimden ilham aldın acaip doldun?
Beldeki kuşağı nereden çaldın?
Ellerine gurban olim Rahmani.

Rahmani

Ezel-i erwahta ben kün'den geldim
Lâmekân şehrinde bir zaman kaldım
Rahmani'yem irfan seline daldım
Göllerine gurban olim Toruni.²⁶⁶

Reyhani- Sulari**Reyhani**

Bu cennet vatanı kurtarmak için
Samsun'dan karaya çıktı Atatürk
Önce Erzurum'da sonra Sivas'ta
Zafer tohumu ekti Atatürk

Sulari

Tarihe bir büyük onur bıraktı
Şimşekler misali çaktı Atatürk
Yurda giren düşmanların üstüne
Bir şahin misali aktı Atatürk

²⁶⁶ **Köz Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Folklor Haber Dergisi, S.1, Ağustos 1979, s.57-58.

Reyhani

Çalış yavrum çalış kazan dedi O,
Yurdunda okunsun ezan dedi O,
Dine alet olmaz düzen dedi O,
İnancı riyadan söktü Atatürk

Sulari

Güzel Ankara'yı başkent yapışı
Kocatepe'ye şahlanıp çıkışı
Türklüğün hükmüyle ordu akışı
Düşmanı denize döktü Atatürk

Reyhani

Reyhani eğilir aşkla önünde
Onu anıyoruz bugün de dün de
Hürriyet yolunda Türk'ün gönlünde
Sevgilerle iz bıraktı Atatürk

Sulari

Vatan toprakların geriye aldı
Sulari der Türk gençliğe katıldı.
Bütün dünya milletleri hep bildi.
Ay-yıldızlı bir bayraktı Atatürk²⁶⁷

Reyhani - Nuri Çırağı**Reyhani**

Atatürk'ün yolu ile
Yüce komutanlar geldi

²⁶⁷ Metin Özarlan, Erzurum Âşıklık Geleneği, Ankara 2001, s.290-291.

Türk'ün kuvvet kolu ile
Güçlü pehlivanlar geldi

Nuri Çırağı

Teşrifiniz göz üstüne
İlime mihmanlar geldi
Ay gibi yıldız üstüne
Bayrak olmuş canlar geldi

Reyhani

Ruhun şad olsun ey Ata
Gönlümde ebedi yata
Barış için kainata
Meydan okuyanlar geldi

Nuri Çırağı

Türk'lüğün gerçek elinden
Kükresin dağlar yerinden
Tarihin derinlerinden
Yazılı destanlar geldi

Reyhani

Selam Cumhurbaşkanına
Ersin paşam özcanına
Reyhani'yim nisamına
Saygı değer canlar geldi

Nuri Çırağı

Çırağı Şahin Kaya'lar
Necdet Celesun'lar

Hasılı büyük insanlar
 Vatana dermanlar geldi.²⁶⁸

Gürkani-Demiroğlu

Gürkani

Çok sevdiğim iki insan
 Biri sensin biri sensin
 İkisinde arkadaşım
 Biri sensin biri sensin

Demiroğlu

Ben bunlara usta dedim
 Biri sensin biri sensin
 İkisinden örnek aldım
 Biri sensin biri sensin

Gürkani

Ben ağlarım bazen bazen
 Böyle midir böyle düzen
 Antalyada iki ozan
 Biri sensin biri sensin

Demiroğlu

Okul misali eğitti
 Şiirde elimden tuttu
 Atışmayı da öğretti
 Biri sensin biri sensin

---

²⁶⁸ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.90.

Gürkani

Eyle kardeş beni takip
 Böyle olur imiş ekip
 Bana karşı iki rakip
 Biri sensin biri sensin

Demiroğlu

Kimseye meydanı vermem
 Ben asla hesabı sormam
 İkisine karşı durmam
 Biri sensin biri sensin

Gürkani

Ben ağlarım zarı zarı
 Dağıtayım bu efkarı
 Gürkaninin kardaşları
 Biri sensin biri sensin

Demiroğlu

Demiroğlu gönül yasta
 Zehiri sunarlar tasta
 İkisine derim usta
 Biri sensin biri sensin²⁶⁹

Gül Ahmet-Hacı Karakılçık**Gül Ahmet**

Türk elinde Türk yurdunda
 Ne mutlu Türk'üm diyene
 Büyük bir gurur var bunda
 Ne mutlu Türk'üm diyene

²⁶⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun Nor Defterinden.

Karakılçık

Türk doğmuşuz aslımızda
 Ne mutlu Türk'üm diyene
 Tarih çağlar neslimizde
 Ne mutlu Türk'üm diyene

Gül Ahmet

Bülbülün yanık sesinde
 Hak erenler nefesinde
 Al bayrağın gölgesinde
 Ne mutlu Türk'üm diyene

Karakılçık

Orta Asya öz vatanım
 Türkiye'ye helal kanım
 Hak,Muhammed,İslam dinim
 Ne mutlu Türk 'üm diyene

Gül Ahmet

Gül Ahmet Türk , için ölür
 Türk olanlar bunu bilir
 Soyumuz tarihten gelir
 Ne mutlu Türk'üm diyene

Karakılçık

Hacı der gafletten uyan
 Gerçek söyler Türk'ü öven
 Hey Türk çalış,övün,güven,
 Ne mutlu Türk'üm diyene²⁷⁰

²⁷⁰ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.538-539.

İlhami Demir- Murat Çobanoğlu-Yaşar Reyhani

İlhami

Meram bağlarını gezdim dolaştım
Nice canlar gezen yerdir bu yerler
Sevgi sebat garibine kol açtım
Gül nişanlar gezen yerdir bu yerler

Çobanoğlu

Boş değildir toprak sahibi vardır
Pehlivanlar gezen yerdir bu yerler
Gazi olmuş şehit olmuş erleri
Kahramanlar gezen yerdir bu yerler

Reyhani

Ulu Mevlana'nın aşk deryasında
Mesnevi ile yüzen yerdir bu yerler
Semalardan gelen neyin sesinde
Nice sırrı çözen yerdir bu yerler

İlhami

Nice mimarların emektar eli
Dağın kucağına kurmuş temeli
Dertliler diyarı Şem-i'ler ili
Pir ozanlar gezen yerdir bu yerler

Çobanoğlu

Yavuzların Fatihlerin durağı
Şanlı nice yiğitlerin otağı
Yurdu seven insanların yatağı
Hükümdarlar gezen yerdir bu yerler

Reyhani

Şahı Sultan Veled parmaklarında
 Feyiz akan ilham ırmaklarında
 Bunca ürün veren topraklarında
 Bereketler tozan yerdir bu yerler

İlhami

Ağaçlarda yeşil yapraklar parlar
 Âşık İlhami'ye sevgi katarlar
 Tebriz-i Mevlana veli hünkarlar
 Duahanlar gezen yerdir bu yerler

Çobanoğlu

Çobanoğlu sözü böyle bağladı
 Kudret haznesinden neler sağladı
 Tahir suya düştü eller ağladı
 Zühre hanlar gezen yerdir bu yerler

Reyhani

Reyhani yar ister son nefesinde
 Konya'nın aşkı var ten kafesinde
 Mevlana'nın beyaz tennuresinde
 Şekl-i sema çizen yerdir bu yerler²⁷¹

K. İş Ve Meslek Hayatı İle İlgili Atışmalar

Âşıklar kendi iş ve mesleklerini (Âşıklığı) anlatmış bazı iş ve meslek dalları hakkında da şiirler yazmış, atışmalar yapmışlardır. Özellikle iş ve meslek guruplarının düzenlediği gün ve gecelere katılan âşıklar o mesleklerle

---

²⁷¹ A.g.e., s.586-587.

ilgili, mesleğin vasfı ve niteliği hakkında atışmalar icra etmişlerdir. Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Kul Nuri polis haftası nedeniyle televizyon programında polisle ilgili dile getirdikleri atışmadan:

Kul Nuri

Türkiye de çok tatlıdır
Dili polisin polisin
Vatandaşla beraberdir
Eli polisin polisin

Murat Çobanoğlu

Dilerim ki kapanmasın
Yolu polisin polisin
Hiçbir zaman bükülmesi
Kolu polisin polisin

Âşıklar kendi niteliklerini anlatan atışmalar yapmışlardır. Çırağı, Merami, Çerkezoğlu atışmasında Çerkezoğlu'nun atışma dörtlüğü manidardır:

Çerkezoğlu

Aşığın içinde dünya gizlidir
Koskocaman Anadolu âşıklar
Kalleş dünya zaten iki yüzlüdür
Geleceğin ilmihali âşıklar

Bir başka atışma metninde de Âşık Nuri Çırağı ve Âşık Mustafa Ruhani âşığı şöyle tarif etmektedirler:

Çırağı

Yarının içinde yarın ararlar
Der Nuri Çırağı yerin ararlar
Muhabbeti gayet derin ararlar
Suyun yüzününe dalmaz âşıklar

Ruhani

Âşık Ruhani'yim, umut yarına
 Elbet aşkı olan yanar yârına
 Yunus bile beyit demiş yârına
 Elbet maşukasız olmaz âşıklar

Çırağı-Ruhani**Çırağı**

Bu sevdanın yollarında yıllarca
 Yorulmaz, usanmaz, yılmaz âşıklar
 Allah'ın emridir, bu iş böyledir
 Onunçün ağlamış, gülmez âşıklar

Ruhani

Elin yanan yüreğine su serper
 Niye gözyaşını silmez âşıklar
 Kelam nerden gelir, nereye gider
 Bazı gafil olur, bilmez âşıklar

Çırağı

Gönlünde bin ateş yakar da gider
 Hayat kapısından bakar da gider
 Dünyaya bir eser bırakır gider
 Ebedi yaşarlar, ölmez âşıklar

Ruhani

Âşıkların zati bağı yanıktır
 Hayatında birçok şeye tanıktır
 Yüz yaşasa âşık yine âşıktır
 Ne mebus, ne paşa olmaz âşıklar

Çırağı

Aşk ile ah ile gönül dövmüşler
 Sonradan görürsün bunlar neymişler
 Sevgiyi hoşlanır, çünkü sevmişler
 Âşıkta kötülük olmaz âşıklar

Ruhani

Her âşık Mecnun'dur, sevdiği Leyla
 Gezdiğim çöllerdur, durağım yayla
 Bilmem Yaradan'ın emrimi böyle
 Niye arzusunu bulmaz âşıklar?

Çırağı

Hak deyip de hakikate gelmişse
 Hakikati bu meydanda bulmuşsa
 Üstadından gerçek öğüt almışsa
 Elin eserini çalmaz âşıklar

Ruhani

Gerçek âşık olan dostun gülüdür
 Sevdanın sümbülü, hoş bülbülüdür
 Öz âşıklar muhabbetin gülüdür
 Sun'i çiçek değil, solmaz âşıklar

Çırağı

Yarının içinde yarın ararlar
 Der Nuri Çırağı yerin ararlar
 Muhabbeti gayet derin ararlar
 Suyun yüzününe dalmaz âşıklar

Ruhani

Âşık Ruhani'yim, umut yarına
 Elbet aşkı olan yanar yârına

Yunus bile beyit demiş yârına
Elbet maşukasız olmaz âşıklar²⁷²

Kul Nuri- Murat Çobanoğlu

Kul Nuri

Türkiye de çok tatlıdır
Dili polisin polisin
Vatandaşla beraberdir
Eli polisin polisin

Murat Çobanoğlu

Dilerim ki kapanmasın
Yolu polisin polisin
Hiçbir zaman bükülmesin
Kolu polisin polisin

Kul Nuri

Tüm dertleri bitiyor mu
Yoksa baykuş ötüyor mu
Bilmiyorum yetiyor mu
Pulu polisin polisin

Murat Çobanoğlu

Arzumuzdur valla sıla
Yaradan vermesin bela
Yardımcısı olsun Mevla
Hali polisin polisin

---

²⁷² Dilaver Düzgün, **Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005, s.221-223.

Kul Nuri

Kul Nuri böyle özenir
 Çalışır kendi kazanır
 Silah atana uzanır
 Gülü polisin polisin

Murat Çobanoğlu

Çobanoğlu der ki sesin
 Her zaman çıksın nefesin
 Dilerim ki incinmesin
 Teni polisin polisin²⁷³

Çırağı – Merami – Çerkezoğlu**Çırağı**

Biri sağ yanımda biri solumda
 Bize öğretmeyin yolu âşıklar
 Bir söz vardır ikiniz de bilirsiniz
 Açıklayın bu ahvali âşıklar

Merami

Giyindik kispeti çıktık meydana
 Ey dinlesin şu ahvali âşıklar
 Kopmak bilmediniz birbirinizden
 Biriz yarı biriz dolu âşıklar

Çerkezoğlu

Aşığın içinde dünya gizlidir
 Koskocaman Anadolu âşıklar
 Kalleş dünya zaten iki yüzlüdür
 Geleceğin ilmihali âşıklar

²⁷³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Kul Nuri'nin Kanal A programı cdlerinden.

Çırağı

Birisi tüfektir birisi kovan
 Birisi söyleyen birisi duyan
 Birisi çiçektir biti bahçıvan
 Biri bağban biri gülü âşıklar

Çerkezoğlu

Birisi manadır birisi mantık
 Birin birinden noksan mı sandık
 Biri der Mecnun'um çölde usandık
 Birisi Kerem'in külü âşıklar

Çırağı

Çırağı'yim sanma bir kuru havar
 Düşün de incele deme ki ne var
 Yollar ıssız dört bir taraf canavar
 Birisi çobanın çulu âşıklar

Merami

Âşık Merami'yim olmadım asi
 Âşika yakındır aşkın arası
 Kötü söz kötü adamın karası
 İnsanlık yolunun kulu âşıklar

Çerkezoğlu

Bu Çerkezoğlu'nda bir güçlü bakış
 Budur bende doğuştan akış
 Kalemim ipliktir satırlar nakış
 Dokur çeşit çeşit halı âşıklar²⁷⁴

²⁷⁴ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.104-105.

L. Doğal Çevre İle İlgili Atışmalar

Âşıkların gördükleri manzaralara, doğal güzelliklere, tabiat olaylarına kayıtsız kalmaları mümkün değildir. Tabiat manzaralarının içerisinde âşıkların en fazla dikkatini çeken, hasretin, çilenin, güzelliğin, sırların saklandığı dağlardır. Âşık Ayhan ile Âşık Beyzade atışmalarının birinde dağlara seslenir:

Ayhan

Bahar ayı geldi kuşlar ötüştü
Çiğdemin çiçeğin pozu dağlarda
Nice sevenlerin bağı tutuştu
Birçok âşık çaldı sıra dağlarda

Beyzade

Herkes sevdasını orada saklamış
Mecnun'un Leyla'nın özü dağlarda
Âşıklarda garip tek murat almış
Ferhat'ın Şirin'in izi dağlarda

Doğal olayların meydana gelişini, tabiatın güzel bir görünüm kazanmasını Âşık Maksut Koca ile Âşık Ali Rıza Ezgi atışma dörtlüklerini şöyle değerlendirmişlerdir:

Maksut Koca

Baksan duman duman şu yüce dağlar
Tabiatın akışında bir hâl var
Çiçekle süslenmiş bahçeler bağlar
Elvan elvan kokuşunda bir hâl var

Ali Rıza Ezgi

Tabiat dediğin bir manzaradır
İnişinde yokuşunda bir hâl var

Su dediğın daim akar inişe
Ta kudretten çıkışında bir hâl var

Âşıklar doğal afetler meydana geldiği zaman devleti göreve, milleti de el ele olmaya davet ederler. Büyük depremlerin ardından (Marmara, Erzincan, Van vb.) âşıklar hemen bir deprem destanı yazarlar.

1992 yılında Erzincan'da yüzlerce insanın yaşamını yitirdiği, yüzlercesinin yetim, öksüz, evsiz, barksız kaldığı 7 şiddetinde bir deprem olunca Âşık Reyhani toplumun kanayan yarasına el atarak devlet erkanına çağrı da bulunmuştur:

Ankara'da duran beyler
Erzincan'a vardınız mı
Yol gitmeyen garip köyler
Hallerini gördünüz mü

Gerçeğe yan bakılır mı
Sırta sünger çekilir mi
Beton bina yıkılır mı
Mütahite sordunuz mu

Komşu devlet İran' da büyük bir depremin meydana gelmesine kayıtsız kalamayan; Âşık Kul Nuri, Rahim Sağlam, İhsan Yavuzer "İran'ın Başı Sağolsun" ayağını şöyle işlemişlerdir:

Rahim Sağlam

Deprem yıktı her tarafı
İran'ın başı sağolsun
Anaların feryadı
İran'ın başı sağolsun.

İhsan Yavuzer

Herkesin başında olan
 İran'ın başı sağolsun
 Öyle acı üzdü bizi
 İran'ın başı sağolsun

Kul Nuri

Garibin bahtı karalı
 İran'ın başı sağolsun
 Dört yüz ölü bir yaralı
 İran'ın başı sağolsun

Âşıklar tabiatta yaşamını devam ettiren hayvanlara da onların vasıflarını anlatan dörtlükler yakmışlardır. Kuşun bir türü olan keklige Âşık Rüstem Alyansoğlu ve Âşık Şeref Taşlıova bir atışmada seslenmişlerdir:

Alyansoğlu

Dün bu zaman yanımdaydı
 Uçtu gitti suna Keklik
 Çok yalvardım bizim ele
 Birde geri döne Keklik

Taşlıova

Bakışı canımı aldı
 Ak elleri kına Keklik
 Beni ateşlere saldı
 Girdi donnan dona Keklik

Alyansoğlu

Boynumu bir yana büktüm
 Hasret tohumunu ekdim
 Bağı besledim fidan diktim
 Dedim gele kona Keklik

Rahim Sağlam-İhsan Yavuzer-Kul Nuri

Rahim Sağlam

Deprem yıktı her tarafı
İran'ın başı sağ olsun
Anaların feryadı
İran'ın başı sağ olsun

İhsan Yavuzer

Herkesin başında olan
İran'ın başı sağ olsun
Öyle acı üzdü bizi
İran'ın başı sağ olsun

Kul Nuri

Garibin bahtı karalı
İran'ın başı sağ olsun
Dört yüz ölü bir yaralı
İran'ın başı sağ olsun

Rahim Sağlam

Rahim Sağlam adı yaman
Dağlarını aldı duman
Öldü gitti nice civan
İran'ın başı sağ olsun

İhsan Yavuzer

Ah Yavuzer dövünse de
Hak yolunda erise de
Amerikan sevinse de
İran'ın başı sağ olsun

Kul Nuri

Kul Nuri'nin artar zarı
 Üzer dostun ah-u zarı
 Atan dedenin diyarı
 İran'ın başı sağolsun²⁷⁵

Nuri Çırağı-Fuat Çerkezoğlu-Kul Nuri**Nuri Çırağı**

Düş verin çiftler âşıklar
 Kalkmayan duman indi dağlara
 Ne olduğu anlayamadım
 Bir kuş kondu dağlara

Fuat Çerkezoğlu

Hele yücelere çıkmayanlar bilemez.
 Kâfirler engindir sandı dağlara
 Seyranını gezen âşık olurmuş
 Nice Kerem onlara yandı dağlara

Kul Nuri

Bolu beyi asker ilen gelince
 Köroğlu gizlenip sindi dağlara
 Kerem Aslı için pervane oldu.
 Ferhat Şirin için döndü dağlara

Nuri Çırağı

Aman dinleyin sözümü neler var
 Her gün serin serin eser rüzgâr
 Dertleri hep tektür dertliler
 Hep arzuhalin sundular dağlara

²⁷⁵ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Kul Nuri'nin Gönül Kervanı adlı programı.

Fuat Çerkezoğlu

Boşuna tutuştuk boşuna yandık.
 Bu dünyanın cilvesine aldandık.
 İncillerden kalma kaldan usandık
 Gönül gitmek ister şimdi dağlara

Kul Nuri

Dağları sorsan herkesi yorar yar
 İlacı çok olur yarayı sarar
 Herkes rızkını ovada arar
 Kul Nuri boşuna karlı dağlara

Nuri Çırağı

Aman çok güzeldir güzellerin bestesi
 Ona ortak olmuş aşığın sesi
 Kavalın yerine merminin sesi
 Bir zulüm at gibi bindi dağlara

Fuat Çerkezoğlu

Yine deli gönül durmadan ağlar
 Âşıklar Çerkezoğlu yaşın dağlar
 Arzum yarıdadır yolumu bağlar
 Deli gönül tez usandı dağlara

Kul Nuri

Kul Nuri'yim dertleri dilerken
 Hüzünlenir saçlarını yolarken
 Koyunun peşine kaval çalarken
 Çoban değneği yondu dađlara²⁷⁶

²⁷⁶ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Kul Nuri'nin Gönül Kervanı adlı programı.

Ayhan-Beyzade

Ayhan

Bahar ayı geldi kuşlar ötüştü
 Çiğdemin çiçeğin pozu dağlarda
 Nice sevenlerin bağı tutuştu
 Birçok âşık çaldı sıza dağlarda

Beyzade

Herkes sevdasını orada saklamış
 Mecnunun Leyla'nın özü dağlarda
 Âşıklarda garip tek murat almış
 Ferhat'ın Şirinin izi dağlarda

Ayhan

Bu aşka düşenler yanıp da pişmiş
 Nice çok gariban sırtından geçmiş
 Bunca kahramanlar çık çığır açmış
 Köroğlunun sözü geçmiş dağlarda

Beyzade

Bizden evvelkiler nasıl dayanmış
 Umut oradadır ona inanmış
 Nice ocak yanmış nicesi sönmüş
 Sadece kalmıştır közü dağlarda

Ayhan

Rüzgârlar esince dağ olur serin
 Ömrün yeterse olacak yarın
 Sizden istediğim ilacın verin
 Bu Yanığı çeker sızını dağlarda

Beyzade

Beyzade yim bende dağı dolaştıım
 Sazı aldım sanatıma alıştıım
 Kz dağı alev aldım alıştıım
 Kaldı yüreğimin buzu dađlarda²⁷⁷

Koca Maksut-Ali Rıza Ezgi**Koca**

Baksan duman duman şu yüce dağlar
 Tabiatın nakışında bir hâl var
 iekle süslenmiş bahçeler bağlar
 Elvan elvan kokuşunda bir hâl var

Ezgi

Tabiat dediğin bir manzaradır
 İnişinde yokuşunda bir hâl var
 Su dediğin daim akar inişe
 Ta kudretten çıkışında bir hâl var

Koca

Bir baksan ağacın budaklarına
 Nardan küpe takmış kulaklarına
 Yeşil yaylaların yanaklarına
 Kırmızı gl takışında bir hâl var

Ezgi

Dşnsen bu hesap derindir derin
 Bir yanı sıcaktır bir yanı serin
 Mavi gökyüzüyle şu kara yerin
 Bir birine bakışında bir hâl var

²⁷⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, Aşık Beyzade'nin not defterinden.

Koca

Maksut'um sözünü kamile satar
 Çoşar yüreğinde söz katar katar
 Emir olsa patlar atomdan beter
 Şimşeklerin çakışında bir hâl var

Ezgi

Ali Rıza Ezgi senin hayranın
 Hakikatle çevrilsin dört yanın
 İnsan ki fatihi koca dünyanın
 Gönülleri yıkışında bir hâl var²⁷⁸

Rüstem Alyansoğlu-Şeref Taşlıova**Alyansoğlu**

Dün bu zaman yanımdaydı
 Uçtu gitti suna Keklik
 Çok yalvardım bizim ele
 Bir de geri döne Keklik

Taşlıova

Bakışı canımı aldı
 Ak elleri kına Keklik
 Beni ateşlere saldı
 Girdi donnan dona Keklik

Alyansoğlu

Boynumu bir yana büktüm
 Hasret tohumunu ekdim

²⁷⁸Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.544-545.

Bağ besledim fidan diktim
Dedim gele kona Keklik

Taşlıova

Gitti kondu yüksek taşa
Mayıl oldum kalem kaşa
Beni ki yaktı ataşa
Benden beter yana Keklik

Alyansoğlu

Durup dururken nazlandı
Yad avcılara izlendi
Birdenbire pervazlandı
Kim ne dedi sana Keklik

Taşlıova

Yandım ataşa dolandım
Kayaya taşa dolandım
Demek ki boşa dolandım
Eşin ölsün ana Keklik

Alyansoğlu

Ben çekerem acıları
İçimdeki sancıları
Seni vuran avcıları
Beleneydi kana Keklik

Taşlıova

Avcı olup vurmasaydım
Kanadını kırmasaydım
Keşke seni görmeseydim
Ataş saldım cana Keklik

Alyansoğlu

Alyansoğlu yaşım dinmez
 Yanan yürek asla sönmez
 Kst daha geri dönmez
 Gitti başka yana Keklik

Taşlıova

şeref der ki akar yaşım
 Görünce ağrıldı başım
 Bu ne afat bu ne hışım
 Zulüm etti bana Keklik²⁷⁹

M. Sitem, Acı, ile Konulu Atışmalar

Âşıklar hayatlarında acı ve çile içerisinde yaşamış, ekonomik sıkıntılar nedeniyle gurbete gitmiş, kendini sevdiğine adamış ihanet görmüş, dostundan darbe yemiş bu hallerini de sitem şeklinde şiirlerine dökmüştür. Sevdiğinden ve dostlarından darbe yediğini söyleyen Âşık Nizamoğlu ve Âşık Ebubekir Zamani bir atışma dörtlüğünde sitemi işlemişlerdir.

Nizamoğlu

Ne yaptım sa hor dünyada,
 Düşmanlarım gördü beni,
 Güzele can ettim veda,
 O da döndü vurdu beni.

---

²⁷⁹ Halıcı, a.g.e, s.595-596.

Zamani

Görünmeden geçen dostlar,
 İçten içe kurdu beni,
 Dar günümde kaçan dostlar,
 Geniş günde sordu beni.

Âşıklar çile kavramına; şiirlerinde, atışmalarında, değinmiş; çilenin, acının hayatları boyunca kendileriyle birlikte devam ettiğini ortaya koymuşlardır.

Sümmanioğlu

Evde yiyeceğim aşım ekmeğim
 Unum bitti çilelerim bitmedi
 Hep havaya gitti bunca emeğim
 Günüm bitti çilelerim bitmedi.

Çırağı

Sanki de bir ömür boş boşa geçti
 Anın bitti çilelerim bitmedi
 Farkına varmadım güneşim aştı
 Dünüm bitti çilelerim bitmedi.

Âşıklar, dünyada murad alamadıklarını, gençliklerine doyamadıklarını, çile ve acıyla büyüdüklerini sitem biçiminde atışmalarında dile getirirler:

Şahiner

Gizliden ağlar sızlarım
 Geçiyor bahar yazlarım
 Bilginim seni özlerim
 Doyamadım gençliğime

Beyzade

Derde çare bulamadım
 Gülüpte şad olamadım
 Muradımı alamadım
 Doyamadım gençliğime

Nizamoğlu- Zamanî**Nizamoğlu**

Ne yaptımsa hor dünyada,
 Düşmanlarım gördü beni,
 Güzele can ettim feda,
 O da döndü vurdu beni.

Zamanî

Görünmeden geçen dostlar,
 İçten içe kurdu beni,
 Dar günümde kaçan dostlar,
 Geniş günde sordu beni.

Nizamoğlu

Aşk denilen sırra erdim,
 Yükseldi içimde derdim,
 Bir zalime gönül verdim,
 Çarmıklara gerdi beni.

Zamanî

Birde gelme derdi bana,
 Burada kıyacaklar sana,
 Düştüm bir zalim yabana,
 İçten içe yardı beni.

Nizamoğlu

Niye geldim ben gurbete,
 Gamım gide efkar bite,
 Gelmez sandım bundan öte,
 Boş boşuna yordu beni.

Zamanî

Meğer zehir girmiş kana,
 O da kar eyler insana,
 Ağlattılar yana yana,
 Bir serçe kuş sardı beni.

Nizamoğlu

Nizamoğlun kim sesledi,
 Varım yoğum sensin dedi,
 Kıymet bilmez nankör kedi,
 Az pahaya verdi beni.

Zamanî

Savaştık kıran kırana,
 O da kâr etmedi cana,
 Sılayı çok gördü bana,
 Diyar diyar sürdü beni.²⁸⁰

Eminoğlu-Nizamoğlu**Eminoğlu**

Sevdaya ters baktın hey Nizamoğlu,
 Giden geri dönmez iyi bilesin.
 Sevenlerin kalbi yüreği dağlı,
 Muhabbetin bitmiş neyi bilesin.

²⁸⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Erzurum Âşıklar Kahvehanesinde yapılan atışmalardan

Nizamoğlu

Ben sevdaya asla hor bakmam gardaş,
Yapılacak düğün toyu bilesin,
Ben sitem çekerim oysa döker yaş,
Coşkun akar sevda çayı bilesin.

Eminoğlu

Sevdası uğruna dağ delmiş Ferhat,
Aşk dediğim bitmez biter saltanat,
Sözümde rumuz var iyi dikkat et,
Anlattığım şu imlayı bilesin.

Nizamoğlu

Neşesi narlandı canımı yaktı,
Kanım dışa değil içim içime aktı,
Gönül suyu gölde durdukça koktu,
Ağır baştı aşkın tayı bilesin.

Eminoğlu

Aşk sevmek demektir düşürür gama,
Herkes yanlış dedi bari sen deme,
Dürüstlüğü şiar ettin kendime,
Sen Eminoğlu'nu eyi bilesin

Nizamoğlu

Bende Nizamoğlu her gelen bakar,
Sevda oku değdi ciğerim yakar,
Karşılıksız sevgi insanı yıkar,
Görünmez oku yayı bilesin.²⁸¹

²⁸¹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Erzurum Âşıklar Kahvehanesinde yapılan atışmalardan

Hüseyin Sümmanoğlu – Nuri Çırağı

Sümmanoğlu

Evde yiyeceğim aşım ekmeğim
Unum bitti çilelerim bitmedi
Hep havaya gitti bunca emeğim
Günüm bitti çilelerim bitmedi

Çırağı

Sanki de bir ömür boş boşa geçti
Anın bitti çilelerim bitmedi
Farkına varmadım güneşim açtı
Dünüm bitti çilelerim bitmedi

Sümmanoğlu

Sesimi ses yok mu jeton düşürdüm
Doldu ümit küleğini taşırdım
Ne tarafa gideceğim şaşırırdım
Yönüm bitti çilelerim bitmedi

Çırağı

Çok bağırdım sesim ulaşmaz yara
Arzuhalim verdim esen rüzgara
Gücünden ziyade harcadım para
Binim bitti çilelerim bitmedi

Sümmanoğlu

Sümmanoğlu der ki öğütlerimi
Söyledim dinlettim beyitlerimi
Topladım dağıttım umutlarımı
Fonum bitti çilelerim bitmedi

Çırağı

Nuri Çırağı'yım dertlerim çoktur
 Gurbetin çilesi zehirli oktur
 Seslendim sesime ses veren yoktur
 Ünüm bitti çilelerim bitmedi²⁸²

Şahiner-Beyzade**Şahiner**

Eyvah olsun bu dünyaya
 Doyamadım gençliğime
 Yaşamadım doya doya
 Doyamadım gençliğime

Beyzade

Bırakıp giderim sizi
 Doyamadım gençliğime
 Dertler çektim dizi dizi
 Doyamadım gençliğime

Şahiner

Gizliden ağlar sızlarım
 Geçiyor bahar yazlarım
 Bilginim seni özlerim
 Doyamadım gençliğime

Beyzade

Derde çare bulamadım
 Gülüpte şad olamadım

---

²⁸² Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.103.

Muradımı alamadım
Doyamadım gençliğime

Şahiner

Ozan Şahinerim nettin
Bilginim tükendim bittim
Genç ömrümü ziyan ettim
Doyamadım gençliğime

Beyzade

Bir karanlık çöktü göze
Yıkıldım çıkamam düzeze
Beyzade dokundum saza
Doyamadım gençliğime²⁸³

Beyzade-Şahiner

Beyzade

Ömrüm geldi geçti ona anlayamadım
Şad olup gülmedim ona yanarım
Nideyim dünyada murat almadım
Ömrüm geldi geçti ona yanarım

Şahiner

Bende şu dünyaya geldim geleli
Muradım almadım ona yanarım
Yaşım otuz sekiz bitirdim yolu
Yanınıza gelmedim ona yanarım

²⁸³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Beyzade'nin not defterinden.

Beyzade

Severim dünyada sen gibi merdi
 Bilmem nerden dostum bu derdi
 Felek çarkımızı terse döndürdü
 Gençliğe doymadım ona yanarım

Şahiner

Kadirim uğurum sizi soraydım
 Sevdiğim taliham sana varaydım
 Keşke sizin mürüvetiz göreydim
 Muradım almadım ona yanarım

Beyzade

Beyzade talihim gör karalandı
 Olur dağlarını bir duman sardı
 Bu zalim dert beni sizden ayırdı
 Ömrüme doymadım ona yanarım

Şahiner

Şahin er im neler geldi başıma
 Azrail amansız çıktı karşıma
 Garip bilgin yazın mezar taşıma
 Sizlerle kalmadım ona yanarım²⁸⁴

---

²⁸⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Beyzade'nin not defterinden.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM METİN

I. YAZILI KAYNAKLARDAN SEÇİLMİŞ ATIŞMA METİNLERİ

Kız İle Oğlan Atışması (Çeşme Başında)

Erzincan yöresinde yaşanmış bir aşk hikâyesidir. Anadolu geleneğinin hakim olduğu Orta Anadolu âdet ve törelerinin yaşandığı yöresel bir söyleyiştir. Daha çok şark kültürünü dile getirir ve efsane şöyle başlar. Çeşme başındaki kız suyunu doldurup eve döneceği zaman tam o sırada çeşmenin başına atını sulamak için bir delikanlı gelir. İlk bakışta kıza âşık olur. Ama töre gereği yanına yaklaşamaz. Uzaktan bir şeyler demeye çalışan delikanlıya kız da yüz vermeyince, delikanlı alır sazı eline meramını anlatmaya çalışır. Bakalım görelim ne söylerler.

Erkek

Ne gezersin sunam çeşme başında,
Endamı bir başka bakışı güzel.
Boyu selvi boylu olgun yaşında,
Pembe şalvar giymiş nakışı güzel.

Güzel, güzel, güzel yar bana güzel,
Senden söz istirem, ver bana güzel.

Kız

Karşıma dikilen yiğit neredensin,
Bilmem nerelisin hangi köydensin.

Çaldın şu gönlümü kimin erdensin,
Yaktın yüreğimi dar ettin yiğit.

Durma bu yerlerde yoluna yiğit,
Senin bu sözlerin neyime yiğit.

Erkek

Suyunu doldurmuş elinde testi,
O ceylan bakışın nefesim kesti.
Sandım üzerime sam yeli esti,
Bakracı koluna takışı güzel.

Güzel, güzel, güzel yar bana güzel,
Senden söz istirem, ver bana güzel.

Kız

Suyumu doldurdum çekil yolumdan,
Ham elmayı koparmazlar dalından.
Allah'ın emriyle iste anamdan,
Gözlerimin yaşı sel ettin yiğit.

Durma bu yerlerde yoluna yiğit,
Senin bu sözlerin neyime yiğit.

Erkek

Şu anamı düğür yollayacağım,
Peşin sıra gelip kollayacağım.
Vermezlerse seni kaçıracağım,
Al yazma bağlamış gülüşü güzel.

Güzel, güzel, güzel yar bana güzel,
Senden söz istirem, ver bana güzel.

Kız

Başımın üstüne buyursun gelsin,
Nişan takımını ayırsın gelsin.
Kolu komşuyu çağırsın gelsin,
Sevindirdin beni de şen ettin yiğit

Durma bu yerlerde yoluna yiğit,
Senin bu sözlerin neyime yiğit.

Erkek

İşte geldik aç kapıyı gireyim,
Yaşmağın kaldır da yüzün göreyim.
Bir he de de muradıma ereyim,
Salına salına gelişi güzel.

Güzel, güzel, güzel yar bana güzel,
Senden söz istirem, ver bana güzel.

Kız

Sefalar getirdin başımın tacı,
Kara sevda çekmek zehirden acı.
Şu hasta gönlümün sensin ilacı,
Sözü şeker şerbet bal ettin yiğit.

Gitme bu yerlerden, kal otur yiğit.
Beni de yanına, al götür yiğit.

Hikâye böyle biter. Kız ile oğlan birbirlerinden razı olarak evlenirler.
Muradlarına ererler...²⁸⁵

²⁸⁵ Murtaza Yıldırım, **Şiirlerle Erzincan**, İstanbul, 2005, s.126-127.

Âşık Veysel'in Çarık-Mes Atıştması

Çarık

Aman kardeş çok üşüdüm
 Sen köşede ben dışarıda
 Senin ile kardeş idim
 Sen köşede ben dışarıda

Mes

Elin yüzün çamur bu ne
 Git ahırda kızın sene
 Laf istemem uzun çene
 Ben köşede sen dışarıda

Çarık

Sen de beri ben de deri
 Görü yon mu kör kaderi
 Sen tutmuşsun mevkileri
 Sen köşede ben dışarıda

Mes

Neler gördüm tezgâhlarda
 Hiç gezmedim uzaklarda
 Hakkım vardır bu haklarda
 Ben köşede sen dışarıda

Çarık

Güzel güzel halı kilim
 Senin kılın benim kılım
 Tepeleyim etme zulüm
 Sen köşede ben dışarıda

Mes

Ben kimseye etmem zulüm
 Ne çare ki böyle yolum
 Halı gene benim halım
 Ben köşede sen dışarıda

Çarık

Sen gezersin halılarda
 Güzel güzel balolarda
 Ben gezerim çalılarda
 Sen köşede ben dışarıda

Mes

Mes çarık çarık mestir
 Yürüseler aynı sestir
 VEYSEL söyler bir nefestir
 Gah içerde gah dışarıda²⁸⁶

Mevlüt ihsani- Taşlıova- Tanrıkulu**Mevlüt ihsani**

Anamın mezarı atamın yurdu
 Şimdi boran ile kar Anadolu
 Nice yıl eylendi nice yıl durdu
 Tarihler boyunca var Anadolu

Taşlıova

Malazgirt'ten Çaldırandan bu yana
 Tarihin mazisi yer Anadolu

²⁸⁶ Doğan Kaya, **Âşık Veysel**, Sivas 2004, s.102-103.

Şehit kanlarıyla sulanan toprak
İçinde gizlidir sır Anadolu

Tanrıkulu

Bir yolcu misali dikkat eyledim
Ezelden ebede dur Anadolu
Bağrımda bir sevgi yeşerdi durdu
Aşkı içimde bir kor Anadolu

Taşlıova

Bin bir türlü hüneleri seçilir
Köprüsünden kervanları geçilir
Batısında çiçekler açılır
Şimdi doğusunda kar Anadolu

Mevlüt ihsani

Yiğide kılıçtır hekime derman
Anaya kuzudur sultana ferman
Bir yanım bostandır bir yanım harman
Gel de bu yarayı sar Anadolu

Tanrıkulu

Nice yiğitlere yarış oldu o
Bazı destan bazı barış oldu o
Göçler gördü çağa giriş oldu o
Yiğitlerim bende der Anadolu²⁸⁷

²⁸⁷ **Türk Dili Edebiyatı 3**, MEB Yayınları, İstanbul 1999, s.140.

M.Merami – F.Çerkezoğlu

Merami

Dinle bu sözümü sen Çerkezoğlu,
Ağlarken yüzümü güldür gidelim.
Sakın dinsizlere uğrama kardeş,
Erkan ile derdin bildir gidelim.

Çerkezoğlu

Palandöken gibi başımda duman,
Eğer rüzgâr isen kaldır gidelim.
Her köşe başında durur yılan
Onu körpe iken öldür gidelim.

Merami

İyi bak dünyanın pehlivanına
Kurban olim şerefine şanına
Vatan düşmanına, din hayınına
Oku at bağrını daldır gidelim.

Çerkezoğlu

Vakti gelmeyince horoz öter mi ?
Gece bitmeyince şafak atar mı ?
Köpek öldürmekle kemlik biter mi ?
İsmi künyeden sildir gidelim ?

Merami

Âşık Meramiyim yandım ha yandım.
Gâhi duru aktım gahi bulandım.
Doğru görünen kemikten usandım.
Hücum borusunu çaldır gidelim.

Çerkezoğlu

Ben Çerkezoğluyum içerim yanar
 İnsan hakikatten olur mu kenar,
 Sanat bir destidir ilim pınar,
 alış damla, damla doldur gidelim.²⁸⁸

M.Merami – F.Çerkezoğlu**Çerkezoğlu**

Köşenin başını kesmiş yılanlar,
 Ne tarafa gitsem oklarlar beni,
 Gerçeği söylesem yanlış anlarlar,
 Üç beş tane cahil haklarlar beni.

Merami

Ben beni eğittim bende sakladım,
 Günde üç dört defa yoklarlar beni.
 Güneş oldum , zindanları akladım,
 Göremiyen gözler sıkırlarlar beni.

Çerkezoğlu

Teker teker yazdım gördüklerimi,
 Ölmemiş açmayın sır defterini,
 Cahiller sezerse yüzer derimi
 Çekip çarmıklara mıklarlar beni.

Merami

Sakın sapma sağa sola arkadaş,
 Gel benimle bile konalım kardaş,
 Neden burda birikmiş vatandaş,
 Kötü söz söylersem horlarlar beni.

²⁸⁸ Atatürk Üniversitesi, Folklor Haber Dergisi (KÖZ), C.1, S.4, Erzurum 1980, s.55-56.

Çerkezoğlu

Ben bu insanlığa tepeden bakmam ,
 Boynum ipe gitse kenara çıkmam,
 Pireye hers edip yorganı yakmam.
 Asıl dadaşlarım çoklarlar beni

Merami

Belki de Mecnun'um ben bir Leyla'ya
 Davrandım emeğim gitmesin zaya
 Elveda ettim mi koca dünyaya
 Dostlarım peşimden vahlarlar beni.

Çerkezoğlu

Bir Çerkezoğluyum küçük yazarım,
 Bazen bir katreyim bazen hazarım,
 Allah için kazılırsa mezarım,
 Şehitler kalbinde saklarlar beni.

Merami

Bende Meramiyim, yolumdan dönmem,
 Boşuna aldanıp boşuna yanmam
 Falan, filan şuna buna inanmam,
 Tuna nehri ile çalkarlar beni.²⁸⁹

M.İhsani – M. Ruhani**İhsani**

Dinle benim sözlerimi Ruhanim,
 Şimdi saraç oldum deri satarım,

²⁸⁹ Atatürk Üniversitesi, Folklor Haber Dergisi (KÖZ), C.1, S.4, Erzurum 1980, s.56-57.

Bazı süt kaynatır ahbaplarım,
Bal gibi süt kaymak zeri satarım.

Ruhani

Nice olur halin böyle adınan,
Hayroldun mu, lezzetinen , tadınnan,
Senin aklın katırınan, atınan,
Seni oban eder sürü satarım.

İhsani

Beni bilmez misin ne haldayım
Bazı iekteyi, bazı daldayım.
İstanbul Şimdi çok güzel ordayım,
ıkartır balığı diri satarım.

Ruhani

Bilmem bilir misin ağzın tadını,
Sana bal yerine loru satarım,
Öyle bil sen yumurtanın adını,
Adı beyaz ama sarı satarım.

İhsani

Mevlit İhsaniyem nbetimiz var,
Nice âşıklara da çektirdim zar
Bu yıl yaylalarda edeceğm kâr,
Kırat satın alıp doru satarım.

Ruhani

ÂŞık Ruhaniyim aman , ha aman
Ovaya sis çökmüş dağlarda duman,
Gk karıncayı dediğim zaman,

Filden büyük eder iri satarım.²⁹⁰

F.Pervani – M.Gülhani

Gülhani

Giyip kispetini çık bu meydana,
Silah alıp girelim mi ne dersin ?
Sesimizi duyuralım her yana.
Çeşitli söz soralım mı ne dersin ?

Pervani

Ülfet etmeye girmişiz meydana
Koçlar gibi vuralım mı ne dersin ?
Eğer istersen diş dişe, kana kana
Burda kalpleri kıralım mı ne dersin?

Gülhani

Dile getirelim gönül habını,
Soralım sevgide vefa kabını.
İman neşteriyle küflü sabını
Çekip silah yaralım mı ne dersin ?

Pervani

Derin deryalara ben de dalarım,
Arzusunu arar bulurum,
Bu aşkın elinden sazı çalarım,
Aşk deryasına dalalım mı ne dersin?

---

²⁹⁰ Atatürk Üniversitesi, Folklor Haber Dergisi (KÖZ), C.1, S.4, Erzurum 1980, s.58-59.

Gülhani

Âşık Gülhaniyem derdime çare,
 Bul bir tabib de dermanını ara.
 Aşkın sorusunu tüm âşıklara
 Bu meydanda soralım mı ne dersin?

Pervani

Pervani kalbine girdi bir sızı,
 Kabul etmem gardaş itirazı,
 Elimize geçirdik burda kazı,
 Tüylerini yolalım mı ne dersin?²⁹¹

Mevliüt İhsani-Reyhanî**Reyhanî**

Coştı gönül deryaları
 Bu deryayı az mı sandın?
 Dosta yaptığın niyazı
 Boşuna avaz mı sandın?

İhsani

Şahin gibi çırpınırsın
 Sen hasmını kaz mı sandın?
 Bizim dağda çıplak gezdin
 Soğanlıyı yaz mı sandın?

Reyhanî

Soğanlıdan aşmayı düşün,
 Yolunu şaşmayı düşün,

²⁹¹ Atatürk Üniversitesi, Folklor Haber Dergisi (KÖZ), C.1, S.4, Erzurum 1980, s.72.

Kaz oldun kaçmayı düşün,
Şahin tutamaz mı sandın?

İhsani

Ben bilirim bahar yazı
Yüreğime koydun sızı
Ben bir ceylan, hasmım tazı
Yoksa gücüm az mı sandın?

Reyhanî

Seyret başındaki tacayı
Sözlerim gitmesin güceyi
Sanatımı Cem Karaca,
Kopumuzu caz mı sandın?

İhsani

Her tarafta hasmım çoktur
Hasımlara lütfum yoktur
Sözüm ateş dilim yoktur
Kılıcımı saz mı sandın?

Reyhanî

Gerçekler meydana sersin
Seveni sende seversin
Halam kızını istersin
Beni anlamaz mı sandın

İhsani

Ben âşığım vardır yurdum
Nicesine tuzak kurdum
Param çoktur başlık verdim
Paramı da az mı sandın?

Reyhani

Görürsün kardeş görürsün,
Onun için hızlı yürürsün,
Başlığı fazla verirsin,
Vermişim olmaz mı sandın?

İhsani

Meğer de para pulumuş
Dağlardan aşan yolumuş
Halan gızıda dulumuş
Bu işten vaz mı sandın?

Reyhani

Reyhaniyi eviştirme
Kafaları vuruşturma
Dulu gızı karıştırma
Beş vakit namaz mı sandın?

İhsani

İhsaniyem ettim emek
Seher vakti olmaz yemek
Bilmez misin bu ne demek?
Sen beni anlamaz mı sandın?²⁹²

Reyhani - Fıkraları**Reyhani**

Ne sorarsın benim müşgül halimi
Sızılarım çok içerden bu sıra

²⁹² Atatürk Üniversitesi, Folklor Haber Dergisi (KÖZ), S.1, Erzurum 1979, s.46-48.

Rüzgâr esti sam kuruttu dalımı
Ne saklayım bülbüllerden bu sıra

Firkati

Geçti yayla çağı güz başı gülüm
Tetik ol incinme kardan bu sıra
Sevginle şakıyan garip bülbülüm
Başım kurtaramam hardan bu sıra

Reyhani

Çok kurnaz mı şu Konya'nın arısı
Bal sayılmaz yaptığının yarısı
Kim kınarsa onun olsun darısı
Bir de sevda geçti serden bu sıra

Firkati

Konya'dayken yediğin o bal neydi
O balın kovanını çeken dal neydi
Biraz önce anlattığın hal neydi
İyice yırtılmış perden bu sıra

Reyhani

Sorma bir kişinin yaşı kaç olur
Ya dökük diş ya ağarmış saç olur
Garip ölür şah senem de heç olur
Söyleyemem ben bu sırdan bu sıra

Firkati

Yıldızları saya saya mı geldin
Garip gitti dardan paya mı geldin
Konya'dan buraya yaya mı geldin
Ayakların iki kürdan bu sıra

Reyhani

Bir güzele gönül verdim dargınım
 Reyhani'yim sakinleştirdim durgunum
 Otobüsle geldim ama yorgunum
 Hiç başım kalkmıyor yerden bu sıra

Firkati

Derviş'im Mevlaya açmışım kucak
 Firkati'yim bağrım yanar bir ocak
 Benden mi utandın oda mı sıcak
 Yüzün gülmüyor ki terden bu sıra²⁹³

Hüseyin Arif-Mikayıl Azafı**Hüseyin Arif**

Aşık dostum, bu dünyada
 Biri gülmez, biri güler.
 Var yohunu yar yoldaşla
 Biri bölmez, biri böler.

Mikayıl Azafı

Şair gardaş, yahşıları
 Nadan bilmez, ganan biler.
 Varı, yohu, heyri, şeri
 Danan bilmez, anan biler.

Hüseyin Arif

Elden ele gonag gedek,
 Can söyleyerek, can eşidek.

²⁹³ Muhsin Koç, Ölümünden Sonra Âşık Yaşar Reyhani, Erzurum 2007, s.158-159.

İnsanlara hörmət edek,
Biri bilmez, biri biler.

Mikayıl Azaflı

Gezdim Gafgaz mahalını,
Gördüm goca cahalını,
Elin derdi, melalını,
Yaman bilmez, yanan biler.

Hüseyin Arif

Hüseyin doğmadır sene,
Sen'etden söz düştü yene.
Çohdur döyen çenesine
Biri ölmez, biri öler.

Mikayıl Azaflı

Azaflı'nın hörmətini,
Esl biler giymetini,
Söz senetin gudretini
Nadan bilmez, duyan biler.²⁹⁴

Nuri Çırağı – Murat Çobanoğlu

N.Çırağı

Dinle sözlerini ey âşık candan
Gerçek deryasında kenar değilim
Sevda sohbetinde halden anlarım
Kimseye sözüyle kınar değilim

²⁹⁴ Ali Kafkasyalı, **Mikâyıl Azaflı** , Erzurum 1997, s.329-330.

M.Çobanoğlu

Gönül badesini açtım dostuma
 İnan ki gönülden kenar değilim
 Bir damla suyum var özüme yetmez
 Elime doyuracak pınar değilim

N.Çırağı

Gene eski günler geçer yadımdan
 Dağlar da usandı bu feryadımdan
 Bir kere söz verdim caymam vadimden
 Verdi ikrardan döner değilim

M.Çobanoğlu

Ben tanırım sadık olan aşığı
 Kınamadım o can veren maşuğu
 İki gözüm vardır azdır ışığı
 Etrafa nur saçan fener değilim

N.Çırağı

Ahbabı severim eli severim
 Edebi, erkanı yolu severim
 Benim adım bülbül gülü severim
 Rastgele dikene konar değilim

M.Çobanoğlu

Gel dostum bunlara eyleme merak
 Nere gidersen sonundur toprak
 Vücudun bir daldır dört tane yaprak
 Kula gölge veren çınar değilim

N.Çırağı

Nuri Çırağı'nin aşkı telaşı
 Bu yüzden akıyor gözünün yaşı
 Beni yaktı bu sevdanın ateşi
 Halime dostlara sunar değilim

M.Çobanoğlu

Çobanoğlu der ki beller büküldü
 Bütün dostlar birer birer çekildi
 Saçlarım ağardı dişler döküldü
 Halimi dostlara sunar değilim²⁹⁵

Çırağı – Çerkezoğlu**Çırağı**

Aslan da tilkiye fırsat tanırsa
 Ormanı kendine mesken etmez mi ?
 Şeytanın şerrine uyan insanlar
 Sonra Yaradana isyan etmez mi?

Çerkezoğlu

Eğer diler ise ulu yaradan
 Zamanın içinde zaman etmez mi?
 Kuşkuları kaldıralım aradan
 Yaranın içine derman etmez mi.

Çırağı

Kayır deli gönül kendini kayır
 Kayır da sen kendi mideni doyur

²⁹⁵ Sedat Adıgüzel, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Atatürk Üniversitesi Fen-Rdebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1999, s.95-96.

Hayra rızası var şerreyye hayır
Bize Kur'anında beyan etmez mi.

Çerkezoğlu

Kalpten bağlı ise ulu Settara
Vallahi billahi düşmez ki dara
Bile bile girse ateşli nara
Diler ise gül gülistan etmez mi.

Çırağı

Yürümeli Hakk yolunda bilerek
Tevhid ile kalp kirini silerek
İnsanoğlu karşılar sa gülerek
Ölümü insana ayan etmez mi

Çerkezoğlu

Bu Çerkezoğlu'nun gizli halini
Hal içinde ara sır ahvalini
Öğretmez mi tüm cihanın dilini
Tüm eşyaya bir tercüman etmez mi?²⁹⁶

Çırağı – Denizoğlu

Çırağı

Gurbet ellerine düşen yiğidin
Ela gözlerine yaş dolar ağlar
Gecesi gündüzü belli olamaz
Aklına bin türlü iş dolar ağlar

²⁹⁶ Muhammet Akay, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı ve Şiirleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Lisans Bitirme Tezi, Ankara 2007, s. 42.

Denizoğlu

Aşkın eserine yanan âşıklar
 Döner Yaradana hoş döner ağlar
 Derdini açar mı halden bilmeze
 Vücudu sızılar baş döner ağlar

Çırağı

Gökteki bulutlar nasıl naralar
 şimşek çakar yıldırımlar paralar
 Ya Allah bir deyip coşar dereler
 Zikreder Mevla'yı coş döner ağlar

Denizoğlu

Hiç cefa çekmedim inan dün için
 şöhret için şeref için şan için
 İnsan arar rızkı diye un için
 Yapar görevini taş döner ağlar

Çırağı

Gündüz istikamet bulmamışsa
 Muradı arzusu olamamışsa
 Yavrusuna rızık bulamamışsa
 Gidip yuvasına kuş döner ağlar

Denizoğlu

Yıllar geçti yetemedim arzuma
 Hasret ölmeyeyim körpe kuzuma
 Zalimin tokadı değse mazluma
 Siner bir köşeye beş döner ağlar

Çırağı

Çırağı başına geldi bak ki iş
 Sen de anlamazsın nereye gidiş
 Rızıktan mı yoksa avcıdan mı kaçış
 Ara yerde acep kaç döner ağlar

Denizoğlu

Denizoğlu bahtın yüzü gülmüyor
 Kimi sordum ise murat almıyor
 Fani dünya bir insana kalmıyor
 İlelebet böyle boş döner ağlar²⁹⁷

Temel Turabi-Hüseyin Sümmanioğlu**T.Turabi**

Ben bir ince fidan sense bahçıvan
 Aşkın bahçesine al aşla beni
 Bitmemiş yaprağım dallarım gizli
 Araştır üstadım bul ala beni

Sümmanioğlu

Gönül bağlarında bir taze fidan
 Ak hilalden almış al aşısını

Tevekkülün teknesinde yorulan
 Sormaz arılardan bal aşısını

T.Turabi

Günbegün geçmekte civan çağlarım
 Göklere dayandı figanım zarım

---

²⁹⁷ Akay, a.g.e., s. 44.

Kurumaya döndü gül yapraklarım
Tez yetiş üstadım gel aşla beni

Sümmanioğlu

Âşıkın çektiği narı hicrandır
Damarda ilikte aşkı canandır
Zaten de bülbülün zarı figandır
Sarmasın boşuna el aşısını

T.Turabi

Yıllardır ararım sarraf dükkanı
Bulunmaz efendim yok mu imkanı?
Sardı her yanımı çakır diken
Gel kopar aradan gül aşla beni

Sümmanioğlu

Güzelin edası âşıkın sazi
Baharın endamı çiçeğin nazı
Goncadır bülbülün nazı niyazı
Ruhuna gizlemiş gül aşısını

T.Turabi

Bende Turabi'yim düştüm bu zara
Gönülden köleyim sizin pazara
Hurdacıda kaldım sen beni ara
Harca sermayeni al aşla beni

Sümmanioğlu

Soruşup sorduğun sen senden ara
Ondan sonra uğra bizim pazara

Sümmanioğlu baha biçmez cevhere
Sor ehl-i kamilden hal aşısını²⁹⁸

Poyrazoğlu- Çobanoğlu

Poyrazoğlu

Bilir misin bunu sen Çobanoğlu
İnsana akılsız baş bir beladır
Dört bir yana gider fesadın kolu
Başını açarsa iş bir beladır

Çobanoğlu

Dinledim sözünü hey Poyrazoğlu
Bazen gözden akan yaş bir beladır
Her ne eder isen el çekmez senden
Sarhoş bir beladır, keş bir beladır

Poyrazoğlu

Doğrama ekmeğin namert aşına
Can dayanmaz muhannetin taşına
Neler açar güzellerin başına
Kirpik bir beladır kaş bir beladır

Çobanoğlu

Elin güzele dönüp de bakma
Her olur olmaza gönlünü yakma
Aza kanaati elden bırakma
Hayal bir beladır düş bir beladır

²⁹⁸ Feyzi Halıcı, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, S:58, Ankara 1992, s.550-551.

Poyrazoğlu

Poyrazoğlu hoştur insanda tre
 Zamandır sabırdır dertlere çare
 Söz söylemek gerek yerine göre
 Vakitsiz sırtan diş bir beladır

obanoğlu

obanoğlu sanma sana değerim
 Güzel sözü söyleyeni severim
 Gördüğümü duydğmu söylerim
 İnsana akılsız eş bir beladır²⁹⁹

II. YAZILI KAYNAKLARDA YER ALMAYAN SEçİLMİş ATIşMA METİNLERİ

Âşık Süphani- Âşık Kul Nuri

Süphani

oktandır arayıp sormayasın
 z güzelim merhaba
 Sözü güzelim hele merhaba
 Tatlıdır dilin ,şirin sohbetin

Kul Nuri

İrşadını yollarında
 Yüzü güzelim merhaba
 Bayburt Keremle büyümüş
 Yüzü güzelim merhaba

²⁹⁹ Ahsen Turan vd., **Sazın Sözün Sultanları**, C.1., Ankara 2008, s.30-31.

Süphani

Gönül kervanına atmış temeli
 Dilerim Mevla'dan iyi olur emeği
 Nasıldır süslü püslü telleri
 Sazı güzelim hele merhaba

Kul Nuri

Sular durula durula
 Avlar vurula vurula
 Söyler kurula kurula
 Kozu güzelim merhaba

Süphani

Süphanin gözünde yaşı,
 Yavaş yavaş kellenmiştir başı
 Kudretinde süslenmiştir kaşı
 Gözü güzelim merhaba

Kul Nuri

Hastalar bakar devaya
 Kapılmışlar boş tavaya ,
 Vurdukça çıkar havaya
 Kozu güzelim merhaba

Süphani

Süphanıyi met eyledim başıma
 Yavaş yavaş getiriyor kışını
 Kul Nuri, büyülüyor saçlarını
 Yazı güzelim merhaba

Kul Nuri

Kul Nuri kul içine
 Derdi koydum telisine
 Yine kattı bal içine
 Tuzu güzelim merhaba³⁰⁰

İhsan Yavuzer- Rahim Sağlam-Kul Nuri-Erol Ergani**İhsan Yavuzer**

Dört mevsimin dördü bizde mevcuttur
 Bahar bizim için, yaz bizim için
 Erzurum'dan kalkıp geldik buraya
 Tepe bizim için, deniz bizim için

Rahim Sağlam

Âşğın sözleri ağır olmalı
 Mâna bizim için, söz bizim için
 Bu makamlar böyle kolay sakınmaz
 Merak bizim için, söz bizim için

Kul Nuri

Her birimiz Kerem gibi gezeriz
 Ateş bizim için, köz bizim için
 Diğer kispetleri er meydanında
 Heybet bizim için köz bizim için

Erol Ergani

Sizi bizim ele bekleriz Türüt
 Dolaş bizim için, gez bizim için

---

³⁰⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Gönül Kervanı adlı programdaki atışmalardan.

Dünyada binlerce kitap var ama
Kur'an bizim için, cüz bizim için

İhsan Yavuzer

Bazen ağlayıpta bazen gülmüşler
Ağlayıp yaşını nasıl silmişler
Dostlarımız bizim için gelmişler
Elli bizim yüz bizim için gelmişler

Rahim Sağlam

Hep gider yolcular menzileymiş
Seven sevdiğine canını vermiş
Kul Nuri de istemiş meclubunda
Tavuk bizim için, kaz bizim için

Kul Nuri

Söz verirsek bizler sazda kalır
Araya araya yok buluruz
Haber etsin Türüt hemen geliriz
Kulak bizim için, göz bizim için

Erol Ergani

Şu bizim yiğitler çok yaptı savaş
Kükredi yiğitler haykırdı dadaş
Kürt, Alevi , Çerkez hepsi kardaş
Kucak açtı bize laz bizim için

İhsan Yavuzer

Atışma yaparım yaşıma göre
Hayallerime göre düşüme göre
Bunların üçü de dişime göre
Armut bizim için, muz bizim için

Rahim Sağlam

Bakacağım der Rahim Sağlam bakacağım
Her haylide ateşlere yakacağım
Üçünü de bu meydanda yakacağım
Dumanlar bizim için, toz bizim için

Kul Nuri

Âşıkların ömrü geçer hevesle
Nihayetle tükenmiş nefesler
Girdiğim meydanda yenilmem aşka
Koyun bizim için, kaz bizim için

Erol Ergani

Erol Erganiyim, eyledik durduk
Gönül deryasını boyladık durduk
Savaşta barışta söyledik durduk
Türkü bizim için, saz bizim için

İhsan Yavuzer

Yavuzer den siz öğüt aldınız mı?
Derin deryalara daldınız mı ?
Siz ömrünüzde namaz kıldınız mı ?
Sünnet bizim için farz bizim için³⁰¹

Murat Çobanoğlu- Kul Nuri- Hilmi Şahballı

Murat Çobanoğlu

Bir köprü kuruldu ey âşık Nuri
Gümüşhane'sinin yolun üstünde

³⁰¹Oğuzhan Aydın Arşivi, Kanal 7 deki İsmail Türüt'ün programındaki atışmadan.

Dilerim ki o da gerçek olmalı
Kalmasın yaprağı yılın üstünde.

Kul Nuri

Şiran ilçesinin Sarıca köyü
Dökmüştür kanını halın üstünde
Gelmiş Ankara'da kurmuş meydanı
Kanal-A da çalar telin üstünde.

Hilmi Şahballı

Sarıca köyü bir bal'a benzer
Kardaş tuz olur mu balın üstünde
Gümüşhane Şiran Sarıca köyü
Yılları birikmiş yılın üstünde.

Murat Çobanoğlu

Gönül pazarında olmaz mı divan
Ne güzel yaratmış bizi yaradan
Başta Hasan Hüseyin dostlarla başkan
Yine pul atıldı pulun üstüne.

Kul Nuri

Bazı insanların zahiri yoktur
Çok tatlı konuşur zehiri yoktur
Sarıca köyünün fakiri yoktur
Çalışmış kazanmış elin üstünde.

Hilmi Şahballı

Belimde dolanır bak neler neler
Elleri nasırlı bizim mahalleler
Halıyı beğenmez şu sosyeteler
Köylüler oturur çulun üstünde.

Murat Çobanoğlu

Çobanoğlu yalan bu devri dünya
 Ömür geçmektedir sanki bir rüya
 Sana şükür olsun cana bu Mevla
 Hakkın hazinesi kulun üstünde.

Kul Nuri

Âşık Kul Nuriyim bunu bilmeyen
 Akan bu pınardan niye dolmayan
 Aşığı sevmezmiş aşkı olmayan
 Bizi bilmeyeni gülün üstünde.

Hilmi Şahballı

Kahramanmaraş'ta Şahballı adım
 Aşk uğruna arşa çıktı feryadım
 Malımı mülkümü sele kaptırdım
 Gözyaşımız vardır selin üstünde.³⁰²

Fuat Çerkezoğlu- Kul Nuri-Nuri Çırağı**Fuat Çerkezoğlu**

Engin gelir yar ayva ile nar ile
 Yüce baş dağları kar ile sevilir
 İnsanoğlu birbirinden farklıdır.
 Ehli kâmil itibar ile sevilir

Kul Nuri

Dünyada kurulur gönül dergâhı
 Müridin mürşidi pir ile sevilir

---

³⁰² Oğuzhan Aydın Arşivi, Gönül Kervanı adlı programdaki atışmalardan.

Nasıl olsa dünya kalmaz kimseye
Dünya ahırında surla sevilir

Nuri Çırağı

Hz. Âdem Havva ana örneği
İnsan sevdiği yar ile sevinir.
Her eşyanın kendisine hükmü vardır.
Ağaçlar meyveli balla sevilir

Fuat Çerkezoğlu

Hele kâmile sorarsan cahil yok der
Cahile sorarsan kâmil çok der
Kalpten inanlar helal hak der.
Onun için Mansurlar da sevilir

Kul Nuri

İnsanın ömründe bir telaş başlar
Telaş başlayınca harmış yaşlar,
Akşamına acı öter baykuşlar
Yarıya bülbüller zarla sevilir

Nuri Çırağı

Ah herkesin içinde kendi niyeti
Yaptığı işlerde gizlidir hikmeti,
Gerçek mümin olan ister cenneti,
Dünyayı sevenler varla sevilir

Fuat Çerkezoğlu

Boşa Çerkezoğlu gel çekme zalimi
Zar içinde gizlersin ihtizarını,
Dünyada kalıyor dünyanın varı
İnsan olan edep arla sevilir

Kul Nuri

Kamil olan öz nefisini dövdürür.
 Cahil olan kendisini övdürür.
 Bazı insan kendisini sevdirebilir
 Ama bazı insan zarla sevilir

Nuri Çırağı

Nuri Çırağı'nın budur meydanı
 Canı ile bütünleşmiş vatani
 İnsanlar sevmez mi gerçek insanı,
 Yiğitler mertlikle erle sevilir ³⁰³

Kul Nuri- Murat Çobanoğlu**Kul Nuri**

Ah ne söyleyeyim ne diyeyim usta
 Derler âşıkları yara götürür
 Bizden evvel siz girdiniz meydana
 Bilmiyorum bizi nereye götürür

Murat Çobanoğlu

Unutma kardeşim eski dostunu
 Bir gün yaralara çare götürür
 Delilsiz bir köhneye benziyor
 Delil olsa sora sora götürür

Kul Nuri

Ah bazen oldum indim bağlara
 Bazen de yazılmışım çağlara

³⁰³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Gönül Kervanı adlı programdaki atışmalardan.

Kuru yaprak gibi düştüm dağlara
Deli rüzgâr vura vura götürür

Murat Çobanoğlu

Aman kardeşim söyleyen diller
Yarası olanlar her zaman inler
Hani ya gördüğün eski zenginler
En sonunda bir mezara götürür

Kul Nuri

İnsan arayıpta bulsa iyidir
Ah bu pınardan dolsa iyidir
Girdiği mezarda kalsa iyidir
İyi kötü son huzura götürür

Murat Çobanoğlu

Kardeşim bu söze inanın
Yokken yarattı bizi yaratan
En son kurtaran olacak iman
Emel sizi yüzü kara götürür

Kul Nuri

Ah divane Kul Nuri düştüm feryada
Feryadın için lüzum yok inada
Amelimiz iyi olursa dünyada
Belki bizi ol muhtara götürür

Murat Çobanoğlu

Söz vardır insanı ata bindirir
Söz vardır ki insanları dindirir

Söz vardır insanı ipten indirir
Söz vardır insanı dara götürür³⁰⁴

Zamani- Eminoğlu

Zamani

Dinle sözlerimi hey Eminoğlu
Verdiğin sözde dur arkadaş olak
Sakın şeytan ile oynama topu
Nefsen bir kale kur arkadaş olak

Eminoğlu

Dinledim sözünü Âşık Zamani
At hedefini vur arkadaş olak
Benlik aynasında kendini görme
Nefsin kibrini kır arkadaş olak

Zamani

Düşman değil dostlar açsın kapını
İncele hesap et yap hesabını
Şu nefsin başına tevhit topunu
Elde kalkanla vur arkadaş olak

Eminoğlu

İki müslümanın yap arasını
Sakın karıştırma sen ötesini
Nerde garip görsen sen yarasını
Merhemini sür sar arkadaş olak

³⁰⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Gönül Kervanı adlı programdaki atışmalardan.

Zamani

İzzetle sen bak onun aynına
 Gönül gönülüne saynı saynına
 İlim doldur cehaletin beynine
 Hakikat ruhidur arkadaş olak

Eminoğlu

Bülbül oldum bağda eyledim zari
 Aleme yardımcı Cenabı bari
 Kamillerin meclisinden içeri
 Gel benim ile gir arkadaş olak

Zamani

Aşk Zamani der düşmanı tanı
 Hala düşün al bayrağı yakanı
 Bu vatana kem gözle bakanı
 Temizle yurttan sür arkadaş olak

Eminoğlu

Eminoğlu bu dünyadan göçenler
 Şehadetin şerbetini içenler
 Vatan için öz canından geçenler
 Dikkat eyle de gör arkadaş olak³⁰⁵

Zamani- Eminoğlu**Eminoğlu**

Ben felekten bağ istedim
 Ufacık bir evlek verdi

³⁰⁵ Oğuzhan Aydın Arşivi, Sıtkı Eminoğlu'nun not defterinden.

Aşılmayan dağ istedim
Elime dümbelek verdi

Zamani

Nuh gemisini imal etti
Her canlıya yemek verdi
Nemrut ok attı semaya
Hak karşılık semek verdi

Eminoğlu

Haktan bir dilek istedim
Bir menzile varam dedim
Yoluna bir can adadım
Çok korkar bir yürek verdi

Zamani

Zindandaki Yusuf idi
Eyyuba sabir et dedi
Musa'yı çoban eyledi
Eline değnek verdi

Eminoğlu

Eminoğlu hüner serdim
Maharetimi gösterdim
Bir gönül kuşu isterdim
Eyvah olsun ördek verdi

Zamani

Zamani çekiyor zanı
Bitmez oldu ahu zanı

Silah için şülfikanı
Güldülü de binek verdi³⁰⁶

Çileli-Eminoğlu

Çileli

Biraz kerti peynir elime geçti
Bizde ev ekmeği yok Eminoğlu
Ekmek paparası aklıma düştü
Yüzün ağart evin yık Eminoğlu

Eminoğlu

Avrat hasta bir yıl oldu tandır yok
Beklediğin boş meraktır Çileli
Dediğin sözlere benim karnım tok
Doğru derim inan haktır Çileli

Çileli

Bilmem nasıl eder nasıl yaparım
Yaşlandım kalmadı dizimde ferim
Yengemin de ellerinden öperim
Görestim ekmeği ak Eminoğlu

Eminoğlu

ALLAH şifa versin avrat ey olsun
Eminoğlu yakacakla un alsın
Biraz sabret hele ilkbahar gelsin
O güne dek dişin sıktır Çileli

Çileli

Sakın beş ekmekten fazla getirme
Mesajımı iyi oku yitirme

³⁰⁶ Oğuzhan Aydın Arşivi, Erzurum Âşıklar Kahvehanesinde 2001 yılında yapılan bir atışmadan.

Çok önemli üzerine oturma
Deme söze karnım tok Eminoğlu

Eminoğlu

Yahu evde tandır yanmıyor dedim
Bir yıldır ekmeği fırından yedim
Söyledim söyledim anlatamadım
Ben bilirim hep salaktır Çileli

Çileli

Gözün toktur elin açık bilirim
Oğlunun da düğününe gelirim
Ömür biter ise belki ölürüm
Çileli'ye destan yak Eminoğlu

Eminoğlu

Gel Eminoğlu'nun bir halini gör
Herkes o yoldadır bitince ömür
İster t.v. ister gazeteye ver
İstersen canımdan bıktır Çileli³⁰⁷

Sıtkı Eminoğlu- Temel Turabi

Turabi

Yol iz bilmez bezirganlar
Kervana meydan okuyor
Divan bilmeyen âşıklar
Zamana meydan okuyor

³⁰⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, Sıtkı Eminoğlu'nun not defterinden.

Eminoğlu

Pusulası Şaşkın kaptan
 Limana meydan okuyor
 Mutlak ölecektir her can
 Cihana meydan okuyor

Turabi

Gezgin haneye ne yapar
 Evlat anaya ne yapar
 Rüzgâr daneye ne yapar
 Samana meydan okuyor

Eminoğlu

Birisi kendi halinde
 Birinin zehir dilinde
 Birinin imkân elinde
 Her cana meydan okuyor

Turabi

TavŐanı uyandırmıŐ
 Avcıyı geri döndürmüŐ
 Tilki arslanı kandırmıŐ
 Ormana meydan okuyor.

Eminoğlu

Bitecektir Őöhretle Şan
 Gönül ham gafletten uyan
 Kargalara kalan gülŐen
 Bağbana meydan okuyor

Turabi

Turabiyim nerye kaçak
 Kanadımız yok ki uçak
 Kasabın elinde bıçak
 Kurbanda meydan okuyor

Eminoğlu

Eminoğlu boşa gezme
 Boşver kadere de kıza
 Hızan teğereden azma
 İrfana meydan okuyor³⁰⁸

Beyzade-Ayhan**Ayhan**

Sana tan sohbet en hain bakarsan
 Boş olursun dolamazsın Beyzade
 Bilir bilmez söyler gönül yıkarsın
 Bil ki âşık olamazsın Beyzade

Beyzade

Sanatı severim sözü bilirim
 Benden pacı alamazsın yanığı

Sen önde git ben peşinden gelirim
 Benim ile gelemesin Yanığı

Ayhan

Her gün türlü renkler giyersen eğer
 Ben senden üstünüm diyorsan eğer

³⁰⁸ **Oğuzhan Aydın Arşivi**, 2008 yılında Marmara TV'de Âşık Temel Turabi'nin yaptığı âşıklar programından.

Arkadaştan gizli yiyorsan eğer
Aradığın bulamazsın Beyzade

Beyzade

Renkleri severim sen al giyersin
Makamları bilir söze uyarsın
Sen gözünden beni hiçe sayarsın
Sanatımı silemezsin Yanığı

Ayhan

Yanığımı neden geldin karşıma
Ne bileyim bela açtın başıma
Yaşın bile uygun değil yaşıma
Sazı düzgün çalamazsın Beyzade

Beyzade

Âşık beyzadeyim canıma yetti
Yaptığım muhabbet burada bitti
Nice âşık geldi söyledi gitti
Sende burada kalamazsın Yanığı³⁰⁹

Beyzade-Ali Oltulu

Beyzade

Dinle sözlerimi canım arkadaş
Yeni gelin gibi allarım seni
Sanatın sohbetin bilmesen eğer
Diyardan diyara yollarım seni

³⁰⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Beyzade Aslan'ın not defterinden.

Oltulu

Dinledim ben sen candan azizim
 Güzel muhabbetle güllerim seni
 Eğer âşık olduğun unutursan
 Alır o yan buyan sallarım seni

Beyzade

Kaptan olup deryalara dalmazsan
 Yunus gibi gam yükünü salmazsan
 Emrah'ları, Sümmanları anmassan
 Bağlama sazıma tellerim seni

Oltulu

Yaradan Allah tan ilham alırım
 Resülüllahın yolunda ölürüm
 Mevlanayı Yunusu ben bilirim
 Hem ney hem def ile zillerim seni

Beyzade

Aldanırsın bu dünya'nın nesine
 Dadaşlar hep geldi senin sesine
 Gönlümü çevirdin gül bahçesine
 Arı olup bugün balların seni

Oltulu

Aldanırsın bu dünyanın nesine
 Kendini kaptırmışsın hevesine
 Ruhunu köle etmişsin nefesine
 Bil ki öte yanda kollarım seni

Beyzade

Âşıklığın pazarına girmezsen

Yanlış yapıp gerçekleri görmezsen
 Beyzadeye doğru yanıt vermezsen
 Biterse ceryanın pillerim seni

Oltulu

Oltulu söyledi rakip duymadı
 İşine gelmedi bana uymadı
 Ankarayı yedi gene doymadı
 Topraklar başına küllerin seni³¹⁰

Nizamoğlu- Eminoğlu

Nizamoğlu

Bana aşk pazarı gerek,
 Esmer değil sarı gerek.
 Ben ki gönülden hastayım,
 Gerçek sözün eri gerek.

Eminoğlu

Bağda gülü bilmeyene,
 Buğday değil darı gerek,
 Gel denende gelmeyene,
 Kendine ayarı gerek.

Nizamoğlu

Çoğu geldi çoğu gitti,
 Sevdim diye hitap etti,
 Temiz aşka hile kattı,
 Gerçek seven biri gerek.

---

³¹⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Beyzade Aslan'ın not defterinden.

Eminoğlu

Nasihatten almayana,
Gerçek sevgi dolmayana,
Kafa dengi bulmayana,
Gahi öte beri gerek.

Nizamoğlu

Gerçek seven doğru söyler,
Yanlış seven gönül eyler,
Vefasız kimler neyler,
Gönülde has yeri gerek.

Eminoğlu

Sevgi bir kutsal kelime,
Belki yakışmaz dilime,
Bülbülüm konuğ gülüme,
Mevsimin baharı gerek.

Nizamoğlu

Nizamoğlu doğru ister,
Doğruyu seveni göster,
Herkes bana hastadır der,
Yanık yürek zarı gerek.

Eminoğlu

Eminoğlu yaram azmış,
Kaderimi kara yazmış,
Aramakla bulunmazmış,
Sevdanın pazarı gerek.³¹¹

---

³¹¹ Oğuzhan Aydın Arşivi, 01.04.2003 tarihinde yapılan Erzurum Âşıklar Kahvehanesi programından.

Eminoğlu- Nizamoğlu**Eminoğlu**

Sana nasihatim ey Nizamoğlu,
İşine gelmese katma sen katma.
Meydana çıkınca kispetin yağla,
Anlaşmalı güreş tutma sen tutma

Nizamoğlu

Nasihatın güzel hayat kalma kal,
Bilmeden zamansız dur çatma,
Her güreş hiledir sen tedbirin al,
Beni hilelerle itme dur itme.

Eminoğlu

Gel sözümü dinle eyleme etme,
Geleceği hisset çamura batma,
Aklın yolu birdir yabana atma,
Sakın karanlığa gitme sen gitme.

Nizamoğlu

İnsan nefsi için çalar toplar yer,
Elinden gelirse aç a ekmek ver,
Fakir doyar ise gelir doydum der,
Boş a israf edip atma dur atma.

Eminoğlu

Kimseye kin tutma küs olma barış,
Kafan göre adam ile gez çalış,
Eğer bilmiyorsan bilene danış,
Bostancıya tere satma sen satma.

Nizamoğlu

Kin ruhumda yoktur kibiri bilmem,
 Selam versen bile bekleyip kalmam,
 Ben bilirim diye çok bilen olmam,
 Çeynemededen lokma yutma dur yutma.

Eminoğlu

Ele kuyu kazan kendisi düşer,
 Rehbersiz dolaşan yolundan şaşar,
 Gözü kirpik tutar göbeği şişer,
 Gece gündüz çalış yatma sen yatma.

Nizamoğlu

Kuyu kazmak nedir ben onu nidem,
 Sen göster rehberi ben ona gidem,
 Bir harf öğretirse kölelik edem,
 Olur olmaz aştan tatma dur tatma.

Eminoğlu

Eminoğlu yanında dost bulundur,
 Başan bela açan kendi dilindir,
 Bahçe elin ise gülde elindir,
 Konupta dalına ötme sen ötme.

Nizamoğlu

Nizamoğlu her suç doğru dilindir,
 Gönlü benim bedenide elindir,
 Dal kırılır yaprakları yelindir ,
 Boşa diken olup batma dur batma.³¹²

---

³¹² Oğuzhan Aydın Arşivi, Sıtkı Eminoğlu'nun not defterinden.

Nizamoğlu- Mertoğlu**Nizamoğlu**

Ömrünü ziyan eyledin,
Çoğu gitti azı kaldı,
Kötüyle gönül eyledin,
Sevda bitti közü kaldı.

Mertoğlu

Samyel değdi yaprağına,
Yaprak düştü pazı kaldı,
Nerde o güzel insanlar,
Alim bitti caz ı kaldı.

Nizamoğlu

Sen isle bu gün yarını,
Herkes doldurur yerini,
Yoluna koydun serini,
Onun sende gözü kaldı.

Mertoğlu

Bu sözüm yanlış değildir,
Sevda insana ayıldır,
Ölüme gönlüm kayıldır,
Eğri gitti düzü kaldı.

Nizamoğlu

Fikrine hürmet ederim,
Ömür boyu bu kederim,
Çektiğim benim kaderim,
Okunmayan yazı kaldı.

Mertoğlu

Bilmem sevgimizi nettik,
 Kâhi aldık kâhi sattık,
 Boşuna mı avaz ettik,
 Bini gitti yüzü kaldı.

Nizamoğlu

Nizamoğlu tut gümanı,
 Sakal göğsünde imanı,
 Her sözün vardır zamanı,
 Dedem öldü sözü kaldı.

Mertoğlu

Mertoğlunda var ayrı hal,
 Gönlünde gizli kalma kal,
 Âşık olan etmez ihmal,
 Her şey bitti sızı kaldı.³¹³

Demiroğlu-Burhani-Kazanoğlu**Demiroğlu**

Dinleyin sözümü canım kardeşler
 Ülke bölen imansıza ne dersin
 Medeniyet safsatası diyerek
 Çıplak gezen tumansıza ne dersin

Burhani

Ne kadar da güzel söyledin kardeş
 Bu kadar palansıza ne dersin

³¹³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Vahdettin Işıldak'ın not defterinden.

Herkes işini doğru yapmıyor
Bendeki bu güvensize ne dersin

Kazanoğlu

En son ki sözünü en önce söyler
Ne diyeyim zamansıza ne dersin
Okyanusta gemi batırır beyler
Fırtınasız limansıza ne dersin

Demiroğlu

Suçtu atar kardeş biri birine
Biri sözün getirmiyor yerine
Umut ile bakılmıyor yarına
Cebi delik imkânsıza ne dersin

Burhani

Yaylalar da yamaçlar yaprak istiyor
Kendimi dinlesem bu can toprak istiyor
Birde kazancımıza ortak istiyor
Gelmiş kapıya dayanmış amansıza ne dersin

Kazanoğlu

Perdesi yok hep açıldı aralar
Tükeniyor gelenekler töreler
Türk'ün ekmeğini yer Türk'ü karalar
Kaçıp giden vatansıza ne dersin

Demiroğlu

Demiroğlu aydınlatsam geceyi
Cemaat dinlemez oldu hocayı
Ateş sarmış bedenimi bacayı
İçten yanan dumansıza ne dersin

Burhani

Ah ben ne deyim bu âşık Burhaniye
 Gelip giden bunca insan haniye
 Hele başıboş giden bu gemiye
 Çırağı yok ustası yok kaptansıza ne dersin

Kazanoğlu

Kazanoğlu yapmaz derde kahretmek
 Üç günlük dünyayı böyle zehretmek
 İşi haksız kazanç hazır tüketmek
 Ekin bilmez harmansıza ne dersin³¹⁴

Gürkani Demiroğlu**Gürkani**

Gidemedim ben sılama
 Kurban olam yollarına
 Oturayım bir kenarda
 Vuram sazın tellerine

Demiroğlu

Arkadaşın yiğit olsun
 Versin elin ellerine
 Arılar bal için konsun
 Yazın açan güllerine

Gürkani

Güzellere kaş olaydım
 Bahar olup kış olaydım
 Mert olana arkadaş olaydım
 Kuvvet gelsin kollarıma

³¹⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Demiroğlu

Bende geldim de giderim
 Sana iyilikler dilerim
 Helal istersin bilirim
 Bakma elin pullarına

Gürkani

Gürkani yormak istemem
 Pis yerde durmak istemem
 Asla kalp kırmak istemem
 Şekerlensin dillerine

Demiroğlu

Alış Demiroğlu alış
 Gönül ehli ile buluş
 Kalplere girmeye çalış
 Kötü deme kullarına³¹⁵

Selahattin Kazanoğlu-Yaşar Demiroğlu**Kazanoğlu**

Güzelleri seçti köyün muhtarı
 Birisini eş etmedi neyleyim
 Kuru topraklarda biter mi darı
 Tarlamızı yaş etmedi neyleyim

Demiroğlu

Fakirin güler mi dünyada yüzü
 Birisini beş etmedi neyleyim

---

³¹⁵ Oğuzhan Aydın Arşivi, Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Karısı çocukla uğraşır durur
Kocasına aş etmedi neyleyim

Kazanoğlu

Yana yana ciğerlerim köz tuttu
Sanmıyorum yetişenler söz tuttu
Erzurumun sokakları buz tuttu
Antalyayı kış etmedi neyleyim

Demiroğlu

Evladın yasını çekermiş ana
Hasret kaldık yıllar yılı vatana
Pehlivanım diye çıkar meydana
Hiç kimseyi tuş etmedi neyleyim

Kazanoğlu

Kazanoğlu sende yanarak parla
Avratlar kocayı seviyor karla
Otuz yıl bakıştık biz nazlı yarla
Göz etmedi kaş etmedi neyleyim

Demiroğlu

Demiroğlu gözümden yaş döküldü
Ciğerlerim bile bile yakıldı
Suları kurudu deniz çekildi
Bu dereler coş etmedi³¹⁶

---

³¹⁶ **Oğuzhan Aydın Arşivi**, 29.01.2006 tarihinde yapılan Antalya Âşıklar Şöleni programından.

Kazanoğlu-Demiroğlu

Kazanoğlu

Evin bayırından bende buraya
Geliyorum amma gel de bana sor
Ciğerlerim yenik düştü yaraya
Soluyorum amma gel de bana sor

Demiroğlu

Kardeşim dediğin sözlere cevap
Veriyorum amma gel de bana sor
Gündüz mesaiden zaman ayırıp
Duruyorum amma gel de bana sor

Kazanoğlu

Ah çeke ah çeke yedin bedeni
Tarumar eyledin güzel hanemi
Felegin okuyla dertli sinemi
Deliyorum amma gel de bana sor

Demiroğlu

Sineme yükledim ben bunca gamı
Bulamadım benden dertli adamı
Őiire türküye bende kafamı
Yoruyorum amma gel de bana sor

Kazanoğlu

İnsan menzil alır güzel huyuyla
Nereye varılır bu uykuyla
Namert çeşmesinin zehir suyuyla
Doluyorum amma gel de bana sor

Demiroğlu

Özlemişim ağam bizim diyarı
 Yanıma alayım sevdiğim yarı
 Gittiğim bu yolda o beyaz karı
 Yarıyorum amma gel de bana sor

Kazanoğlu

Kazanoğlu olmaz birine birdi
 Benim yaralarım sineme girdi
 Sinemin içinde görünmez derdi
 Oluyorum amma gel de bana sor

Demiroğlu

Demiroğlu kader ne eder beni
 Her gelende bakar pe eder beni
 Güneş vurur bana su eder beni
 Eriyorum amma gel de bana sor³¹⁷

Burhani-Zakir Tekgöl-Yaşar Demiroğlu**Burhani**

Köyde evin önündeki tarlaya
 Ben bahçe diyorum siz ne dersiniz
 Bizim oralarda paraya pula
 Ben akçe diyerim siz ne dersiniz

Zakiri

Elden ele taşınanı gördün mü
 Ben gökçe diyerim siz ne diyersiz

³¹⁷ Oğuzhan Aydın Arşivi, 29.01.2006 tarihinde yapılan Antalya Âşıklar şöleni programından.

Gelinlerde hazırlamış yükünü
Ben bohça diyerim siz ne diyersiz

Demiroğlu

Kem sözleri burda değdi sineme
Ben okça diyerim siz ne diyersiz
Zenginlerde bilmez fakir halini
Ben tokça diyerim siz ne diyersiz

Burhani

Eğer âşık iseniz kalkın köze gidelim
Eğriden usanıp öze gidelim
Hepiniz misafirsiz bize gidelim
Ben mertçe diyerim siz ne diyersiz

Zakiri

Garipleri hele hergün sevine
Düşer yola gardaş gider evine
Hep tokları götürürsün evine
Ben tokça diyerim siz ne diyersiz

Demiroğlu

Âşıklarda burada derdin söylemiş
Dinleyenler hayaleri boylamış
Mevlayı zikreden güzel eylemiş
Ben Hakça diyerim siz ne diyersiz

Burhani

Kem sözleri kulaklarım sağırdı
Sert sözlerden benim başım ağırdı
Anam beni elbet âşık doğurdu
Ben sertçe diyerim siz ne diyersiz

Zakiri

Yaşıyorum usta böyle halinde
 Üç beş kelam bazen gelir dilimden
 Hemi sazım hemi mızrap elimde
 Ben sıkça diyerim siz ne diyersiz

Demiroğlu

Dinliyormuş burada bizleri canlar
 Arif olan insan sözümüz anlar
 Saba zehirinden ölür insanlar
 Ben kokça diyerim siz ne diyersiz

Burhani

Burhani'yim vatanıma varıp gidemiyorum
 Haktan gayrisini dinlemiyorum
 Sizin dediklerinizden bir şey anlamıyorum
 Ben Türkçe diyerim siz ne diyersiz

Zakiri

Hele bu Hacı Bayram elinde
 Muhabbet taşıyorum bugün dilimde
 Âşık Zakiri'yim mürşit elinde
 Ben Hakça diyorum siz ne diyersiz

Demiroğlu

Demiroğlu elin götür serine
 Kendin bırak irfanlar erine
 Her şeyi yaratmış yerli yerine
 Ben mihça diyerim siz ne diye³¹⁸

---

³¹⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, 17.11.2009 tarihinde Âşık Yaşar Demiroğlu'nun evinde yapılan atışmadan.

Demiroğlu-Kazanoğlu**Demiroğlu**

Âşıklar meclise gelmiş çalıyor
Benden ayak senden sözdür arkadaş
Eğri gidiyorsam sözü sen düzelt
Senin söylediğin düzdür arkadaş

Kazanoğlu

Zannetme ki ta başımdan tütmedi
İçimdeki yanan közdür arkadaş
Kırk senedir gezdim, gezdim bitmedi
Bu yol uzun derin izdir arkadaş.

Demiroğlu

Her acı diyene sakın darılma
Yükü al sırtına yolda yorulma
Eğer dost bilersen ona kırılma
Sen yolunu böyle çizdir arkadaş.

Kazanoğlu

Devamlı gözlerin işte kalmasın
Ayakların kara taşta kalmasın
Söylediğin sözler boşta kalmasın
Adın bir kenara yazdır arkadaş.

Demiroğlu

Demiroğlu her sevenin yar değil
Yaptığını unutma ki kar değil
Bil ki saçlarına yağın kar değil
Hep bahar olmaz ki güzdür arkadaş.

Kazanoğlu

Garip Kazanoğlu dostlarla gülem
 Gücüm yetmez ki bin parçaya bölem
 Daha da çekerim bitmedi çilem,
 Eyüp'ünki benden azdır arkadaş³¹⁹

Kazanoğlu-Burhani-Demiroğlu**Kazanoğlu**

Madem kızılıyorsun Âşık Burhani
 Kolayı sen söyle zorunu da ben
 Ta Dede Korkut'tan gelir bu sanat
 Öz evladı sen ol torunu da ben

Burhani

Gel dalalım Hakkın deryasına
 Engini sen söyle derini de ben
 Kimseyi asla incitmem
 Sıcağı sen söyle serini de ben

Demiroğlu

Efendim günleri saysak beraber
 Bu günü sen söyle yarını da ben
 Her şeyin bedeli olurmuş fakat
 Yoksulu sen söyle varını da ben

Kazanoğlu

Çözemedim bu feleğin ağını
 Gurbet elde harap etti bağımı

---

³¹⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Madem biliyorsun sevda dağını
Dumanı sen söyle karını da ben

Burhani

Gün geçtikçe dert bağladı içimi
Evvelinden yaptım ben bu seçimi
Getirin bağlasın Lokman Hekimi
Yaprağı sen söyle pirini de ben

Demiroğlu

Cahiller bu sırra eremez imiş
Cimri insan cepten veremez imiş
Her bakan gerçeği göremez imiş
Göreni sen söyle körünü de ben

Kazanoğlu

Kazanoğlu gizli bir nikap içinde
Ben beni düşündüm hesap içinde
Âşıklar söylemiş adap içinde
Hayâyı sen söyle arını da ben

Burhani

Kem sözlerin yüreğimi deliyor
Bazen beni benden senden alıyor
Her ata binen kendin Köroğlu sanıyor
Dorunu sen söyle kırını da ben

Demiroğlu

Demiroğlu sağlam dala yaslanır
Söyleye, söyleye gönül uslanır

Zor işte insanın sırtı ıslanır
Kuruyu sen söyle terini de ben³²⁰

Kazanoğlu-Burhani-Demiroğlu**Burhani**

Bir hayal kurdum kendi kendime
Benim bu hayalim ola dediler

Eğer yari elime geçirsem
Kolların boynuna dola dediler

Kazanoğlu

Ağam kaderin yükünü sırtıma sardım
Hiçbir yerde verme mola dediler
Gönlümün yârini rüyamda gördüm
Kavuşmak mahşere kala dediler

Demiroğlu

Anamın babamın bana öğüdü
Sahip ol her zaman dile dediler
Oğul sağına yat sağından uyan
Her zaman dikkat et sola dediler

---

³²⁰ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Burhani

Oğul kulağımda bir ses beni mest eder
 Yüreğimden beni ona dost eder
 Bize hep havadan sudan bahseder
 Hep o eski âşıklar küle dediler

Kazanoğlu

Ağam dost lazım ki düğününde arıya
 Hatırlıya her gününde arıya
 Arkadaş seç dar gününde arıya
 Bel bağlama çürük dala dediler

Demiroğlu

Bakanlar ne için doğru görmemiş
 Düşenin halini niçin sormamış
 Kimse bu soruya cevap vermemiş
 Mecnun niçin düştü çöle dediler

Burhani

İnsanın aklından çıkmıyor nedenler
 Memleketi terk edip bu ilden gidenler
 Çileden izdiraptan her daim bahsedenler
 Memleketten uzak sıla dediler

Kazanoğlu

Bu âlemde sefa sürerken beyler
 Eğriyi düz diye fenikken beyler
 Mutluluk aşını yer iken beyler
 Git de avucunu yala dediler

Demiroğlu

Laflarımda anlaşılır su idi
 Bazıları köylerinde bey idi
 Büyüklerin bana buydu öğüdü
 Arkadaşa yapma hile dediler

Burhani

Gel Âşık Burhani kendini ara
 Bu fani dünyada sadık dost ara
 Nihayetin gideceksin mezara
 Bundan öteye yol yok böyle dediler

Kazanoğlu

Kazanoğlu dünya yalan mı yalan
 Görebilir misin dünyada kalan
 İster padişah ol istersen sultan
 Akıbet binersin sala dediler

Demiroğlu

Demiroğlu neler geçti eline
 Milleti güldürme kendi haline
 Sakın bel bağlama dünya malına
 Şükreyle elinde çula dediler³²¹

---

³²¹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Yaşar Demiroğlu-Selahattin Kazanoğlu

Demiroğlu

Sana sırtımı yasladım
 Vurma dedim vurdun yine
 Çiçek açacak dal idim
 Kırma dedim kırdın yine

Kazanoğlu

Sırtıma yükledin yükü
 Yorma dedim yordun yine

Minnet edipte boynunu
 Buma dedim burdun yine

Demiroğlu

Hasret kalmış idim güle
 Muhabbetli tatlı dile
 Toprağımı alıp ele
 Verme dedim verdin yine

Kazanoğlu

Ben isterim özgürlüğü
 Kayıp eyledik dirliği
 Düşman ile el birliği
 Kurma dedim kurdun yine

Demiroğlu

Demiroğlu der naz ile
 Türkü söylüyor saz ile
 Yaramı kızgın tuz ile
 Sarma dedim sardın yine

Kazanoğlu

Kazanoğlu el kayıra
 Atları vurduk çayıra
 Gördüğün düşü hayıra
 Yorma dedim yordun yine³²²

Enver Gürkani-Sefer Firgani-Yaşar Demiroğlu**Gürkani**

Soruyorum sana canım arkadaş
 Antalya ilinin sıcağı kayıp
 Diyorsun ki Amerika gelip vuracak
 Ya hangi koçağın ocağı kayıp

Firgani

Er kalmadı baba karşı duracak
 Gerçek birliklerin sancağı kayıp
 Kime ne diyeyim kime söyleyem
 Havada gezecek uçağı kayıp

Demiroğlu

Herkes kılıcını sokmuş kınına
 Deli yiğitlerin bıçağı kayıp
 Erleri meydanda yetiştirenler
 Viran oldu iller bucağı kayıp

---

³²² Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Gürkani

Bahçelerde kardeş sararıp soldu
 Kimse bilmez kardeş bize ne oldu
 Evlatlar babayı tanımaz oldu
 Şefkatli ananın kucağı kayıp

Firgani

Hele bu dertlerle olmuşum kayıp
 Artık bize geçmez verilen öğüt
 Gösterin efendim bizlerden yiğit
 Meydandan gitmiş kaçağı kayıp

Demiroğlu

Bu dünyada kimse murat almadı
 Yiğit olan meydanlara gelmedi
 Mertçe karşımıza çıkan olmadı
 Karşımda insanın alçağı kayıp

Gürkani

Âşık Gürkani'de ferman eylemez
 Yüce dağlar her an duman eylemez
 Herkes yavrusunu kurban eylemez
 Hazreti İbrahim'in bıçağı kayıp

Firgani

Âşık Firgani'yim dardayım darda
 Gurbet ellerinde kaldım kenarda
 Kar ettiğim gün yok her gün zararda
 Odunu kesecek naçağı kayıp

Demiroğlu

Demiroğlu haberimiz duyarlar
 Bir gün gelir elbisemiz soyarlar
 Gtrde bir mezara koyarlar
 Kapısı bacası saçağı kayıp³²³

İsmeti- Demiroğlu**İsmeti**

Karalayan vardır dn,
 Yalan mı var Demiroğlu,
 Dahi olsan bile seni
 Bilen mi var Demiroğlu

Demiroğlu

İnsanoğlu doğar ölür,
 Yalan olur bil İsmeti
 Yaptıkların senle gelir
 Bilen olur bil İsmeti.

İsmeti

Birileri davul çalsa,
 Çoğu uyur nasıl alsa
 Pazarında altın olsa
 Alan mı var Demiroğlu.

Demiroğlu

Davul çalan bırak çalsın,
 Uyanmayan yle kalsın,

³²³ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Yaşar Demiroğlu'nun not defterinden.

Altın gibi malın olsun
Alan olur bil İsmeti.

İsmeti

Gerçekleri yaz bir yandan,
Hem derinden kimi candan
Akan hikmet pınarından
Dolan mı var Demiroğlu

Demiroğlu

Kanma duman ve de sise,
Çakacaktır bu elbise,
Mevla'm nasip etti ise
Dolan olur bil İsmeti.

İsmeti

Böyle haller olduk neden,
Karanlığa çoktur giden,
Kusurlarla kirlenmeden
Kalan mı var Demiroğlu

Demiroğlu

Sırlarını deme yada,
Bel bağlama sen evlada,
Kirlenmeden bu dünyada
Kalan olur bil İsmeti.

İsmeti

İsmetiyim sona doğru,
Eğri gelmez bana doğru,
Doğrular da yana doğru
Gelen mi var Demiroğlu

Demiroğlu

Demiroğlu doğru yürü,
 Beş gelmezse gelir biri,
 Peygamberdir yol rehberi
 Gelen olur bil İsmeti³²⁴

Binali Kılıç-Yaşar Demiroğlu-Mustafa Karakaş**Binali**

Sol yanımda sızılarım
 Siz sağımı ellemeyin
 Bir gün biter arzularım
 Fırağımı ellemeyin

Demiroğlu

Duman sarmıştır başımı
 Siz dağımı ellemeyin
 Ben ölüp toprak olunca
 Çırağımı ellemeyin

Karakaş

Uzak yoldan geldim burya
 Merakımı ellemeyin

Kaptan şaşırımış yolunu
 Durağımı ellemeyin

---

³²⁴ Oğuzhan Aydın Arşivi, Antalya'da 2004 yılında yapılan âşıklar programından.

Binali

Bilmedim bura neresi
Var mı bu derdin çaresi
Şehit kokar her zerresi
Toprağımı ellemeyin

Demiroğlu

Ne ağladım ne de güldüm
Muradımı yarım aldım
Yıllar geçti ben kel oldum
Tarağımı ellemeyin

Karakaş

Ne var ki bu gün elde
Yer dar amma çalan telde
Yalnız kaldım gurbet elde
Otağımı ellemeyin

Binali

Binali'yim ne niyetim
Güzeldir hep zihniyetim
Doğru sayıldı kametim
Ayağımı ellemeyin

Demiroğlu

Demiroğlu can dediğim
Hak Muhammed'dir sevdiğim
Dost ile yemek yediğim
Tabağımı ellemeyin

Karakaş

Karakaş'ım süsü gelsin

Ocağında isi gelsin

Bırak bana sesi gelsin

Kulağımı ellemeyin³²⁵

Salim Baba-Yaşar Demiroğlu**Salim Baba**

Sözlerime adil cevap

Vermedinse üzülürüm

Maneviyat kapısından

Girmedinse üzülürüm

Demiroğlu

Yıllar yılı dost yarasın

Sarmadınsa üzülürüm

O! Peygamberi Zişanı

Görmedinse üzülürüm

Salim Baba

İlmimi taktım koluma

Zikri vird ettim dilime

Allah Muhammed yoluna

Girmedinse üzülürüm

---

³²⁵ Oğuzhan Aydın Arşivi, 21.01.2008 tarihinde Âşık Yaşar Demiroğlu'nun evinde yapılan atışma.

Demiroğlu

Burada kurak muhabbet
Tatlı olur sizle elbet
Cahil insanlara sohbet
Vermedinse üzüürüm

Salim Baba

Bekle işin sırasını
Gel yapalım merasını
Dertlilerin yarasını
Sarmadınsa üzüürüm

Demiroğlu

Terk eyle şeytan belasın
Dilerim mutlu olasın
Nefsinin yedi kalasın
Kırmadınsa üzüürüm

Salim Baba

Salim baba gönül yarda
Allah'ım koymasın darda
Leyli Nehar bir kararda
Durmadınsa üzüürüm

Demiroğlu

Demiroğlu ver varını
Unutma asla yarını
Gönüllerin duvarını
Örmedinse üzüürüm³²⁶

---

³²⁶Ođuzhan Aydın Arşivi, 12.08.2009 Erzincan'da Âşıklar Kahvehanesinde yapılan programdan.

Yakup Temeli-Salim Baba-Yaşar Demiroğlu**Temeli**

Çoktan beri arzumanın çekerim
Söyle hele nasıl hallerin senin
Bakıyorum ilim ile dolmuşsun
Daim Allah söyler dillerin senin

Salim Baba

Anladım sözünü Üstad ozanım
Muhammed'e gider yolların senin
İlim irfan mektebini okudun
Letafet döküyor dillerin senin

Demiroğlu

Tohumu serpelim bizde tarlaya
Asla yorulmasın kolların senin

Gökten rahmet yağar ekin yetişir
Yerde umman olur sellerin senin

Temeli

Sen şeytanı iman fakir edersin
Ayaklar altında tekir edersin
Gece gündüz daim zikir edersin
Allah Allah diyor tellerin senin

Salim Baba

Bilmiyorum hangi babta yürürsün
Din İslam aşkıyla yanar erirsin
Tuba ağacına benzer durursun
Leziz meyve verir dalların senin

Demiroğlu

Âlimleri bilenlerden sorsunlar
 İlim ile gönüllere sarsınlar
 Zekât, fitreyi verde görsünler
 Hayır, yere gitsin malların senin

Temeli

Temel'iyim Allah deyip dönmüşsün
 Elbet sende ahret ata binmişsin
 Hak, Hak diye böyle içten yanmışsın
 OI Allah'a gider küllerin senin

Salim Baba

Salim Baba söze riya katmazsın
 Bilirim ki haram lokma yutmazsın
 Seherlerde uzanıpta yatmazsın
 Semaya açılır ellerin senin

Demiroğlu

Demiroğlu sende Hakka dönersin
 Sübhanallah derde nefsin kınarsın
 Her Allah dedikçe tüter yanarsın
 Ağarsın yüzünde kılların senin³²⁷

Murat Ozanoğlu-Veyssel Yıldizer**Ozanoğlu**

Sorma şu halimi sır bende kalsın
 Çıkmazlara doğru yürürüm gelme

³²⁷ **Oğuzhan Aydın Arşivi**, 12.12.2009 tarihinde Hedef radyoda yapılan programdan.

Dermanım yok kavuşamam yarene
Aşkın ateşiyle eririm gelme

Yıldizer

Herkes kaderine boynunu eğer
Dikenli yollardan yürür gelirim
Senin bahtın benden karaymış meğer
Bu sevda uğruna erir gelirim

Ozanoğlu

Kervanıdım kayıp ettim izimi
Ben yazmadım anlımdaki yazımı
Elim tutmaz alıp çalam sazımı
Kendi sanatımdan farırım gelme

Yıldizer

Kulağımı verdim gelen feryada
Kim ermiş ki bu dünyada murada

Yolu yokuş şartı çetin olsada
Durmam bu ellerden farır gelirim

Ozanoğlu

Diyarı gurbette yandım yanarım
Kaynaktan kurudu akmaz pınarım
İçini kurt yemiş koca çınarım
Soldu yapraklarım çürürüm gelme

Yıldizer

İrtibatım koptu bir haber gelmez
Her tarafı arıyorum bulunmaz

Bende bir yara var asla ey'olmaz
Bende bu dert ile çürür gelirim

Ozanoğlu

Ozanoğlu kendim kurdum darımı
O zaman kaybettim ilkbaharımı
Çok gördüler altı telli yarımı
Kendimle beraber sürürüm gelme

Yıldizer

Veysel Yıldizer'im tellerim inler
Kâmilin sözünü söz ehli anlar
Kültürünü yaşatıyor ozanlar
Ben bu geleneği sürür gelirim³²⁸

Zamani- Mustafa- Beyzade

Zamani

Eskiden atamız böyle öğretti
Her şeyi bilenler bugün nasılsınız
Hoşuna gitmedi kalktı gittiler
Sonradan gelenler bu gün nasılsınız

Mustafa

Sılayı rahimdir diyip gelenler
Vatana gelenler şimdi nasılsız
Gurbet elde kanlı yaşlar dökenler
Vatan da gülenler şimdi nasılsız

³²⁸ Oğuzhan Aydın Arşivi, Ankara'da Âşıklar Kahvehanesinde yapılan programdan.

Beyzade

Olur yollarından gelip geçmeden
 Arif olup söze değer biçmeden
 Gemiye binipte yelken açmadan
 Deryaya dalanlar bugün nasılsız

Zamani

Bu âşıklar daim feryadı eden
 Yapma kurban olim üstadım adan
 Çok yerde namazı bahane eden
 Abdestsiz kılanlar bugün nasılsız

Mustafa

Meydanda haline gülenlerdeniz
 Hakikat sırrını bilenlerdeniz
 Çok şükür abdestli kılanlardanız
 Kendini bilmeyen bugün nasılsız

Beyzade

Bunlar çok acemi aldım getirdim
 Hakikat ın sırlarına yetirdim
 Çok suladım çiçek gibi bitirdim
 Açmadan solanlar bugün nasılsız

Zamani

Bazen havalanır gökten uçarsın
 Badenin yerine ayran içersin
 Beni kızdırırsan darı seçersin
 Meydana dalanlar bugün nasılsız

Mustafa

Varıp dostun hatırını sormayan

Hakikat in sırlarına ermeyen

Dertlerinde başkasına görmeyen

Saçını yolanlar bugün nasılsız

Beyzade

Bugün sazınızı güzel çaldınız

En sonunda doğru yola geldiniz

Sahnedede gördüm ki abdest aldınız

Meydanı bölenler bugün nasılsız

Zamani

Zamani meydanında hile sezerim

Koç Köroğlu gibi dimdik gezerim

Üzerime gelirsiniz ezerim

Üstadın bilenler bugün nasılsız

Mustafa

Mustafayım diyar diyar gezerim

Sizi gönül eleğinden süzerim

Rakiplerin planını bozarım

Doğmadan ölenler bugün nasılsız

Beyzade

Beyzade yım kimse sezemez bizi

Gönülden gönüle çözemez bizi

Rakipler meydanda ezemez bizi

Ağlarken gülenler bugün nasılsız³²⁹

³²⁹ Oğuzhan Aydın Arşivi, Âşık Beyzade Aslan'ın not defterinden.

SONUÇ

Yaptığımız çalışmanın sonucunda atışmaların Türk kültür hayatında çok eskiden beri mevcut olduğunu ve bugün küçük farklılıklarla bu milli kültür unsurumuzun halen daha devam ettiği görülmektedir. Atışmanın kökeni Dede Korkut dönemine kadar uzanmaktadır. Eski Türk kültür ve sosyal hayatında ozanlık geleneğini göz önünde bulunduracak olursak bu geleneğin o devirlerde de mevcut olduğu sonucuna gideriz. Toplumsal bellekte bir kişiye âşık diyebilmenin ilk şartının âşığın atışma yapması gerektiğini görmekteyiz. Atışma yapamayan aşığı toplum âşık olarak kabul etmemektedir. Günümüzde güçlü âşık atışmalarının Erzurum-Kars-Adana âşık muhiti olduğu sonucuna vardık. Kırşehir-Kastamonu-Ankara âşık muhitlerinde ise atışmalara çok az rastladık. Türk dünyasında ise Azerbaycan ve İran bölgesindeki âşık geleneğinin daha güçlü olduğunu gördük. Bu bağlamda günümüzdeki usta atışmacı âşıklarımızdan en önemlilerini tespit edebildik. Bunlar: Âşık Müdami, İlhami Demir, Huzuri, Deryami, Efkarı, Nihani, Cemal Hoca, Mevlüt İhsani, Murat Çobanoğlu, Yaşar Reyhani, Mustafa Ruhani, Hüseyin Sümmanoğlu, Osman Feymani, Hacı Karakılçık, İmami, Şeref Taşlıova, Nusret Toruni, Nuri Çırağı, Fuat Çerkezoğlu, Kul Nuri, Mustafa Aydın, Temel Turabi, Cemal Divani, Sıtkı Eminoğlu, Yaşar Demiroğlu, İsrail Taştan'dır.

Yaptığımız çalışmada âşık atışmalarındaki üslubu da ele almaya çalıştık. 1980'lerin başına kadar argo ifadelerin ve taşlamaların kavgaya kadar gittiğine şahit olduk. Günümüzde ise taşlamanın takılmaya dönüştüğünü, argo ifadelerin artık kullanılmadığını gözlemledik. Âşıklık geleneğinde en az âşıklar kadar önemli olan dinleyici kitlesinin âşıklara yön vermekte olduğunu onlara yeni şekiller ve işlevler yüklemesinde en etkili ve değişmez unsur olarak dinleyiciler kendilerini göstermektedir. Âşık ve dinleyici çevre açısından birbirini tamamlar niteliktedir. Yenilen aşığın sazını bırakıp o diyara bir daha uğramadığını hatta âşıklıktan bile vazgeçtiğini

bugün ise böyle bir vakiya rastlamamakla birlikte âşıkların bu durumu önemsemediklerini müşahede ettik.

Geleneksel âşık fasıllarının bölümlerine değinerek bugün bu bölümlere pek riayet edilmediğini anladık. Âşıklar kendilerini âşık kahvehanelerinden elektronik ortama taşıyabilme fırsatını bulmuş ve geniş kitlelere sesini duyurabilmeyi başarmıştır. Ancak atışmalar açısından bu bir handicap oluşturur. Çünkü atışma saatlerce her bölüme riayet ederek süren bir bölümken elektronik ortamın getirmiş olduğu zaman sıkıntısı atışmanın inkıtaya uğramasına neden olmuştur.

Atışma kavramına karşılaşma, deyişme, müşaare vb. isimlerinin verildiğini bir terminoloji sorununun yaşandığına da rastladık. Araştırmalarımızın sonucunda âşıklarla yapmış olduğumuz bire bir görüşmelerde en uygun ismin “atışma” olduğu kanısına vardık. Atışma zayıflıklarını da inceledik.

Atışmaları da ayrıntılı bir şekilde muhteva ve şekil bakımından tasnif ederek inceledik. Yazılı kaynaklarda ve yazılı kaynaklara geçmeyen atışma metinlerini seçerek iktibas ettik. Bugüne kadar atışmalar hakkında eser vücuda getiren M. Adil Özler’in “Doğu İllerimizde Âşık Karşılaşmaları”, Nazım İrfan Tanrıkulu’nun “Âşıklar Divanı”, Feyzi Halıcı’nın “Güldeste”, Salih Şahin’in “Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri”, Ahsen Turan ve Gazi Üniversitesi öğrencilerinin hazırlamış olduğu “Sazın ve Sözü’nün Sultanları 1-2-3-4”, Atatürk Üniversitesi Folklor Haber Dergisi “Köz”ün ilk dört sayısı, Dilaver Düzgün’ün “Erzurum’da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği” adlı eserleri atışmalar bakımından önemli eserlerdir. Bu çalışmamızda zikredilen eserlerden de istifade ederek tezimizi zenginleştirdik. Atışmalarla ilgili her konuya yeteri kadar değinerek örneklendirmeye gayret ettik.

KAYNAKÇA

ACAROĞLU, Türker, "Türk Halk Bilgisi Kaynakçası Üzerine", **1.Uluslar arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, 1.Cilt, Ankara 1976.

ACAROĞLU, Türker-Fıtnat Ozan, **Türk Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar**, Ankara 1972.

ADIGÜZEL, Sedat, "**Âşık Nuri Çırağı'nın Hayatı ve Şiirleri**", Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi (Basılmamış), 1994

AHUNDOV, Ehliman, **Azerbeycan Âşıkları ve El Şairleri** 1-2. Elm Neşriyatı, Baki 1983

AKSÜT, Ali Kemali, **Erzincan Tarihi**, İstanbul 1932

AKTEMÜR, Behram(Âşık Behrami), **Türkülerde Buldum Kendimi**, Ankara 2003

AKYOL, Mehmet, "**Malatya Âşıklık Geleneği**", Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), 1998

ALPTEKİN, Ali Berat, **Gönül Kervanı**, Ankara 2003

ALPTEKİN, Ali Berat, **Halk Hikayelerinin Motif Yapısı**, Ankara 2002

ARAT, Reşit Rahmeti, **Eski Türk şiiri**, Ankara 1965

ARSEVEN, Veysel, "İnce Dudu" **TFAD**, 149, Aralık 1961, s.2578-2579

ARSEVEN, Veysel, "Kars Kahramanlık Türküleri:1", **TFAD**, 228, Temmuz 1968, s.5006

ARSEVEN, Veysel, "Kars Kahramanlık Türküleri:2" **TFAD**, 230, Eylül 1968, s.5065-5066

ARSEVEN, Veysel, "Kars Kahramanlık Türküleri:3" **TFAD**, 234, Ocak 1969, s.5176

ARTUN, Erman **Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı**,Ankara 2001

ARTUN, Erman, **Günümüz Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani**, Adana: Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 1996a

ARTUN, Erman, **Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymani**,1996

ASLAN, Ensar, **Çıldırılı Âşık Şenlik,Hayatı,Şiirleri ve Hikâyeleri**, Ankara 1975

ASLANOĞLU, İbrahim, **Sivas Âşıklar Bayramı**, Sivas 1965

AŞKUN, Vehbi Cem, **Büyük Halk ve Saz Şairi Emrah**,Sivas: Kâmil Matbaası,1942

AYDEMİR, Özgür Kasım,"**Halk Türkülerinin Dili Üzerine Yapısal Bir İnceleme**", Pamukkale Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Denizli 2003

AYDIN Oğuzhan ,"**Âşık Kul Nuri Üzerine Performans Metoduyla Bir Gözlem**", **Korkut Ata** , Erzurum 2008 S.5,s. 34-38A

YDIN Oğuzhan, **Erzincan'da Yaşayan Çağdaş Âşıklar**, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Erzurum,2006

AYDIN Oğuzhan, **Kuşluk Vaktinde Âşık Kul Nuri**,Lazer Ofset Matbaa Tesisleri Ankara,Nisan 2008

AYTAÇ Pakize ,"**Türkler**", **Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Tarihi**, C.3, Ankara 2003, s.332-451

BAKİLER, Yavuz Bülent,**Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri**,İstanbul 1986.

BALİ, Muhan,"**Âşık Karşılaştırmaları-Atışmalar III**", **Türk Folklor Araştırmaları**, C.XVI,S.316, Kasım, 1975c

BALİ, Muhan,"**Atışma Birincisi ÂŞIK Yaşar Reyhani I** ",**Folklor Araştırmaları**,C. XI,S.226:4753-55,1968c

BALİ, Muhan,"**Sivas Halk şairleri Bayramı ve Şah Turna**",**TFA** 11,219 (Ekim 1967).

BEKKİ, Selahaddin, **Sivas Türküleri Üzerine Bir İnceleme, Yüzüncü Yıl Üniversitesi**, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 1994

BORATAV, Pertev Naili, "Pir Sultan Abdal", **Ülkü**, Ankara 1940

BÜLBÜL, Âşık Kemâli, **Memleket Diye Diye**, Samsun 2003

CAVAKLI, Dursun, **Ana**, Erzincan 1976

CAVAKLI, Dursun, **Turnalar**, Erzincan 1981

ÇAĞLAR, Behçet Kemâl, "Bardızlı Nihani" **TFA** 2,33(Nisan 1952)

ÇELEBİ Mürsel, **Âşık Kul Muri Hayata Bakışı ve İnsan**, (Yayınlanmamış Lisans Tezi) Erzincan , 1993

ÇETİN, Kaya Haydar, "Pospflu Zülali İle Şenlik Karşılaştırması", **TFA** 13,269(Aralık 1971)

ÇOBANOĞLU, Özkul, Elektronik Kültürlü Ortamı Bağlamında Adana Âşıklık Geleneği Üzerine Tespitler", **Adana Valiği ve Çukurova Üniversitesi Cumhuriyet'in 75.Yılında III.Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu)**, 28Kasım -2Aralık 1998 Adana , 1998c

DEMİR, Yaşar, **Âşık Kul Nuri (Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler)** (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Konya, 1992.

DİZDAROĞLU, Hikmet, "Sümmani'ye Dair II", **Türk Folklor Araştırmaları**, C.1, S.11:172, 1950b

DURBİLMEZ, Bayram, **"Kars Âşıklık Geleneği ve Âşık Murat Çobanoğlu"** Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), 1993

DÜZGÜN, Dilaver, **"Âşık Mustafa Ruhani, Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler, Törenleri**, Erzurum, 10 Haziran 1990

DÜZGÜN, Dilaver, **'Erzurum'da Kahvehaneler ve Aşık Kahvehanesi Geleneği**, Ankara 2005

DÜZGÜN, Dilaver, Âşık Şenlik ve Narmanlı Sümmani'nin Karşılaşmaları", **Milli Folklor**, Kış/Winter/Hiver, 48:24-26, 200

FINDIKOĞLU, Z.Fahri, **Erzurum Şairleri**, İstanbul:Sanayi-i Nefise Matbaası,1927

GÖKALP, Mehmet, "Bardızlı Nihani", **Türk Folklor Araştırmaları**, C.17,S.328: 7828_7829, 1976

GÜNAY, Turgut, "Doğu Karadeniz Bölgesinde Atma Türkü Geleneği", **I.Uluslar arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**,Ankara:Kültür Bakanlığı Yayınları,1976b

GÜNAY, Umay, **Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**,TTK Yayınları, Ankara, 2004

GÜZEL Abdurrahman, TORUN Ali, **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004

HALICI, Feyzi, **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şiirleri**,TDK Yay ,Ankara 1992

HİNÇER, İhsan,"Sarıkamışlı Âşık Mevlüt İhsani",**Türk Folklor Araştırmaları**,C.14, S.274, 1972b

HİNÇER, İhsan,"Âşıklık,Bâde İçme Atışma ve Muamma"**Tarla**,S.49-50,Nisan –Mayıs,1972a

KABAKLI, Ahmet,**Türk Edebiyatı**,C.4,İstanbul,2006

KAFKASYALI, Ali, **Âşık Murat Çoanoğlu (Hayatı, Sanatı, Eserleri)**,72 Tasarım Yayınları.,Ankara 1998

KAFKASYALI, Ali, **Mikâyıl Azafı(Hayatı, Sanatı, Eserleri)**,Eser Ofset,Erzurum,1996.

KAHRAMAN, Mehmet,"**Tokat Âşıklık Geleneği ve Âşık Ceyhuni**",Ankara:Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi (Basılmamış) 1997

KARADAĞ, Metin,"Erzurum I.Geleneksel Âşıklar Şenliği",**Köz**,C.1,S.1,Ağustos :10-12,1979

KARADAĞ, Metin,"**Erzurum ve Çevresinden Derlenen Halk Hikayesi Üzerinde Araştırmalar**",Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Tezi (Basılmamış),1984

KARDEŞ, Mehmet,"Narmanlı Âşık Sümmannioğlu",**Halk Ozanlarının Sesi** ,S.6,ocak :37-38,1995

KARDEŞ, Mehmet,"Tortumlu Âşık Ruhani"**Türk Folklor Araştırmaları**,C.7,S.155:2752-2753,1962

KARTARI, Hasan, Doğu,**Âşık Edebiyatının Esasları** , Ankara:Demet Matbaacılık, 1977

KAYA, Doğan, **Âşık Edebiyatı Araştırmaları**,İstanbul 2000

KAYA, Doğan,,**Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsati** ,Sivas 1994

KAYA, Turhan,"Âşık Kul Nuri ve Şiiri",**Doğu Gazetesi**,11 Aralık 1992

KAYA, Turhan,**Halk Bilimi Açısından Erzincan (Basılmamış Doktora Tezi)**, Erzurum 1993

KIRIMHAN, Nazan,"**Kırşehir Âşıklık Geleneği ve Âşık Saidi**", Ankara : Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Tezi (Basılmamış),1994

KORKUT ATA DERGİSİ, S.1-2-3-4-5, Erzurum 2002-207

KOZ, M.Sabri,"Âşık Edebiyatımızda Ortak Mahlaslar Sorunu",**I.Uluslararası Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri** ,Eskişehir: Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları ,1983

KÖPRÜLÜ, Fuad,**Türk Saz Şairleri** 1-4. Ciltler,Ankara 1962

KÖZ DERGİSİ, S.1-2-3-4-, Erzurum 1979-1980.

NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver , **Doğumunun 110. Yıl Dönümü Dolayısıyla Âşıklardan Yüce Atatürk'e Deyişler –Güldeste-**,Ankara : Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını – Sayı :59

OĞUZ, M.Öcal,**Yozgatlı Hüzni** Hayatı ve Eserleri ,Ankara 1988

OĞUZ,Öcal vd.,**Türk Halk Edebiyatı El Kitabı** ,Grafiker Yayınları ,Ankara 2004

OZANOĞLU, İhsan ,**Âşık Edebiyatı** ,Kastamonu 1940

ÖZARSLAN, Metin,**Erzurum Âşıklık Geleneği** ,Ankara 2001

ÖZBEK, Nizamettin ,**Erzincan'dan Kemah'tan**,İstanbul 1947

ÖZDER, Âdil ,**Doğu İllerimizde Âşık Karşılımları**,Bursa 1965

RAYMAN, Hayrettin”**Âşık Sümmani Hayatı Edebi Şahsiyeti Şiirleri ve Şiirlerinin Tahlili** “,Ankara :Kariyer Matbaacılık ,1997

SAKAOĞLU, Saim –Ali Berat ALPTEKİN, **Dadaloğlu Bibliyografyası**, Ankara 1998.

SAKAOĞLU, Saim, “Ozan,Âşık; Saz Şairi ve Halk Şairi”, **3. Milletlerarası Folklor Kongresi Bildirileri Genel Konular**, Ankara 1986

ŞAHİN, Salih, **Ozanlık Gelenekleri ve Doğu Anadolu Saz Şâirleri**, Ankara:Yorum Matbaacılık, 1983.

ŞENOL, Fatih, “**Nizamoğlu Hayatı, Şiirleri, Hikayeleri**”, Erzurum::Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi(Basılmamış), 1992

TANRIKULU, Nazım İrfan, **Âşıklar Divanı**, İstanbul:Güven Matbaacılık, 1997

TAŞ, Fahri, TURHAN, Salih, **Erzincan Türküleri-2**, Ankara 2004

TAŞLIOVA, Şeref, **Gönül Bahçesi**, Ankara 1990

TAŞLIOVA, Şeref,"**Kars'ta Âşıklık Geleneği ve Halk Hikayeleri**",Türk Halk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler II.(Haz.F.Halıcı),(b.y.y):Konya Turizm Derneği Yayınları ,1985

TOROMAN, Metin,"**Âşık Mevlüt İhsani'nin Hayatı ,Sanatı ve Şiirleri**",Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi(Basılmamış),1992

TOZLU Necdet,"**Âşık Kul Nuri'nin Hayatı ,Sanatı Ve Şiirleri**(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Van ,1995

TURAN, Fatma Ahsen ,"**Yaşayan Âşık İsmail Ellibol "**,**Hacı Bektaş-Veli Araştırma Dergisi** ,Sayı :6,Bahar ,s.37 1999

TURAN, Fatma Ahsen, vd., **Sazın ve Sözü'n Sultanları Yaşayan Halk Şairleri**, C.1-2-3-4, Ankara 2008-2009.

TURAN, Fatma Ahsen,"**XIX. Yüzyılda Ankaralı Âşıklar ve Ayaşlı Ahmet Fahri** "Ankara : Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi (Basılmamış),1995

TÜRKMEN, Fikret ,**Âşık Garip Hikayesi** ,Ankara 1974

URAZ, Murad, **Narmanlı Âşık Sümmani**, İstanbul :Yeni Şarkı Kitaphanesi,1945

YAKICI, Ali, **Konyalı Âşık Mehmet(Hayatı-Edebi Kişiliği-Şiirleri)**,Ankara:Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi (Basılmamış),1992

YARDIMCI, Mehmet,Âşık **Edebiyatı Araştırmaları**,Ankara 2003

YÜCEL, Neslihan, "**Kastamonu'da Âşıklık Geleneği ve Kastamonu'da Âşıklık Geleneği ve Kastamonu'da Yetişen Âşıklar**", Ankara:Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Tezi(Basılmamış), 1993

ÖZET

AYDIN, oğuzhan, Günümüz Âşıklık Geleneğinde Atışma Ve Atışma Örnekleri Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Bu çalışma günümüz âşıklık geleneğinde atışma ve atışma örnekleri adındadır. Günümüz âşıklık geleneğinde ulaşabildiğimiz atışma ve atışma örnekleri üzerinde durarak geçmişten günümüze kadar yapılan atışmaları mukayese edebilme fırsatını bulduk. Giriş bölümünde âşık atışmalarının tarihine değinerek atışma kavramı üzerinde tartışılan terminoloji sorununa farklı bir boyut getirmeye çalıştık. Çalışmamızı üç bölüm halinde kurguladık. Birinci bölümde geleneksel âşık fasıllarından, âşık atışmalarında ayak ve ona bağlı kavramlara, gelenekte mat olan aşığın ne yaptığı konusuna, bazı âşık atışmalarının hikâyelerine, âşık atışmalarının taşlamadan takılma dönüşmesine kadar bir çok konuya temas ettik. İkinci bölümde ise âşık atışmalarını şekil ve muhteva açısından iki kısma taksim ettik. Üçüncü bölümde ise yazılı kaynaklardan seçtiğimiz atışma metinlerine ve yazılı kaynaklarda bulunmayan muhtelif atışma metinlerine yer verdik. Sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yaptık. Sonuçta atışmaların Türk kültür hayatında çok eskiden beri mevcut olduğunu ve bugün küçük farklılıklarla bu milli kültür unsurumuzun halen devam ettiğini gördük. Atışmanın kökenine Dede Korkut'ta bile rastladık. Atışmaların Türkiye ve Türk dünyası sahasında güçlü bir şekilde devam ettiğini müşahade ettik ve toplumsal bellekte bir kişiye âşık diyebilmenin ilk şartının atışma yapabilme kabiliyetine sahip olması gerektiğini gözlemledik. Âşıklık geleneğinde en az âşıklar kadar önemli olan dinleyici kitlesinin âşıklara yön vermekte olduğunu, onlara yeni şekiller ve işlevler yüklenmesinde en etkili ve değişmez unsur olarak dinleyiciler kendilerini göstermektedir. Âşık ve dinleyici çevre açısından birbirini, tamamlar niteliktedir.

Anahtar Sözcükler:

1. Âşık atışmaları
2. Âşık edebiyatı
3. Ayak verme geleneği
4. Mat olmak
5. Dede Korkut

ABSTRACT

AYDIN, oğuzhan, The form of quarrelling and examples of quarrelling in folk music, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

The current study is in the form of quarrelling and examples of quarrelling in folk music. There became a chance to give some quarrelling and examples of quarrelling encountered in the today's tradition of minstrelsy and make a comparison between quarrelling from the past up to the current time. In the introduction part, the history of minstrelsy was explained and another dimension was tried to put forward as to the problem of terminology discussed over the concept of quarrelling. The study was assembled in three parts. In the first part, the issues of traditional minstrelsy preludes, foot at minstrelsy quarrels and concepts dealing with it, what the minstrel being mated do, stories of some minstrels, and other issues from satirizing to teasing were all examined. The second part of the study was divided into two parts in terms of form and content. In the third part, quarrelling texts chosen from the scripts and certain texts of quarrelling not recorded in the literature were given as examples. In the final part of the study, a general evaluation was carried out. As a conclusion, it was found that quarrelling has existed in Turkish cultural life from antiquity onwards and has become a component of our national culture despite some minor differences. It is likely to encounter the origin of quarrelling at even Dada Qorqud. It was also determined that quarrelling is still carried on in Turkey and in the field of Turkic world in strong way and it was observed that the first requirement to call a person as a minstrel in social memory is that that person should have a capability of quarrelling. It is likely to say that, in the tradition of minstrelsy, the mass of audience is of importance as much as minstrels to lead them and audience come to the fore as the most effective and indispensable factor to load them functions. Minstrel and audience are in the form of completing each other in terms of environment.

Key Words:

1. Minstrelsy quarrelling
2. minstrelsy literature
3. tradition of giving foot
4. being mated
5. Dada Qorqud